

S-RYHMÄN VUOSI JA VASTUULLISUUS 2021

SISÄLTÖ

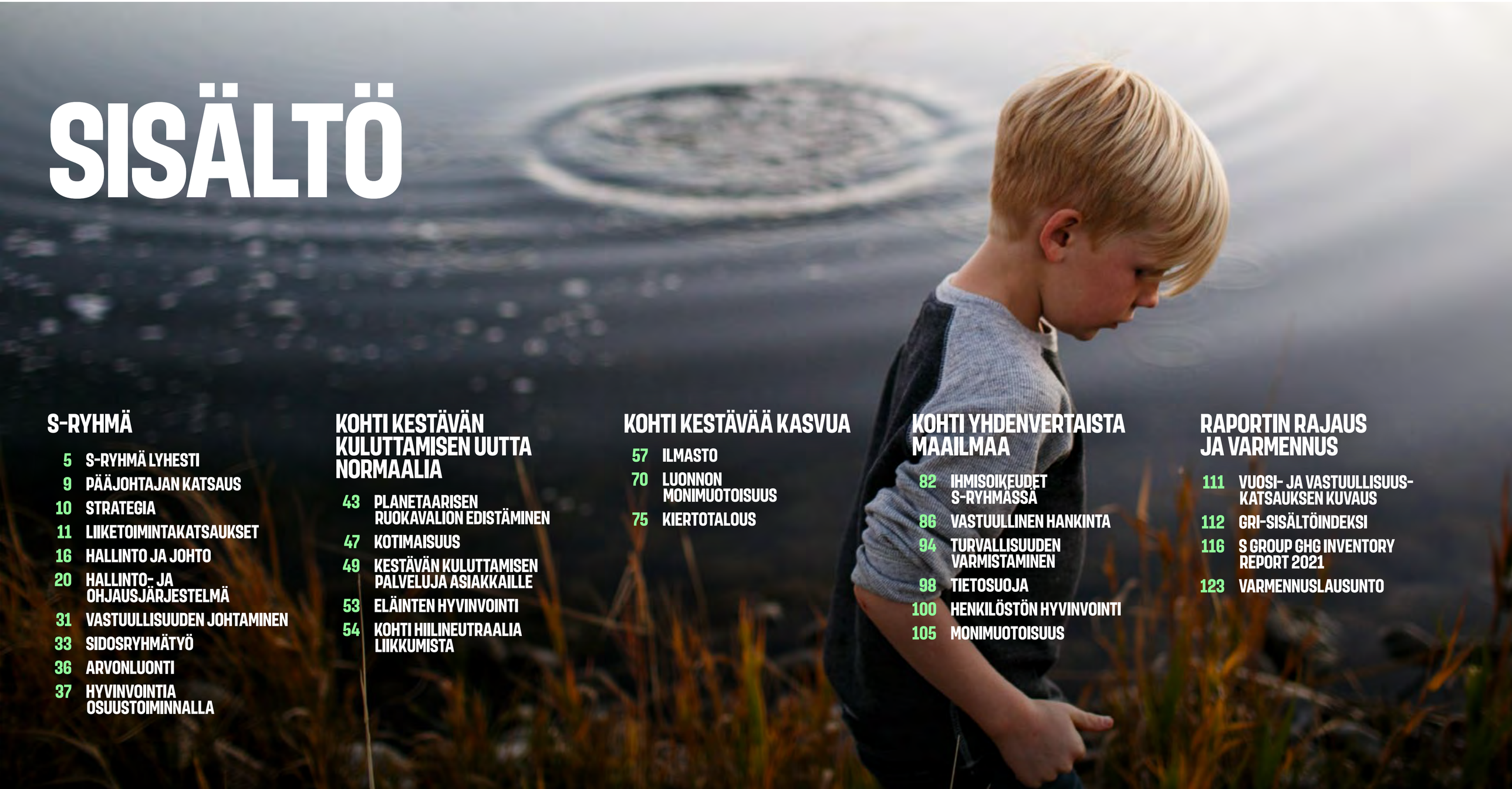

S-RYHMÄ

5 S-RYHMÄ LYHESTI
9 PÄÄJOHTAJAN KATSAUS
10 STRATEGIA
11 LIIKETOIMINTAKATSAUKSET
16 HALLINTO JA JOHTO
20 HALLINTO- JA OHJAUSJÄRJESTELMÄ
31 VASTUULLISUUDEN JOHTAMINEN
33 SIDOSRYHMÄTYÖ
36 ARVONLUONTI
37 HYVINVOINTIA OSUUSTOIMINNALLA

KOHTI KESTÄVÄN KULUTTAMISEN UUTTA NORMAALIA

43 PLANETAARISEN RUOKAVALION EDISTÄMINEN
47 KOTIMAISUUS
49 KESTÄVÄN KULUTTAMISEN PALVELUJA ASIAKKAILLE
53 ELÄINTEN HYVINVOINTI
54 KOHTI HIILINEUTRAALIA LIIKKUMISTA

KOHTI KESTÄVÄÄ KASVUA

57 ILMASTO
70 LUONNON MONIMUOTOISUUS
75 KIERTOTALOUS

KOHTI YHDENVERTAISTA MAAILMAA

82 IHMISOIKEUDET S-RYHMÄSSÄ
86 VASTUULLINEN HANKINTA
94 TURVALLISUUDEN VARMISTAMINEN
98 TIETOSUOJA
100 HENKILÖSTÖN HYVINVOINTI
105 MONIMUOTOISUUS

RAPORTIN RAJAUS JA VARMENNUS

111 VUOSI- JA VASTUULLISUUS-KATSAUKSEN KUVAUS
112 GRI-SISÄLTÖINDEKSI
116 S GROUP GHG INVENTORY REPORT 2021
123 VARMENNUSLAUSUNTO

S-RYHMÄ

UUSI VISIO TUO ASIAKKAAN TOIMINNAN KESKIÖÖN

Haluamme tarjota asiakasomistajillemme yhä parempia ja kohdennetumpia palveluita sekä vahvistaa luottamussuhdetta omaan osuuskauppaan. Siksi uusi visiomme tuo asiakkaan entistä vahvemmin toiminnan keskiöön. Palveluiden kehittämisen ajureina ovat syvempi asiakasymmärrys, data ja tiedolla johtaminen. Näin kasvatamme merkittävästi asiakashyötyä ja teemme asioinnista entistä kannattavampaa.

S. 10

RUOAN VERKKOKAUPAN MYYNTI KASVOI 55 PROSENTTIA

Verkkokaupan rooli vankistui edelleen sekä käyttötavara- että ruokakaupassa. Ruoan verkkokaupan myynti kasvoi peräti 55 prosenttia edellisvuodesta. Kasvuvauhti oli markkinaa nopeampaa. Kehitystä vauhdittivat laajentunut noutopisteverkosto ja uusi ruoan verkkokauppa S-kaupat.fi. Sen palveluita tarjoaa jo yli 200 S-ryhmän ruokakauppaa.

S. 11

PIDÄ HUOLTA -HAASTEELLA TUKEA NUORTEN MIELENTERVEYSTYÖHÖN

Pitkittynyt koronapandemia ruuhkautti matalan kynnyksen mielenterveyspalvelut. Toivon Kärki ry:n ja MIELI ry:n Pidä Huolta -hyväntekeväisyyshaasteen avulla kerättiin yli miljoona euroa nuorten mielenterveystyöhön. Haasteen mahdollistajat S-ryhmä ja LähiTapiola lahjoittivat alkupääomaksi 500 000 euroa sekä kannustivat koko Suomea mukaan pitämään huolta nuoresta mielestä.

S. 41

KOHTI KESTÄVÄN KULUTTAMISEN UUTTA NORMAALIA – YHDESSÄ ASKEL KERRALLAAN

PLANETAARINEN RUOKAVALIO TUKEE TERVEYTTÄ JA ILMASTOA

Syömällä terveellisesti voi toimia myös ilmaston kannalta järkevästi. Tavoitteenamme on, että vuoden 2030 loppuun mennessä 65 prosenttia myymästämme ruoasta on kasvipohjaista. Olemme jo lähellä tavoitetta, sillä vuoden 2021 osalta kasvipohjaisen ruoan osuus myynnistä oli 59 prosenttia.

S. 43

SOKOS HOTELLIT MAHDOLLISTAVAT HOTELLIYÖN PÄÄSTÖJEN KOMPENSOINNIN

Sokos Hotellien asiakkaiden on ollut mahdollista hyvittää yöpymisensä ja aamiaisensa hiilijalanjälki loppuvuodesta 2021 lähtien. Hotelliketju on Suomessa alallaan ensimmäinen, joka tarjoaa yksityisasiakkailleen kompensaatiomahdollisuuden.

S. 52

VALTAKUNNALLINEN ABC-LATAUSVERKOSTO SÄHKÖAUTOILLE

S-ryhmän tavoitteena on rakentaa vuosien 2021–2024 aikana koko maan kattava, noin tuhannen latausaseman verkosto sähköautoille. ABC-latauksen nimellä kulkeva verkosto tulee S-ryhmän ABC-asemien, markettien ja hotellien yhteyteen. Ensimmäiset ABC-latauspisteet avattiin keväällä 2021 ja vuoden loppuun mennessä ABC-latauspisteitä oli jo 50 toimipaikassamme.

S. 54

KOHTI KESTÄVÄÄ KASVUA – LUONNONVAROJA KUNNIOITTAEN

KÄYTTÄMÄMME SÄHKÖ OLI UUSIUTUVILLA TUOTETTUA

S-ryhmän kiinteistöjen katoille ja ympäristöön sijoitettujen aurinkopaneelien määrä saavutti 100 000 paneelin rajapyykin vuoden 2021 lopulla. Olimme samalla vuoden suurin aurinkovoiman tuottaja Suomessa. Lisäksi suurin tuulivoima-investointimme Simon Sarvisuolla on jo lähes täydessä tuotantokunnossa. Sarvisuon tuulipuiston valmistumisen jälkeen olemmekin Suomen kolmanneksi suurin tuulivoiman tuottaja.

S. 65

S-RYHMÄ KARTOITTAA ARVOKETJUNSA LUONTOHAITAT

S-ryhmä selvittää luontojalanjäljen eli keskeisten toimintojen haitat luonnon monimuotoisuudelle koko arvoketjussaan. Hankkeen toteuttaa Jyväskylän yliopiston resurssiviisausyhteisö JYU.Wisdom ja sen rahoittaa S-ryhmä ja Sitra. Koska arvoketjun eli esimerkiksi tuotteiden ja palveluiden ostojen luontohaittoja on tällä hetkellä haastavaa tunnistaa, on yhteisen tutkimushankkeen tavoitteena kehittää avoin luontohaittojen laskentamenetelmä kaikkien organisaatioiden käytettäväksi.

S. 73

INVESTOINTEJA ENERGIANKÄYTÖN TEHOSTAMISEKSI

Olemme asettaneet itsellemme oman energiatehokkuustavoitteemme, joka ulottuu vuoteen 2030 saakka. Tavoitteena on, että tehostamme energiankulutustamme 30 prosenttia vuoteen 2015 verrattuna. Vuonna 2021 lähes puolet tavoitteesta on jo saavutettu.

S. 63

KOHTI YHDENVERTAISTA MAAILMAA – ERIARVOISUUTTA POISTAEN

TARJOSIMME KESÄTÖITÄ 14 000 NUORELLE

S-ryhmä on yksi suurimmista nuorten työllistäjistä Suomessa. Vaikka kesä 2021 oli koronaviruspandemian vuoksi jo toinen poikkeuksellinen kesätyökesä, onnistuimme tarjoamaan S-ryhmässä kesätöitä noin 14 000 nuorelle myymälöissä, ravintoloissa, hotelleissa, liikennemyymälöissä ja Sipoon logistiikkakeskuksessa. Joissakin osuuskaupoissa kesätyöntekijöiden ja harjoittelijoiden määrä oli jopa selvästi aiempia vuosia suurempi.

S. 107

TYÖAIKOJEN KEHITTÄMINEN KAUPAN ALALLA -TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISHANKE

Työterveyslaitos tutki kaupan alan työaikoja ja niiden yhteyttä työntekijöiden hyvinvointiin käyttäen aineistona osuuskauppojen työaikatietoja. Hankkeessa tutkittiin eri työaikapiirteiden yleisyyttä, yhteyksiä sairauspoissaolotietoihin sekä yksilöllistä vaihtelua iän, työsuhdetietojen ja sukupuolen mukaan. Ensimmäistä kertaa tässä laajuudessa toteutettavasta tutkimuksesta selvisi, että kokonaisuudessaan työaikoihin liittyvä kuormitus on melko hyvin hallinnassa ja riittävä palautuminen on mahdollista, vaikka kauppojen aukiolojen vapauduttua esimerkiksi yötyö on lisääntynyt.

S. 104

S-RYHMÄN VASTUULLISUUSRAPORTTI PALKITTIIN IHMISOIKEUS-SARJASSA

S-ryhmän jo vuosia jatkunut määrätietoinen ihmisoikeustyö tuotti Vastuullisuusraportointi-kilpailun Ihmisoikeus-sarjan voiton. S-ryhmän vuosi- ja vastuullisuusraportti sijoittui Top10:n joukkoon myös muissa kilpailun sarjoissa, jotka olivat kokonaiskilpailu, ilmastonmuutos ja biodiversiteetti.

S. 93

S-RYHMÄ

S-ryhmä on suomalainen osuustoiminnallinen, asiakkaiden omistama yritysryhmä. Tarjoamme marketkaupan, rautakaupan, tavaratalo- ja erikoisliikekaupan, liikennemyymälä- ja polttoneste-kaupan sekä matkailu- ja ravitsemiskaupan palveluita. Lisäksi osa osuuskaupoista harjoittaa autokauppaa, ja koko Suomessa on kattavat pankkipalvelut S-Pankin kautta.

5 S-RYHMÄ LYHESTI
9 PÄÄJOHTAJAN KATSAUS
10 STRATEGIA
11 LIIKETOIMINTAKATSAUKSET
16 HALLINTO JA JOHTO
20 HALLINTO- JA OHJAUSJÄRJESTELMÄ
31 VASTUULLISUUDEN JOHTAMINEN
33 SIDOSRYHMÄTYÖ
36 ARVONLUONTI
37 HYVINVOINTIA OSUUSTOIMINNALLA

S-ryhmän vähittäismyynti oli vuonna 2021 noin 12,3 miljardia euroa, ja se oli suurin yksityinen työllistäjä Suomessa noin 38 000 työntekijällään.

S-RYHMÄ LYHYESTI

S-ryhmä muodostuu 19 alueosuuskaupasta, Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnasta (SOK) sekä niiden tytäryhtiöistä. Osuuskauppojen verkosto ulottuu koko maahan, ja niiden toiminnassa on vahva alueellinen painotus. Osuuskauppojen jäsenet eli asiakasomistajat omistavat osuuskaupat, jotka puolestaan omistavat keskusliike SOK:n.

SOK-yhtymän muodostavat Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK) ja sen tytäryhtiöt. SOK on keskusliike, jossa tuotetaan S-ryhmän osuuskaupoille asiantuntija- ja tukipalveluita, kuten ketjuohjaus-, valikoima-, hankinta- ja markkinointipalveluita. SOK vastaa myös S-ryhmän strategisesta ohjauksesta ja liiketoimintaketjujen kehittämisestä.

Osa SOK:n tytäryhtiöistä harjoittaa marketkauppaa sekä matkailu- ja ravitsemiskauppaa Virossa ja Venäjällä*.

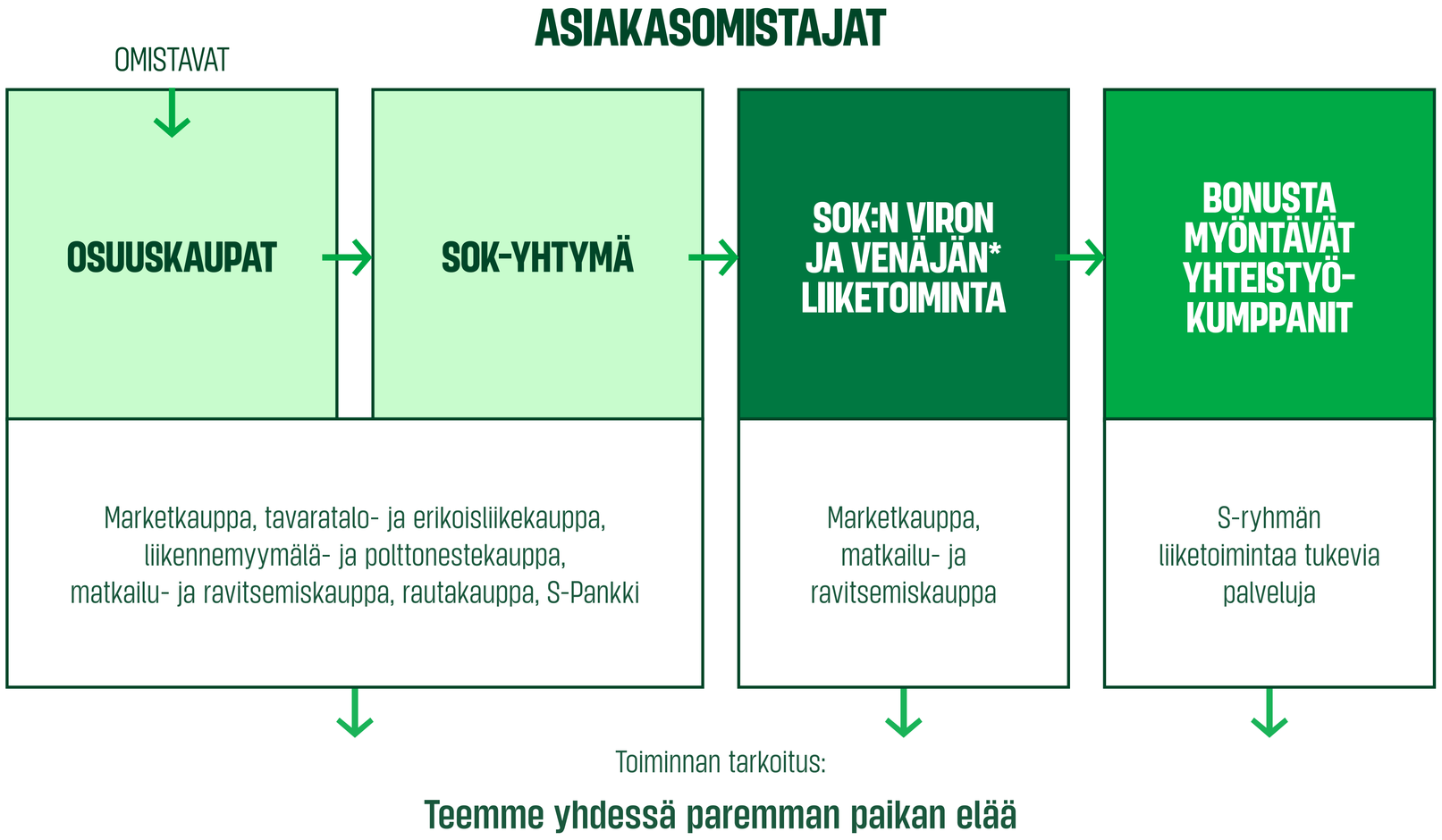

*SOK ilmoitti 4.3.2022 luopuvansa liiketoiminnoistaan Venäjällä.

ALUEOSUUSKAUPAT JA ULKOMAANTOIMINNOT 2021

ALUEOSUUSKAUPAT

Helsinki
Helsingin Osuuskauppa Elanto

Joensuu
Pohjois-Karjalan Osuuskauppa

Jyväskylä
Osuuskauppa Keskimaa

Kajaani
Osuuskauppa Maakunta

Kirkkonummi
Osuuskauppa Varuboden-Osla Handelslag

Kokkola
Osuuskauppa KPO

Kouvola
Kymen Seudun Osuuskauppa

Kuopio
Osuuskauppa PeeÄssä

Kuusamo
Koillismaan Osuuskauppa

Lahti
Osuuskauppa Hämeenmaa

Lappeenranta
Etelä-Karjalan Osuuskauppa

Mikkeli
Osuuskauppa Suur-Savo

Oulu
Osuuskauppa Arina

Pori
Satakunnan Osuuskauppa

Rauma
Osuuskauppa Keula

Salo
Suur-Seudun Osuuskauppa

Seinäjoki
Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa

Tampere
Pirkanmaan Osuuskauppa

Turku
Turun Osuuskauppa

ULKOMAANTOIMINNOT

Venäjä*
● Prisma ● Sokos Hotels

Viro
● Prisma ● Sokos Hotels

* SOK ilmoitti 4.3.2022 luopuvansa liiketoiminnoistaan Venäjällä.

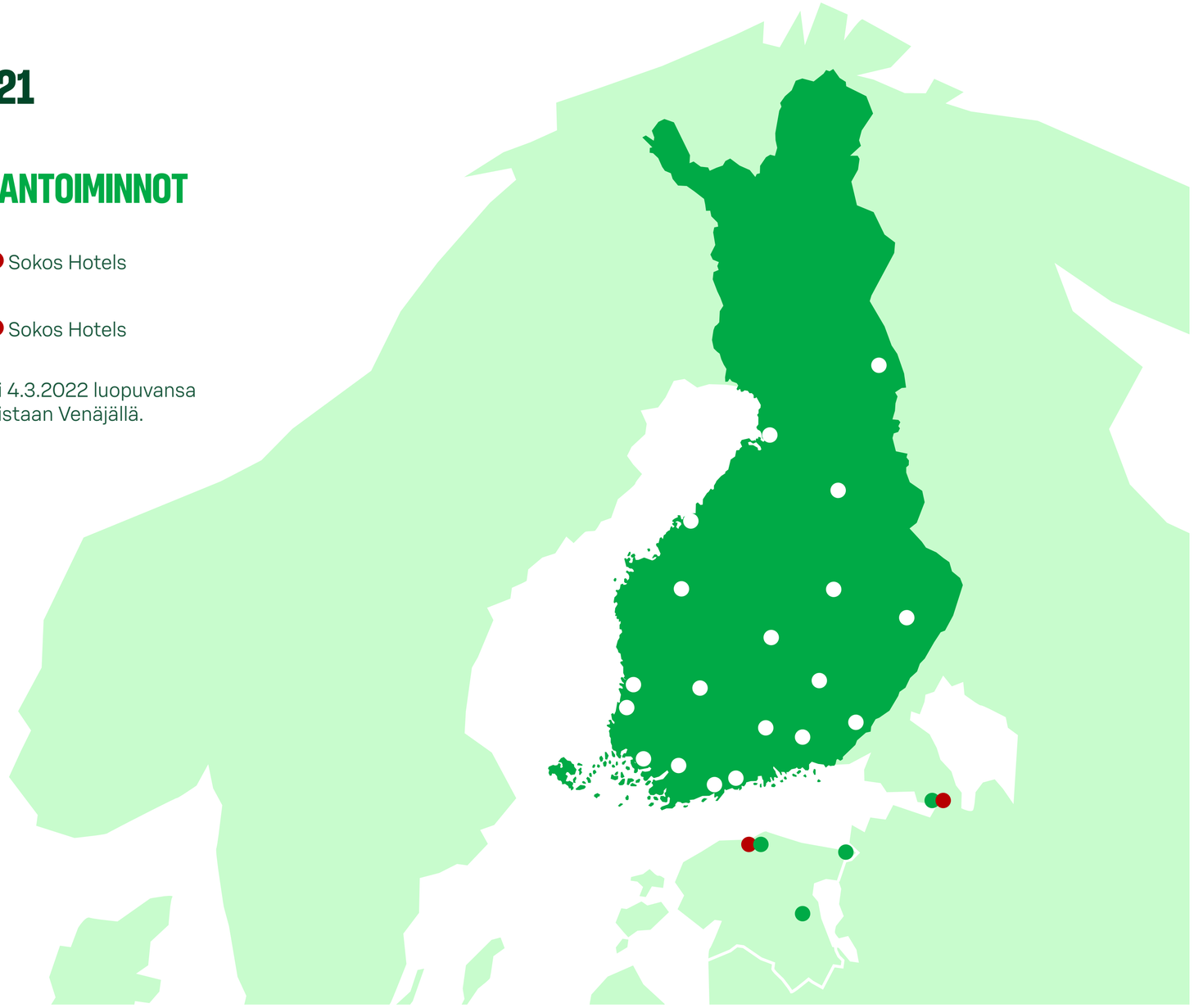

S-RYHMÄ LUKUINA

S-ryhmän tulos parani selvästi edeltävästä vuodesta, vaikka koronapandemia vaikutti jälleen hyvin kaksijakoisesti liiketoiminta-alueiden myyntiin ja tulokseen. Marketkaupassa myynti kasvoi ja se teki vuonna 2021 erinomaisen tuloksen. Matkailu- ja ravitsemiskaupalle vuosi oli puolestaan lähes yhtä synkkä kuin ensimmäinenkin koronavuosi. Muilla toimialoilla päästiin jo palaamaan lähemmäs normaalia.

Investoinnit nousivat vuonna 2021 ennätystasolle. Merkittäviin investointeihin kuuluivat muun muassa S-market-ketjun ja Sale-ketjun uudistamistyöt sekä sähköautojen latauspisteverkoston rakentamisen käynnistäminen. Lisäksi Simon Sarvisuolle on valmistumassa koko maan suurimpiin kuuluva tuulipuisto.

LIIKETULOS

280

MILJ. €

INVESTOINNIT

786

MILJ. €

VEROTON VÄHITTÄISMYYNTI LIIKETOIMINTA-ALUEITTAIN

LIIKETOIMINTA-ALUE	MYYNTI (MILJ. €, SIS. KOKO S-RYHMÄ)	VERTAILU EDELLISVUOTEEN, %
Marketkauppa	9 184	+ 3,2
Rautakauppa	110	- 12,4
Liikennemyymälä- ja polttonestekauppa	1 780	+ 21,1
Matkailu- ja ravitsemiskauppa	494	+ 12,3
Tavaratalo- ja erikoisliikekauppa	245	+ 3,7
Muut	516	+ 10,2
S-ryhmä yhteensä	**12 329**	**+ 5,9**

S-RYHMÄN VEROTON VÄHITTÄISMYYNTI (MILJ. €)

MYYNTI: SUOMI

12 021

MILJ. €

MYYNTI: VIRO

198

MILJ. €

MYYNTI: VENÄJÄ

109

MILJ. €

S-RYHMÄ YHTEENSÄ

12 329

MILJ. €

OSUUSTOIMINTA JA ASIAKASOMISTAJUUS

Osuustoiminnallisen yritysmuodon ansiosta S-ryhmän osuuskauppojen liiketoiminnassa kiertävä raha hyödyttää osuuskauppojen asiakasomistajia ja varmistaa alueellisen hyvinvoinnin ja elinvoimaisuuden. Toiminnan tuotto investoidaan asiakasomistajien eduksi kehittämällä palveluja ja uusimalla toimipaikkoja tai jaetaan asiakasomistajille erilaisina etuina, kuten Bonuksena ja maksutapaetuina.

ASIAKASOMISTAJIA

2 471 637

OSUUSKAUPPOJEN JÄSENMÄÄRÄ

ASIAKASOMISTAJILLE MAKSETUT RAHALLISET EDUT YHTEENSÄ

436

MILJ.€

BONUS

379

MILJ. €

Asiakasomistaja saa jopa 5 % Bonusta, eli rahaa takaisin ostoista yli 2 000 toimipaikasta.

OSUUSMAKSUN KORKO

2,7

MILJ. €

Jos edellisen vuoden tulos on ollut riittävän hyvä, osuuskauppa voi maksaa 100 euron osuusmaksulle korkoa.

YLIJÄÄMÄN PALAUTUS

43,5

MILJ. €

Ylijäämänpalautus lasketaan ostoista, jotka on tehty asiakasomistajan osuuskaupan omista toimipaikoista edellisen vuoden loppuun mennessä. Ylijäämänpalautusta maksaa osa osuuskaupoista.

MAKSUTAPAETU

10,7

MILJ. €

Kun ostokset maksetaan S-Etukortilla, edun piiriin kuuluvista ostoksista kertyy 0,5 % maksutapaetua.

S-RYHMÄN KESKEISET LUVUT

	2021	2020
Veroton vähittäismyynti, milj. €	**12 329**	11 625
Suomi	**12 021**	11 337
Viro ja Venäjä	**307**	289
Liiketulos, milj. €	**280**	196
Investoinnit, milj. €	**786**	642
Asiakasomistajille maksetut rahalliset edut, milj. €	**436**	415
Asiakasomistajia*	**2 471 637**	2 453 715
Henkilöstö, hlö	**39 861**	38 585
Työtyytyväisyysindeksi	**75,8**	76,3
Toimipaikat, lkm	**1 909**	1 849
Oman toiminnan päästöt, tn CO_2e	**125 800**	120 000
Uusiutuvan sähkön osuus kaikesta S-ryhmän sähkönkulutuksesta	**100 %**	100 %
Energian ominaiskulutus, kWh/brm²	**259**	257
Kierrätysaste, %	**73**	75
Marketkaupan suhteellinen ruokahävikki, %	**1,47**	1,41
**Auditointien kattavuus riskimaatehtaista, % ** **	**97,6**	–
Sertifiointiaste omien merkkien myyntivolyymista, %		
kahvi	**100**	100
tee	**100**	100
kaakao	**100**	100
puuvilla	**29**	17
soija	**83**	70
Kasvipohjaisten osuus, %	**59**	59
Kotimaisten elintarvikkeiden osuus, % * **	**74**	72

HENKILÖSTÖ JA TOIMIPAIKAT

S-RYHMÄ YHTEENSÄ

39 861

HENKILÖÄ

ALUEOSUUSKAUPAT

33 823

HENKILÖÄ

SOK-YHTYMÄ

6 038

HENKILÖÄ

TOIMIPAIKKOJA*

1 909

S-RYHMÄ YHTEENSÄ

*Toimipaikkojen lukumäärä ei sisällä muiden toimipaikkojen yhteydessä olevia ravintoloita.

* Osuuskauppojen jäsenmäärä

** Riskimaa-auditointien seurantatapaa muutettiin vuonna 2021, joten luku ei ole vertailukelpoinen edelliseen vuoteen nähden.

*** Laskettu myydyistä elintarvikkeista ja ravintoloiden hankinnoista (€)

Energian ominaiskulutus, kierrätysaste, marketkaupan suhteellinen ruokahävikki ja auditointien kattavuus riskimaaostoista eivät sisällä lähialueiden tietoja.

Varmennusraportti: vuoden 2021 energian ominaiskulutus, oman toiminnan päästöt, kierrätysaste, suhteellinen ruokahävikki ja auditointien kattavuus riskimaaostoista

PÄÄJOHTAJAN KATSAUS

OSUUSTOIMINTA KANTAA VAIKEIDEN AIKOJEN YLI

S-ryhmän ja osuustoiminnan vahvuudet nousivat esiin vuoden 2021 aikana, kun koronapandemia koetteli yhteiskuntaamme jo toista vuotta peräkkäin. S-ryhmän tulos vahvistui selvästi edellisvuodesta, ja investoimme kotimaahan ennätyksellisen paljon, lähes 800 miljoonaa euroa.

Vaikka pandemian osalta näyttää jo valoisammalta, poikkeusajat jatkuvat. Helmikuussa 2022 jouduimme todistamaan Venäjän hyökkäystä Ukrainaan. Sodan seurauksena toimintaympäristömme on olennaisesti muuttunut niin yhteiskuntamme kuin yritysten osalta. Uskomme kuitenkin, että samat vahvuudet, jotka ovat kantaneet meidät koronan yli kantavat myös tulevaisuudessa.

Vuosi 2021 oli S-ryhmässä monien uudistusten aikaa. Voimakas panostus verkoston uudistamiseen ja konseptien kehittämiseen näkyi myös asiakastyytyväisyydessä. Asiakkaiden tyytyväisyys on erityisen arvokasta, kun tiedämme, miten vaativissa oloissa henkilöstömme on läpi koronan työtään tehnyt. Kiitos jokaiselle s-ryhmäläiselle sitoutumisesta asiakkaidemme palvelemiseen mahdollisimman hyvin, kaikissa olosuhteissa. Olemme onnistuneet yhdessä. Koko logistinen ketjumme on tehnyt erinomaista työtä suomalaisten huoltovarmuuden turvaamisessa. Osuuskauppojen monitoimialaisuus on mahdollistanut rajoitusten aikana tuhansille korvaavan työn lomautuksen sijaan. Työntekijämme ovat kokeneet työnsä merkitykselliseksi ja antaneet osuuskaupoille kiitosta vastuullisesti hoidetusta korona-ajasta.

Aaltoileva korona vaikutti liiketoimintoihimme kaksijakoisesti. Marketkaupan myynti nousi ennätystasolle. Myyntiä siivittivät erityisesti ketju-uudistukset sekä kasvava ruoan verkkokauppa. Korona-ajan voittajakonsepti Prisma teki käyttötavarakaupassa historiansa parhaan tuloksen. Rajuimmin korona söi hotellien ja ravintoloiden toimintaedellytyksiä ja tulosta. Meillä on kuitenkin iskukykyä ja valmiutta nopeaankin palautumiseen – sen osoitti oivallinen myyntivire kesällä ja syksyllä, kun rajoitukset lievenivät.

Nykyhetkeä paljon kauemmas katsova uusi visiomme *arjesta juhlaa makusi mukaan* kirkastaa kaupparyhmämme tulevaa suuntaa. Asiakkaidemme muuttuvat tarpeet ja datasta johdettu tieto ohjaavat yhä tiiviimmin kaikkea tekemistämme. Uusi visio nostaa rimaa ja kiihdyttää askellustamme, kun pyrimme tuottamaan asiakkaillemme joka päivä parempaa hyötyä – tänään enemmän kuin eilen. Parempi hyöty on yhtä lailla kitkan poistamista arjen rattaista kuin entistä monikanavaisempaa ja personoidumpaa palvelua. S-mobiili on asiakkaan kaukosäädin, joka kokoaa yhteen palvelut ja edut konkretisoiden hyödyn asiakasomistajuudesta.

Osuustoiminnalle luonteenomainen pitkäjänteisyys ja vastuunkanto ihmisistä ja ympäristöstä on korona-aikana osoittanut arvonsa. Satojen miljoonien vuosittaiset investoinnit tuovat työtä ja hyvinvointia ympäri maan. Teemme konkreettisin toimin parempaa paikkaa elää yhdessä asiakkaiden ja kumppaneidemme kanssa.

S-ryhmän kova tavoite olla hiilinegatiivinen vuonna 2025 on ilmastotyömme kirkas johtotähti. Parannamme energiatehokkuutta, lisäämme omaa tuuli- ja aurinkovoimaa ja rakennamme asiakkaidemme käyttöön maanlaajuista sähköautojen latausverkostoa. Hankkeiden mittakaavaa kuvastaa Simon Sarvisuolle noussut maan suurimpiin kuuluva tuulivoimapuisto, joka kattaa peräti puolet S-ryhmän sähköntuotannosta. Iso urakka on ollut myös yli 400 S-marketimme uudistaminen.

Haluamme palvella asiakasomistajiamme kaikkialla Suomessa niin hyvin kuin mahdollista. Siksi uudistamme jatkuvasti verkostoamme ja kehitämme ja digitalisoimme konseptejamme. Valtakunnallisuus tuo kaupparyhmän toimintaan tehokkuutta ja suorituskykyä. Todellinen voimanlähteemme on kuitenkin paikallisuus. Osuuskaupassa omistajat ovat lähellä, ja yhdessä kehitämme palveluista sopivia juuri heille.

Hannu Krook, pääjohtaja, SOK

UUSI VISIO KIRKASTAA S-RYHMÄN YHTEISTÄ SUUNTAA

Jo kaksi vuotta jatkunut globaali pandemia vaikuttaa voimakkaasti yrityksiin ja yhteiskuntiin ja kiihdyttää olemassa olevia muutosvoimia. Kiihdytys näkyy erityisesti digitaalisuuden vahvistumisessa, kun yhä useampi kuluttaja asioi sähköisissä kanavissa.

Strategiamme keskeiset kulmakivet – osuustoiminnallisuus, jatkuvasti kasvava asiakashyöty ja suorituskyky – ovat osoittaneet vahvuutensa myös korona-ajan pyörityksessä. Strategian ohella kaupparyhmämme toimintaa ohjaavat missio ja visio. Missiomme *teemme yhdessä paremman paikan elää* näki päivänvalon vuonna 2020. Vuoden 2022 alussa lanseerasimme uuden visiomme *arjesta juhlaa makusi mukaan*. Vision päivittymisen myötä kaikki keskeiset toimintaamme ohjaavat elementit ovat uudistuneet.

Uusi visiomme tuo asiakkaan entistä vahvemmin toiminnan keskiöön. Se kirkastaa kaupparyhmämme yhteistä suuntaa kehittää datan avulla liiketoimintaa ja palveluja asiakashyödyn merkittäväksi kasvattamiseksi. Visio tuo tiedolla johtamisen ja asiakaskuuntelun kaiken kehittämisen ajureiksi.

Rakennamme paremman asiakasymmärryksen avulla liiketoimintojemme kilpailukykyä nyt ja tulevaisuudessa. Haluamme tarjota jatkuvasti parempia ja kohdennetumpia palveluita sekä kommunikoida asiakasomistajiemme kanssa yhä henkilökohtaisemmalla tasolla. Jäsenyyden tarjoamien taloudellisten ja muiden hyötyjen konkretisointi kannustaa omistajia keskittämään asiointia kaupparyhmään.

Kiihtyvässä muutoksessa ja kovassa kansainvälisessä kilpailussa on pidettävä tiukasti huolta toimeenpanon tehokkuudesta, laadusta ja jatkuvasta uudistumisesta. Liiketoimintamme monikanavaistuvat ja digitalisoituvat nopeassa tahdissa. Kasvamme erityisesti verkkokaupassa ja käyttötavarakaupassa. Uudet, modernit verkkokauppa-alustat parantavat asiakaskokemusta ja vauhdittavat kehitystä.

Haluamme palvella asiakkaitamme mahdollisimman hyvin. Siksi uudistamme jatkuvasti verkostoamme ja pidämme palvelumme kunnossa kaikkialla Suomessa, tänään paremmin kuin eilen.

Meille on tärkeää vahvistaa asiakasomistajan luottamussuhdetta omaan osuuskauppaansa. Kannustamme asiakasomistajiamme käyttämään aktiivisesti myös S-mobiilia, joka konkretisoi edut ja kokoaa yhteen paikkaan hyödyn asiakkuudesta. Syvempi asiakasymmärrys ja tieto parantavat palvelujemme osuvuutta ja kilpailukykyä tehden asioinnista entistä kannattavampaa.

LIIKETOIMINTA-KATSAUKSET

MARKETKAUPPA

ONNISTUNEET UUDISTUKSET VAUHDITTIVAT VUOTTA

Koronapandemia sekä onnistuneet uudistukset myymälöissä ja verkossa siivittivät S-ryhmän marketkaupan ennätystulokseen vuonna 2021. Päivittäistavarakaupassa kasvoimme markkinaa enemmän. Käyttötavarakaupassa Prisma ylsi historiansa parhaaseen tulokseen.

Erityisesti vuoden alkupuolella sekä loppuvuonna koronarajoitukset vaikuttivat merkittävästi ihmisten arkeen. Ravintoloiden ollessa kiinni ja monien tehdessä etätöitä ruoan kysyntä ohjautui päivittäistavarakauppoihin. Osuuskaupat työllistivätkin jälleen runsaasti hotellien ja ravintoloiden työntekijöitä marketkaupan tehtäviin. Näin vältettiin tuhansia lomautuksia ja helpotettiin muun muassa voimakkaasti kasvaneen verkkokaupan työtilannetta.

Ruokakaupassa asiointi normalisoitui vuodesta 2020. Esimerkiksi säilykkeiden kysyntä tasaantui ja palvelutorien myynti vilkastui. Kiinnostus kalaan ja kasvipohjaisiin uutuuksiin jatkui. Trendi näkyi myös Suomalainen menestysresepti -kilpailussa, joka toi jälleen kotimaista tuoteinnovaatiota S-ryhmän ruokakauppoihin.

Käyttötavarakaupassa ostoskorista löytyi etenkin kotiin ja mökkeilyyn sekä ulkoiluun ja muihin harrastuksiin liittyviä tuotteita. Prisma jatkoi maamme suosituimpana muotikauppana. Runsaasti kiinnostusta herätti esimerkiksi Tiia Vanhatapion Arkismimallisto, joka lanseerattiin yhteistyössä Finlaysonin kanssa.

Pitkittynyt koronatilanne heijastui käyttötavarakauppaan ajoittaisina haasteina tuotteiden saatavuudessa. Kokonaisuudessaan saatavuus säilyi silti hyvällä tasolla. Maskien ja koronan kotitestien kysynnän ennakointia vaikeutti nopeasti vaihdellut pandemiatilanne. S-ryhmä onnistui kuitenkin vastaamaan kysyntään ketterästi sekä varmistamaan edullisen hintatason.

Verkkokaupan rooli vankistui edelleen sekä käyttötavaraettä ruokakaupassa. Ruoan verkkokaupan myynti kasvoi peräti 55 prosenttia edellisvuodesta. Kasvuvauhti

oli markkinaa nopeampaa. Kehitystä vauhdittivat laajentunut noutopisteverkosto ja uusi ruoan verkkokauppa S-kaupat.fi. Sen palveluita tarjoaa jo yli 200 S-ryhmän ruokakauppaa. Ruokakorin hintaa kahden eri kaupan välillä voi puolestaan vertailla kätevästi S-mobiilin uudessa Hintavertailija-palvelussa.

Verkoston ja palveluiden asiakaslähtöiseen kehittämiseen panostettiin voimakkaasti myös kivijalassa. Vuonna 2021 valmistui mittava S-market-ketjun uudistus. Tuotetoiveiden välittämistä helpotettiin valtakunnallisella Sinuntoive.fi-palvelulla. Onnistuminen näkyi asiakastyytyväisyydessä ja myynnin kasvussa. Myös Sale-ketjun uudistus käynnistyi vauhdikkaasti. Prismoista uusina ovensa avasivat Prisma Varkaus sekä Prisma Syke Lahdessa, ja myymäläuudistukset jatkuivat ketjussa suunnitellusti.

Myymäläuudistusten tärkeä osa ovat energiatehokkuutta lisänneet investoinnit muun muassa kylmäkalusteisiin. Valikoimien vastuullisuustyön tuloksena kahvin, kaakaon ja palmuöljyn vastuullisuussertifiointiaste nousi omien merkkien osalta sataan prosenttiin. Myös kestävää kalastusta tukevien MSC-sertifioitujen kalatiskien määrä kasvoi.

Kuluttajat arvioivat Prisman oman alansa vastuullisimmaksi toimijaksi Euroopan laajimmassa, vuosittain ilmestyvässä vastuullisuuden Sustainable Brand Index -tutkimuksessa. S-market sijoittui samassa arvioinnissa toiseksi heti Prisman jälkeen.

Työ kohti entistäkin parempaa asiakaskokemusta jatkuu vuonna 2022. Ruoan verkkokauppaan panostetaan edelleen vahvasti. Prisma täyttää 50 vuotta ja uudistaa käyttötavarakaupan Prisma.fi-verkkokaupan. Juhlavuoteen kuuluvat myös uudet outdoor-osastot myymälöissä. Rautakaupassa S-ryhmän eri ketjut yhtenäistetään yhden Prisma Rauta -konseptin alle. Päivittäistavara- ja käyttötavarakauppaan tuo uutta valikoimaa yhteistyö Carrefourin kanssa. Vuonna 2021 aloitetun yhteistyön hyödyt näkyvät tänä vuonna yhä selvemmin asiakkaillemme.

TAVARATALO- JA ERIKOISLIIKEKAUPPA

KESÄ KÄYNNISTI PALAUTUMISEN KORONASTA

Koronapandemia piti kaupunkikeskustat tavallista hiljaisempina vuonna 2021, mikä koetteli S-ryhmän tavaratalo- ja erikoisliikekauppaa. Erityisesti alkuvuosi heikensi toimintaedellytyksiä ja koversi loven myyntiin. Kesä toi tullessaan kevyemmät rajoitukset ja käänsi asiakasmäärät selvään kasvuun.

Rajoitusten hiljentämistä kaupunkien keskustoista kärsivät erityisesti Sokokset. Emotion-ketju pärjäsi sen sijaan koronan ikeessä jopa ennakoitua paremmin. Sen myynti pysyi myös viime vuonna lähellä koronaa edeltänyttä tasoa. Asiakasvirtojen palautuminen kivijalkamyymälöihin käänsi kurssin myös myynnin kehityksessä. Kesällä alkanut vahva myynnin kasvu jatkui koko loppuvuoden.

Sokos.fi-verkkokaupan myynti kehittyi niin ikään vahvasti loppuvuonna. Asiakkaat siis jatkoivat myymälöihin paluusta huolimatta asiointia myös verkossa. Joulukauppa sujui tavaratalo- ja erikoisliikekaupassa tavoitetta paremmin, vaikka uudet koronarajoitukset verottivat asiointia. Olosuhteista huolimatta koko liiketoiminta-alueen myynti kasvoi 3,7 prosenttia vuonna 2021.

Myynti kehittyi jälkimmäisellä vuosipuoliskolla hyvin kaikissa tuotealueissa. Kodin sisustamiseen liittyvien tuotteiden kysyntä kasvoi pandemian myötä, ja tuoteryhmä kiinnosti asiakkaita edelleen selvästi normaaliaikaa enemmän. Avautuneet kulttuuritapahtumat ja juhlat näkyivät muodin ja kauneuden kysynnässä. Muodin kauppa vilkastui syksyllä pitkän seesteisen jakson jälkeen, ja kehitys oli reippaasti yleistä markkinakehitystä parempi.

Kauneuden tuoteryhmässä asiakkaiden suosiossa olivat erityisesti ihon- ja hiustenhoitoon liittyvät tuotteet. Myös erilaiset terveystuotteet kiinnostivat kuluttajia. Parfyymien ja muiden suosittujen tax-free-ostosten kysyntä säilyi samoin korkeana koko vuoden. Meikkituotteiden myynnin elpyminen jäi sen sijaan odottamaan rajoitusten hellittämistä ja maskien käytön vähentymistä.

Kysynnän nopea palautuminen aiheutti loppuvuonna haasteita joidenkin tuotteiden saatavuudessa. Niiden taustalla vaikutti pitkittynyt koronapandemia ja erilaiset haasteet niin tuotannossa kuin kansainvälisessä logistiikkaketjussakin.

Vuodenvaihteen koronarajoituksista huolimatta alkanut vuosi antaa aihetta positiivisiin odotuksiin.

Vuonna 2022 Emotion-ketjun verkostoa laajennetaan ja konseptin kilpailukykyä vahvistetaan. Digitaalisen kyvykkyyden kasvattaminen jatkuu, ja asiakkaat pääsevät tutustumaan uuteen Sokos.fi-palveluun.

Pandemian hellittäessä on tavoitteena toiminnan palautuminen koronaa edeltävälle tasolle kaikilla osa-alueilla. Vaikka asiakastyytyväisyys kehittyi vuonna 2021 positiivisesti, on katse tiiviisti asiakaskokemuksen parantamisessa entisestään. Kehitystyön ajurina on monikanavaisuus, jonka keskiössä ovat asiakastarpeet sekä kilpailukykyinen tuote- ja palveluvalikoima. Asiakkaan oman tyylin löytäminen onkin 70-vuotisjuhlavuottaan viettävän Sokoksen palvelun ytimessä.

MYYNTI

245

MILJ. €

20

SOKOSTA

38

EMOTION-MYYMÄLÄÄ

7

MUUTA ERIKOISLIIKETTÄ

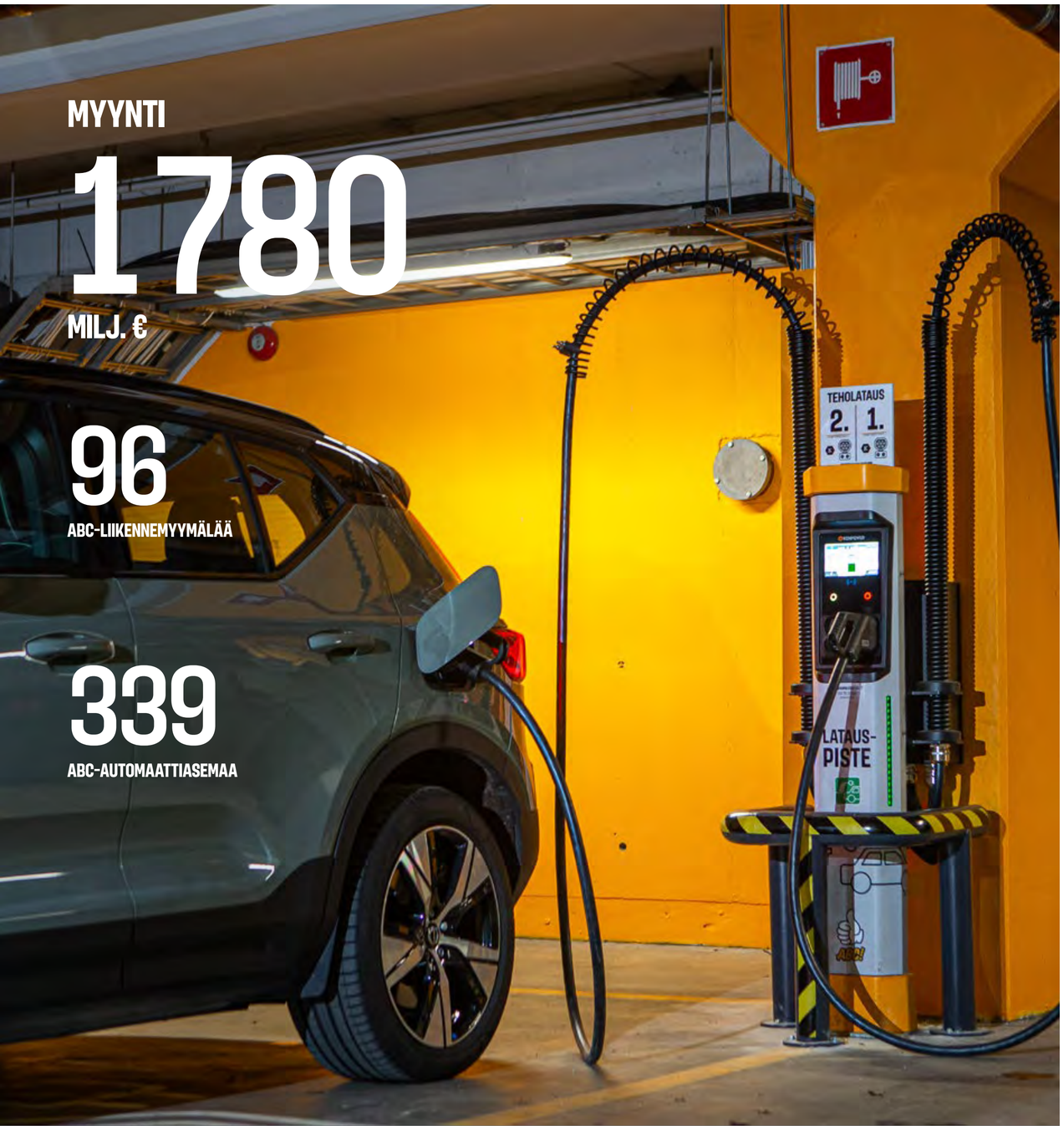

MYYNTI

1780

MILJ. €

96

ABC-LIIKENNEMYYMÄLÄÄ

339

ABC-AUTOMAATTIASEMAA

LIIKENNEMYYMÄLÄ- JA POLTTONESTEKAUPPA

SÄHKÖLATAUKSESTA UUSI LIIKETOIMINTA-ALUE

Ajoneuvoilla liikuttiin vuonna 2021 edellisvuotta vilkkaammin, mutta koronaa edeltävälle tasolle ei vielä päästy. Pandemiatilanne ja sen muutokset tekivätkin vuodesta ABC-ketjulle haastavan. Olosuhteet huomioon ottaen vuosi oli kuitenkin onnistunut, ja ketju teki positiivisen tuloksen.

Koronatilanne vaikutti kuluneena vuonna voimakkaasti erityisesti ABC-ravintoloiden toimintaedellytyksiin. Niiden myynti ja tulos kärsivät suorien asiointirajoitusten lisäksi muun muassa ryhmämatkailun ja isojen tapahtumien puuttumisesta. Toisaalta selvää elpymistä oli vuoden aikana näkyvissä koronatilanteen helpottuessa, ja ravintoloiden myynti kasvoi ensimmäiseen koronavuoteen verrattuna.

ABC-liikennemyymälöiden marketit pystyivät palvelemaan asiakkaita myös voimakkaiden ravintolarajoitusten aikana. Kesällä rajoitukset helpottivat ja liikkeellä oli runsaasti kotimaanmatkailijoita. Vilkas sesonki vahvisti liikenneasemien myyntiä niin ravintolassa kuin marketissakin.

Autopesukauppa kävi hyvin koko vuoden, ja ABC-CarWash-verkosto laajeni edelleen. ABC-ketju uudisti ja kasvatti verkostoaan myös muilta osin. Esimerkiksi Pudasjärvelle avattiin täysin uusi liikenneasema ja polttonesteautomaattiasemien määrää lisättiin.

Polttonestekaupassa tehtiin viime vuotta parempi tulos, ja samalla pystyttiin kasvattamaan markkinaosuutta. Kesällä ABC-ketju toi markkinoille uuden Nero Diesel -tuotteen, joka auttaa vähentämään autoilun päästöjä. Nero Dieseliä sai vuoden lopussa jo 19 ABC-asemalta, ja jakeluverkostoa laajennetaan edelleen vuonna 2022.

S-ryhmän tavoitteena on mahdollistaa suomalaisille siirtyminen kohti kestävämpää liikkumista. Polttonesteiden kehitystyön lisäksi vuonna 2021 käynnistyi ABC-Lataus-verkoston rakentaminen. Sähköautojen latauspisteverkoston myötä ABC-ketju avasi täysin uuden liiketoiminta-alueen. Valtakunnallisen verkoston rakentaminen on merkittävä investointi. Verkosto laajenee vauhdilla, ja palvelua kehitetään tiiviissä yhteistyössä asiakkaiden kanssa. Sähköautoilevat asiakkaat ovatkin ottaneet ABC-Latauksen innolla vastaan.

Suositun ABC-mobiilin käyttäjämäärät kasvoivat edelleen viime vuoden aikana. Palvelu kattaa kaikki ABC:n tarjoamat autoilevan asiakkaan tarvitsemat palvelut, sillä nyt ABC-mobiilissa onnistuu myös sähkölatauksen maksaminen.

Pandemian ja koronarajoitusten pitkittyessä haasteeksi nousi henkilöstön jaksamisen ja saatavuuden turvaaminen. Siihen kiinnitettiin erityistä huomiota, ja liikennemyymälöiden työntekijöille pyrittiin mahdollistamaan keskittyminen asiakaspalveluun. ABC:n henkilökunta halki koko Suomen teki erinomaista työtä. Tämä näkyi asiakastyytyväisyyden ja suositteluhalukkuuden hyvässä kehityksessä. Kuluttajat arvioivat ABC:n myös oman alansa vastuullisimmaksi toimijaksi Euroopan laajimmassa, vuosittain ilmestyvässä, vastuullisuuden Sustainable Brand Index -tutkimuksessa.

Henkilöstön kehittäminen ja työtyytyväisyydestä huolehtiminen on ABC-ketjulle tärkeä painopistealue tänäkin vuonna. Vuonna 2022 edetään edelleen mobiilipalveluiden kehityksessä. Lisäksi uudistetaan ABC-ketjun verkkosivut. Ravintolan ja marketin valikoimia räätälöidään yhä osuvammiksi, ja ABC-Lataus-verkostoa kasvatetaan voimakkaasti. Kaiken keskiössä on asiakaskokemuksen kehittäminen entistä paremmaksi ja sujuvammaksi.

MATKAILU- JA RAVITSEMISKAUPPA

LOPPUVUOSI TOI VALOA KORONAKURIMUKSEEN

Toinen koronavuosi oli matkailu- ja ravitsemiskaupalle lähes yhtä haastava kuin ensimmäinenkin. Erityisesti ensimmäisellä vuosipuoliskolla rajoitustoimet ja etätyö heikensivät alan toimintaedellytyksiä. Ne iskivät raskaasti myös S-ryhmän hotellien ja ravintoloiden tulokseen. Vuosi oli myynnillisesti liiketoiminta-alueen historian toiseksi synkin. Toinen vuosipuolisko osoitti kuitenkin palveluiden kysynnän elpyvän ripeästi yhteiskunnan avautuessa.

Kotimainen matkailukesä oli jopa edelliskesää vilkkaampi. Syksyyn päästiin kevättä maltillisemmilla rajoitustoimilla, ja uusia keinoja kuten koronapassi otettiin käyttöön. Liiketoiminta jäi vielä koronaa edeltävästä ajasta, mutta parhaimmillaan yllettiin jo normaalin tuntumaan.

Vuonna 2021 Sokoshotels.fi -verkkopalvelun varausmäärät lähes tuplaantuivat edellisestä vuodesta. Etenkin asiakasomistajat hyödynsivät Sokos Hotels -ketjun monipuolista tarjontaa ja etuja. Ulkomaisia vapaa-ajan matkailijoita alkoi saapua Pohjois-Suomen hotelleihin loppuvuodesta.

Alueellinen vaihtelu ja erot liiketoiminta-alueiden välillä olivat edelleen suuria. Merkittävimmät haasteet olivat viihderavintoloilla ja kansainvälisessä työmatkustuksessa. Kotimainen työmatkailu virkistyi vuoden jälkipuoliskolla. Ulkomaisten työ- ja vapaa-ajan matkustajien puute vaikutti erityisesti pääkaupunkiseudun hotellien toimintaan. Tilanne oli samankaltainen Tallinnassa, jossa turistien harvalukuisuus verotti edelleen yöpymisiä Original Sokos Hotel Virussa. Pietarissa matkailukaupan kysyntä elpyi nopeammin.

Vuosi oli kaksijakoinen myös työntekijöiden kannalta: lomautuksista siirryttiin työvoimapulaan, ja nopeatempoiset rajoitustoimet vaikeuttivat sopeutustoimia. Työhyvinvointi säilyi kuitenkin pääsääntöisesti koronaa edeltäneellä korkealla tasolla. S-ryhmässä pystyttiin jälleen välttämään tuhansia lomautuksia tarjoamalla hotellien ja ravintoloiden työntekijöille töitä marketkaupan puolelta. Samalla autettiin vastaamaan marketkaupan kasvaneeseen kysyntään.

Hotellien ja ravintoloiden palveluiden ja verkoston kehittäminen ei pysähtynyt pandemiaan. Vuonna 2021 avattiin peräti 52 uutta tai uudistettua ravintolaa. Uutena konseptina lanseerattiin Rosso Pizza. Lisäksi avattiin uudistuneen Rosso-ketjun kolme uutta yksikköä. Hotelliverkostossa avajaisia juhlittiin muun muassa Original Sokos Hotel Vaakunassa Kouvolassa ja Original Sokos Hotel Kimmelissä Joensuussa. Lisäksi lanseerattiin uusi hotellityyppi, HEYMO by Sokos Hotels. Ensimmäinen HEYMO avautuu Espoon Keilaniemeen keväällä 2022.

Kuluttajat arvioivat vuonna 2021 jo yhdeksättä kertaa peräkkäin Sokos Hotellit Suomen vastuullisimmaksi hotellibrändiksi. Marraskuussa Sokos Hotellit tarjosivat kuluttaja-asiakkaille mahdollisuuden kompensoida hotelliyöpymisensä hiilipäästöt. Loppuvuoden aikana kompensoitiin jo yli 1 000 hotellivuorokautta. Palvelun tarjoaminen heti lakimuutoksen jälkeen ja ensimmäisenä koko toimialalla oli mahdollista pitkäjänteisen vastuullisuustyön ansiosta.

S-ryhmä uskoo vahvasti matkailu- ja ravitsemiskaupan elpymiseen. Palveluiden kehitystyö ja verkoston uudistuminen jatkuvat vuonna 2022. Tulevaisuuden kilpailukykyä on onnistuttu vahvistamaan haastavasta ajasta huolimatta. Asiakastyytyväisyys kipusi vuonna 2021 erinomaiselle, ja ravitsemiskaupassa jopa ennätyksellisen korkealle tasolle. S-ryhmässä ollaan valmiita toiminnan nopeaan palautumiseen heti, kun koronarajoitukset

3,1
MILJ. ASIAKASTA

LIIKETULOS
24,8
MILJ. €

TALLETUKSET
7,6
MRD. €

S-PANKKI

TULOS PARANI JA KORTTIOSTOKSET NOUSIVAT ENNÄTYKSEEN

Vuoden 2020 tapaan vuotta 2021 sävytti ennen kaikkea koronaviruksen aiheuttama pandemia. Sen pitkittyessä S-Pankissa on totuttu toimimaan uudessa ympäristössä, jossa digitaalisten asiointikanavien ja palveluiden merkitys on korostunut entisestään. Tauti- ja rajoitustilanteen vaihdellessa pankki sopeuttikin työskentelytapoja ja muuta toimintaa jo tutuksi käyneeseen tapaan.

Liiketoiminnan kannalta vuosi oli S-Pankille suotuisa, ja konsernin liikevoitto kasvoi edellisvuodesta. Pankkiliiketoiminnan puolella S-Etukortti Visa -korteilla tehtyjen ostosten euromääräinen summa kasvoi 14,8 prosenttia. Summa oli ennätyskorkea ja ylitti selvästi myös koronapandemiaa edeltäneen vuoden 2019 tason. Vuoden 2021 lopussa S-Pankin maksukorteilla tehtiin 23,2 prosenttia kaikista S-ryhmän kaupoissa tehdyistä Bonus-ostoksista.

Asuntolainahakemuksia tuli vuonna 2021 selvästi edellisvuotta enemmän, ja markkinoihin verrattuna asuntoluottokannan kasvu oli 3,3-kertaista. Asuntoluottokanta kasvoi 12,5 prosenttia. Kaikkiaan S-Pankin luottokanta kasvoi 11,8 prosenttia vuodesta 2020. Myös varallisuudenhoitoliiketoiminnan tulos kehittyi erinomaisesti ja 2,5-kertaistui vuodentakaisesta. S-Pankki-rahastojen osuudenomistajien määrä kasvoi noin 71 000:lla noin 340 000:een.

Vuoden 2021 merkittävimpiin tapahtumiin kuului lokakuussa toteutunut yritysjärjestely, jossa S-ryhmä osti kaikki S-Pankin osakkeet LähiTapiola-ryhmältä ja Elolta. Järjestelyn myötä mahdollistui entistä tiiviimpi yhteistyö ja parempien palveluiden kehittäminen S-ryhmässä. Syksyyn ajoittuu myös merkkipaalu S-Pankin historiassa: Pankki laski liikkeeseen 170 miljoonan euron suuruisen, ensimmäisen julkisesti noteeratun joukkovelkakirjalainan.

Syksy oli muutoinkin S-Pankissa vilkasta aikaa, kun pankin brändin uudistaminen käynnistyi. Osana uudistusta S-Pankki siirtyi toimimaan Varallisuudenhoitoliiketoiminnassa yhdellä, yhtenäisellä S-Pankki-brändillä ja luopui FIM-brändistä. Asiakkaat ovat ottaneet uudistuksen hyvin vastaan.

S-Pankin strategisena tavoitteena on saavuttaa miljoona aktiivista asiakasta eli asiakasta, jotka pitävät S-Pankkia pääasiallisena pankkinaan. Vuonna 2021 edettiin määrätietoisesti kohti tavoitetta. Aktiivisten asiakkaiden määrä kasvoi noin 57 000 asiakkaalla ja oli yli 532 000 vuoden lopussa.

Hyvistä lähtökohdista vuoteen 2022 kertoo esimerkiksi se, miten ulkopuoliset arvioivat S-Pankkia. Vuoden 2021 aikana S-Pankki valittiin Suomen vastuullisimmaksi pankiksi, suomalaisen finanssialan innovatiivisimmaksi yhtiöksi ja arvostetuimmaksi brändiksi. Tutkimusten mukaan S-Pankilla on tyytyväisimmät ja uskollisimmat asiakkaat. S-Pankki palkittiin myös työntekijöidensä tasa-arvoisesta kohtelusta ja valittiin yhdeksi maamme innostavimmista työpaikoista.

HALLINTO JA JOHTO

SOK:N HALLINTONEUVOSTO 2021

Matti Pikkarainen (s. 1953)
- teologian tohtori
- puheenjohtaja 2013–
- Osuuskauppa Arinan hallinto-neuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2004–

Timo Santavuo (s. 1960)
- asianajaja, varatuomari
- ensimmäinen varapuheenjohtaja 2017–
- Satakunnan Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2000–

Tapio Kankaanpää (s. 1962)
- Osuuskauppa PeeÄssän toimitusjohtaja
- toinen varapuheenjohtaja 2019–
- hallintoneuvoston jäsen 2018–

Jorma Bergholm (s. 1954)
- VTM
- Helsingin Osuuskauppa Elannon hallintoneuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2005–

Kimmo Koivisto (s. 1956)
- maanviljelijä
- Suur-Seudun Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2007–

Henrik Karvonen (s. 1972)
- Koillismaan Osuuskaupan toimitusjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2014–

Mikko Lassila (s. 1969)
- agronomi, MMM
- Kymen Seudun Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2021–

Sinikka Kelhä (s. 1964)
- asianajaja
- Osuuskauppa Keulan hallintoneuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2017–

Martti Lokka (s. 1967)
- toimitusjohtaja, isännöitsijä
- Osuuskauppa Suur-Savon hallintoneuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2014–

Leena Munter-Ollus (s. 1968)
- toimitusjohtaja
- Osuuskauppa Varuboden-Osla Handelslagin hallintoneuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2020–

Hannu Pelkonen (s. 1967)
- Osuuskauppa Maakunnan toimitusjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2015–

Jarkko Rautaoja (s. 1964)
- diplomi-insinööri
- Osuuskauppa Hämeenmaan hallintoneuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2017–

Kim Wrange (s. 1968)
- kauppatieteiden lisensiaatti, yliopettaja
- Pohjois-Karjalan Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2018–

HENKILÖSTÖN EDUSTAJAT

Ulla Kivilaakso (s. 1970)
- markkinointipäällikkö
- SOK Matkailu- ja ravitsemiskaupan ketjuohjaus
- hallintoneuvoston jäsen 2011–

Anne Mäkelä (s. 1965)
- asianajaja, varatuomari
- Osuuskauppa KPO:n hallintoneuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2015–

Timo Rajala (s. 1957)
- hankejohtaja
- Pirkanmaan Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2017–

Kari Suninen (s. 1963)
- toimitusjohtaja
- Etelä-Karjalan Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2018–

Iiris Merimaa (s. 1962)
- hallintoassistentti
- SOK Hallintopalvelut ja riskienhallinta
- hallintoneuvoston jäsen 2009–

Antti Määttä (s. 1966)
- Osuuskauppa Keskimaan toimitusjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2013–

Mika Rantanen (s. 1959)
- kasvatustieteiden maisteri
- Turun Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2019–

Elina Varamäki (s. 1971)
- vararehtori, dosentti
- Etelä-Pohjanmaan Osuuskaupan hallintoneuvoston puheenjohtaja
- hallintoneuvoston jäsen 2016–

SOK:N HALLITUS 2021

Hannu Krook (s. 1965)
- pääjohtaja, KTM
- SOK:n hallituksen puheenjohtaja
- SOK:n hallituksen jäsen 2016–2020
- S-ryhmässä 2013–

Kim Biskop (s. 1971)
- toimitusjohtaja, KTM
- Osuuskauppa KPO
- SOK:n hallituksen jäsen 2019–
- S-ryhmässä 1987–

Nermin Hairedin (s. 1975)
- toimitusjohtaja, KTM
- SOK:n hallituksen jäsen 2019–

Rita Järventie-Thesleff (s. 1959)
- professori, KTT
- SOK:n hallituksen jäsen 2019–

Juha Kivelä (s. 1966)
- toimitusjohtaja, KTM
- Pohjois-Karjalan Osuuskauppa
- SOK:n hallituksen jäsen 2018–
- S-ryhmässä 1990–

Veli-Matti Liimatainen (s. 1969)
- toimitusjohtaja, KTM
- Helsingin Osuuskauppa Elanto
- SOK:n hallituksen jäsen 2018–
- S-ryhmässä 1995–

Harri Miettinen (s. 1962)
- toimitusjohtaja, KTM
- Kymen Seudun Osuuskauppa
- SOK:n hallituksen jäsen 2021-
- S-ryhmässä 1997–

Kimmo Simberg (s. 1959)
- toimitusjohtaja, kauppaneuvos, MBA
- Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa
- SOK:n hallituksen jäsen 2019–
- S-ryhmässä 1988–

Olli Vormisto (s. 1967)
- toimitusjohtaja, KTM
- Osuuskauppa Hämeenmaa
- SOK:n hallituksen jäsen 2017–
- S-ryhmässä 1989–

SOK-YHTYMÄN KONSERNIJOHTORYHMÄ 2021

Hannu Krook (s. 1965)
- Pääjohtaja, KTM
- S-ryhmässä 2013–

Arttu Laine (s. 1970)
- Kenttäjohtaja, pääjohtajan sijainen, KTM
- Liiketoimintaryhmät, hankinta ja logistiikka
- S-ryhmässä 1995–

Jari Annala (s. 1964)
- Johtaja, KTM
- SOK:n liiketoiminta
- S-ryhmässä 1989–

Päivi Anttikoski (s. 1971)
- Johtaja, FM
- Markkinointi, viestintä ja vastuullisuus
- S-ryhmässä 2021–

Seppo Kuitunen (s. 1961)
- Lakiasiainjohtaja, OTK
- Lakiasiat ja sihteeristö
- S-ryhmässä 2005–

Hanne Lehtovuori (s. 1974)
- Henkilöstöjohtaja, OTM, eMBA
- Henkilöstötoiminnot
- S-ryhmässä 2021–

Sebastian Nyström (s. 1974)
- Johtaja, CTO, DI
- Asiakkuus, IT- ja digikehitys
- S-ryhmässä 2015–

Maria Timgren (s. 1984)
- Strategiajohtaja, KTM
- Strategia
- S-ryhmässä 2021–

Jorma Vehviläinen (s. 1967)
- Talous- ja rahoitusjohtaja, CFO, KTM
- Talous, rahoitus, hallinto
- S-ryhmässä 1991–

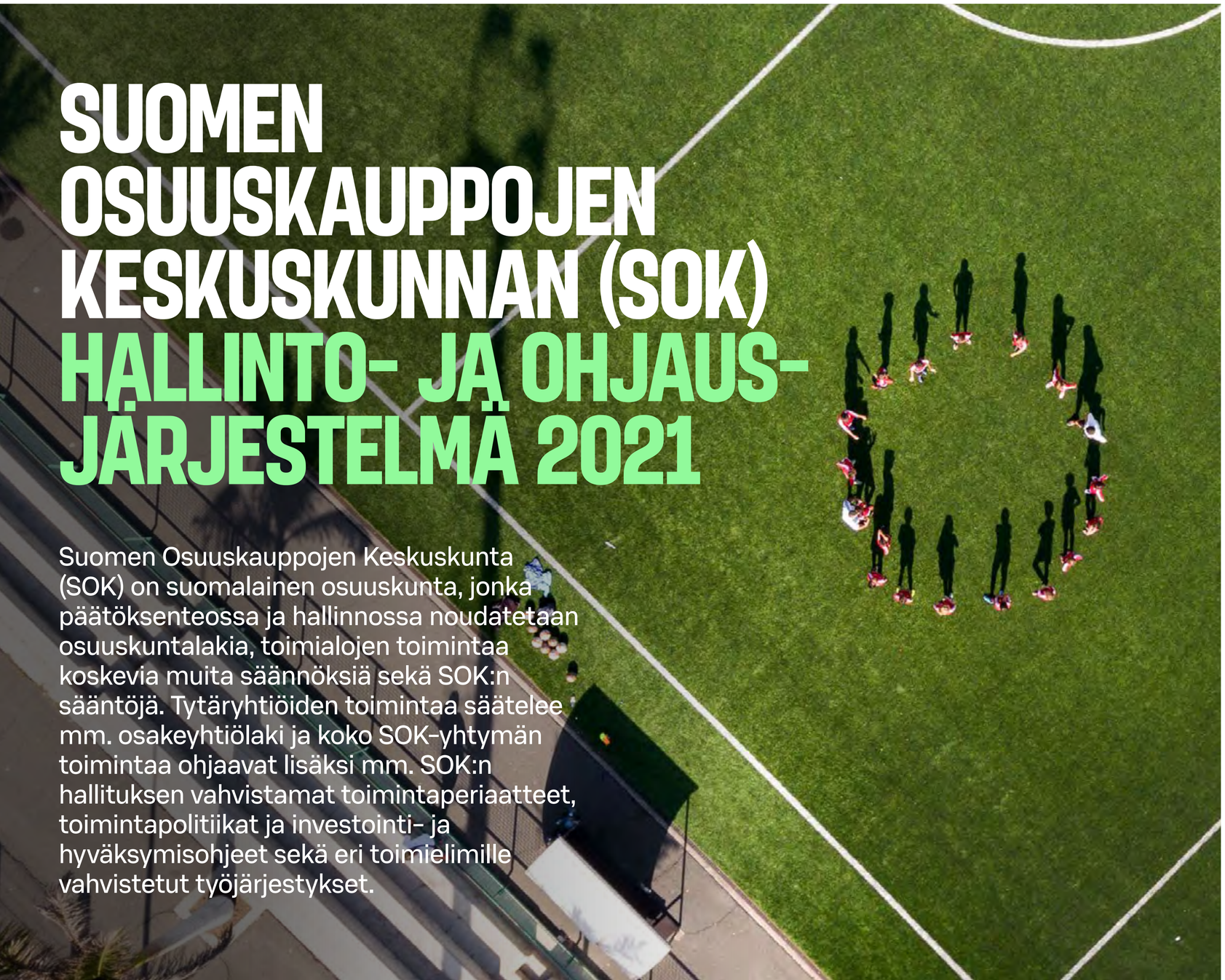

SUOMEN OSUUSKAUPPOJEN KESKUSKUNNAN (SOK) HALLINTO- JA OHJAUS-JÄRJESTELMÄ 2021

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK) on suomalainen osuuskunta, jonka päätöksenteossa ja hallinnossa noudatetaan osuuskuntalakia, toimialojen toimintaa koskevia muita säännöksiä sekä SOK:n sääntöjä. Tytäryhtiöiden toimintaa säätelee mm. osakeyhtiölaki ja koko SOK-yhtymän toimintaa ohjaavat lisäksi mm. SOK:n hallituksen vahvistamat toimintaperiaatteet, toimintapolitiikat ja investointi- ja hyväksymisohjeet sekä eri toimielimille vahvistetut työjärjestykset.

Arvopaperimarkkinayhdistys ry on hyväksynyt 19.9.2019 listayhtiöiden hallinnointikoodin (luettavissa osoitteessa **http://cgfinland.fi/**), joka tuli voimaan 1.1.2020. Keskuskauppakamarin vuonna 2006 julkaiseman kannanoton mukaan pörssiyhtiöiden lisäksi myös muiden valtakunnallisesti merkittävien yhteisöjen tulisi noudattaa hallinnointikoodia siltä osin kuin se on niiden erityispiirteet huomioiden mahdollista ”noudata tai selitä” -periaatteen mukaisesti eli siten, että mahdollinen poikkeaminen ja poikkeamisen syy on ilmoitettava. SOK noudattaa hallinnointikoodia siltä osin kuin se on SOK:n osuustoiminnallinen yritysmuoto ja sen erityispiirteet huomioiden mahdollista ja myös tarkoituksenmukaista.

Tämä selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä (CG-selvitys) ja siihen liitetty palkitsemisraportti on laadittu hallinnointikoodin suositusten mukaisesti. SOK esittää selvityksen toimintakertomuksesta erillisenä raporttina.

S-ryhmän muodostavat osuuskaupat ja niiden omistama Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan (SOK) sekä näiden tytäryhtiöt. S-ryhmän tarkoituksena on tuottaa palveluja ja etuja asiakasomistajille. SOK tuottaa osuuskaupoille hankinta-, asiantuntija- ja tukipalveluita ja vastaa myös S-ryhmän strategisesta ohjauksesta ja liiketoimintaketjujen kehittämisestä.

POIKKEAMAT HALLINNOINTIKOODISTA

Hallinnointikoodi on pörssiyhtiöille laadittu, ja sen suositukset täydentävät lainsäädännöstä tulevia velvoitteita. Se ei siten lähtökohtaisesti kaikilta osin sovellu SOK:n noudatettavaksi.

Poikkeamat hallinnointikoodista perustuvat pitkälti siihen, että SOK on osuuskunta, jonka jäseninä olevat osuuskaupat ovat kuluttajaosuuskuntia, jotka eroavat olennaisesti listatuista ja muista osakeyhtiöistä. Lisäksi 1.1.2020 voimaan tulleen hallinnointikoodiuudistuksen taustalla on ollut keskeisesti koodin esipuheen mukaan osakkeenomistajien oikeudet -muutosdirektiivi (”Direktiivi”), jonka velvoitteet implementoitiin osaksi kansallista lainsäädäntöä 10.6.2019, jota ei kuitenkaan sovelleta SOK:hon eikä sen jäseninä oleviin osuuskauppoihin. SOK:n jäseninä olevien osuuskauppojen sääntöjen mukaan jäsenenä voi olla vain luonnollisia henkilöitä ja kullakin jäsenellä voi olla vain yksi osuus.

SOK:n jäseninä olevien osuuskauppojen toiminnan tarkoitus on palvelujen ja etujen tuottaminen jäsenille eikä voiton tuottaminen osakkeenomistajille. Toiminnan tarkoituksen toteuttamiseksi, ja jotta omistajaohjaus ja omistajien osallistuminen voi toteutua tehokkaasti ja kattavasti, SOK:lla on hallintoneuvosto. Poikkeamilla muun muassa parannetaan edelleen viestintää ja päätöksentekoa SOK:n hallinnon kesken ja annetaan hallintoneuvoston sisältävän hallintorakenteen kautta jäsenille laajemmin vaikutusmahdollisuuksia SOK:n toimintaan.

Ottaen huomioon yllä todetun SOK:n olennaiset poikkeamat hallinnointikoodista ovat seuraavat:

> SOK:ssa on sääntöjen mukaan ns. kaksiportainen hallintomalli, eli hallituksen ja toimitusjohtajan lisäksi osuuskaupalla on hallintoneuvosto.

> Sääntöjen mukaan hallintoneuvosto valitsee hallituksen (suositus 5) edellä tässä kohdassa mainituilla kaksiportaiseen hallintomalliin liittyvillä perusteilla.

> Sääntöjen mukaan SOK:n osuuskunnan kokous valitsee hallintoneuvoston jäsenet kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan siten, että vuosittain hallintoneuvoston jäsenistä on erovuorossa noin yksi kolmasosa (suositus 6). Kolmen kalenterivuoden toimikausi on perusteltua jatkuvuuden turvaamiseksi hallintoneuvoston työssä.

> Sääntöjen mukaan SOK:n pääjohtaja (toimitusjohtaja) toimii hallituksen puheenjohtajana (suositus 20). Suosituksesta poikkeaminen on perusteltua, koska SOK:lla on myös hallintoneuvosto, joka valvoo hallituksen ja pääjohtajan (toimitusjohtajan) toimintaa.

> Sääntöjen mukaan hallintoneuvosto päättää hallituksen sijaan pääjohtajan (toimitusjohtajan) palkkiosta (suositus 22). Suosituksesta poikkeaminen on perusteltua, sillä hallintoneuvosto myös valitsee pääjohtajan ja pääjohtaja toimii hallituksen puheenjohtajana.

> SOK:lla on palkitsemispolitiikka, mutta sen sisältö poikkeaa hallinnointikoodissa tarkoitetun pörssiyhtiölainsäädännön edellyttämästä palkitsemispolitiikasta.

- Pörssiyhtiölainsäädäntöä ei sovelleta SOK:hon.
- Sääntöjen mukaan varsinainen osuuskunnan kokous päättää hallintoneuvoston puheenjohtajan, varapuheenjohtajien ja muiden jäsenten palkkioista.
- Lisäksi, sääntöjen mukaan hallintoneuvosto päättää pääjohtajan palkkauksen perusteista ja hallintoneuvoston puheenjohtaja sopii yhdessä hallintoneuvoston varapuheenjohtajien kanssa toimitusjohtajan palkkaeduista hallintoneuvoston päättämien palkkausperusteiden mukaisesti sekä pääjohtajan esityksestä osuuskunnan palveluksessa olevien hallituksen jäsenten palkkioista hallintoneuvoston esittämien palkkausperusteiden mukaisesti.

> SOK:n palkitsemista koskeva raportointi ei täysin vastaa palkitsemisraportointia, jota arvopaperimarkkinalaki ja valtiovarainministeriön asetus osakkeen liikkeeseenlaskijan palkitsemispolitiikasta ja palkitsemisraportista (”Pörssiyhtiölainsäädäntö”) edellyttää pörssiyhtiöiltä (suositus 1, suositus 4, suositus 17, suositus 20, suositus 22)

> SOK:n hallintoneuvosto on asettanut tarkastusvaliokunnan, mutta sen tehtävät, toiminta ja kokoonpano poikkeavat pörssiyhtiöitä pakottavan tilintarkastuslainsäädännön vaatimuksista, koska niitä ei sovelleta SOK:hon. (suositus 16)

SOK JA S-RYHMÄ

S-ryhmä on yritysryhmä, jonka muodostavat osuuskaupat ja niiden omistama SOK sekä näiden tytäryhtiöt. S-ryhmän tarkoituksena on tuottaa palveluja ja etuja asiakasomistajille. SOK tuottaa osuuskaupoille hankinta-, asiantuntija- ja tukipalveluita ja vastaa myös S-ryhmän strategisesta ohjauksesta ja liiketoimintaketjujen ohjauksesta ja kehittämisestä.

SOK:n tehtävänä on sääntöjensä mukaan tuottaa palveluja ensisijaisesti sen jäseninä oleville osuuskaupoille ja muille S-ryhmään kuuluville yhteisöille, ja siinä tarkoituksessa sen tehtävänä on:

1. EDISTÄÄ JA KEHITTÄÄ S-RYHMÄN OSUUSKAUPPOJEN JA MUIDEN S-RYHMÄÄN KUULUVIEN YHTEISÖJEN TOIMINTAA SEKÄ OHJATA JA VALVOA RYHMÄN KOKONAISVOIMAVAROJEN TEHOKASTA KÄYTTÖÄ
2. VALVOA S-RYHMÄN JA SEN OSIEN TOIMINTAA JA ETUJA
3. HOITAA S-RYHMÄN TARVITSEMAT KESKITETYT TUKI- JA PALVELUTOIMINNOT SEKÄ
4. HARJOITTAA LIIKETOIMINTAA OMISSA NIMISSÄÄN TAI TYTÄRYHTIÖIDEN TAI OSAKKUUSYRITYSTEN VÄLITYKSELLÄ SUOMESSA JA ULKOMAILLA.

SOK:n konserniin (SOK-yhtymä) kuuluvat emo-osuuskunta SOK ja sen kokonaan omistamat tytäryhtiöt. SOK-yhtymän organisaatiokaavio (sisältäen kaupalliset yhtiöt; sisennetty yhtiö on edellisen yhtiön tytäryhtiö) on esitetty alla:

- → SOK LIIKETOIMINTA OY
  - → SOKOTEL OY
    - → KIINT. OY OULUN VAAKUNA
  - → AS SOKOTEL
  - → SOK RETAIL INT. OY
    - → OOO SOK SERVICE CENTER RUS*
    - → OOO SOKOTEL*
    - → OOO PRISMA*
  - → PRISMA PEREMARKET AS
- → INEX PARTNERS OY
- → INEX EXPORT OY
- → MEIRA NOVA OY
- → REILA PALVELUT OY
- → JOLLAS-OPISTO OY
- → S-BUSINESS OY
- → S-YRITYSPALVELU OY
- → SOK REAL ESTATE INT. OY
  - → OOO OTEL PLUS*
  - → OOO ITIS 2*
  - → OOO KARELIA*
- → SOK FUND MANAGEMENT OY
- → S-VERKKOKAUPPA OY

*SOK ilmoitti 4.3.2022 luopuvansa liiketoiminnoistaan Venäjällä. Liiketoimintojen alasajo on aloitettu ja vaikutukset täsmentyvät myöhemmin.

SOK:N HALLINTOMALLI

SOK:n hallintomalli on hallinnointikoodista poiketen ns. kaksiportainen ja koostuu osuuskunnan kokouksen lisäksi hallintoneuvostosta, hallituksesta ja pääjohtajasta (toimitusjohtaja) alla olevassa kuvassa esitetyn mukaisesti. Yhtiön operatiivisessa johtamisessa pääjohtajaa avustaa konsernijohtoryhmä.

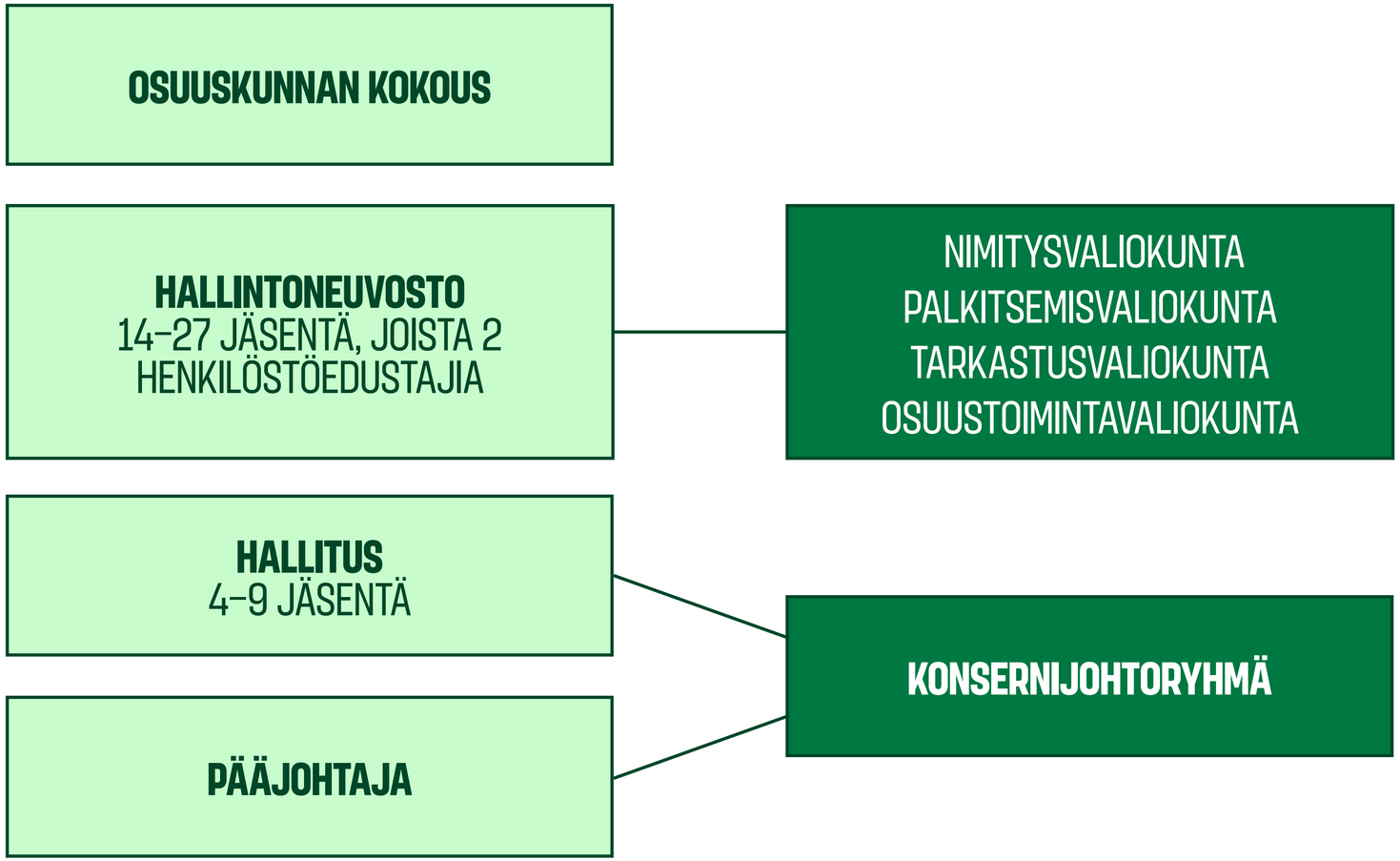

OSUUSKUNNAN KOKOUS

SOK:n jäsenet (omistajat) käyttävät päätösvaltaansa osuuskunnan kokouksessa. Osuuskunnan kokous päättää sille osuuskuntalain ja SOK:n sääntöjen nojalla kuuluvista asioista. Kukin SOK:n jäsenosuuskauppa on oikeutettu valitsemaan osuuskunnan kokoukseen enintään viisi kokousedustajaa, joilla kaikilla on puheoikeus, mutta joista vain yhdellä on oikeus käyttää osuuskaupan äänivaltaa. Omistajaoikeuksien käyttö ja äänivalta perustuvat jäsenten omistusosuuksiin ja SOK:n sääntöihin.

Varsinaisen osuuskunnan kokouksen tehtävänä on käsitellä laissa ja säännöissä määrätyt asiat kuten tilinpäätöksen vahvistaminen, taseen osoittaman ylijäämän käyttäminen, vastuuvapauden myöntäminen hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille sekä hallintoneuvoston sekä tilintarkastajien valinta ja palkkiot. Lisäksi osuuskunnan kokouksessa käsitellään muut kokouskutsussa mainitut asiat. Ylimääräinen osuuskunnan kokous voidaan kutsua tarvittaessa koolle.

Sääntöjen mukaan hallintoneuvoston jäsenet valitaan osuuskunnan kokouksessa osuuskauppojen edustajien tekemien ehdotusten perusteella.

Vuonna 2021 osuuskunnan varsinainen kokous pidettiin 22.4.2021. Kokouksessa käsiteltiin sääntömääräiset asiat. Ylimääräisiä osuuskunnan kokouksia ei pidetty vuonna 2021.

HALLINTONEUVOSTO

SOK:lla on sääntöjen mukaan hallintoneuvosto. Se kokoontuu puheenjohtajan kutsusta niin usein kuin asiat vaativat tai hallitus sitä esittää.

KOKOONPANO JA VALINTA

Hallintoneuvostoon kuuluu 14–27 jäsentä, joista 12–25 jäsentä valitsee osuuskunnan kokous osuuskauppojen tekemien ehdotusten perusteella. Hallintoneuvoston jäsenet valitaan kolmeksi vuodeksi siten, että toimikausi alkaa valitsemiskokouksen päätyttyä ja päättyy valintaa seuraavan kolmannen varsinaisen osuuskunnan kokouksen päättyessä. Hallintoneuvoston jäsenten toimikaudet on porrastettu jatkuvuuden turvaamiseksi niin, että vuosittain päättyy noin kolmasosan toimikausi.

Sääntöjen mukaan henkilöä ei voida valita hallintoneuvoston jäseneksi, jos hän on täyttänyt ennen toimikauden alkua 68 vuotta.

SOK myötävaikuttaa siihen, että hallintoneuvoston jäsenten monimuotoisuus, mukaan lukien ikä- ja sukupuolijakauma, huomioidaan etsittäessä uusia hallintoneuvoston jäseniä.

Osuuskunnan kokouksen valitsemien jäsenten lisäksi SOK:n säännöissä määrätään, että SOK:n henkilöstö voi henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa annetun lain perusteella keskuudestaan nimetä hallintoneuvostoon kaksi jäsentä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet. Henkilöstön edustajien toimikausi hallintoneuvostossa määräytyy käytännössä sen mukaan, kuinka henkilöstöryhmät päättävät edustajien valinnasta. Henkilöstöedustuksen tavoitteena on muun muassa tarjota henkilöstölle mahdollisuus vaikuttaa SOK:n organisaatioon, parantaa viestintää ja päätöksentekoa ja lisätä luottamusta johdon ja henkilöstön välillä. Henkilöstön edustajat eivät kuitenkaan osallistu sellaisten asioiden käsittelyyn, jotka koskevat yrityksen johdon valintaa, erottamista, johdon sopimusehtoja, henkilöstön työsuhteen ehtoja taikka työtaistelutoimenpiteitä.

Hallintoneuvosto valitsee ensimmäisessä varsinaisen osuuskunnan kokouksen jälkeen pidettävässä kokouksessaan vuodeksi kerrallaan keskuudestaan puheenjohtajan sekä 1. ja 2. varapuheenjohtajan. Hallintoneuvoston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat muodostavat puheenjohtajiston, joka avustaa hallintoneuvostoa sen tehtävissä. Pääjohtaja osallistuu puheenjohtajiston kokouksiin. Lisäksi puheenjohtajisto päättää muun muassa pääjohtajan palkkaeduista hallintoneuvoston päättämien palkkausperusteiden mukaisesti.

TEHTÄVÄT

Hallintoneuvoston roolina on edustaa laajaa omistajakenttää ja toimia yhteisen tahdonmuodostuksen foorumina keskeisimpien strategisten kysymysten osalta. Sen tehtävänä on toimia suurten linjojen ratkaisijana sekä jäsenten edun valvojana. Hallintoneuvosto vahvistaa hallituksen esityksestä S-ryhmän ja SOK-yhtymän strategian ja SOK-yhtymän keskeiset tavoitteet sekä valvoo niiden toteutumista. Varsinaiset operatiiviseen johtamiseen kuuluvat asiat kuuluvat kuitenkin SOK:n hallitukselle ja toimivalle johdolle.

Hallintoneuvosto valvoo, että osuuskunnan ja SOK-yhtymän hallintoa hoidetaan lain, sääntöjen, osuuskunnan kokouksen ja hallintoneuvoston päätösten sekä osuuskunnan edun mukaisesti. Lisäksi hallintoneuvosto muun muassa hyväksyy ja erottaa osuuskunnan jäsenet, nimittää ja vapauttaa pääjohtajan ja muut hallituksen jäsenet sekä päättää muiden kuin osuuskunnan palveluksessa olevien hallitusten jäsenten palkkiot.

Lisäksi hallintoneuvosto päättää S-ryhmän toimintaa koskevista yhteistoimintaperiaatteista ja pitkän tähtäimen suunnitelmista.

Hallintoneuvosto saa pääjohtajalta ja hallitukselta säännöllisin väliajoin hallintoneuvoston tehtävien hoitamiseksi riittävät tiedot. Käytännössä tietojen antaminen tapahtuu hallintoneuvoston kokousten yhteydessä. Hallintoneuvoston puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat oikeutettuja osallistumaan hallituksen kokouksiin ja käyttämään siellä puhevaltaa.

Hallintoneuvoston keskeisimmät tehtävät ja työskentelyn periaatteet on määritelty hallintoneuvoston hyväksymässä työjärjestyksessä. Työjärjestys löytyy osuuskunnan verkkosivuilta **Hallinto ja johtaminen – S-ryhmä (s-ryhma.fi)**.

HALLINTONEUVOSTON VALIOKUNNAT

Hallintoneuvosto asettaa sääntöihin perustuen tarpeelliseksi katsomansa valiokunnat. Hallintoneuvosto on asettanut neljä toistaiseksi toimivaa valiokuntaa: nimitysvaliokunta, palkitsemisvaliokunta, tarkastusvaliokunta ja osuustoimintavaliokunta, joilla on omat työjärjestyksensä.

Nimitysvaliokunta

Nimitysvaliokunta valmistelee hallituksen jäsenten ja pääjohtajan valintaa. Nimitysvaliokuntaan kuuluu hallintoneuvoston puheenjohtaja, ensimmäinen ja toinen varapuheenjohtaja ja kaksi muuta hallintoneuvoston keskuudestaan valitsemaa jäsentä. Jäsenet valitaan hallineuvoston kokouksessa. Nimitysvaliokunnan puheenjohtajana toimii hallintoneuvoston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajana hallintoneuvoston 1. varapuheenjohtaja. Hallintoneuvoston valintamenettely varmistaa omistajien vaikuttamismahdollisuudet hallituksen kokoonpanoon ja sitä kautta koko SOK:n toimintaan.

Nimitysvaliokunnan jäsenten toimikausi päättyy, kun uusi nimitysvaliokunta on nimetty.

Nimitysvaliokunnan työjärjestys löytyy osuuskunnan verkkosivuilta **Hallinto ja johtaminen – S-ryhmä (s-ryhma.fi)**.

Vuoden 2021 hallintoneuvostolle ehdotukset valmistellut nimitysvaliokunta koostui seuraavista hallintoneuvoston jäsenistä:

NIMI	SYNTYNYT	KOULUTUS	PÄÄTOIMI	ROOLI	OSALLISTUNUT KOKOUKSIIN
Matti Pikkarainen	1953	teologian tohtori	Osuuskauppa Arinan hallintoneuvoston puheenjohtaja	hallintoneuvoston puheenjohtaja	100 %
Timo Santavuo	1960	OTK, VT	asianajaja	hallintoneuvoston 1. varapuheenjohtaja	100 %
Tapio Kankaanpää	1962	KTM	Osuuskauppa PeeÄssän toimitusjohtaja	hallintoneuvoston 2. varapuheenjohtaja	100 %
Jorma Bergholm	1954	VTM		hallintoneuvoston jäsen	100 %
Anne Mäkelä	1965	VT	asianajaja	hallintoneuvoston jäsen	100 %

Nimitysvaliokunta kokoontui 2 kertaa vuonna 2021 ja jäsenten osallistumisprosentti kokouksiin oli 100. Valiokunta esitteli 11.11.2021 ehdotuksensa hallituksen kokoonpanosta hallintoneuvostolle.

Palkitsemisvaliokunta

Palkitsemisvaliokunnan tehtävänä on arvioida ja kehittää S-ryhmän ylimmän johdon palkitsemisjärjestelmiä ja -periaatteita ja antaa niitä koskevia suosituksia sekä osuuskauppojen hallinnon palkkiosuosituksia. Palkitsemisvaliokunta valmistelee myös hallintoneuvoston, hallituksen ja niiden valiokuntien jäsenille maksettavia palkkioita koskevat esitykset niistä päättävien toimielinten päätettäväksi. Palkitsemisvaliokuntaan kuuluu hallintoneuvoston puheenjohtaja, ensimmäinen varapuheenjohtaja ja kolme muuta hallintoneuvoston keskuudestaan valitsemaa jäsentä.

Vuoden 2021 hallintoneuvostolle ehdotukset valmistellut palkitsemisvaliokunta koostui seuraavista hallintoneuvoston jäsenistä:

NIMI	SYNTYNYT	KOULUTUS	PÄÄTOIMI	ROOLI	OSALLISTUNUT KOKOUKSIIN
Matti Pikkarainen	1953	teologian tohtori	Osuuskauppa Arinan hallintoneuvoston puheenjohtaja	hallintoneuvoston puheenjohtaja	100 %
Timo Santavuo	1960	OTK, VT	asianajaja	hallintoneuvoston 1. varapuheenjohtaja	100 %
Sinikka Kelhä	1964	OTK, VT	asianajaja	hallintoneuvoston jäsen	100 %
Martti Lokka	1964		toimitusjohtaja, isännöitsijä	hallintoneuvoston jäsen	80 %
Jarkko Rautaoja	1967	DI	toimitusjohtaja	hallintoneuvoston jäsen	100 %

Palkitsemisvaliokunta kokoontui 5 kertaa vuonna 2021 ja jäsenten osallistumisprosentti kokouksiin oli 96. Valiokunta esitteli 11.11.2021 ehdotuksensa hallituksen palkkioista hallintoneuvostolle.

Palkitsemisvaliokunnan työjärjestys löytyy osuuskunnan verkkosivuilta **Hallinto ja johtaminen – S-ryhmä (s-ryhma.fi)**.

Tarkastusvaliokunta

Tarkastusvaliokunta avustaa ja tukee hallintoneuvostoa osuuskunnan hallituksen ja osuuskunnan hallinnon valvomisessa. Tarkastusvaliokuntaan kuuluu hallintoneuvoston toinen varapuheenjohtaja ja vähintään kaksi ja korkeintaan neljä muuta hallintoneuvoston keskuudestaan valitsemaa jäsentä.

Vuoden 2021 tarkastusvaliokunta koostui seuraavista hallintoneuvoston jäsenistä:

NIMI	SYNTYNYT	KOULUTUS	PÄÄTOIMI	ROOLI	OSALLISTUNUT KOKOUKSIIN
Tapio Kankaanpää	1962	KTM	Osuuskauppa PeeÄssän toimitusjohtaja	hallintoneuvoston 2. varapuheenjohtaja	100 %
Timo Rajala	1957	VT	hankejohtaja	hallintoneuvoston jäsen	100 %
Mika Rantanen	1959	kasvatus-tiet.maisteri	johtava rehtori	hallintoneuvoston jäsen	100 %
Kari Suninen	1963		toimitusjohtaja	hallintoneuvoston jäsen	100 %
Kim Wrange	1968	kauppatiet. lisensiaatti	yliopettaja	hallintoneuvoston jäsen	100 %

Tarkastusvaliokunta kokoontui kolme kertaa ja jäsenten osallistumisprosentti kokouksiin oli 100.

Tarkastusvaliokunnan työjärjestys löytyy osuuskunnan verkkosivuilta **Hallinto ja johtaminen – S-ryhmä (s-ryhma.fi)**.

Osuustoimintavaliokunta

Osuustoimintavaliokunta avustaa hallintoneuvostoa osuustoiminnallisten periaatteiden huomioonottamisesta ja toteutumisesta S-ryhmässä. Osuustoimintavaliokuntaan kuuluu hallintoneuvoston ensimmäinen varapuheenjohtaja ja neljä muuta hallintoneuvoston keskuudestaan valitsemaa jäsentä.

Vuoden 2021 hallintoneuvostolle ehdotukset valmistellut osuustoimintavaliokunta koostui seuraavista hallintoneuvoston jäsenistä:

NIMI	SYNTYNYT	KOULUTUS	PÄÄTOIMI	ROOLI	OSALLISTUNUT KOKOUKSIIN
Timo Santavuo	1960	VT	asianajaja	hallintoneuvoston 1. varapuheenjohtaja	100 %
Kimmo Koivisto	1956		maanviljelijä	hallintoneuvoston jäsen	100 %
Leena Munter-Ollus	1968		toimitusjohtaja	hallintoneuvoston jäsen	100 %
Antti Määttä	1966	kauppat. maisteri	Osuuskauppa Keskimaan toimitusjohtaja, kauppaneuvos	hallintoneuvoston jäsen	100 %
Elina Varamäki	1971	kauppatiet. tohtori, dosentti	vararehtori	hallintoneuvoston jäsen	100 %

Osuustoimintavaliokunta kokoontui 4 kertaa ja jäsenten osallistumisprosentti kokouksiin oli 100.

Osuustoimintavaliokunnan työjärjestys löytyy osuuskunnan verkkosivuilta **Hallinto ja johtaminen – S-ryhmä (s-ryhma.fi)**.

HALLINTONEUVOSTON PUHEENJOHTAJA

Hallintoneuvoston kokousten johtamisen lisäksi hallintoneuvoston puheenjohtajan tehtäviä ovat mm.

- → toimitusjohtajan hallinnollisena esimiehenä toimiminen
- → hallintoneuvoston kokousten valmistelu yhdessä hallituksen kanssa
- → sopia yhdessä hallintoneuvoston varapuheenjohtajien kanssa pääjohtajan (toimitusjohtaja) palkkaeduista hallintoneuvoston päättämien palkkausperusteiden mukaisesti ja
- → osuuskunnan kokousten koollekutsuminen hallintoneuvoston puolesta.

VUOSI 2021

Hallintoneuvostossa oli 19 jäsentä ja 2 henkilöstön edustajaa. Hallintoneuvosto kokoontui vuonna 5 kertaa. Osallistumisprosentti oli 100 %.

Vuonna 2021 hallintoneuvoston jäseninä toimivat:

NIMI	SYNTYNYT	KOULUTUS	PÄÄTOIMI	KOTIPAIKKA	EROVUOROSSA	OSALLISTUNUT KOKOUKSIIN
Matti Pikkarainen, puheenjohtaja	1953	teologian tohtori	Osuuskauppa Arinan hallintoneuvoston puheenjohtaja	Oulu	2022	100 %
Timo Santavuo, 1. varapuheenjohtaja	1960	OTK, VT	asianajaja	Pori	2024	100 %
Tapio Kankaanpää, 2. varapuheenjohtaja	1962	KTM	Osuuskauppa Peeässän toimitusjohtaja	Kuopio	2023	100 %
Jorma Bergholm	1954	VTM		Helsinki	2023	100 %
Henrik Karvonen	1972		Koillismaan Osuuskaupan toimitusjohtaja	Kuusamo	2024	100 %
Sinikka Kelhä	1964	OTK, VT	asianajaja	Rauma	2023	100 %
Kimmo Koivisto	1956		maanviljelijä	Salo	2022	100 %
Mikko Lassila	1969	MMM, agronomi	maa- ja metsätalousyrittäjä	Pilkanmaa	2024	100 %
Martti Lokka	1964		toimitusjohtaja, isännöitsijä	Mikkeli	2024	100 %
Leena Munter-Ollus	1968		toimitusjohtaja	Kantvik	2022	100 %
Anne Mäkelä	1965	OTK, VT	asianajaja	Kokkola	2023	100 %
Antti Määttä	1966	KTM	Osuuskauppa Keskimaan toimitusjohtaja	Muurame	2022	100 %
Hannu Pelkonen	1967		Osuuskauppa Maakunnan toimitusjohtaja	Sotkamo	2024	100 %
Timo Rajala	1957	VT	hankejohtaja	Akaa	2023	100 %
Mika Rantanen	1959	kasvatustieteen maisteri	johtava rehtori	Kaarina	2022	100 %
Jarkko Rautaoja	1967	DI		Heinola	2023	100 %
Kari Suninen	1963		toimitusjohtaja	Lappeenranta	2024	100 %
Elina Varamäki	1971	kauppatieteen tohtori, dosentti	vararehtori	Seinäjoki	2022	100 %
Kim Wrange	1968	kauppatieteen lisensiaatti	yliopettaja	Lehmo	2022	100 %
Henkilöstön edustajat:						
Ulla Kivilaakso	1970	yo-merkonomi	markkinointipäällikkö			100 %
Iiris Merimaa	1962		hallintoassistentti			100 %

HALLINTONEUVOSTON JÄSENTEN RIIPPUMATTOMUUS

Hallintoneuvosto arvioi vuosittain jäsentensä riippumattomuutta hallinnointikoodin riippumattomuuskriteerien pohjalta.

S-ryhmän rakenteesta ja omistuspohjasta johtuen hallintoneuvoston jäsenet ovat pääasiassa joko S-ryhmän osuuskauppojen hallintoneuvoston puheenjohtajia tai toimitusjohtajia. SOK:lla on vain yksi hallinnointikoodissa tarkoitettu merkittävä osuudenomistaja, Helsingin Osuuskauppa Elanto, jonka hallintoneuvoston puheenjohtaja on toiminut vuonna 2020 osuuskunnan hallintoneuvostossa.

Hallintoneuvoston jäsenistä S-ryhmän osuuskauppojen toimitusjohtajat (suositus 10, kohta f), Helsingin Osuuskauppa Elannon edustaja sekä henkilöstön edustajat eivät ole hallinnointikoodin tarkoittamalla tavalla riippumattomia osuuskunnasta.

HALLINTONEUVOSTON TOIMINNAN ARVIOINTI

Hallintoneuvosto arvioi säännöllisesti toimintaansa ja työskentelytapojansa tekemällä itsearvioinnin kerran vuodessa.

HALLITUS

KOKOONPANO JA VALINTA

SOK:n sääntöjen mukaan hallituksen muodostavat puheenjohtajana osuuskunnan palveluksessa oleva pääjohtaja ja 3–8 muuta jäsentä.

Hallintoneuvosto valitsee hallituksen jäsenet kalenterivuodeksi kerrallaan hallintoneuvoston nimitysvaliokunnan tekemän valmistelun pohjalta. Valmistellessaan ehdotusta valiokunta arvioi hallituksen kokoa ja kokoonpanoa sekä hallituksen jäseniltä vaadittavia ominaisuuksia osuuskunnan nykyisten ja kehittyvien tarpeiden näkökulmasta. Valmistelutyön tavoitteena on varmistaa, että hallitus on riittävän monimuotoinen muun muassa sukupuoli- ja ikäjakaumaltaan ja, että jäsenillä on toisiaan täydentävä kokemus ja monipuolinen osaaminen sekä pätevyys hallituksen tehtävien tehokkaaseen hoitamiseen. Sääntöjen mukaan valittavan tulee olla Suomen kansalainen ja toimikauden alkaessa alle 68-vuotias. Tavoitteena on varmistaa riittävä rotaatio, mutta myös riittävää jatkuvuutta hallitustyössä pidetään tärkeänä.

Hallituksen osittain hallinnointikoodista poikkeavaan kokoonpanoon vaikuttavat SOK:n omistuspohja sekä S-ryhmän rakenne ja hallituksen rooli ryhmän toiminnan ohjauksessa, jossa korostuu tarve sille, että hallituksessa on mukana riittävän merkittävä edustus omistajayhteisöistä.

TEHTÄVÄT

Hallituksen keskeisimmät tehtävät ja työskentelyn periaatteet on määritelty hallituksen työjärjestyksessä, jonka hallintoneuvosto on vahvistanut.

Hallitus edustaa osuuskuntaa ja huolehtii sen hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä SOK-yhtymän puitteissa lain ja sääntöjen mukaisesti. Hallituksen tehtävänä on mm. toimialojen kilpailustrategioista sekä SOK:n ja sen tytäryhtiöiden toiminta-suunnitelmista päättäminen. Lisäksi hallitus vastaa eräiden hallintoneuvoston vahvistettavaksi kuuluvien strategisten päätösten valmistelusta.

Lisäksi hallitus päättää pääjohtajan esityksestä SOK:n konsernijohtoryhmän asettamisesta, sen jäsenten nimityksistä ja palkkaeduista pääjohtajaa lukuun ottamatta. Hallitus asettaa nimeämistyöryhmän, joka valmistelee hallituksen päätettäväksi esityksen SOK:n tytäryhtiöiden hallitusten kokoonpanosta. Hallitukselle on vahvistettu työjärjestys.

SOK:n hallitus ei ole sen tehtävät ja kokoonpano huomioiden nähnyt tarpeelliseksi perustaa hallinnointikoodissa mainittuja valiokuntia hallituksen vastuulle kuuluvien asioiden valmistelemiseksi. SOK:ssa hallintoneuvosto on perustanut tarvittavat valiokunnat.

Hallitus kokoontuu tarpeen vaatiessa puheenjohtajan kutsusta ja on päätösvaltainen, kun läsnä on yli puolet hallituksen jäsenistä hallituksen puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja mukaan lukien. Hallitus arvioi säännöllisesti toimintaansa ja työskentelytapojansa tekemällä itsearvioinnin kerran vuodessa.

Hallituksen keskeisimmät tehtävät ja työskentelyn periaatteet on määritelty hallituksen työjärjestyksessä, jonka hallintoneuvosto on vahvistanut. Työjärjestys löytyy osuuskunnan verkkosivuilta **Hallinto ja johtaminen – S-ryhmä (s-ryhma.fi)**.

Hallitus ei ole sen tehtävät ja kokoonpano huomioiden pitänyt tarpeellisena perustaa hallituksen päätettäviksi kuuluvia asioita valmistelevia valiokuntia.

VUOSI 2021

Vuonna 2021 SOK:n hallituksessa oli 9 jäsentä, joista 22 % oli naisia. 6 oli osuuskauppojen toimitusjohtajia ja kaksi S-ryhmän ulkopuolista jäsentä. Hallituksen puheenjohtajana toimii osuuskunnan sääntöjen mukaisesti SOK:n pääjohtaja.

SOK:n hallituksen kokoonpano vuonna 2021 oli seuraava:

Hannu Krook	s. 1965	KTM	pääjohtaja
Kim Biskop	s. 1971	KTM	toimitusjohtaja
Nermin Hairedin	s. 1975	KTM	toimitusjohtaja
Rita Järventie-Thesleff	s. 1959	KTT	professori
Juha Kivelä	s. 1966	KTM	toimitusjohtaja
Veli-Matti Liimatainen	s. 1969	KTM	toimitusjohtaja
Harri Miettinen	s. 1962	KTM	toimitusjohtaja
Kimmo Simberg	s. 1959	MBA	toimitusjohtaja
Olli Vormisto	s. 1967	KTM	toimitusjohtaja

Hallituksen sihteerinä toimi SOK:n lakiasiainjohtaja Seppo Kuitunen.

Vuonna 2021 kaikki jäsenet jatkoivat hallituksessa, varapuheenjohtajaksi vuodelle 2021 valittiin Kimmo Simberg.

Hallitus kokoontui vuoden 2021 aikana 12 kertaa ja jäsenten osallistumisprosentti kokouksiin oli 99. Hallituksen kokouksissa ovat oikeutettuja olemaan läsnä myös hallintoneuvoston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat.

HALLITUKSEN JÄSENTEN RIIPPUMATTOMUUS

Hallintoneuvoston puheenjohtajisto arvioi hallituksen jäsenten riippumattomuutta ja hallituksen työskentelyä vuosittain. Hallituksen jäsenten riippumattomuutta arvioidaan hallinnointikoodin riippumattomuuskriteerien pohjalta.

Hallituksen puheenjohtajana toimii sääntöjen mukaan osuuskunnan pääjohtaja. Vuoden 2019 alusta lukien hallitukseen on kuulunut kaksi S-ryhmän ulkopuolista riippumatonta jäsentä. S-ryhmän rakenteesta ja omistuspohjasta johtuen muut hallituksen jäsenet ovat S-ryhmän osuuskauppojen toimitusjohtajia. Tältä osin hallituksen kokoonpano riippumattomuuden suhteen poikkeaa hallinnointikoodin suosituksesta. SOK:lla on vain yksi hallinnointikoodissa tarkoitettu merkittävä osuudenomistaja, Helsingin Osuuskauppa Elanto (suositus 10, kohta f), jonka toimitusjohtaja on toiminut vuonna 2021 SOK:n hallituksen jäsenenä.

HALLITUKSEN ITSEARVIOINTI

Hallitus arvioi vuosittain toimintaansa ja työskentelytapojaan. Arviointi toteutetaan yleensä itsearviointina, ja sen tulokset käydään läpi ja niistä keskustellaan vuosittain.

Tunnistetut kehityskohteet otetaan huomioon hallituksen tehtäviä suunniteltaessa ja hallintoneuvoston nimitysvaliokunta ottaa tulokset huomioon valmistellessaan ehdotustaan hallintoneuvostolle hallituksen kokoonpanoksi. Lisäksi hallintoneuvoston puheenjohtajisto antaa vuosittain arvion hallitustyöskentelystä.

PÄÄJOHTAJA

SOK:n pääjohtaja on osuuskuntalain tarkoittama toimitusjohtaja. Pääjohtajan tehtävänä on hoitaa osuuskunnan juoksevaa hallintoa hallituksen ja hallintoneuvoston antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Pääjohtaja toimitusjohtajana vastaa siitä, että osuuskunnan kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty. Pääjohtajan ollessa estyneenä hänen sijaisenaan toimii hallintoneuvoston valitsema sijainen.

Pääjohtaja toimii myös hallituksen puheenjohtajana. Tämä hallinnointikoodista poikkeava käytäntö on perusteltua S-ryhmän rakenteen johdosta ja koska osuuskunnalla on myös hallintoneuvosto, joka valvoo hallituksen ja toimitusjohtajan toimintaa. Hallintoneuvosto myös valitsee pääjohtajan ja päättää hänen palkkauksensa perusteet.

SOK:n osuuskuntalain tarkoittamana toimitusjohtajana, ja hallituksen puheenjohtajana, on toiminut pääjohtaja Hannu Krook, KTM (s. 1965). Pääjohtajan sijaisena on toiminut SOK:n kenttäjohtaja Arttu Laine.

Hannu Krook (s. 1965), pääjohtaja, KTM

→ pääjohtajana vuodesta 2021
→ SOK:lla vuodesta 2021
→ S-ryhmässä vuodesta 2013
→ eläkeikä 63 vuotta
→ kesk. työkokemus:
- OK Varuboden-Osla Hlg, toimitusjohtaja (CEO)
- Oy Otto Brandt Ab, konsernin toimitusjohtaja (CEO)
- Tiimari Oyj, toimitusjohtaja (CEO)
- TeliaSonera Finland Oyj ja Sonera Oyj, useita tehtäviä mm. Soneran markkinointijohtaja (CMO)
- Coca-Cola Juomat Oy, toimitusjohtaja
- The Boston Consulting Group, konsultti

→ kesk. luottamustehtävät:
- SOK:n hallitus, 2015–2017 jäsen, varapuheenjohtaja 2018–2020, puheenjohtaja 2021–
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK:ssa hallituksessa ja varapuheenjohtajana vuodesta 2022
- Kaupan liiton hallituksessa vuodesta 2021, hallituksen puheenjohtajana vuodesta 2022
- Keskuskauppakamarin hallituksessa vuodesta 2022
- LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiön hallintoneuvostossa vuodesta 2021 lähtien
- Itä-Uudenmaan Kauppakamari, hallituksen jäsen 2013–2020
- Kooperativa Affärsledare, Styrelseordförande 2012–2020

Arttu Laine, (s. 1970), kenttäjohtaja, COO, KTM,

→ SOK:lla vuodesta 2014-
→ pääjohtajan sijaisena 2014-
→ eläkeikä 63 vuotta
→ kesk. työkokemus:
- Osuuskauppa KPO:n toimitusjohtaja
- SOK:n Baltian maajohtaja
- AS Prisma Peremarketin toimitusjohtaja

→ kesk. luottamustehtävät:
- Vastuualueelle kuuluvien yhtiöiden hallituksen puheenjohtaja
- Päivittäistavarakauppayhdistys ry:n varapuheenjohtaja
- Suomalaisen Työn Liiton hallituksen jäsen
- LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön hallintoneuvoston jäsen

KONSERNIJOHTORYHMÄ

SOK:lla on konsernijohtoryhmä, jonka asettamisesta, jäsenten nimityksistä ja hallitukseen kuulumattomien jäsenten palkkaeduista päättää hallitus pääjohtajan esityksestä. SOK-yhtymän konsernijohtoryhmän tehtävänä on avustaa pääjohtajaa SOK-yhtymän ja S-ryhmän johtamisessa. Konsernijohtoryhmä koordinoi ja käsittelee mm. hallitukselle tehtävät keskeiset esitykset. Näitä esityksiä ovat mm. S-ryhmän ja SOK-yhtymän liiketoimintastrategiat, tavoitetasot, toimintasuunnitelmat ja budjetit sekä merkittävät investointi- ja realisointihankkeet. Lisäksi konsernijohtoryhmä käsittelee SOK-yhtymän kaikkia vastuualueita koskevia operatiivisia asioita. Hallitus antaa osuuskunnan sääntöjen mukaan tarvittaessa konsernijohtoryhmälle ohjeita, eikä konsernijohtoryhmällä ole lakiin tai osuuskunnan sääntöihin perustuvaa toimivaltaa. Konsernijohtoryhmä kokoontuu pääsääntöisesti kaksi kertaa kuukaudessa. SOK:n konsernin johtoryhmän jäsenten eläkeikä määräytyy henkilökohtaisten johtajasopimusten mukaisesti ja on 63 vuotta.

Vuonna 2021 konsernijohtoryhmään kuuluivat:

			S-RYHMÄN PALVELUKSESSA	KONSERNIJORY:SSÄ	ELÄKEIKÄ
Hannu Krook	s. 1965	pääjohtaja	2013–	2021	63
Arttu Laine	s. 1970	kenttäjohtaja, COO, liiketoimintaryhmät, logistiikka- ja hankintayhtiöt	1995–	2014–	63
Jari Annala	s. 1964	johtaja, SOK:n liiketoiminta	1989–	2007–	63
Päivi Anttikoski	s. 1971	johtaja, Markkinointi, viestintä ja vastuullisuus	2021–	2021–	63
Seppo Kuitunen	s. 1961	lakiasiainjohtaja, SOK Lakiasiat	2005–	2021–	63
Hanne Lehtovuori	s. 1974	henkilöstöjohtaja, SOK Henkilöstötoiminnot	2021–	2021–	63
Sebastian Nyström	s. 1974	johtaja, Asiakkuus, IT ja digikehitys	2016–	2016–	63
Maria Timgren	s. 1984	strategiajohtaja, SOK Strategia	2021–	2021–	63
Jorma Vehviläinen	s. 1967	CFO, SOK Talous ja hallinto	1991–	2013–	63

Konsernijohtoryhmä kokoontui 27 kertaa vuonna 2021.

TYTÄRYHTIÖT

Tytäryhtiön hallituksen puheenjohtajana toimii pääsääntöisesti kyseisestä liiketoiminnasta vastaava SOK:n palveluksessa oleva konsernijohtoryhmän jäsen. SOK Liiketoiminta Oy:n hallituksen puheenjohtajana on toiminut pääjohtaja. SOK:n hallitus nimeää tytäryhtiöiden hallitusten jäsenet tytäryhtiöiden yhtiökokousten päätettäväksi. Tytäryhtiöiden hallitusten jäsenet valitaan pääsääntöisesti S-ryhmään kuuluvista henkilöistä.

Tytäryhtiön hallitus valitsee yhtiön toimitusjohtajan, mutta valinta edellyttää konsernin sisäisten ohjeiden mukaan myös SOK:n hallituksen hyväksynnän. Tytäryhtiöiden toimitusjohtajat eivät pääsääntöisesti kuulu kyseisen yhtiön hallitukseen. Tytäryhtiöiden toimintaa ohjataan mm. SOK:n hallituksen päättämin konserniperiaattein ja toimintapolitiikoin.

KETJUOHJAUS

SOK:n ketjunohjaukset vastaavat liiketoiminta-alueen/ketjujen kehittämisestä ja asioiden valmistelusta SOK:n hallituksen päätettäväksi. Keskeisiä vastuita ovat mm. ketjujen kilpailustrategian, ketjuliikeidean ja ketjukonseptin kehittäminen sekä vuosittaisen toimintasuunnitelman laadinnan valmistelu. Liiketoiminnan ketjuohjausyksiköitä johtavat ketjujohtajat, jotka kuuluvat johtoryhmätasolla kenttäjohtajan vastuualueeseen. Liiketoiminnan tukiryhmät tukevat ja avustavat ketjunohjauksia. Niihin kuuluu 4–13 edustajaa alueosuuskauppojen toimitusjohtajista tai toimialajohtajista sekä SOK:n ketjujohtoa. Liiketoiminnan tukiryhmien puheenjohtajana toimii SOK:n kenttäjohtaja.

Vastaavasti SOK:n tuki- ja palvelutoiminnoilla on omat tukiryhmänsä, jotka avustavat ja tukevat kyseisen tukitoiminnan palveluiden tuottamisesta ja kehittämisestä vastaavan SOK:n toiminnon johtoa. Tukiryhmiin kuuluu alueosuuskauppojen toimitusjohtajia ja kyseisen vastuualueen johtajia ja puheenjohtajana toimii kyseisestä tukitoiminnosta vastaava SOK:n konsernijohtoryhmän jäsen.

Liiketoiminnan ja palvelutoiminnan tukiryhmät eivät ole luonteeltaan päätöksentekoelimiä. Tukiryhmien jäsenien valinnasta huolehtii kyseisen liike- tai tukitoiminnasta vastaava SOK:n konsernijohtoryhmän jäsen ja valinnoista informoidaan SOK:n hallitusta. Johtamismallilla ketjujen ja palvelutoiminnan valta- ja vastuusuhteita on selkeytetty.

SISÄINEN VALVONTA JA RISKIENHALLINTA-JÄRJESTELMÄT

SISÄINEN VALVONTA

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan avulla varmistetaan, että osuuskunnan toiminta on tehokasta, sen taloudelliset ja muut tiedot ovat luotettavia ja että osuuskunta noudattaa soveltuvia säännöksiä ja toimintaperiaatteita. Sisäinen valvonta koostuu riskienhallinnasta, talousvalvonnasta, sisäisestä tarkastuksesta sekä niitä tukevista politiikoista.

SOK:n sisäisen valvonnan toimintaperiaatteissa määritellään osuuskunnassa ja sen tytäryhtiöissä sovellettava sisäisen valvonnan prosessi. Sisäisen valvonnan prosessi sisältää valvonnan tavoitteen asettamisen, valvonnan suunnittelun ja toteutuksen, toiminnan tehokkuuden testauksen, seurannan ja jatkuvan kehittämisen ja raportoinnin.

SOK:n hallituksen vastuulla on varmistaa, että osuuskunta on määritellyt sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet.

SOK:n hallitus vastaa sisäisen valvontajärjestelmän ja riskienhallintajärjestelmien seurannasta. Sisäinen tarkastus avustaa hallitusta sen seurantavelvollisuuden täyttämisessä varmistamalla, että SOK-yhtymän valvontatoimenpiteet on suunniteltu ja otettu käyttöön asianmukaisesti.

Pääjohtaja, toimialojen ja liiketoimintayksiköiden johtajat ja tytäryhtiöiden hallitukset toimitusjohtajineen suorittavat liiketoiminnan ohjausta ja valvontaa päivittäisessä toiminnassa omalla vastuualueellaan.

SOK:n hallituksella on vastuu osuuskunnan toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä, hallinnosta sekä kirjanpidon, varainhoidon ja juoksevan hallinnon lainmukaisuudesta ja luotettavuudesta. Lisäksi pääjohtaja, SOK:n yksiköiden johtajat ja tytäryhtiöiden hallitukset toimitusjohtajineen toteuttavat liiketoiminnan ohjausta ja valvontaa päivittäisessä toiminnassaan omalla vastuualueellaan. SOK:n hallitus on marraskuussa 2016 hyväksynyt SOK-yhtymän sisäisen valvonnan toimintapolitiikan ja Compliance-toimintapolitiikan (joka on päivitetty vuonna 2019).

RISKIENHALLINTA

SOK:n hallitus on vahvistanut yhtymälle riskienhallintapolitiikan, jonka mukaisesti yhtymässä tunnistetaan ja analysoidaan riskejä sekä määritetään näille hallintatoimenpiteitä osana toiminnan suunnittelua. Analyysien perusteella tunnistetaan yhtymän toiminnan ja strategisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta merkittävimmät riskit, jotka hallitus käsittelee ja päättää vuosittain. SOK-yhtymän tytäryhtiöiden ja yksiköiden johto käsittelee ja määrittelee yksikön merkittävimmät riskit ja niille määritellyt hallintatoimenpiteet sekä vastaavat riskienhallinnan toteuttamisesta.

Liiketoiminnan omaisuus-, keskeytys- ja vastuuvahinkoriskeihin on varauduttu mm. liiketoiminnan jatkuvuussuunnitelmin ja vakuutuksin. SOK:n riskienhallinnan asiantuntijaorganisaatio ohjaa ja kehittää riskienhallintaa S-ryhmässä sekä tukee riskienhallinnan toteuttamisessa. SOK:n sisäinen tarkastus arvioi riskienhallintaprosessien riittävyyttä ja toimivuutta.

SISÄINEN TARKASTUS

SOK:n ja tytäryhtiöiden sisäisen tarkastuksen toiminnot vastaavat yhtymän sisäisen tarkastuksen toteuttamisesta. SOK:n hallitus käsittelee vuosittain sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelman, ja sisäinen tarkastus raportoi säännöllisesti pääjohtajalle, hallitukselle ja hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnalle sisäisen tarkastuksen havainnoista.

TILINTARKASTUS

Osuuskunnan tilinpäätöstä, konsernitilinpäätöstä, kirjanpitoa ja hallintoa tarkastaa tilintarkastaja, jonka tulee olla tilintarkastuslaissa tarkoitettu tilintarkastusyhteisö. Osuuskunnan varsinainen kokous valitsee tilintarkastajan.

Osuuskunnan kokous valitsi SOK:n varsinaiseksi tilintarkastajaksi vuodelle 2021 tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab:n, päävastuullisena tilintarkastajana KHT-tilintarkastaja Jukka Rajala.

Suomessa, Baltian maissa ja Venäjällä maksettiin vuonna 2021 palkkioita SOK-yhtymän yhtiöiden tilintarkastustoiminnasta 328 489 euroa ja muita tilintarkastukseen liittymättömiä palkkioita yhteensä 33 057 euroa. Näistä palkkioista 142 500 euroa oli emoyhtiön tilintarkastuspalkkioita ja 33 057 euroa palkkioita emoyhtiöltä muusta konsultoinnista.

LÄHIPIIRILIIKETOIMET

SOK-yhtymässä ylläpidetään luetteloa sen lähipiiriin kuuluvista osapuolista ja seurataan sekä arvioidaan lähipiirin kanssa tehtäviä liiketoimia.

SOK määrittelee lähipiirin rakenteensa kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla ottaen erityisesti huomioon lähipiiritoimia koskevan suosituksen tarkoituksen ja ottaen mahdollisuuksien mukaan huomioon hallinnointikoodin mukaisen lähipiirin (joka ilmenee pörssiyhtiöitä pakottavasta osakeyhtiölaista). SOK:n lähipiiriin kuuluvat muun muassa kaikki konserniyhtiöt, hallituksen, hallintoneuvoston ja johtoryhmän jäsenet sekä heidän läheiset perheenjäsenensä. Mahdolliset eturistiriidat otetaan huomioon päätöksenteossa ja hallinnointikoodin mukaisesti kukin konserniyhtiö ylläpitää luetteloa sen lähipiiriin kuuluvista yhtiöistä.

SOK-yhtymä esittää tilinpäätöksen liitetietona tiedot lähipiiriliiketoimista, jos ne ovat olennaisia eikä niitä ole toteutettu tavanomaisin kaupallisin ehdoin.

TALOUDELLINEN RAPORTOINTI

SOK-yhtymä julkistaa tulostiedotteensa helmikuussa ja tilinpäätös vahvistetaan huhtikuussa. Puolen vuoden toimintaa koskeva osavuosikatsaus julkistetaan elokuussa. Tämän lisäksi S-ryhmän vähittäismyynnin kehityksestä kerrotaan neljännesvuosittain. SOK-yhtymän vuosikertomus julkistetaan varsinaisessa osuuskunnan kokouksessa huhtikuussa.

MUU TIEDOTTAMINEN

SOK-yhtymää ja S-ryhmää koskevat ajantasaiset tiedot, mm. tiedotteet, löytyvät S-ryhmän kotisivuilta, osoitteesta **s-ryhma.fi/**. SOK Median Viestintä ja yhteiskuntasuhteet -yksikkö vastaa tiedon tuottamisesta ja päivittämisestä.

Palkitsemista koskeva raportti on erillisenä verkkosivuilla: **Hallinto ja johtaminen – S-ryhmä (s-ryhma.fi)**.

Vastuullisuus koskee S-ryhmässä kaikkia liiketoiminta-alueita, ja sitä johdetaan ryhmätasoisesti yhdessä liiketoimintajohdon kanssa. S-ryhmätasoisesta vastuullisuuden strategisesta kehittämisestä, ohjauksesta ja raportoinnista vastaa SOK Vastuullisuus -yksikkö, joka toimii osana SOK Media -yksikköä.

VASTUULLISUUDEN JOHTAMINEN

SOK Vastuullisuus -yksikkö vastaa koko S-ryhmän vastuullisuuden strategisesta tavoitteiden asettamisesta ja kehittämisen painopistealueista. Liiketoimintakohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet määritellään yhteistyössä liiketoiminta-alueiden, tytäryhtiöiden ja vastuullisuusyksikön kanssa.

Vastuullisuusyksikkö ohjaa ja valvoo toimeenpanoa ja raportoi säännöllisesti liiketoiminta-johdolle, konsernijohtoryhmälle ja SOK:n hallitukselle vastuullisuuden kehittämisestä osana johtamisjärjestelmää. Lisäksi SOK:n hallituksessa hyväksytään S-ryhmä-tason vastuullisuus-periaatteet ja -ohjelma sekä strategiset linjaukset. Tuotteita ja palveluita koskevat linjaukset valmistellaan yhteistyössä liiketoiminta-alueiden kanssa. Alueosuuskauppojen kanssa keskustellaan vastuullisuus-asioista säännöllisesti sisäisten ryhmien ja foorumien kautta.

S-ryhmän ulkopuolisista asiantuntijoista koostuva vastuullisuuden Advisory Group on osa vastuullisuuden johtamis- ja ohjausmallia. Neuvonantaja-ryhmän rooli on tukea ja haastaa S-ryhmää vastuullisuuden kehittämisessä. Sen tarkoituksena on tuottaa S-ryhmälle tietoa uusista mahdollisuuksista, vastuullisuuden parhaista käytännöistä, innovaatioista ja toimintaympäristön riskeistä. Päätökset kehittämisen painopistealueista tehdään kuitenkin S-ryhmän sisällä. Ryhmän työskentelyyn osallistuvat vastuullisuusjohtajan lisäksi pääjohtaja, kenttäjohtaja sekä liiketoimintojen johto.

TEEMME YHDESSÄ PAREMMAN PAIKAN ELÄÄ

Vuoden 2020 lopulla julkaistu Teemme yhdessä paremman paikan elää -vastuullisuusohjelmamme toteuttaa ryhmämme missiota, jossa vastuullisuus on yksi keskeinen teema. Ohjelma sisältää sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, ja sen linjaukset pohjautuvat YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin sekä YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskeviin periaatteisiin.

Tehtävämme on tuottaa etuja ja palveluita ja siten hyvinvointia omistajillemme – eli asiakkaillemme. Hyvinvointi ei kuitenkaan tarkoita vain taloudellista hyvinvointia. Yhdessä asiakasomistajiemme kanssa teemme parempaa paikkaa elää. Suurena toimijana meillä on suuri vastuu siitä, millaisen nykyhetken luomme ja millaisen perinnön jätämme jälkeemme. Siksi meidän on nähtävä pidemmälle ja vastuullisuusohjelmamme ulottuukin vuoteen 2030.

VASTUULLISUUSOHJELMAMME KOOSTUU KOLMESTA TEEMASTA:

KOHTI KESTÄVÄN KULUTTAMISEN UUTTA NORMAALIA – YHDESSÄ ASKEL KERRALLAAN

Kannustamme asiakkaitamme tekemään terveellisiä ja vastuullisia valintoja. Tähtäämme siihen, että vuonna 2030 myymästämme ruoasta vähintään 65 prosenttia on kasvipohjaista ja 80 on kotimaassa valmistettua sekä huolehdimme eläinten hyvinvoinnin edistämisestä. Edistämme suomalaisten hiilineutraalia liikkumista.

KOHTI KESTÄVÄÄ KASVUA – LUONNONVAROJA KUNNIOITTAEN

Otamme valinnoissamme huomioon luonnon ja ilmaston. Päätöksemme auttavat erilaisia elinympäristöjä ja lajeja säilymään. Vuonna 2025 poistamme ilmakehästä enemmän hiiltä kuin sitä tuotamme. Menemme kohti ruokahävikin puolittamista ja edistämme kiertotaloutta.

KOHTI YHDENVERTAISTA MAAILMAA – ERIARVOISUUTTA POISTAEN

Meille kaikki ihmiset ovat yhtä tärkeitä ja tervetulleita. Huolehdimme siitä, että omia ja kumppaneidemme työntekijöitä kohdellaan reilusti niin Suomessa kuin maailmalla. Kerromme myymiemme tuotteiden ja niiden pääraaka-aineen alkuperän, jotta ihmisoikeuksien toteutumista voi seurata. Olemme yhteinen, syrjimätön ja monimuotoinen S-ryhmä.

Sidosryhmätyömme tavoitteena on välittää tietoa S-ryhmästä, lisätä molemminpuolista ymmärrystä ja hyödyntää sidosryhmiemme osaamista toimintamme kehittämisessä.

KÄYMME AKTIIVISTA VUOROPUHELUA SIDOSRYHMIEMME KANSSA

Onnistuneen sidosryhmätyön kautta ymmärrämme paremmin toimintaympäristöämme ja S-ryhmään kohdistuvia odotuksia. Haluamme, että S-ryhmä koetaan vastuullisena yhteiskunnan jäsenenä, elinvoimaisena ja houkuttelevana yrityksenä sekä luotettavana yhteistyökumppanina.

S-ryhmä on suurin yksityinen työnantaja Suomessa, ja turvaamme lähipalveluita ja alueellista elinvoimaa koko maassa. Yhdessä sidosryhmiemme kanssa olemme ratkaisemassa yhteiskunnallisia haasteita isoista globaaleista kysymyksistä pienempiin arjen ongelmiin. Näihin kuuluvat muun muassa ilmastonmuutos ja kestävä kuluttaminen, ruokaketjun kilpailukyky, työllisyys, nuorten syrjäytyminen, maahanmuuttajien kotoutuminen ja sujuva arki.

SUUREN YLEISÖN ARVIO S-RYHMÄSTÄ 2021 (ASTEIKKO 1–5)

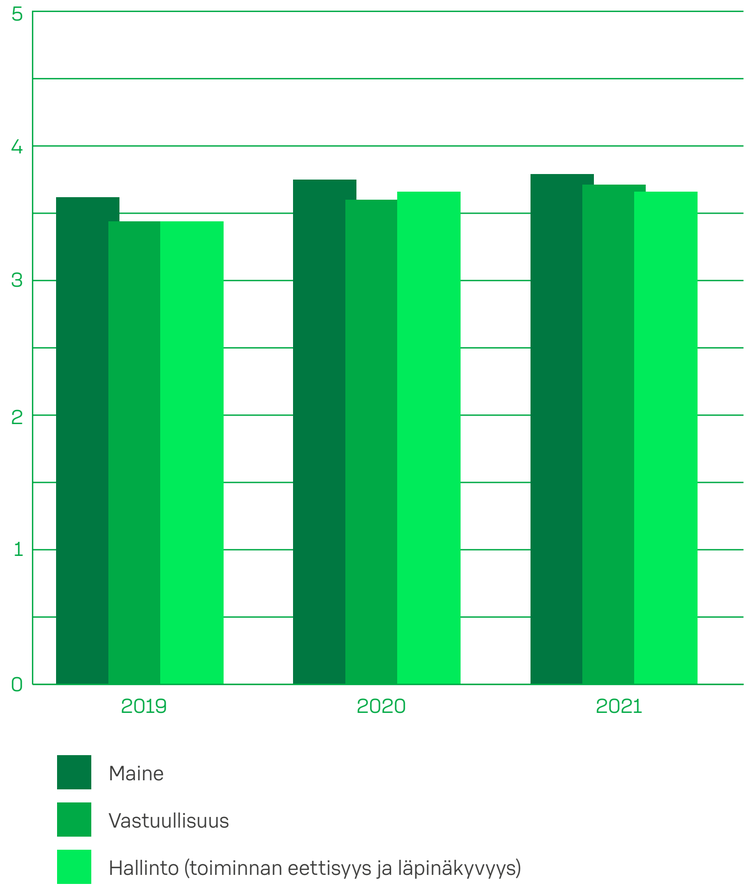

SUUNNITELMALLISTA JA MITATTAVAA SIDOSRYHMÄ-YHTEISTYÖTÄ

Sidosryhmätyötämme johdetaan tavoitteellisesti ja sitä mitataan vuosittain. Selvitämme sidosryhmien mielikuvia S-ryhmästä muun muassa T-Median Luottamus ja maine -tutkimuksella. Tutkimuksessa arvioidaan kokonaismainetamme kahdeksan aihealueen kautta: hallinto, talous, johto, innovaatiot, vuorovaikutus, tuotteet ja palvelut, työpaikka sekä vastuullisuus. Vuonna 2021 suuri yleisö, media ja päättäjät arvioivat kokonaismaineemme hyväksi.

Suuren yleisön keskuudessa S-ryhmän maine on tukevasti hyvällä pohjalla. Olimme suuren yleisön tutkimuksessa vuonna 2021 Suomen yhdeksänneksi maineikkain yritys ja ainoana vähittäiskaupan toimijana top 10:ssä. Tuloksemme oli mittaushistoriamme paras.

S-ryhmä ja sen ketjut pärjäsivät jälleen erinomaisesti Euroopan laajimmassa, vuosittain ilmestyvässä vastuullisuuden Sustainable Brand Index -tutkimuksessa. Kuluttajat arvioivat S-ryhmän toista vuotta peräkkäin vastuullisimmaksi brändiksi kulutustavaroita myyvien yritysten sarjassa. Ruokakauppojen vertailussa Prisma sijoittui ykköseksi ja S-market toiselle sijalle. Myös S-Pankki, Sokos Hotellit ja ABC arvioitiin omien alojensa vastuullisimmiksi toimijoiksi.

AVOIMUUDELLA RAKENNETAAN LUOTTAMUSTA

Avoimuus on meille keskeinen lähtökohta luottamuksen rakentamisessa. Kerromme avoimesti ja aktiivisesti toiminnastamme. Asioista kerrotaan jo silloin, kun toiminnalle on vasta asetettu tavoitteita. Kuuntelemme sidosryhmiemme viestejä ja kerromme omat näkemyksemme rakentavan vuoropuhelun kautta. Pyrimme oppimaan itse. Vuonna 2021 keskustelua käytiin järjestämissämme sidosryhmätilaisuuksissa, etä- ja lähitapaamisissa sekä perinteisessä ja sosiaalisessa mediassa.

Tavoitteenamme on hyvä yhteistyö, jonka kautta voimme oppia ja kehittää S-ryhmän liiketoimintaa sekä saavuttaa yhteisiä tavoitteita. Ruokaketjun merkittävänä toimijana haluamme olla tukemassa kotimaisen ruokaketjun menestystä. Vuonna 2021 teimme yhteistyötä muun muassa Baltic Sea Action Groupin ja ProAgrian kanssa. Yhdessä ProAgrian kanssa olemme luoneet ja toteuttaneet viljelijöille Tulevaisuusvalmennuskokonaisuuden.

Tulevaisuusvalmennukset ovat yksi S-ryhmän teoista suomalaisen ruoan valoisan tulevaisuuden varmistamiseksi. Baltic Sea Action Groupin koordinoima Carbon Action -hanke tutkii S-ryhmän tuella syvempien maakerrosten hiilivarastoja ja eri menetelmien vaikutusta hiilen varastoitumiseen suomalaisissa pelloissa. S-ryhmän tavoitteena on hiilensidonnan todentamisjärjestelmä, jotta päästöjen kompensointi voitaisiin kohdentaa suomalaiseen peltoviljelyyn, jolloin tuottajien olisi mahdollista saada lisätuloa.

VUOROPUHELUA PÄÄTTÄJIEN JA MEDIAN KANSSA

S-ryhmä osallistuu avoimesti ja aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun. Käymme vuoropuhelua valmistelijoiden ja päättäjien kanssa S-ryhmän toimintaan vaikuttavista kysymyksistä ja palvelualan kehityksestä. Meille on tärkeää, että S-ryhmä tunnetaan toimijana, joka toimii oikein ja vastuullisesti huomioiden yhteiskunnan ja ympäristön.

Kävimme vuoropuhelua alamme kannalta keskeisten ministereiden, ministereiden

OLIMME SUUREN YLEISÖN TUTKIMUKSESSA VUONNA 2021 SUOMEN YHDEKSÄNNEKSI MAINEIKKAIN YRITYS JA AINOANA VÄHITTÄISKAUPAN TOIMIJANA TOP 10:SSÄ.

erityisavustajien, virkamiesten sekä S-ryhmän toiminnasta kiinnostuneiden kansanedustajien kanssa. Tuomme näkökulmia päätöksentekoon myös lausuntojen välityksellä. Osallistumme myös itse sidosryhmien tilaisuuksiin ja erilaisiin kuulemisiin esimerkiksi ministeriöissä ja eduskunnassa.

S-ryhmä suurena suomalaisena yrityksenä kiinnostaa laajasti mediaa. Olemme helposti median tavoitettavissa ja vastaamme kysymyksiin mahdollisimman nopeasti. SOK:n johdon ja eri toimitusten välisiä mediatapaamisia sovittiin vuoden 2021 aikana useampia, mutta niistä toteutui koronapandemian takia vain tapaaminen Maaseudun Tulevaisuuden kanssa joulukuun alussa.

Lokakuussa järjestimme *Enemmän kasviksia, vähemmän lihaa – kenelle kuuluu valta ja vastuu muutoksesta* - sidosryhmätilaisuuden, joka kokosi yhteen laajasti ruoka-alan ammattilaisia, toimittajia ja tutkijoita keskustelemaan kuluttajien kestävistä ruokavalinnoista. Koronatilanteesta johtuen vuonna 2021 Tornin aamu -keskustelutilaisuuksia ei järjestetty. Kyse on S-ryhmän sidosryhmätyön konseptista, jossa keskustellaan sidosryhmille sekä S-ryhmälle ajankohtaisista ja tärkeistä aiheista. Tilaisuuteen kutsutaan kunkin aiheen kannalta olennaisia vieraita, kuten järjestöjen edustajia, päättäjiä, virkamieskuntaa, mediaa ja asiantuntijoita.

JÄRJESTÖISSÄ VALVOTAAN YHTEISTÄ ETUA

Teemme yhteistyötä toimialojemme kehittämisessä edunvalvontajärjestöjen ja muiden yhteisöjen kautta kilpailulainsäädännön sallimissa puitteissa. Olemme edustettuina esimerkiksi kaupan alan järjestöissä Suomessa ja ulkomailla.

Vuonna 2021 Kaupan liiton hallituksen jäsenenä toimivat SOK:n pääjohtaja ja Osuuskauppa Keskimaan toimitusjohtaja. SOK:n kenttäjohtaja puolestaan toimi vuonna 2021 Päivittäistavarakauppa ry:n varapuheenjohtajana. Toimimme hallituksessa myös Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:ssä ja Osuustoimintakeskus Pellervossa.

Kaupan liiton jäsenyyden kautta olemme edustettuna Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry:ssä. Osallistumme myös kauppakamarien toimintaan. Lisäksi olemme mukana monissa erilaisissa toimialojemme edunvalvonnasta ja kehittämisestä huolehtivissa järjestöissä.

SOK on myös jäsenenä ilmastonmuutoksen hidastamista ja suomalaisten yritysten kilpailukykyä edistävässä Climate Leadership Coalition -yhdistyksessä, jonka jäsenenä on sekä merkittäviä suomalaisia yrityksiä että muita organisaatioita. SOK on myös vastuullisen yritystoiminnan verkosto Finnish Business & Society (FiBS) ry:n jäsen.

Osuustoiminnallisena yrityksenä kuulumme myös alan kansainvälisiin järjestöihin. Euroopan kuluttajaosuustoiminnan etujärjestössä Euro Coopissa toimimme hallituksessa. Olemme kansainvälisen osuustoimintaliitto ICA:n (International Co-operative Alliance) hallituksen jäsen. ICA on maailman toiseksi suurin järjestö Yhdistyneiden kansakuntien (YK) jälkeen. Olemme myös eurooppalaisten yritysten sosiaalista vastuuta kehittävän ja valvovan amforin jäsen.

S-RYHMÄN KESKEISET SIDOSRYHMÄT

- > ASIAKASOMISTAJAT
- > HENKILÖSTÖ
- > KANSALAISJÄRJESTÖT
- > MEDIAN EDUSTAJAT
- > POLIITTISET PÄÄTTÄJÄT
- > VIRKAMIEHET
- > TAVARANTOIMITTAJAT
- > TOIMIALAJÄRJESTÖT
- > VIRANOMAISET

ARVONLUONTI

PANOS

SOSIAALINEN PÄÄOMA

- Lähes 40 000 s-ryhmäläistä, 74 eri kansallisuutta
- Hankinnan vastuullisuuslinjaukset ihmisoikeuksien edistämiseksi
- Päivittäinen työ tuotteiden turvallisuuden ja terveellisyyden varmistamiseksi

LUONTO-PÄÄOMA

- 69 % vähemmän päästöjä (2015–2021), kompensointi, 15 % tehokkaampaa energiankäyttöä (2015–2021), ilmastonmuutoksen hillintä
- 100 % uusiutuvaa sähköä, 100 000 aurinkopaneelia, 35 tuulivoimalaa
- Kylmäaineiden käyttö
- Vedenkulutus
- Tuotteet ja palvelut, planetaarinen ruokavalio -tavoite, vastuullisen sijoittamisen palvelut
- Raaka-aineiden hankintalinjaukset

TALOUDELLINEN PÄÄOMA

- Noin 17 000 tuote- ja palvelutoimittajaa
- Asiakasomistajien sijoittama osuuspääoma 212 milj. euroa
- 1909 toimipaikkaa
- Lähes 2,5 miljoonaa asiakasomistajaa

AINEETON PÄÄOMA

- Sidosryhmävuoropuhelu ja suhteet
- Asiakasomistajat ja asiakastieto
- Datalla johtaminen, tutkimus- & tuotekehitys ja uudet innovaatiot
- Arvostettu ja tunnettu S-brändi ja oma merkki -tuotteet

S-RYHMÄ

19 osuuskauppaa,
marketkauppa,
tavaratalo- ja erikoisliikekauppa,
liikennemyymälä- ja polttonestekauppa,
matkailu- ja ravitsemiskauppa,
rautakauppa,
pankkipalvelut,

marketkauppa, matkailu- ja ravintolatoiminta
Virossa ja Venäjällä*.

VISIO

Arjesta juhlaa makusi mukaan.

MISSIO

Teemme yhdessä paremman paikan elää.

KESKEISET TEEMAT

Kohti kestävän kuluttamisen uutta normaalia – yhdessä askel kerrallaan

Kohti kestävää kasvua – luonnonvaroja kunnioittaen

Kohti yhdenvertaista maailmaa – eriarvoisuutta poistaen

TUOTOS

- Työtyytyväisyys 75,8 (TYT-indeksi), 1,2 Mrd € maksettuja palkkoja
- Omien merkkien ostot lähes 98 % auditoiduilta tehtailta
- Alkuperämaatiedot läpinäkyvästi jokaisessa oman merkin tuotteessa
- Ihmisoikeuksia edistävä vaikuttamistyö kansainvälisten verkostojen kautta
- 34 ilmoitusta anonyymiin ilmoituskanavaan
- Turvalliset tuotteet
- Miljoonia ikärajatarkastuksia, 279 tuotteiden takaisinvetoa

- 8 213 300 tn CO_2ekv päästöjä ilmaan (scope 1, 2 ja 3)
- Jätevedet
- 107 100 tn jätettä, 1,47 % suhteellista ruokahävikkiä marketkaupassa, 73 % kierrätysaste Suomessa
- 432 kierrätyspistettä, hiilijalanjälkilaskuri
- Laaja valikoima sertifioituja tuotteita ja sertifiointiaste

- Ostot, hankinnat ja kotimaisuusaste
- Verojalanjälki / maksettuja veroja 1 662 milj. €, investoinnit 786 milj. €
- 379 milj.€ asiakasomistajille maksettua Bonusta, Bonustalouspeitto 78 %
- Vastuullisuusyhteistyötä 4,3 milj. €

- Valikoiman osuvuus, kattavat tuotteet (nimikkeiden lkm) ja (digi- ja data)palvelut, pysyvästi edulliset hinnat
- Tulevaisuusvalmennukset, tutkimusyhteistyö, uudet palvelut ja innovaatiot
- Noin 450 Kotimaista-tuotesarjan tuotetta

VAIKUTUKSET

- Suurin yksityinen työnantaja Suomessa, innovointi, tyytyväiset työntekijät, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, osaava henkilöstö
- Ihmisoikeuksien kunnioittaminen, työntekijöiden oikeuksien ja työolojen parantuminen
- Turvalliset, terveelliset ja vastuulliset tuotteet ja palvelut, kohentunut kansanterveys

- Jätevesipäästöjen kuormitukset
- 2 % enemmän polttoon ohjautunutta jätettä vuodesta 2019, systemaattinen hävikin vähentäminen
- Kierrätysmahdollisuuksien parantaminen, päästöjen vähentäminen, kestävä kuluttaminen & sijoittaminen
- Luonnon monimuotoisuuden varmistaminen ja ihmisoikeuksien toteutumisen edistäminen

- Paikallisten hankintojen tukeminen, välillinen työllistäminen
- Elinvoimaisen Suomen tukeminen, eriarvoisuuden ehkäiseminen, palvelut kaikille, saavutettavuus
- Paikalliset ja valtakunnalliset yhteistyöhankkeet ja rahallinen tuki

- Laaja-alainen yhteiskunnallinen näkemys liiketoiminnan kehittämiseen, uusien tapojen ja ratkaisujen kehittäminen kaikkia osapuolia kuunnellen, ymmärryksen lisääminen puolin ja toisin
- Monipuolinen tarjooma

*SOK ilmoitti 4.3.2022 luopuvansa liiketoiminnoistaan Venäjällä

Vuoden 2021 energiatehokkuuden, päästöjen, jätteiden, kierrätysasteen ja ruokahävikin varmennusraportti

Olemme kotimainen yritysryhmä. Veroeuromme jäävät suurimmaksi osaksi lähiseudulle, samoin kuin hankinnasta ja rakentamisesta koituva hyöty. S-ryhmä on suurin yksityinen työnantaja Suomessa. Roolimme on merkittävä myös elintarvikkeiden saatavuuden ja jakelun turvaamisessa kaikissa tilanteissa. Huoltovarmuustyön merkitys korostui vuoden 2020 keväällä alkaneen koronaviruspandemian myötä.

HYVINVOINTIA OSUUSTOIMINNALLA

OSUUSTOIMINNASSA OMISTETAAN JA JAETAAN HYÖDYT YHDESSÄ

Osuustoiminta on liiketoimintaa, jossa korostuvat rinnakkain taloudellinen kannattavuus sekä yhteiskunnallinen vastuu.

Arvot ohjaavat toimintaamme:

- **OLEMME ASIAKASTA VARTEN.**
- **KANNAMME VASTUUTA IHMISISTÄ JA YMPÄRISTÖSTÄ.**
- **UUDISTAMME JATKUVASTI TOIMINTAAMME.**
- **TOIMIMME TULOKSELLISESTI.**

Asiakasomistajat eli osuuskauppojen jäsenet omistavat S-ryhmän osuuskaupat, eikä muita omistajia ole. Jokainen jäsen omistaa yhtä suuren osan osuuskaupasta. Jokaisella on näin tasa-arvoiset mahdollisuudet vaikuttaa osuuskauppansa toimintaan esimerkiksi äänestämällä osuuskaupan edustajiston vaaleissa tai asettumalla itse ehdokkaaksi.

Osuustoiminnallisen yritysmuodon ansiosta S-ryhmän osuuskauppojen liiketoiminnassa kiertävä raha hyödyttää osuuskauppojen asiakasomistajia ja varmistaa alueellisen hyvinvoinnin ja elinvoimaisuuden. Toiminnan tuotto investoidaan asiakasomistajien eduksi kehittämällä palveluja ja uusimalla toimipaikkoja tai jaetaan asiakasomistajille erilaisina etuina, kuten Bonuksena ja maksutapaetuina.

ASIAKASOMISTAJIA* LÄHES

2,5

MILJ.

ASIAKASOMISTAJILLE MAKSETUT RAHALLISET EDUT

436

MILJ. €

BONUS

379

MILJ. €

* Osuuskauppojen jäsenmäärä

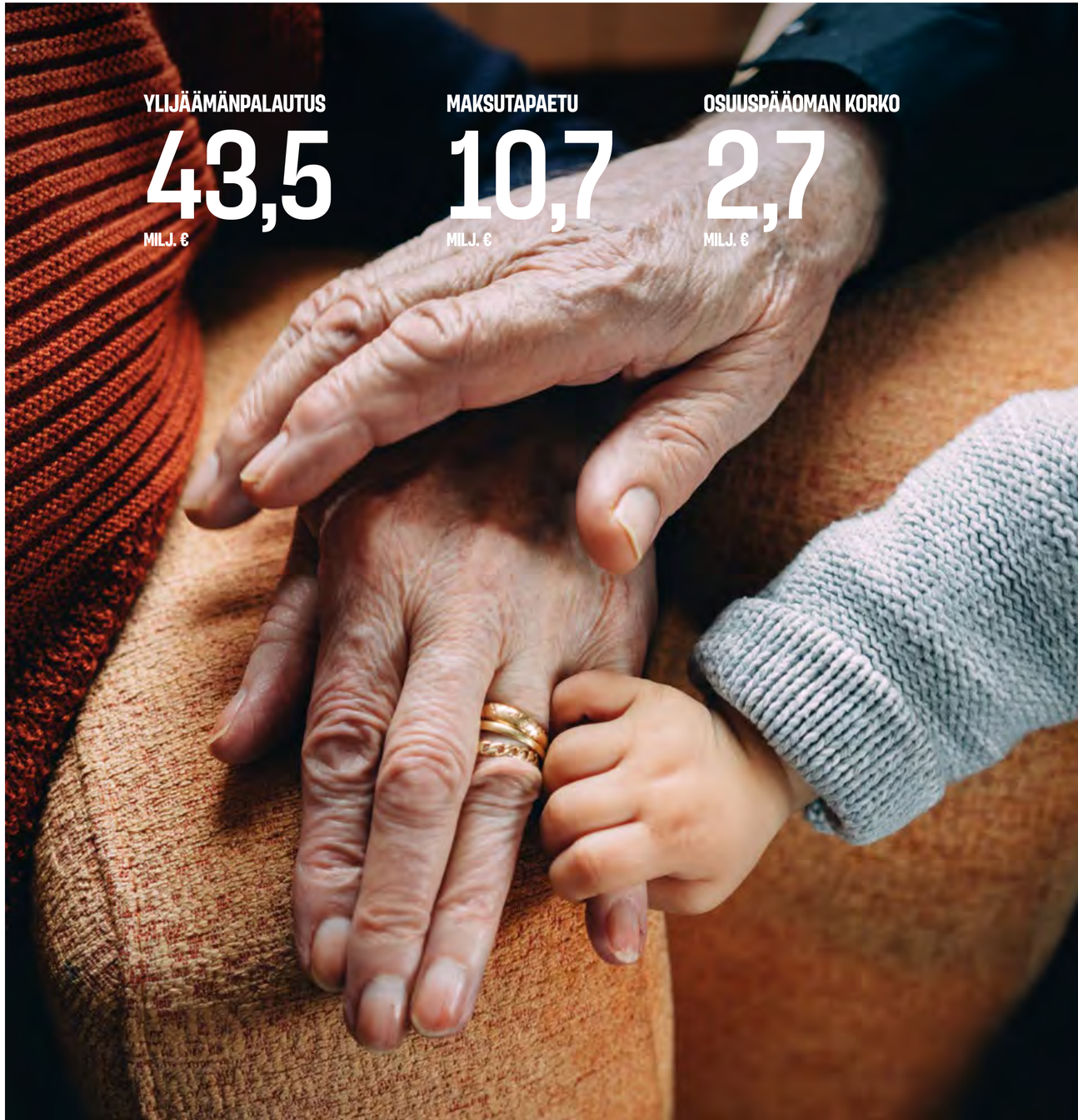

HUOLTOVARMUUS TURVATTIIN MYÖS KORONA-AIKANA

Koronapandemia myllersi myös ruoka-alaa, kun kysyntä siirtyi ravintoloista sekä koulu- ja työpaikkaruokaloista ruokakauppoihin vuoden 2020 maaliskuussa. Osana suomalaista huoltovarmuusjärjestelmää S-ryhmä on mukana varmistamassa, että ruokaa sekä maskeja, kotitestejä ja muita päivittäistavaroita on riittänyt poikkeuksellisista olosuhteista huolimatta. Pitkittynyt pandemia on tehnyt näkyväksi suomalaisten omistaman kaupan merkityksen huoltovarmuuden turvaamisessa.

Poikkeustilanteisiin varautuminen sekä ruokaketjun jatkuvuuden hallinta ovat Suomessa korkealla tasolla. Kaupan alan yritykset ovat huolehtineet varautumisesta vapaaehtoisesti tiiviissä yhteistyössä viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa jo 1960-luvulta lähtien. Olemme useiden toimialojemme kautta mukana turvaamassa väestölle päivittäistavara- ja elintarvikehuoltoa, rahaliikennettä sekä polttoainejakelua kaikissa oloissa.

S-ryhmässä varautuminen ja jatkuvuuden turvaaminen erilaisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa on osa kaikkea toimintaa hankinnasta jakeluun ja myymälöiden toimintaan asti. Ylläpidämme päivittäistavaroiden huoltovarmuutta myös muiden yritysten ja viranomaisten kanssa. Olemme jäsen Päivittäistavarakauppa ry:ssä, joka on jäsenyritystensä kanssa mukana Suomen huoltovarmuustoiminnassa kauppa- ja jakelupoolin kautta. Se on yksi valtakunnallisen huoltovarmuusorganisaation elintarvikesektorin kolmesta poolista. Kauppa- ja jakelupoolissa laaditaan muun muassa suunnitelmia toimenpiteistä, joilla alan toiminta-edellytykset voidaan turvata eri tilanteissa, sekä järjestetään säännöllisesti koulutuksia ja valmiusharjoituksia.

Suomen päivittäistavarahuolto perustuu vahvaan kotimaisuusasteeseen. Olemme suurin suomalaisen ruoan myyjä, ja ruokakaupoissamme myytävistä elintarvikkeista noin 80 prosenttia on Suomessa valmistettua. Huoltovarmuutta turvaa osaltaan myös laaja, koko maan kattava myymäläverkostomme, joka on auki seitsemänä päivänä viikossa. S-ryhmän ruokakauppa löytyy 282:sta Manner-Suomen 293 kunnasta. Ruoan verkkokaupan palveluita tarjoaa jo yli 200 S-ryhmän ruokakauppaa eri puolilla Suomea. Tärkeässä roolissa on lisäksi foodservice-tukkukauppa, jonka asiakkaita ovat esimerkiksi sairaaloiden, hoitolaitosten, koulujen ja työpaikkojen ruokailupalvelut.

Ruokaketjumme tarvitsee panoksia ulkomailta, sillä Suomessa ei voida kasvattaa kaikkia elintarvikkeisiin tarvittavia raaka-aineita. Myös Suomessa tapahtuviin häiriötilanteisiin on varauduttava. Siksi tuontikanavien ylläpitäminen ja tuonnin varmistaminen on välttämätöntä.

Ruokakaupassa asiointi normalisoitui vuodesta 2020, eikä elintarvikkeissa nähty samanlaisia kysyntäpiikkejä. Esimerkiksi säilykkeiden menekki tasaantui. Poikkeuksellisen tilanteen vuoksi joidenkin tuotteiden saatavuudessa oli silti hetkellisiä haasteita myös vuonna 2021. Toimitusketju kuitenkin toimi, eivätkä elintarvikkeet tai muut tärkeät päivittäistavarat olleet loppumassa Suomesta. Saatavuuspuutteita pystyttiin myös paikkaamaan korvaavilla tuotteilla.

Maskien ja koronan kotitestien kysynnän ennakointia vaikeutti nopeasti vaihdellut pandemiatilanne. S-ryhmä onnistui kuitenkin vastaamaan kysyntään ja varmistamaan edullisen hintatason.

Nopeasti levinnyt omikron-muunnos aiheutti suuren kysyntäpiikin kotitesteille, ja S-ryhmä toi joulukuun lopulla lisäerän pikatestejä myyntiin erityisjärjestelyin Prismojen infopisteisiin. Asiakkaat saivat infopisteeltä mukaan suomen- ja ruotsinkieliset käyttöohjeet, joita ei vielä siinä vaiheessa ollut mukana valmistajan pakkauksissa. Näin akuuttiin tilanteeseen ja asiakastarpeeseen kyettiin vastaamaan välittömästi.

Suomalaisten omistamana kaupparyhmänä meille oli tärkeätä varmistaa, että kasvomaskit, kotitestit ja käsidesit olivat edullisesti kaikkien kansalaisten saatavilla. Tässäkin onnistumisessa iso rooli oli ammattitaitoisella ja laajat kansainväliset verkostot omaavalla hankintaorganisaatiollamme. Esimerkiksi koronan kotitestien hintoja laskimme jo joulukuun 2021 puolivälissä. Myös kotitestien väliaikaisen alv-alennuksen veimme heti tuotteiden hintoihin. Vuoden 2021 loppuun mennessä S-ryhmän myymälöistä ostettiin kaikkiaan yli 700 000 koronan kotitestiä.

SUURI SUOMALAINEN VERONMAKSAJA

S-ryhmän yritykset tilittivät Suomen valtiolle ja kunnille yhteensä lähes 1,7 miljardia euroa veroja ja maksuja vuonna 2021. Välittömien tuloverojen ja välillisten kulutusverojen lisäksi verojalanjälkeemme sisältyvät henkilöstöön liittyvät veronluonteiset maksut ja työntekijöiden palkoista pidätetyt ennakonpidätykset.

Viime vuosina verotuksen painopiste on siirtynyt tuloverotuksesta enemmän välilliseen verotukseen. Välillisiä veroja ovat muun muassa arvonlisävero sekä erilaiset valmisteverot, kuten alkoholi-, virvoitusjuoma- ja polttonesteverot. Arvonlisävero on yleinen kulutusvero, jossa lopullisia veronmaksajia ovat tavaroiden ja palveluiden kuluttajat eli useimmiten kotitaloudet. Tilitämme valtiolle arvonlisäveroa tavaroita ja palveluita myyvänä yrityksenä. Valmisteverot ovat tuotteen hintaan sisältyviä kulutusveroja, jotka peritään tiettyjen tuotteiden valmistajilta, tuottajilta, maahantuojilta tai tukkuportaalta.

Valmisteveroja sisältyy useisiin myymiimme tuotteisiin. Verojalanjäljessä kuvattujen verojen lisäksi maksamme varainsiirto-, arpajais- ja lähdeveroja, joita ei ole sisällytetty seuraavan sivun taulukkoon. Lisäksi maksamme paikallisia veroja ulkomaisten yhtiöiden toiminnoista kunkin valtion säännösten mukaisesti.

Maksamamme verotulot jakautuvat valtaosin alueellisesti ympäri Suomea. Erityisesti palkoista tehdyt ennakonpidätykset ja S-ryhmän yritysten maksama yhteisövero kertyvät suurelta osin kunnille. Verotuloilla kustannetaan suomalaisen yhteiskunnan palveluja jokaisen osuuskaupan alueella.

YHTEISKUNNALLINEN ARVONLUONTI VUONNA 2021

Ostot tavaran- ja palveluntoimittajilta	7 561 milj. €
Verot	1 662 milj. €
Henkilöstön palkat ja palkkiot	1 226 milj. €
Investoinnit	786 milj. €
Asiakasomistajien palkitseminen	436 milj. €

TULO- JA VARALLISUUS-VERO	MILJ. €
Yhteisöjen tulovero	63,5
Kiinteistövero	24,2
	87,7

VÄLILLISET VEROT	MILJ. €
Tilitetty arvonlisävero	295,8
Vakuutusmaksuvero	0,9
Sähkövero	22,4
Polttonesteiden valmistevero	728,1
Virvoitusjuomien valmistevero	2,1
Alkoholivero	6
Maahantuonnin tullit	5,7
Autovero	27,1
	1 088,1

ENNAKONPIDÄTYKSET JA TYÖNANTAJAMAKSUT	MILJ. €
Tilitetyt ennakonpidätykset palkoista	225,2
Eläkevakuutusmaksut	211
Sairaus- ja työttömyys-vakuutusmaksut	50
	486,2

Vuodesta 2021 lähtien emme enää sisällytä verojalanjäljessämme sellaisia laskennallisia eriä, joita emme tilitä valtiolle.

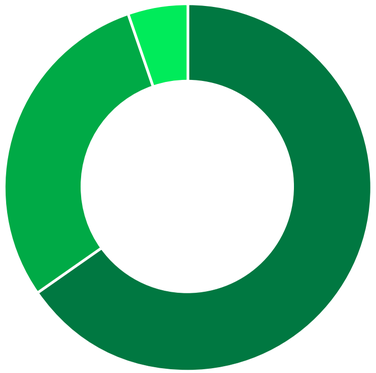

VEROJALANJÄLKI VUONNA 2021
1 662,0 MILJ. €

Välilliset verot	1 088,1 milj. €
Ennakonpidätykset ja työnantajamaksut	486,2 milj. €
Tulo- ja varallisuusverot	87,7 milj. €

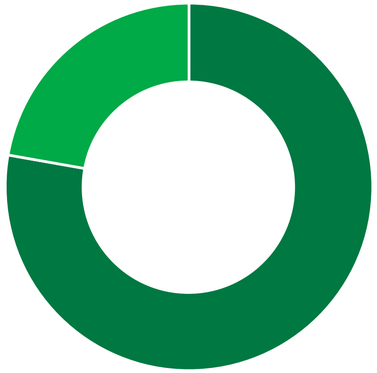

ENNAKONPIDÄTYKSET JA YHTEISÖVEROT VUONNA 2021
288,7 MILJ. €

Ennakonpidätykset	225,2 milj. €
Yhteisöverot	63,5 milj. €
Yhteensä	**288,7 milj. €**

VEROJALANJÄLKI VUONNA 2021

1 662,0

MILJ. €

KYMMENEN UUTTA SYDÄNISKURIA RAUMAN SEUDULLE

Osuuskauppa Keula ja LähiTapiola Länsi-Suomi hankkivat yhteisvoimin kymmenen defibrillaattoria eli sydäniskuria Rauman seudulle. Laitteiden sijoittelu kartoitettiin yhdessä pelastuslaitoksen kanssa ja toteutettiin niin, että laitteet täydentävät mahdollisimman hyvin olemassa olevaa sydäniskurien verkostoa eri paikkakunnilla. Uudet sydäniskurit sijoitettiin Kylmäpihlajan ja Kuuskajaskarin matkailusaarille, Sale Pyhärantaan, Sale Kauttualle, ABC Kortelaan, S-market Kehätielle, S-market Säkylään, S-market Äyhön liikekeskukseen, Rauman Amarilloon ja Hinnerjoen koululle.

MONENLAISTA TOIMINTAA VASTUULLISUUSYHTEISTYÖN KAUTTA

Osuuskauppayhteisönä pyrimme olemaan alueellisen toiminnan elävöittäjinä niin urheilun, kulttuurin kuin yhteiskunnallista hyvinvointia edistävien aloitteiden kautta.

Tuimme vuonna 2021 lähes 4,3 miljoonalla eurolla eri toimijoita ympäri Suomen. Yli puolet tukipotista suunnattiin urheiluun ja loput summasta jakautuivat yhteiskunnallisen toiminnan ja kulttuurin tukemiseen sekä erilaisiin lahjoituksiin.

Osuuskauppamme tukevat laajasti paikallista toimintaa esimerkiksi Kannustajat-konseptin kautta. Konsepti mahdollistaa osuuskaupoille lasten ja nuorten harrastustoiminnan tukemisen läpinäkyvästi. Asiakasomistajat voivat liittyä Kannustajiksi ja vaikuttaa siihen, mille taholle ja kuinka paljon osuuskauppa maksaa tukea.

VASTUULLISUUSYHTEISTYÖ 2021, %

Urheiluyhteistyö	67 %
Yhteiskunnallinen toiminta	28 %
Lahjoitukset	9 %
Kulttuuriyhteistyö	5 %

URHEILUYHTEISTYÖ
67%

YHTEISKUNNALLINEN TOIMINTA
28%

LAHJOITUKSET
9%

KULTTUURIYHTEISTYÖ
5%

PIDÄ HUOLTA -HYVÄNTEKEVÄISYYSHAASTE

Korona-aika on lisännyt nuorten pahoinvointia ja ahdistuneisuutta, mikä näkyy matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen ruuhkautumisena valtakunnallisesti. Toivon Kärki ry:n ja MIELI ry:n yhteisen Pidä Huolta -hyväntekeväisyyshaasteen avulla kerättiin rahaa nuorten mielenterveystyöhön yli 70 suomalaisen artistin voimin syksyllä 2021. Haasteen mahdollistajat S-ryhmä ja LähiTapiola lahjoittivat alkupääomaksi yhteensä 500 000 euroa sekä kannustivat koko Suomea mukaan pitämään huolta nuoresta mielestä.

S-ryhmän yrityslahjoitus koostui alueosuuskauppojen lahjoituksista eri puolilta Suomea sekä SOK:n lahjoituksesta. Hyväntekeväisyyshaaste näkyi ja kuului S-ryhmän toimipaikoissa ja kanavissa ympäri Suomen syksyn 2021 ajan.

Hyväntekeväisyyshaasteella kerätyt 1 027 156 euroa ohjataan MIELI ry:n nuorten akuuttiin mielenterveystyöhön, valtakunnallisesti toimivaan Sekasin-chattiin, joka on nuorten arvostama, matalan kynnyksen keskustelupalvelu. Lisäksi tuetaan ennaltaehkäisevää mielenterveystyötä ja nuorten mielenterveystaitojen kehittämistä.

KOHTI KESTÄVÄN KULUTTAMISEN UUTTA NORMAALIA – YHDESSÄ ASKEL KERRALLAAN

Kannustamme asiakkaitamme tekemään terveellisiä ja vastuullisia valintoja. Tähtäämme siihen, että vuonna 2030 myymästämme ruoasta vähintään 65 prosenttia on kasvipohjaista ja 80 prosenttia on kotimaassa valmistettua sekä huolehdimme eläinten hyvinvoinnin edistämisestä. Lisäksi edistämme suomalaisten hiilineutraalia liikkumista.

43 PLANETAARISEN RUOKAVALION EDISTÄMINEN
47 KOTIMAISUUS
49 KESTÄVÄN KULUTTAMISEN PALVELUJA ASIAKKAILLE
53 ELÄINTEN HYVINVOINTI
54 KOHTI HIILINEUTRAALIA LIIKKUMISTA

EDISTÄMME ERITYISESTI SEURAAVIA YK:N KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEITA

Ruoalla on keskeinen merkitys ihmisten ja ympäristön terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Kaupalla on mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten Suomi syö. Haluamme, että terveellinen syöminen on kaikille mahdollista ja uskomme, että kun fiksut valinnat tehdään helpoiksi, niitä myös tehdään.

PLANETAARISEN RUOKAVALION EDISTÄMINEN

Ilmastoystävällisen ruokavalion keskeinen ajatus on, että syömällä terveellisesti voi toimia myös ilmaston kannalta järkevästi. Ruokavalintojen kannalta on tärkeää, mitä on tarjolla, miten helppoa valmistaminen on, ja mitä ruoka maksaa. Tavoitteenamme on, että vuoden 2030 loppuun mennessä 65 prosenttia myymästämme ruoasta on kasvipohjaista. Olemme jo lähellä tavoitetta, sillä vuoden 2021 osalta kasvipohjaisen ruoan osuus myynnistä oli 59 prosenttia.

Kannustamme asiakkaitamme syömään yhä terveellisemmin ja ilmastoystävällisemmin esimerkiksi seuraavin teoin:

S-ryhmässä on käytössä Ruokaviraston ravitsemus-sitoumusmalli. Kyseessä on vuonna 2017 käyttöönotettu toimintamalli, jonka tavoitteena on parantaa suomalaisten ruokavalion ravitsemuksellista laatua. Samalla tuemme suomalaisia taistelussa kansan-tauteja vastaan. Teimme oman ravitsemussitoumuksemme ensimmäisenä yrityksenä Suomessa.

Sitoumukset koskevat niin valikoimissa olevien tuotteiden kuin Yhteishyvän julkaisemien arkireseptien terveellisyyttä. Yhteensä olemme tehneet 13 ravitsemussitoumusta.

KANNUSTAMME TERVEYDELLE JA YMPÄRISTÖLLE FIKSUUN SYÖMISEEN

Tavoitteenamme on saada suomalaiset lisäämään kasvisten syöntiä muun muassa lisäämällä kotimaisten kasvisten valikoimaa sekä tuomalla ruokakaupoissamme esille satokauden kasvikset, hedelmät ja marjat. Ruokakaupoissamme kasvisten myynti on kasvanut huimasti viime vuosina ja vuonna 2020 myynti kasvoi entisestään erityisesti etätyön ja -koulun myötä. Vuonna 2021 kasvisten myynti puolestaan laski useassa sellaisessa tuoteryhmässä, joissa ensimmäinen koronavuosi oli tuonut isoja myynnin kasvuja. Kasvisten myynti laski kokonaisuudessaan 1,4 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna.

S-ruokakauppojen sesonkikalakonsepti nostaa esille kauden tuoreimpia ja maukkaimpia kalatuotteita. Sesongissa oleva kala on myös hinnaltaan edullisempaa. Kalan arkikäyttöön rohkaistaan tuomalla sesongin maukkaimmat kalat paraatipaikalle ja tarjoamalla vinkkejä ja reseptejä kalan valmistamiseen. Vuonna 2021 tuoreen kalan myynti nousikin neljä prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna.

Sesonkikalakonseptin myötä myös erikoisempien kalalajien myynti on kasvanut. Kotimaisista esimerkiksi mateen, nieriän, ahvenen ja hauen kysyntä on kasvanut merkittävästi. Tuoreen kalan lisäksi kalansyönnistä innostuneet suomalaiset ovat tarttuneet uudenlaisiin kalatuotteisiin, kuten järvikalapihveihin, -puikkoihin ja -pyöryköihin ja etsimmekin valikoimiimme jatkuvasti kiinnostavia ja helppoja kalatuotteita.

Monipuolistimme myös kaikkien ABC-asemien salaattipöydän. Noutopöydästä löytyy päivittäinen kasvisruokavaihtoehto ja valikoima on entistä enemmän kala- ja kasvispainotteinen. ABC-asemilla käy normaaliaikoina päivittäin syömässä noin 30 000 asiakasta, joten monipuolisella kasviskattauksella voidaan vaikuttaa todella monen suomalaisen ruokavalioon.

Teemme kasviksiin ja kalaan liittyvää viestintää ja markkinointia myymälöissämme. Parhaimmillaan kolme miljoonaa suomalaista kuukaudessa tavoittavassa Yhteishyvä-lehdessä ja yhteishyvä.fi:ssä tarjoamme artikkeleita, reseptejä ja videoita satokausikasviksista ja terveellisistä vaihtoehdoista.

S-marketit olivat myös mukana Vegaanihaasteessa vuoden 2021 tammikuussa. Haaste kannustaa kokeilemaan kasvisruokaa tammikuun ajan. Vegaanihaaste kuvasi yhteistyön merkeissä muun muassa Facebook-sivuilleen suoria lähetyksiä ruokakaupoistamme eri teemoilla, esitteli vegaanisia tuotteita valikoimastamme ja vinkkejä niiden käyttöön. Lisäksi HOK-Elannon S-marketeissa on selkeät ja erottuvat Vege-merkinnät hyllyissä vegaanisten tuotteiden kohdalla.

Uskomme myös, että kasvisten kulutuksen seuranta voi auttaa syömään terveellisemmin. Omat ostot -palvelussamme on toiminnallisuus, jonka avulla voi katsoa, kuinka monta kiloa hedelmiä ja vihanneksia on ostanut vuodessa tai kuukaudessa yhteensä tai keskimäärin päivässä. Kulutusta voi seurata kaikki kasvisostokset yhteen laskien, eroteltuna hedelmiin, juureksiin, marjoihin ja vihanneksiin tai aina yksittäisiin tuoteryhmiin, kuten banaaneihin, rypäleisiin ja kiiveihin asti.

Pohdimme myös, miten kuluttajia voisi ohjata vastuullisempiin tekoihin. Tähän liittyen järjestimme vuoden 2021 lokakuussa Enemmän kasviksia, vähemmän lihaa – kenelle kuuluu valta ja vastuu muutoksesta – sidosryhmätilaisuuden. Ennen paneelikeskustelua kuultiin S-ryhmän ostodataa hyödyntävän LoCard-tutkimushankkeen tuoreita tuloksia muun muassa kuluttajien ruokavalintojen motiiveista. S-ryhmän tavoite on auttaa asiakkaita tekemään itselle terveellisiä ja ympäristölle vastuullisia valintoja. Tilaisuus järjestettiin, sillä haluamme kuulla myös sidosryhmiemme näkemyksiä ja edistää rakentavaa keskustelua ruokaketjun roolista ilmastotyössä.

LOCARD-TUTKIMUSHANKE

Sillä, millaista ruokaa suomalaiset syövät, on monenlaisia vaikutuksia terveyteen, hyvinvointiin, ympäristöön ja yhteiskuntaan. Helsingin yliopiston ja Tampereen yliopiston LoCard-tutkimus toi uutta tietoa siitä, mitkä seikat ohjaavat kuluttajia ruokavalinnoissa. LoCard-hankkeessa tutkijat tekivät uraauurtavaa ruokatutkimusta perehtymällä S-ryhmän ostodataan ja asiakasomistajiin.

Tutkimus toi uutta tietoa siitä, mitä suomalaiset aikuiset eri väestöryhmissä pitävät tärkeinä päivittäisissä ruokavalinnoissaan. Lisäksi tutkimus osoittaa, että siirtymässä kohti kestävämpää ja terveellisempää ruokavaliota on tärkeää huomioida väestöryhmien väliset erot ruokaan liittyvissä valinnoissa.

S-ryhmä lähti mukaan yhteistyöhön, sillä haluamme mahdollistaa yhteiskunnallisesti vaikuttavaa tutkimustyötä, joka antaa arvokasta tietoa sekä kansanterveyden että ruoankäytön näkökulmasta. Tarjosimme yliopiston tutkimusta varten dataa asiakasomistajiemme suostumuksella. Yliopistojen kanssa tehtävässä yhteistyössä ei ole kyse tutkimuksen rahoittamisesta tai taloudellisesta tukemisesta.

ÄSSÄKOKKI INNOSTAA ILMASTOFIKSUUN KOKKAAMISEEN

S-ryhmä julkaisi syksyllä 2021 uuden Ässäkokki-reseptivihkon yhdessä Marttaliiton kanssa innostaakseen lapsia, nuoria ja perheitä kiinnittämään huomioita itselle ja ilmastolle fiksuihin valintoihin ja lisäämään lautaselle reilusti satokauden kasviksia.

Lapsille suunnatut Ässäkokki-reseptit kannustavat käyttämään kotimaisia raaka-aineita, kokeilemaan kasviperäisiä tuotteita ja kiinnittämään huomiota hävikkiin. Resepteissä suositaan kotimaisia ja kuitupitoisia raaka-aineita, käytetään suolaa ja sokeria ravitsemussuositusten mukaisesti ja rasvanlähteinä suositaan kasviperäisiä tuotteita.

Ässäkokin helpot ja ilmastofiksut reseptit toimivat Marttojen ja alueosuuskauppojen järjestämillä kursseilla opetusmateriaalina. S-ryhmä ja Martat ovat järjestäneet vuodesta 2018 alkaen jo yli 300 ruokakurssia lapsille ympäri Suomen. Reseptivihko jaettiin myös yli 200 000 lapsiperheelle lokakuun Yhteishyvän välissä sekä julkaistiin verkossa **yhteishyvä.fi/ässäkokki**.

TERVEELLISEMPÄÄ RUOKAA LAPSILLE

Ruokakaupoissamme on lisätty viimeisten vuosien aikana reippaasti ravitsemuksellisesti parempien vaihtoehtojen määrää lapsille. Vuoden 2021 lopussa valikoimiin oli tullut jo yli 90 uutta tuotetta, esimerkiksi lasten aterioita, välipalatuotteita ja mehuja, kun tavoitteena oli saada lisättyä 20 uutta tuotetta vuoden 2020 loppuun mennessä.

Valikoimien kehittämisen sekä tuotteiden ja reseptien muokkaamisen lisäksi terveellisiin ruokavalintoihin voidaan vaikuttaa myös opetuksen kautta. Olemme kehittäneet yhdessä Ruokatiedon kanssa peruskoulun alaluokkalaisille suunnattua **Retki kauppaan** -opetuskokonaisuutta, jossa koululaiset pääsevät opettajansa johdolla lähikauppaan oppimaan ruokaketjusta.

Lisäksi järjestämme kouluikäisille ilmaisia Ässäkokki-kursseja yhteistyössä Marttojen kanssa. Kurssilla opetamme koululaisille satokausien mukaista kokkaamista ja arjen ruokataitoja. Koronaviruspandemian myötä vähentyneitä kursseja paikkaamaan kuvasimme uusia Ässäkokki-videoita, jotka ovat kaikkien vapaasti hyödynnettävissä **Yhteishyvä.fi**:ssä.

HUOMIOIMME OMIEN MERKKIEMME TUOTTEITA KEHITTÄESSÄMME AINA SUOLAN, SOKERIN JA RASVAN MÄÄRÄN JA PYRIMME MAHDOLLISIMMAN TERVEELLISEEN LOPPUTULOKSEEN.

SUOLAN, SOKERIN JA RASVAN MÄÄRÄN HUOMIOINTI KOTIMAISTA-, RAINBOW- JA XTRA-TUOTTEISSA

Huomioimme omien merkkiemme tuotteita kehittäessämme aina suolan, sokerin ja rasvan määrän ja pyrimme mahdollisimman terveelliseen lopputulokseen. Esimerkiksi suolan kohdalla tavoittelemme aina voimakassuolaisuusrajan alittamista. Vuoden 2021 lopussa suolaa oli vähennetty jo 15 tuotteesta, kuten paistopiste-tuotteista ja meetvursteista. Sokeria olemme vastaavasti vähentäneet jo 58 tuotteesta tavoitteen ollessa 30 tuotetta. Olemme lisäksi tuoneet valikoimiin 31 uutta naturel-tuotetta (muun muassa erilaisia pähkinä- ja siemensekoituksia, tuore-lihatuotteita), joissa tavoitteena on ollut tarjota suolattomia ja vähempisuolaisia vaihtoehtoja eri tuoteryhmissä.

TERVEELLISIÄ RESEPTEJÄ

Ruokaohjeiden ravitsemus-laadulla on suuri merkitys ravitsemussuositusten mukaisen ruokavalion toteuttamisessa ja niillä ohjataan myös ostos-käyttäytymistä. Ravitsemus-suositusten mukaisten ruokien ja aterioiden valmistaminen tulisi myös tehdä kuluttajille helpoksi.

Yhteishyvän reseptit tarjoavat kuluttajille inspiraatioita ja ideoita ruoanlaittoon sekä leivontaan. Yhteishyvä on tehnyt seitsemän reseptien **ravitsemus-sitoumusta** Ruokavirastolle liittyen kasvisten ja kalan käytön lisäämiseen, hyvien rasvojen suosimiseen, suolan ja sokerin käytön vähentämiseen sekä kuitupitoisten raaka-aineiden suosimiseen resepteissä. Lisäksi Yhteishyvä on sitoutunut lisäämään ilmastoystävällisten reseptien määrää. Yhteishyvä oli ensimmäinen media, joka jätti omia reseptejä koskevat ravitsemussitoumuksensa. Lupausten kriteerit se täytti vuonna 2021.

Yhteishyvä.fi-sivuston resepteihin on lisätty entistä tarkempia ravintosisältötietoja, jotta suomalaisten olisi helpompi tehdä terveyttä edistäviä valintoja. Reseptit tuotetaan S-kokeilukeittiössä ja ne on testattu suomalaisiin kotikeittiöihin sopiviksi.

FASD-KAMPANJA

Merkittävänä valtakunnallisena toimijana haluamme tehdä oman osamme ja muistuttaa kaikkia vastuullisesta alkoholinkäytöstä, erityisesti raskauden aikana.

S-ryhmän ruokakaupat olivat vuonna 2021 jälleen mukana kansainvälisessä FASD-päivässä (fetal alcohol spectrum disorders), jonka tavoitteena on muistuttaa, ettei raskauden-aikaiselle alkoholinkäytölle ole turvarajaa. Osana kampanjaa kaikissa S-ruokakaupoissamme aloitettiin alkoholin myyminen FASD-päivänä 9.9.2021 yhdeksän minuuttia tavallista myöhemmin (klo 9.09).

S-PANKKI MUKANA KANSAINVÄLISESSÄ TUPAKANVASTAISESSA ALOITTEESSA

S-Pankin Varallisuudenhoito on mukana kansainvälisessä tupa-kanvastaisessa Tobacco-Free Finance Pledge -aloitteessa. Aloite pyrkii kasvattamaan finanssialan tietoisuutta omasta roolistaan edistää tupakanvas-taisten linjausten käyttöönottoa toimialallaan.

S-Pankin Varallisuudenhoito on poissulkenut tupakkayhtiöt omissa vastuullisen sijoittamisen periaatteissaan jo ennen aloitteeseen liittymistä. Tämä tarkoittaa, etteivät S-Pankki ja FIM-rahastot tee suoria sijoituksia tupakanvalmistajiin. Kansainvälisen aloitteen kautta S-Pankki haluaa tuoda esille koko finanssialan vastuuta olla rajoittamassa tupakkateolli-suuteen tehtäviä investointeja maailmanlaajuisesti.

Sitoumuksen allekirjoittajat sitoutuvat muun muassa edistämään sitä, että sijoittajat vetäytyisivät tupakkateollisuuden rahoittamisesta. Tämä edistäisi tavoitetta vähentää tupakointia maailmanlaajuisesti niin, ettei tupakointia enää aloitettaisi. Allekirjoittajat sitoutuvat lisäksi kasvattamaan tupakkateolli-suudesta vapaan rahoituksen suosiota lisäämällä tietoa ja ymmärrystä tupakan vaaroista.

Asiakkaamme arvostavat kotimaisuutta. Kotimaisten tuotteiden menekki edistää muun muassa työllisyyttä Suomessa. Ilmastonmuutos, globaali väestönkasvu, kaupungistuminen, teknologinen kehitys ja kuluttajien muuttuvat tarpeet haastavat perinteisen ruokaketjun toimintaa. Me S-ryhmässä uskomme, että ruoka-ala voi olla yksi Suomen kasvun vetureista. Tulevaisuuden ruoantuotannossa ja teknologioissa on Suomelle mahdollisuuksia.

KOTIMAISUUS

KOTIMAISET TUOTTEET VALIKOIMISSA

Olemme suurin suomalainen ruokakauppias ja suurin suomalaisen ruoan myyjä. Tavoitteenamme on, että vuoden 2030 loppuun mennessä 80 prosenttia myymästämme ruoasta on kotimaista. Tuotteiden alkuperä kiinnostaa yhä useampaa kuluttajaa. Korona-aika on kasvattanut erityisesti kotimaisten elintarvikkeiden kysyntää, kun epävarmuus on havahduttanut monet ymmärtämään huoltovarmuuden ja kotimaisen ruoantuotannon turvaamisen tärkeyden. Ruokakaupoissa myymistämme elintarvikkeista lähes 78 prosenttia oli kotimaassa valmistettua vuonna 2021.

Haluamme edistää aktiivisesti kotimaisen ruoan menestystä ja tulevaisuutta omien tekojemme kautta sekä tarjoamalla asiakkaillemme erilaisia vaihtoehtoja tuotteiden ja palveluiden kautta. Esimerkiksi S-mobiilin Omat ostot -palvelun **kotimaisuuslaskurin** avulla voi seurata ostamiensa ruokatuotteiden raaka-aineiden ja valmistuksen kotimaisuutta.

S-ryhmän omassa Kotimaista-tuotesarjassa on lähes 450 tuotetta, jotka täyttävät aina yleisesti hyväksytyt **Hyvää Suomesta** -merkin tai **sirkkalehtimerkin** kotimaisuusvaatimukset eli niiden raaka-aineet ovat alkuperältään suomalaisia ja tuotteet on valmistettu Suomessa.

100 %

KOTIMAISTA LIHAA ABC-RAVINTOLASSA

Kampanjoimme S-ruokakaupoissa kotimaisen kalan puolesta. Sesonkikala-konseptin ja monipuolisemman kalatarjonnan myötä kotimaisen kalan myynti kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 10 prosenttia.

ABC-ravintoloissamme on tarjoiltu vain kotimaista sian-, naudan- ja broilerinlihaa vuodesta 2015.

Muissa ravintolaketjuissamme tarjoiltu tuore broilerin- ja porsaanliha on aina kotimaista. Pakasteiden ja jalosteiden osalta tavoite on puolestaan 90-prosenttinen kotimaisuus. Tämä jäi vuonna 2021 alle tavoitteen, yksittäisten tuotteiden saatavuuteen liittyvistä haasteista johtuen. S-ryhmällä on noin 600 ruokaa tarjoilevaa ravintolaa.

RAVINTOLAKETJUJEN LIHAN KOTIMAISUUSASTE 2021, %

	HANKITUSTA VOLYYMISTÄ
Broileri tuore	100 %
Broileripakasteet ja -jalosteet	87 %
Porsas tuore	100 %
Porsaspakasteet ja -jalosteet	87 %

HYLLYNREUNAMERKINTÄ KOTIMAISILLE TUOTTEILLE

Kaikista S-ruokakauppojen hyllynreunaetiketeistä löytyy Hyvää Suomesta -merkki kotimaisten tuotteiden kohdalla. Suomalaiset haluavat suosia suomalaista ruokaa, mutta kotimaisuuden varmistaminen ei aina ole ihan helppoa. Kotimaisiin valintoihin ohjaava Hyvää Suomesta -merkki hyllynreunoissa helpottaa valintaa huomattavasti ja vahvistaa näin myös kotimaista ruokaketjua.

SUOMALAINEN MENESTYSRESEPTI

Uuden ruokatuotteen matka kaupan hyllylle on usein pitkä ja täynnä haasteita. Isoilla yrityksillä on resursseja tuotekehitykseen ja markkinointiin. Pienille ja keskisuurille suomalaisille ruokayrityksille suunnattu Suomalainen Menestysresepti -kilpailu järjestettiin kolmatta kertaa vuonna 2021. Kilpailussa ja televisio-ohjelmassa etsittiin uusia ruokainnovaatioita S-ryhmän kauppojen hyllyille. Finaaliin päässeet yritykset saivat sparrausapua tuotekehitykseen, tuotteen pakkausdesigniin, reseptiikkaan, tuotteen tarinaan ja markkinointiin. Kaikkien aiempien tuotantokausien voittajat nousivat omina lanseerausvuosinaan koko vuoden myydyimmiksi uutuustuotteiksi S-ryhmän myymälöissä. Myös muut finalistituotteet löysivät tiensä S-ruokakauppojen hyllyille. Kilpailu saa jatkoa, parhaillaan etsitään vuoden 2023 Menestysreseptiä.

RUOKAKASVATUSTA KOULULAISILLE

S-ryhmän ja Ruokatieto Yhdistyksen yhdessä kehittämä Retki kauppaan -opintokokonaisuus opettaa koululaisille arjen ruokataitoja ja fiksua kuluttamista uudella tavalla. Kaupparetkillä tutkitaan muun muassa, mistä tuotteet tulevat ruokakaupan hyllyihin, missä leivässä on eniten kuitua tai mistä merkistä tunnistaa kotimaisen ruoan. Retki tukee opetussuunnitelman mukaista ”ulos luokasta oppimaan” -ajattelua, jossa oppilaitoksia kannustetaan yhteistyöhön yritysten kanssa osana koulutyötä ja opiskelua. Oppimateriaali on Ruokatiedon ruokakasvatusasiantuntijoiden tuottamaa.

Malli on saanut kiitosta oppilailta, opettajilta, vanhemmilta ja kaupan henkilökunnalta, ja tykätty ruokakasvatusmalli laajeni myös yläkoululaisille keväällä 2021 Ruokavisan kautta.

Vuoden 2021 Ruokavisan aiheena oli S-ryhmän ja Ruokatiedon yhteistyössä laatima Retki kauppaan. Sen avulla oppilaat perehtyvät ruoan reittiin kaupan ja kuluttajan näkökulmista. Oppimateriaali antaa oppilaalle valmiuksia suunnitella kestävää ruoka-arkea ja toimia vastuullisena kuluttajana ruokakaupassa. Lisäksi oppimateriaali auttaa oppilasta tutustumaan ruokakaupan ja ruoan verkkokaupan toimintaan. Painopiste oli vuoden 2021 aikana ruoan verkkokaupassa, sillä se mahdollisti opetustyön toteutumisen myös etäopetustilanteessa.

Aiheen valinta ja suunnittelutyö toteutettiin yhteistyössä S-ryhmän kanssa, mutta visan sisällöstä ja pedagogisesta suunnittelusta vastasivat Ruokatieto Yhdistys ry:n ruokakasvatusasiantuntijat. S-ryhmä toimi visan rahoittajana ja palkitsi voittajajoukkueen.

RETKI KAUPPAAN -KONSEPTIN AVULLA VOIDAAN MONIPUOLISESTI VAHVISTAA TULEVAN SUKUPOLVEN KIINNOSTUSTA JA SITOUTUMISTA RUOKAAN.

Retki kauppaan -toimintamalli kiinnostaa myös kansainvälisesti ja ideaa viedään muihin Euroopan maihin EU-rahoitteisessa WeValueFood-ruokakasvatushankkeessa. Osana hanketta ruokakasvatusmallin vaikuttavuutta tutkittiin syksyllä 2020 Helsingin yliopiston vetämässä tutkimushankkeessa. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Retki kauppaan -ruokakasvatuskonseptin mukainen opetus vahvistaa oppilaiden sitoutumista ruokaan. Konseptin avulla voidaan monipuolisesti vahvistaa tulevan sukupolven kiinnostusta ja sitoutumista ruokaan.

Arvopohjainen kuluttaminen korostuu yhä enemmän, ja meillä on isona toimijana tärkeä rooli ja vastuu auttaa asiakkaitamme tekemään kestäviä valintoja. Kuuntelemme asiakkaidemme toiveita ja etsimme ja kehitämme jatkuvasti uusia keinoja niiden huomioimiseksi.

KESTÄVÄN KULUTTAMISEN PALVELUJA ASIAKKAILLE

S-MOBIILIN OMAT OSTOT -PALVELUN LASKURIT

S-mobiilin Omat ostot -palvelusta löytyvät sekä hiilijalanjälki-, kotimaisuus- että ravintolaskurit. Lisäksi palvelusta löytyy myös hintavertailija.

Asiakkaamme voivat seurata hiilijalanjälkilaskurilla oman ruokakorinsa ilmastovaikutuksia tuoteryhmäkohtaisesti. Palvelu on kehitetty yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen asiantuntijoiden sekä kuluttajien kanssa. Hiilijalanjälkilaskurilla asiakkaamme voivat tehdä vertailua eri tuoteryhmien välillä sekä pohtia keinoja, joilla vaikuttaa ruoan hiilijalanjälkeen. Samalla palvelussa voi myös seurata erikseen esimerkiksi omaa kasviksien kulutustaan.

Kotimaisuuslaskurin avulla voi seurata ostamiensa ruokatuotteiden raaka-aineiden ja valmistuksen kotimaisuutta. Laskuri havainnollistaa kotimaisten ruokaostosten osuuden kahdella tasolla. Ensimmäisellä tasolla ovat tuotteet, joiden kotimaisuuden takaavat suomalaisesta raaka-aineesta ja työstä kertovat **Hyvää Suomesta** -merkki ja **sirkka-lehtimerkki**. Toisella tasolla ovat tuotteet, jotka on valmistettu Suomessa. Lisäksi laskuri näyttää ulkomaiset ruokaostokset

S-MOBIILIN HIILIJALANJÄLKI- JA RAVINTOLASKURIN AVULLA KULUTTAJAT VOIVAT SEURATA OMAN RUOKAKORIN ILMASTO- JA TERVEYSVAIKUTUKSIA

omana listanaan. Kotimaisuuslaskuri on saanut paljon kiitosta havainnollistavasta tavasta esittää asiakasomistajan ruokakorin kotimaisuusasteen muodostuminen tuoteryhmittäin ja jopa tuotetasolla. Laskurin käyttäjiä kiinnostavat erityisesti lihan, maitotaloustuotteiden ja juomien kotimaisuustiedot. Viime vuoden aikana kotimaisuustietojen tarkastelu kasvoi eniten valmisruokien, kasviproteiinivalmisteiden ja kuivien elintarvikkeiden tuoteryhmissä.

Kansainvälisestikin ainutlaatuinen Ruokakorin ravintolaskuri on kehitetty yhdessä Suomen johtavien ravitsemustieteilijöiden kanssa. Laskurin avulla voi seurata ostamansa ruoan terveellisyyttä ja ravintoarvoja sekä verrata niitä suomalaisiin ravitsemussuosituksiin. Ravintolaskuri auttaa ymmärtämään ruokaostosten ravintosisältöjä ja helpottaa tekemään terveellisempiä valintoja. Eniten laskurin käyttäjiä on kiinnostanut sokerin ja suolan kulutus. Lisäksi laskuri näyttää kuitujen, hiilihydraattien, proteiinien, rasvan ja tyydyttyneiden rasvojen osuuden ruokavaliosta. Kaikista ravintoarvoista pääsee porautumaan yksittäisen tuotteen tasolle saakka.

Ravintolaskuri rikkoi heti lanseerausviikolla Omat ostot -palvelun käyttöennätyksiä ja on siitä eteenpäin ollut Omat ostot -palvelun suosituin laskuri. Kaikkiaan ravintolaskuria onkin käyttänyt jo yli puoli miljoonaa asiakasomistajaa.

Hintavertailija-palvelu vertailee puolestaan ruokakorin hintaa kahden eri kaupan välillä. Hintavertailu on läpinäkyvää, sillä Hintavertailija kerää saatavilla olevat ajankohtaiset hinnat automaattisesti niistä S-ryhmän ja kilpailijoiden kaupoista, jotka ilmoittavat hintatietonsa avoimesti verkossa. Hintavertailijalla asiakkaamme pääsee itse vertailemaan kahta hänelle keskeistä kauppaa keskenään ja tutkimaan, kumpi kaupoista on

RAVINTOLASKURI AUTTAA YMMÄRTÄMÄÄN RUOKAOSTOSTEN RAVINTOSISÄLTÖJÄ JA HELPOTTAA TEKEMÄÄN TERVEELLISEMPIÄ VALINTOJA.

arviolta edullisempi. Palvelu on jokaiselle asiakkaalle yksilöllinen, sillä vertailussa on mukana tuotteet, joita asiakas itse ostaa.

TAILOR GUIDE -PALVELU HELPOTTAA VAATTEIDEN NETTIOSTAMISTA

Sokoksen verkkokaupassa on tarjolla kotimainen Tailor Guide -palvelu, jonka tavoitteena on helpottaa asiakkaiden vaatteiden nettiostamista. Käytännössä etäsovituspalvelu auttaa löytämään oman koon tuotteet helposti vertaamalla käyttäjän vartalon mittoja vaatteiden brändikohtaisiin kokotaulukoihin. Palvelun vastaanotto on ollut hyvä ja tilastojen valossa palvelu on auttanut asiakkaita tekemään tai varmistamaan ostoksensa.

Lisäksi palvelulla halutaan vaikuttaa myös verkkokaupan palautuksiin, joilla kustannuksien lisäksi on vaikutusta ilmastoon muun muassa turhaan syntyneiden kuljetuspäästöjen kautta. Koronapandemian myötä Sokoksen verkkokauppaostokset ovat kasvaneet huomattavasti.

LAADUKKAIDEN SECOND HAND -VAATTEIDEN JA -ASUSTEIDEN OSASTO AVATTIIN TAMPEREEN SOKOKSELLA

Tuotteiden elinkaaren pidentäminen on tällä hetkellä merkityksellisempää kuin koskaan aiemmin. Arvopohjainen kuluttaminen korostuu, ja S-ryhmällä on isona toimijana tärkeä rooli ja vastuu auttaa asiakkaitamme tekemään kestäviä valintoja. Tamperelaisen verkossa toimivan merkkivaatteiden second hand -edelläkävijä Rekin ja Pirkanmaan Osuuskaupan yhteistyö on yksi keinomme vastata tähän. Kun second hand -palvelu tuodaan lähelle asiakkaan arkea, tässä tapauksessa ruokakauppa- ja tavaratalokäynnin yhteyteen, kynnys sen hyödyntämiseen madaltuu.

Yhteistyön tuloksena Tampereen Sokokselle avattiin kesäkuussa 2021 Rekki Shop-in-shop, josta voi ostaa ja jonne voi viedä myytäväksi laadukkaita second hand -vaatteita ja -asusteita. Osastolla on 300–400 tuotteen valikoima. Kaikki vaatteet, laukut, kengät ja asusteet ovat ajankohtaisia, sesonkiin ja muotitrendeihin sekä Sokoksen valikoimaan sopivia.

Sokoksen lisäksi Pirkkalan ja Kalevan Prismoista löytyy Rekin droppi- eli vastaanottopisteet, joihin asiakas voi viedä myyntiin tarkoitettuja vaatteita. Vastaanottopisteestä tuote matkaa Rekin kuntotarkastukseen ja hinnoitteluun. Jokaisen vaatteen tai asusteen on läpäistävä tarkat laatukriteerit. Esimerkiksi Sokokselta hankittu laatuvaate voi nyt saada useita lisävuosia, kun se pääsee Rekin kautta jonkun muun käyttöön.

PEEÄSSÄN PARKKIPAIKKA-KIRPPISPÄIVÄT

Käyttökelpoinen tavara on vaihtanut omistajaa Osuuskauppa PeeÄssän parkkipaikkakirppispäivillä jo vuodesta 2014. Idea sai alkunsa henkilökunnalta, kun he pohtivat, miten kiertotaloutta voisi edistää yhdessä asiakkaiden kanssa. Nykyään kevät- ja syyssiivouspäivät ovat jo pienimuotoinen perinne Kuopion ja Iisalmen Prismoissa, joiden parkkipaikoilla asiakkaat voivat kirppispäivinä myydä omia tavaroita ilman erillistä maksua. Tapahtumat ovat olleet erittäin suosittuja ja monesti tulijoita olisikin enemmän kuin itse myyntipaikkoja.

PeeÄssän esimerkin innoittamana konseptoimme Parkkinat-tapahtuman kaikkien Osuuskauppojemme ja myymälöidemme hyödynnettäväksi. Useat Osuuskaupat ovatkin jo suunnitelleet omien Parkkinoiden järjestämistä vuodelle 2022.

PYÖRIEN JA URHEILUVÄLINEIDEN HUOLTOPISTEET KAAREN JA RAUMAN PRISMOISSA

Helsingin Kannelmäessä sijaitseva Prisma Kaari monipuolisti palvelutarjontaansa vuoden 2021 kesällä avaamalla pyöräilyn yhä kasvavaan kysyntään vastaavan uudistetun pyöräosaston, jossa on myös huoltopiste.

Pyöräily on kestävä liikkumismuoto ja helposti saavutettavissa oleva pyörähuoltopalvelu asiakkaille lisää niin pyörän käyttöikää kuin sen turvallisuutta. Prisma Kaari Kannelmäessä käynnistynyt palvelu tukee myös osaltaan Helsingin kaupungin ilmastostrategiaa, jossa tavoitteena on parantaa pyöräilyn houkuttelevuutta lisäten samalla asukkaiden hyötyliikuntaa sekä yleistä hyvinvointia.

Huoltopiste vastaa asiakkaiden toiveisiin hankkia polkupyörän tarvitsemat huollot polkupyöräoston yhteydessä. Myymälän pyörävalikoima on kasvanut yli 250 eri malliin, ja myös tarvikevalikoima on täydentynyt varaosilla ja työkaluilla. Varaosien lisäksi Kaaresta löytyy myös kattava valikoima pyöräilykypäriä ja -tarvikkeita.

Huoltopiste tarjoaa käyttöönotto- ja kausihuoltojen lisäksi myös laajempia täyshuoltoja ja luistinten teroitusta. Myymälän henkilökunta antaa myös vinkkejä omatoimisia huoltoja varten ja neuvoo tarvittavien työkalujen ja varaosien hankinnassa. Palvelevan ostokokemuksen lisäksi tavoitteena on myös pidentää pyörien elinkaarta erillisen ostajan muistilistan avulla. Tavoitteena on jatkossa tarjota erilaisia lisäpalveluja myös esimerkiksi pyörien kausisäilytykseen.

Osuuskauppa Keula avasi vuoden 2021 lopulla Rauman Prismaan huoltopisteen, jossa onnistuu luistinten teroitus ja profilointi sekä pyörän nastarenkaiden vaihto. Pyörähuolto on tarkoitus avata vuoden 2022 alkupuolella, kuitenkin hyvissä ajoin ennen kevään sesonkia. Tavoitteena on helpottaa asiakkaiden kiireistä arkea tuomalla huoltopalvelut Prisma-keskukseen muiden palveluiden lähelle. Asiakkaat ovat erityisesti toivoneet juuri korjauspalveluita ja luistinten teroitusta. Rauman Prisman pyörämyynti kasvaa koko ajan kovaa vauhtia ja tekojäiden myötä myös luistinten säännöllinen huoltaminen on yleistynyt muidenkin kuin aktiiviharrastajien parissa.

PYÖRÄILY ON KESTÄVÄ LIIKKUMISMUOTO JA HELPOSTI SAAVUTETTAVISSA OLEVA PYÖRÄHUOLTOPALVELU ASIAKKAILLE LISÄÄ NIIN PYÖRÄN KÄYTTÖIKÄÄ KUIN SEN TURVALLISUUTTA.

SOKOS HOTELLIEN ASIAKKAIDEN ON OLLUT MAHDOLLISTA HYVITTÄÄ YÖPYMISENSÄ JA AAMIAISENSA HIILIJALANJÄLKI LOPPUVUODESTA 2021 LÄHTIEN

SOKOS HOTELLIT TARJOAVAT HOTELLIYÖN PÄÄSTÖJEN KOMPENSAATIOMAHDOLLISUUDEN

Sokos Hotellien asiakkaiden on ollut mahdollista **hyvittää yöpymisensä ja aamiaisensa hiilijalanjälki** loppuvuodesta 2021 lähtien. Hotelliketju on Suomessa alallaan ensimmäinen, joka tarjoaa yksityisasiakkailleen kompensaatiomahdollisuuden.

Kompensointi on vapaaehtoista, joten se maksetaan erikseen, eikä sitä lisätä huonelaskuun automaattisesti. Kustannukseen on laskettu mukaan keskimääräiset huonekohtaiset ja aamiaisesta aiheutuneet päästöt. Laskenta perustuu todellisiin asiakasmääriin vuodelta 2019 ja laskelmat ovat kolmannen osapuolen tarkastamat.

Kompensaation huonekohtainen kustannus on vain joitakin kymmeniä senttejä asiakkaalle, koska taustalla on jo huomioitu S-ryhmässä ja hotelleissa tehty ilmastotyö.

Päästökompensoinnit kohdennetaan hankkeisiin, joissa ilmakehään jo päästettyä hiiltä sidotaan esimerkiksi metsiin tai maaperään. Hiilen sidonnan vaikutukset on tieteellisesti todennettu ja sertifioitu. Sokos Hotellien yhteistyökumppanina kompensoinnissa on kotimainen Compensate.

SOKOS HOTELLIT MUKAAN SUSTAINABLE TRAVEL FINLANDIIN

Visit Finlandin myöntämän Sustainable Travel Finland -merkin ja sitä tukevan kehittämisohjelman tavoitteena on edistää kestävää matkailua Suomessa, viestiä yhtenäisemmin Suomesta kestävän matkailun maana ja helpottaa matkailijoiden valintoja. Tunnuksen saa, kun täyttää Visit Finlandin luoman kestävän kehityksen kriteeristön, joka huomioi niin hotellin ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen kuin kulttuurisen kestävyyden. Tällä hetkellä 12 hotellille on myönnetty tunnus ja loput Sokos hotellit pyritään saamaan mukaan vuosien 2022 ja 2023 aikana.

S-PANKKI ON EDELLÄKÄVIJÖIDEN JOUKOSSA SIJOITUSTOIMINNAN VASTUULLISUUDESSA JA VAIKUTTAVUUDESSA

S-Pankki on edelläkävijöiden joukossa sijoitustoiminnan vastuullisuudessa ja vaikuttavuudessa. S-Pankissa uskotaan vahvasti, että asiakkaille voidaan saavuttaa entistä parempia tuloksia vastuullisuusasioiden järjestelmällisellä huomioimisella sijoitustoiminnassa.

Vuonna 2021 kolme S-Pankki-rahastoa siirtyi käyttämään Pariisin ilmastosopimuksen mukaisia vertailuindeksejä. Pariisin ilmastosopimuksen mukaiset indeksit on mukautettu 1,5 asteen skenaarion kanssa ja ne sisältävät esimerkiksi vuosittaisen 10 prosentin hiili-intensiteetin vähennystavoitteen. Vertailuindeksit tavoittelevat vähintään viidenkymmenen prosentin vähennystä hiili-intensiteettiin emoindeksiin nähden, painottavat yhtiöitä, jotka asettavat päästövähennystavoitteita ja yhtiöitä, joilla on korkea valmius vähähiiliseen yhteiskuntaan siirtymiseen. Lisäksi indeksit painottavat yhtiöitä, joiden liiketoiminta tuottaa ratkaisuja ympäristö- ja ilmasto-ongelmiin. Indeksit sen sijaan alipainottavat suurimpia CO_2-päästöjen aiheuttajia sekä yhtiöitä, jotka ovat alttiita ilmastosiirtymäriskeille.

S-Pankki vahvisti myös asemiaan Pohjoismaiden johtavana vaikuttavuussektorin toimijana tuomalla markkinoille **S-Pankki Uudistava Maatalous -erikoissijoitusrahaston**, joka on Pohjoismaiden ensimmäinen maatalouteen keskittyvä rahasto. Se sijoittaa varansa pääosin Suomessa sijaitseviin peltoihin ja tiloihin, joilla harjoitetaan uudistavaa maataloutta. Sijoitukset kohdistuvat maatalousyrittäjän etukäteen neuvottelemiin kohteisiin ja yrittäjällä on etuosto-oikeus hankittavaan peltomaahan.

Rahaston tavoitteena on edistää maatalouden positiivisia ilmastovaikutuksia ja toiminnan ympäristöllistä kestävyyttä sekä parantaa kotimaisen maatalouden kannattavuutta ja ruokahuollon omavaraisuutta. Kuka tahansa voi rahaston avulla osallistua talkoisiin ja auttaa kotimaisia viljelijöitä menestymään hiiliviljelyssä ja muissa nopeasti kasvavissa maatalouden uusissa muodoissa.

S-Pankki vaikuttaa sijoituskohteisiinsa käymällä suoria vaikuttamiskeskusteluita yhtiöiden kanssa ja jatkamalla myös mukana erinäisissä yhteisvaikuttamisissa. S-Pankin Varallisuudenhoito on osallistunut jo pitkään CDP:n toimintaan, jonka lisäksi pankki on mukana CDP:n ohjelmassa, jossa vaikutetaan niihin yhtiöihin, jotka eivät ole vastanneet CDP:n kysymyksiin ja pyyntöihin toimittaa heidän toimintaansa liittyvää ympäristödataa. Ohjelman kautta S-Pankin Varallisuudenhoito saa tärkeää tietoa sijoituspäätösten tueksi. S-Pankki on myös mukana Scienced Based Targets -aloitteessa.

Lisää S-Pankin vastuullisesta sijoittamisesta löydät **S-Pankin vuosikatsauksesta**.

PODCAST VASTUULLISESTA SIJOITTAMISESTA

S-Pankin tarjoaman **#Rahan-Vastuu-podcastin** ensimmäinen jakso julkaistiin vuoden 2021 marraskuussa. Podcast käsittelee rahaan, vastuuseen ja sijoittamiseen kytkeytyviä ajankohtaisia teemoja ja ilmiöitä sekä niiden taustoja alan asiantuntijoiden johdolla. Sen tavoitteena on inspiroida ajattelemaan, millaisia vaikutuksia rahalla ja sen käyttämisellä on kestävään tulevaisuuteen sekä tuoda keskusteluun uusia näkökulmia, jotka jäävät toisinaan julkisuudessa pimentoon. Lisäksi tavoitteena on auttaa jäsentämään vastuullisuuteen liittyvää keskustelua.

ELÄINTEN HYVINVOINTI

Kotimaisuuden, terveellisyyden ja ilmastovaikutusten lisäksi eläinten hyvinvointi on ruuan vastuullisuudessa asiakkaillemme tärkeä asia. Olemme sitoutuneet vastuulliseen hankintaan ja eläinten hyvinvoinnin kunnioittamiseen sekä niiden edistämiseen. Eläinten hyvinvointilinjauksessamme on määritelty lajikohtaisia vaatimuksia.

Kuva: Paula Myöhänen/ Yhteishyvä

S-ryhmän **linjaus eläinten hyvinvoinnin edistämiseksi** laadittiin vuonna 2020. Linjaus kokoaa yhteen S-ryhmän valikoimissa olevien eläinperäisten tuotteiden tuotantoon liittyvät odotukset. Asia ei ole uusi ja esimerkiksi tekstiilituotteita koskevia kriteereitä hankintasopimuksissamme on ollut jo vuodesta 2013, ja tuontilihaa sekä omien merkkien elintarvikkeita koskevia vuodesta 2010 lähtien.

Linjaus koskee sekä S-ryhmän omien merkkien tuotteita että brändituotteita ja sekä kotimaista että ulkomaista tuotantoa. Linjaus koskee S-ryhmän toimintaa Suomessa, mutta myös Virossa käydään tavarantoimittajien kanssa keskustelua eläinten hyvinvoinnin edistämisestä. Viron toimintojen osalta tilannetta seurataan kehitysaskeleiden ottamiseksi.

Linjauksen myötä olemme käynnistäneet myös keskusteluita maataloustuottajien ja eläinoikeusjärjestöjen kanssa tavoitteista ja aikataulusta, joilla eläinten hyvinvointia voidaan edelleen parantaa. Vuonna 2021 kävimme vuoropuhelua erityisesti broilereiden hyvinvoinnista ja sen kehittämisestä tuottajien, teollisuuden, kansalaisjärjestöjen ja eläinten hyvinvointitutkijoiden kanssa.

Seurasimme hyvinvointivaatimusten toteutumista tilavierailuilla ja kyselyillä.

VIRIKEHÄKKIMUNISTA LUOPUMINEN

Vuonna 2019 teimme linjauksen virikehäkkimunista luopumiseksi vaiheittain vuoden 2026 loppuun mennessä. Hotelleissa ja ravintoloissa käyttö loppuu vuoden 2021 loppuun mennessä. Ruokakaupoissa muutos tapahtuu kahdessa vaiheessa: ensin myynnistä poistuvat Kotimaista-virikehäkkimunat vuoden 2023 loppuun mennessä ja muut virikehäkkimunat asteittain vuoden 2026 loppuun mennessä. Linjaus koskee myös Viron Prismoja ja hotelleja. Ruokakaupoissamme myytävistä kananmunista 56 prosenttia oli virikehäkkimunia vuonna 2021 ja ravintoloissa ja hotelleissa käytetyistä munista alle 1 prosenttia. Hotelleissa ja ravintoloissa saavutimme tavoitteemme siitä, että lopetamme virikehäkkimunien tarjoamisen 2021 loppuun mennessä. Tosin, tarjosimme vielä pienen määrän virikehäkkimunia vuoden 2021 alussa, sillä kulutimme pois varastossa olleet virikehäkkimunat. Viron Prismoissa ja hotelleissa virikehäkkimunien osuus oli 85 prosenttia.

LUOVUMME VIRIKEHÄKKIMUNISTA VAIHEITTAIN VUODEN

2026

LOPPUUN MENNESSÄ

HOTELLEISSA JA RAVINTOLOISSA LUOVUIMME VIRIKEHÄKKIMUNISTA VUODEN

2021

LOPUSSA

Moni tuottaja investoi virikehäkkikanaloihin voimakkaasti, kun vanhanaikaiset häkkikanalat kiellettiin lainsäädännössä vuonna 2012. Siksi S-ryhmässä katsomme, että tämä eläinten hyvinvointiin tähtäävä muutos on tehtävä hallitusti ja hyvässä yhteistyössä tuottajien kanssa.

Suomalaisessa liikenteessä tullaan pitkään käyttämään useita energiamuotoja, ja siksi niiden kaikkien on oltava hyviä, vastuullisia ja kehittyviä. Tavoitteenamme on, että suomalaiset voivat ajaa vastuullisemmin käyttövoimasta riippumatta. On tärkeää, että etsimme kustannustehokkaita ja teknisesti toimivia ratkaisuja vähentämään liikenteen fossiilisia päästöjä nyt ja tulevaisuudessa.

KOHTI HIILINEUTRAALIA LIIKKUMISTA

S-ryhmän tavoitteena on rakentaa vuosien 2021–2024 aikana koko maan kattava, noin tuhannen latausaseman verkosto sähköautoille. ABC-Latauksen nimellä kulkeva verkosto tulee S-ryhmän ABC-asemien, markettien ja hotellien yhteyteen. Ensimmäiset ABC-Lataus-asemat avattiin keväällä 2021 ja vuoden loppuun mennessä ABC-Lataus-asemia oli jo 50 toimipaikassamme.

Näissä toimipaikoissa oli yhteensä 200 perus-, 118 teho- ja 32 suurteholatauspistettä. ABC-Latauksessa käytetty sähkö on tuotettu tuulivoimalla.

ABC-Latauksen lisäksi yli sadan S-ryhmän toimipaikan yhteydestä löytyy yhteistyökumppaneiden sähkölatauspisteitä. Yhteistyökumppaneiden latauspisteistä 650 on perus-latauspisteitä ja 421 teho- ja suurteholatauspisteitä.

Kuva: Lari Lappalainen

SUOMEN AUTOPESULOILLA NELJÄ JOUTSENMERKKIÄ – HOK-ELANNON ABC PESUKADUILLA NÄISTÄ KOLME

HOK-Elannon kaikilla kolmella ABC Pesukadulla – Kaarella, Nihtisillalla ja Porttipuistolla – on nyt Joutsenmerkit. Neljäs suomalainen ympäristömerkki on pohjoissuomalaisella autopesulalla. Myös ABC:n 13 perinteisessä autopesuhallissa käytetään vain biohajoavia ja ympäristömerkittyjä kemikaaleja.

Autopesun ympäristömerkki perustuu vedenkulutuksen ja kemikaalipäästöjen vähentämiseen. Lisäpisteitä palvelu saa esimerkiksi energiatehokkaiden ratkaisujen käyttämisestä.

Perinteinen autopesukatu käyttää jopa 500 litraa ”tuoretta” vettä yhtä autoa kohti. Joutsenmerkityssä autopesukadussa maksimimäärä on 90 litraa puhdasta vettä. Hyvä lopputulos vaatii vettä kuitenkin enemmän kuin 90 litraa, joten muu käytettävä vesi on kierrätysjärjestelmän puhdistamaa.

Pesussa autosta irtoavat raskasmetallit ja öljyt kerätään talteen ja ne päätyvät erottimien kautta asianmukaiseen käsittelyyn, joten ne eivät rasita viemäriverkostoa ja sen kautta ympäristöä. Viemäreihin päätyvä vesi on niin ikään puhdistettua.

POLTTONESTEIDEN BIO-OSUUS KASVAA VUOSI VUODELTA

Liikennepolttonesteiden myynti kasvoi vuonna 2021 edelliseen vuoteen verrattuna. Bensiinin myynti kasvoi neljä prosenttia, dieselin kuusi prosenttia ja E85-bioetanolin 11 prosenttia. Vaikka polttonesteiden myynti kasvoikin edelliseen vuoteen verrattuna, pysyivät polttonesteiden käytöstä aiheutuneet päästöt samalla tasolla kuin vuonna 2020.

Myymästämme polttonesteestä aiheutuvia päästöjä vähennetään kasvattamalla polttonesteen bio-osuutta. Tavoitteena on, että polttonesteisiin sekoitettavan biopolttoaineen osuutta kasvatetaan asteittain niin, että biopolttoaineen osuus on 30 prosenttia vuonna 2030. Biopolttoaineiden päästövähennys oli lähes 530 000 tonnia hiilidioksidia vuonna 2021 verrattuna fossiilisiin polttoaineisiin. Hankittujen biopolttoaineiden raaka-aineista noin 78 prosenttia oli jäte- ja tähdepohjaisia. Osa raaka-aineena hyödynnettävästä biojätteestä kerätään omista toimipaikoistamme.

ABC:n polttoainevalikoimaan kuuluu myös **Eko E85 -korkea-seosetanolipolttoneste**, joka vähentää autoilun fossiilisia hiilidioksidipäästöjä jopa 80 prosenttia.

NERO DIESEL

Tieliikenteen päästöt muodostavat 90 prosenttia liikenteen kokonaispäästöistä, jotka puolestaan ovat viidesosa Suomen kokonaispäästöistä. ABC haluaa, että suomalaiset voivat ajaa vastuullisemmin auton käyttövoimasta riippumatta.

ABC-ketju aloitti kesäkuussa 2021 uuden fossiilivapaan Nero Dieselin myynnin. Se on kokonaan uusiutuvista raaka-aineista valmistettu dieselpolttoaine, jonka avulla voidaan vähentää elinkaaren aikaisia hiilidioksidipäästöjä tavalliseen dieseliin verrattuna jopa 90 prosenttia.

Uusiutuvan dieselin suurin hyöty ilmastolle syntyy sitä kautta, että uusiutuviin siirtymällä uutta fossiilista hiiltä ei vapaudu ilmakehään. Lisäksi uusiutuva Nero Diesel tukee raaka-aineviisasta kiertotaloutta, sillä se valmistetaan suurimmaksi osaksi teollisuuden jätteistä ja ylijäämästä. Jätteen hyötykäyttö vähentää osaltaan kasvihuonekaasupäästöjen määrää.

NELJÄSSÄ ABC-PESUKADUSSA JA KOLMESSA PERINTEISESSÄ KAHDEN PESUHALLIN YKSIKÖSSÄ ON PUHDISTETUN VEDEN KIERRÄTYS, JOSSA VESIJOHTOVEDEN KULUTUSTA VOIDAAN VÄHENTÄÄ 80–90 %.

KOHTI KESTÄVÄÄ KASVUA – LUONNONVAROJA KUNNIOITTAEN

57 ILMASTO
70 LUONNON MONIMUOTOISUUS
75 KIERTOTALOUS

Otamme valinnoissamme huomioon luonnon ja ilmaston. Päätöksemme auttavat erilaisia elinympäristöjä ja lajeja säilymään. Teemme ilmastotyötä sekä vähentämällä oman toimintamme päästöjä että ottamalla kumppanimme mukaan työhön. Vuonna 2025 poistamme oman toimintamme osalta ilmakehästä enemmän hiiltä kuin sitä tuotamme. Menemme kohti ruokahävikin puolittamista ja edistämme kiertotaloutta. Lisäksi tarjoamme ratkaisuja ja apua kestävään kuluttamiseen ja asiakasomistajien omien päästöjen vähentämiseen.

EDISTÄMME ERITYISESTI SEURAAVIA YK:N KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEITA

Ilmaston lämpeneminen ihmisen toiminnan seurauksena on yksi suurimmista maailmanlaajuisista kriiseistämme. Ilmastonmuutos vaikuttaa ihmisiin ja luontoon ympäri maailmaa jo nyt ja näkyy myös meillä Suomessa. Ilmastonmuutoksen kiireellinen torjunta onkin yksi YK:n kestävän kehityksen päätavoitteista.

ILMASTO

Joulukuussa 2015 solmitun Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteena on rajata ilmaston lämpeneminen 1,5 asteeseen. Tavoitteen saavuttamiseksi kaikilta sopimuksen osapuolilta odotetaan esimerkiksi kunnianhimoisia ja ajan myötä kiristyviä toimia päästöjen vähentämiseksi, ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi ja ilmastorahoituksen lisäämiseksi. EU on sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä vähintään 55 prosenttia vuoteen 2030 mennessä vuoden 1990 tasosta. Lisäksi EU:n tavoitteena on olla ensimmäinen ilmastoneutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä.

Euroopan komission heinäkuussa 2021 julkaiseman Fit for 55 -lainsäädäntöpaketin tavoitteena on päivittää EU:n energia- ja ilmastopolitiikan viitekehystä vastaamaan uutta päästötavoitetta. Paketti sisältää muun muassa esityksen päästökaupan uudistamisesta mukaan lukien liikenteen päästökaupan, uusiutuvan energian direktiivin, energiatehokkuusdirektiivin, rakennusten energiatehokkuusdirektiivin, lulucf-asetuksen sekä vaihtoehtoisen polttoaineiden infrastruktuuria koskevan direktiivin päivitykset. Lainsäädäntöpaketin käsittely jatkuu sekä Euroopan parlamentissa että neuvostossa.

Suomi pyrkii olemaan päästöjen vähentämisen mallimaa. Tavoitteena on vähentää päästöjä vähintään 55 prosenttia vuoteen 2030 mennessä vuoden 1990 tasosta. Lisäksi tavoitteena on, että Suomi on hiilineutraali vuonna 2035. Tavoite on kunnianhimoinen, joten toimenpiteitä päästöjen vähentämiseksi tarvitaan kaikilla aloilla. Tavoitteeseen liittyen eri toimialat ovat tehneet omat vähähiilisyystiekarttansa. S-ryhmä on ollut mukana sekä kaupan, matkailu- ja ravintola-alan sekä maatalouden ilmastotiekarttatyössä.

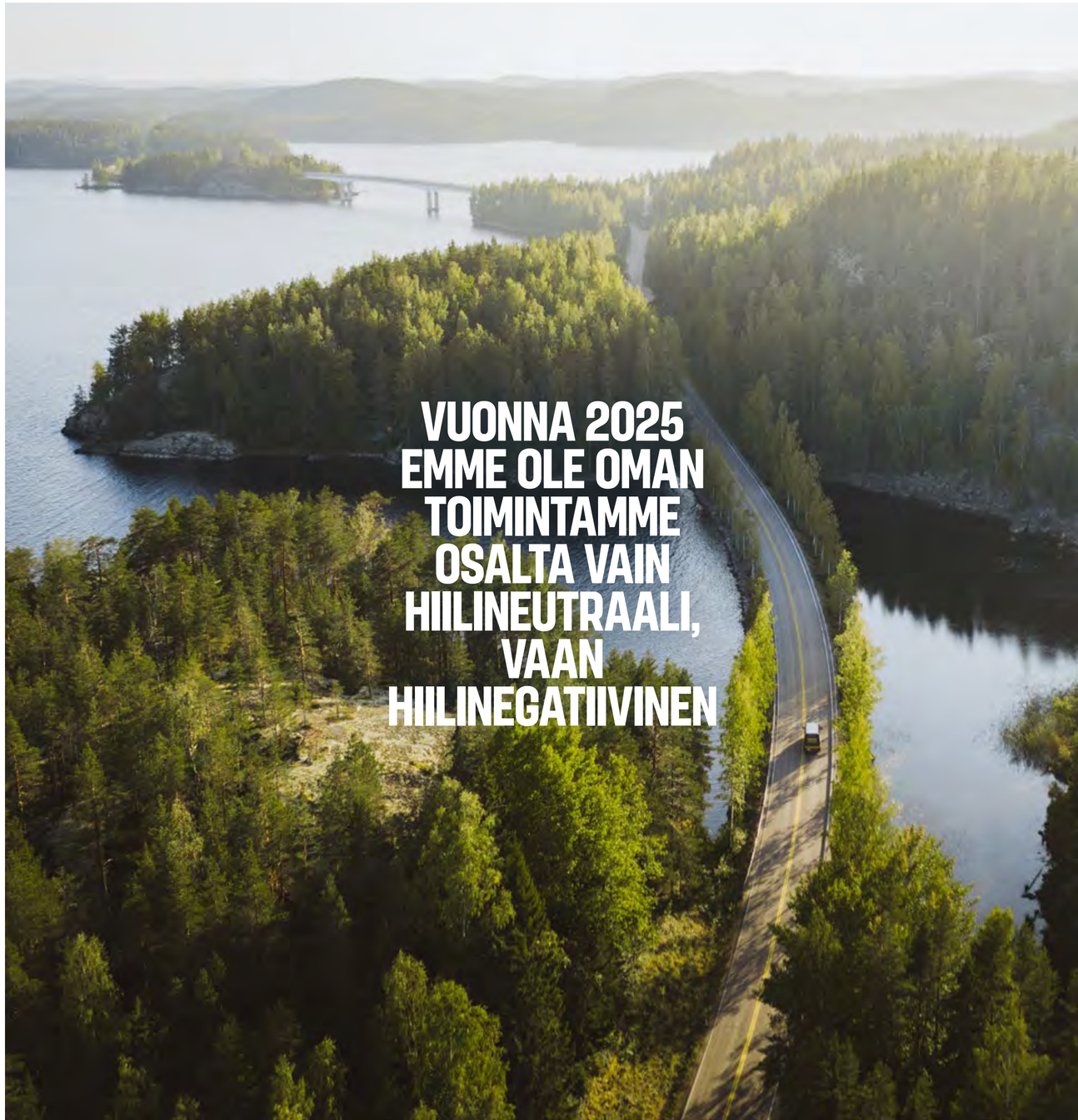

Ilmaston muutoksen hillintä ja sopeutuminen muuttuvaan ympäristöön on yksi keskeisimmistä teemoista vastuullisuusohjelmassamme. Monialaisena toimijana vaikutamme laajasti niin suoraan kuin välillisesti koko arvoketjussa. Siksi ilmastotavoitteemme koskevat oman toimintamme lisäksi kumppaneitamme, kuten tuotteiden ja palveluiden tarjoajia. Autamme myös asiakkaitamme kohti vähähiilistä elämää tuomalla uusia ratkaisuja ja palveluita.

Ilmastoa lämmittävien hiilidioksidipäästöjen ehkäiseminen ja vähentäminen ovat tärkeä osa pitkäjänteistä ja kunnianhimoista ilmastotyötämme. Suurin osa päästöistämme syntyy arvoketjussa, mutta myös oma toimintamme tuottaa päästöjä.

Päästömme on laskettu GHG Protocol -standardin mukaisesti. Standardin mukaan päästöt jaetaan oman toiminnan suoriksi (scope 1) ja epäsuoriksi (scope 2) päästöiksi sekä arvoketjun (scope 3) päästöiksi. Scope 1 -päästöt syntyvät käytännössä kiinteistöjemme lämmitykseen käytetyistä polttoaineista ja kylmäainevuodoista. Kylmäaineet ovat jäähdyttäviä kaasuja, jotka kiertävät kylmälaitteiden putkissa. Ilmakehään päästessään kylmäaineet toimivat, kuten hiilidioksidi, ja lämmittävät ilmastoa, osa kylmäaineista jopa lähes 4 000 kertaa voimakkaammin kuin hiilidioksidi. Jos kylmälaitteen putkeen tulee kolhu tai pienikin reikä, kylmäainetta voi päästä ilmakehään. Siksi vuotoja seurataan tarkasti. Scope 2 -päästöt ovat oman toiminnan epäsuoria kasvihuonekaasupäästöjä, jotka aiheutuvat ostetun sähkön, kaukolämmön ja jäähdytyksen tuottamisesta.

Muut epäsuorat päästöt (scope 3) syntyvät esimerkiksi hankkimiemme ja myymiemme tavaroiden ja palveluiden elinkaaren aikaisista päästöistä, kuten raaka-aineiden alkutuotannosta, tuotteiden valmistuksesta, pakkauksista, kuljetuksista, asiakasliikenteestä ja tuotteiden käytöstä. Välillisiä päästöjä aiheuttaa myös henkilöstömme työ- ja liikematkat, jätteidemme loppukäsittely, investointimme sekä hankkimamme energian tuotannon ja jakelun hävikistä aiheutuneet päästöt.

S-RYHMÄN ILMASTOSTRATEGIA

S-ryhmän päämääränä on hiilinegatiivisuus oman toiminnan osalta vuoden 2025 loppuun mennessä. Lisäksi tavoitteenamme on vähentää oman toimintamme päästöjä 90 prosenttia vuoden 2030 loppuun mennessä vuoden 2015 tasosta. Nämä tavoitteet koskevat omaa toimintaamme (Scope 1 ja 2). Arvoketjumme (Scope 3) osalta tähtäämme yhdessä kumppaneidemme kanssa miljoonan tonnin päästövähenemään vuoden 2030 loppuun mennessä. Tavoitteenamme on myös, että ⅔ (67 %) merkittävimmistä tavarantoimittajistamme on asettanut omat tieteeseen perustuvat eli Science Based -ilmastotavoitteensa vuoden 2023 loppuun mennessä. Ilmastotavoitteemme ovat linjassa Pariisin ilmastosopimuksen 1,5 asteen tavoitteen kanssa ja ne on vahvistettu tieteeseen perustuviksi SBTi:n mukaisesti (Science Based Target initiative).

Oman toiminnan osalta ilmastotyömme keskiössä ovat ratkaisut energia- ja resurssitehokkuuden parantamiseksi sekä investoinnit uusiutuviin energiaratkaisuihin. Lisäksi kehitämme tuotteita ja palveluita osana ilmastotavoitteitamme. Luonnon monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen hillinnän välillä on kiinteä yhteys. Esimerkiksi metsäkadon torjuminen raaka-ainelinjaustemme kautta tai kompensointien toteuttaminen metsähankkeiden kautta, edistävät niin ilmastonmuutoksen kuin luontohaittojen torjumista. Liikenteestä aiheutuvia päästöjä vähennämme hyödyntämällä biopohjaisia polttoaineita sekä tukemalla liikenteen sähköistymistä kehittämällä latauspisteverkostoa. Kehitämme myös erilaisia digitaalisia palveluita, jotta asiakkaamme saavat parempaa tietoa oman kulutuksensa ilmastovaikutuksista. Edistämme ilmastoviisasta ruokaa esimerkiksi tuomalla valikoimaan entistä enemmän kasviproteiineja ja kotimaista kalaa. Viestimme asiakkaillemme näistä myös aktiivisesti omissa kanavissamme.

ILMASTOASIOIDEN HALLINTA

Vastuullisuus on integroitu S-ryhmän strategiaan. Vuonna 2020 hyväksytyn strategian mission mukaisesti teemme yhdessä paremman paikan elää. Halu toimia yhdessä ja muuttaa asioita parempaan suuntaan on osuustoiminnan ydintä. Kannamme vastuuta kestävästä tulevaisuudesta ja haluamme hillitä ilmastonmuutosta kunnianhimoisin toimenpitein. SOK:n ilmastotavoitteet, keskeisimmät toimenpiteet sekä avaintunnusluvut on hyväksytty SOK:n hallituksessa, joka seuraa tavoitteiden etenemistä vähintään vuosittain. Päävastuu ilmastoon liittyvistä kysymyksistä on SOK:n pääjohtajalla,

PRIORISOIMME S-RYHMÄSSÄ TUNNISTAMAMME RISKIT JA MAHDOLLISUUDET NIIDEN VAIKUTUSTEN, TODENNÄKÖISYYDEN JA AIKATAULUN SEKÄ ARVIOITUJEN TALOUDELLISTEN VAIKUTUSTEN PERUSTEELLA.

joka toimii myös hallituksen ja konsernin johtoryhmän puheenjohtajana. Johtoryhmä koordinoi ja valmistelee kaikki ehdotukset hallitukselle, mukaan lukien ilmastoon liittyvät riskit ja mahdollisuudet, päästövähennystavoitteet, toimintasuunnitelmat ja merkittävimmät viestintäkampanjat. Lisäksi johtoryhmä valvoo strategisia ja osittain operatiivisia kysymyksiä kaikilla S-ryhmän liiketoiminta-alueilla. Hallituksen lisäksi S-ryhmän ilmastotavoitteiden etenemisestä raportoidaan SOK:n konsernin johtoryhmälle, liiketoiminnoille sekä tukitoiminnoille ja alueosuuskaupoille.

SOK Median johtajalla, yhdessä vastuullisuusjohtajan kanssa on kokonaisvastuu vastuullisuudesta. S-ryhmän vastuullisuuden kehittämisestä vastaa S-ryhmän Vastuullisuusyksikkö. TCFD-raportoinnin (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) kokonaisvastuu on puolestaan SOK:n vastuullisuusyksiköllä, jota johtaa SOK:n vastuullisuusjohtaja.

SOK:n vastuullisuusyksikkö vastaa ilmastotavoitteiden strategisesta kehittämisestä, avaintunnusluvuista sekä ohjaa ja seuraa tavoitteiden etenemistä. Ilmastotavoitteiden operatiivisesta toteuttamisesta vastaavat ketjuyksiköt sekä osuuskaupat yhteistyössä vastuullisuusyksikön, SOK Kiinteistötoimintojen, tytäryhtiöiden sekä S-Voiman kanssa.

ILMASTOON JA YMPÄRISTÖÖN LIITTYVÄT RISKIT

SOK:n hallitus on vahvistanut SOK:ta koskevat riskienhallintakeinot. Konsernijohtoryhmä arvioi toiminnan keskeisiä riskejä vuosittain. SOK:n johto, tytäryhtiöt ja yksiköt tarkastelevat ja määrittelevät oman toimintansa suurimmat riskit sekä päättävät riskienhallintatoimenpiteet. Ilmastonmuutokseen liittyvien riskien arvioinnissa on mukana myös SOK Vastuullisuusyksikön asiantuntijat.

Teemme riskienhallintasuunnitelmat yksilöllisten riskiarviointien perusteella. Priorisoimme S-ryhmässä tunnistamamme riskit ja mahdollisuudet niiden vaikutusten, todennäköisyyden ja aikataulun sekä arvioitujen taloudellisten vaikutusten perusteella. Ensisijaisesti huomioimme riskit, jotka todennäköisesti toteutuvat lyhyellä tai keskipitkällä aikavälillä, ja joilla on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Tarkastelemme myös riskejä, joiden vaikutukset tapahtuvat myöhemmin tai joiden vaikutuksia on vaikea tai erittäin vaikea arvioida, mutta jotka eivät välttämättä edellytä välittömiä toimenpiteitä.

Ilmastoriskien osalta arvioimme keinoja riskien lieventämiseksi, siirtämiseksi, hyväksymiseksi tai hallitsemiseksi ja laadimme suunnitelmat riskienhallintakeinoiksi. Taloudellisten riskien merkityksellisyys on sidottu todennäköiseen taloudelliseen vaikutukseen. Lisäksi olemme tunnistaneet keskeiset prosessit, joihin kohdentuu merkittäviä taloudellisia vaikutuksia riskien toteutuessa.

Tarkastelemme riskejä ja mahdollisuuksia lyhyellä (alle 5 vuotta), keskipitkällä (5–10 vuotta) ja pitkällä aikavälillä (yli 10 vuotta) huomioiden sääntelyyn liittyvät mahdolliset muutokset sekä taloudelliset vaikutukset. Lisäksi huomioimme arvioinnissa mahdolliset maantieteelliset eroavaisuudet niissä maissa, joissa S-ryhmällä on suora vaikutus toimipisteidensä kautta. Hankintamme osalta arvio on yleisellä tasolla.

Päivitimme ilmastotavoitteemme vuoden 2020 lopussa. Päivityksen taustalla hyödynsimme kansainvälisiä ilmastoskenaarioita, kansallista ilmasto- ja energiastrategian tavoitteita sekä sektorikohtaisia ennusteita.

Oman toimintamme päästöt koostuvat käytetystä sähköstä, lämmöstä sekä kylmäainevuodoista. Skenaarioanalyysien pohjalta asetimme tavoitteeksi käyttää ainoastaan uusiutuvaa sähköä vuoden 2030 loppuun mennessä. Siirtymäaikana sähkö on päästötöntä.

Toimipaikkojemme päästökehitykseen vaikuttaa myös merkittävästi fossiilisen energian määrä kuntien kaukolämmössä ja tuotannon muuttuminen entistä vihreämmäksi. Energiatehokkuusratkaisuilla voimme osittain vähentää kaukolämpöriippuvuutta.

Noin 45 prosenttia oman toimintamme päästöistä syntyy kylmälaitoksien kylmäainevuodoista. Vaihdamme seuraavan vuosikymmenen aikana F-kaasuasetuksessa esitetyt fluoripohjaiset kylmäaineet luonnollisiin kylmäaineisiin. Muutoksen nopeuteen vaikuttavat investointisuunnitelmien lisäksi uusien kylmäaineiden sekä kylmäasentajaresurssien saatavuus.

Ilmastonmuutoksella on myös tunnistettuja erityisiä liiketoimintayksikkökohtaisia vaikutuksia tuotteiden ja palveluiden kautta, sekä koko ryhmää koskevia yhteisiä vaikutuksia, jotka osin ovat kerrannaisia. Olemme tehneet tuotteita ja palveluita koskevan nykytilatarkastelun, jossa arvioimme nykytilaa neljän kokonaisvaikutuksen kautta: ympäristö, yhteiskunta, hyvinvointi ja koulutus. Teimme tarkastelun niin ryhmätasolla kuin eri liiketoimintayksiköt huomioiden.

Lisäksi olemme tehneet skenaariotarkastelun valittujen megatrendien ja mahdollisten muutostekijöiden kautta. Kokonaisvaikutuksia arvioimme karkealla tasolla niin ryhmä- kuin liiketoimintayksiköissä seuraavat muutostekijät huomioiden:
1) ilmaston raju lämpeneminen,
2) lisääntyvä digitalisaatio,
3) laajat pandemiat sekä
4) tuoteryhmäkohtaiset muutokset (kasviksien käytön lisääntyminen, muutokset polttonestekaupassa). Vastuullisuusohjelmamme toimenpiteet tukevat skenaariotarkastelussa esiin nousseita muutostarpeita.

ILMASTORISKIT JA NIIDEN HALLINTA

S-ryhmän tunnistamat keskeiset ilmastoriskit ja riskien hallintakeinot. Ilmastoriskien suoraa rahallista vaikutusta S-ryhmän toimintaan on vielä vaikea arvioida, sillä data ja tiedon saatavuus on osin puutteellista.

SIIRTYMÄRISKIT	HALLINTAKEINOT
POLIITTISESTA TOIMINTAYMPÄRISTÖSTÄ AIHEUTUVAT RISKIT · Poliittinen tahtotila muuttuu kansallisesti tai globaalisti. Nykyisen ilmastonmuutoksen hillinnän painoarvo vähenee. · Lyhytjänteisyys sääntely-ympäristössä heikentää yritysten uskoa investointeihin. · Taloudelliset ohjauskeinot eivät tue yritysten ilmastotyötä, vaikuttavat raaka-aineiden saatavuuteen tai ovat esteenä markkinaehtoisten ratkaisujen käyttämisessä. · Lainsäädäntö tai alan normit eivät reagoi tarpeeksi nopeasti ilmastonmuutoksen aiheuttamiin haasteisiin, mikä saattaa heikentää yrityksien toimintaedellytyksiä muutoksessa. · Ilmastonmuutoksen vaikutukset kauppapolitiikkaan, mahdolliset konfliktit tai globaalit kriisit (korona, viennin rajoitukset).	· Sidosryhmäyhteistyö kuten aktiivinen ja avoin vuoropuhelu poliittisten päättäjien kanssa, vaikuttaminen alan edunvalvonta- ja kansainvälisissä järjestöissä. · Vapaaehtoiset, kansalliset ja kansainväliset sitoumukset. · Oman toiminnan kehittäminen, hiili-intensiteetin pienentäminen myös arvoketjussa. · Proaktiivinen toiminta. Seuranta, arviointi ja reagointi muuttuvaan sääntelyyn. · Hankinnan hajauttaminen.
MARKKINARISKIT · Toimenpiteet kansallisten ilmastotavoitteiden, kuten lämpöenergian osalta, jäävät toteutumatta. Vaikutukset energiamarkkinoilla. · Luonnon monimuotoisuus heikkenee. Raaka-aineiden saatavuus ja kustannukset kohoavat ilmaston lämpenemisen seurauksena. Muutokset kansalaisten ostokykyyn. · Riskit globaaleihin pandemioihin kasvavat. Muutokset tuotteiden ja palveluiden kulutuksessa. · Kulutustottumukset muuttuvat ennakoitua nopeammin.	· Investoinnit energia- ja resurssitehokkuuteen sekä uusiutuvaan sähköön. · Vastuullisuustavoitteet sekä raaka-ainelinjaukset huomioiden luonnon monimuotoisuus ja ilmastovaikutukset. · Digitalisaation kehittäminen, kokonaan uudet palvelut. · Globaalien megatrendien seuranta, ilmastoskenaariot. · Kulutustottumusten aktiivinen seuranta ja reagointi muutoksiin. Kestävän kulutuksen edistäminen. · Hankinnan hajauttaminen.

SIIRTYMÄRISKIT	HALLINTAKEINOT
TEKNOLOGIARISKIT · Investoinnit uusiin teknologioihin viivästyvät esimerkiksi tiukan sääntelyn tai korkean hinnan takia. · Arvoketju ei kaikilta osin ole valmis täysimääräisenä hyödyntämään uusia teknologioita, jolloin niiden käyttöönotto jää puolittaiseksi, osin tehottomiksi. Ketjusta puuttuu joko osaamista tai toimijoita.	· Tutkimus- ja kehitystyön tukeminen sekä erilaiset hankkeet uusien teknologioiden tai mallien hyödyntämiseksi. · Arvoketjuyhteistyö.
MAINERISKIT · Sidosryhmien odotukset kasvavat ja ne voivat vaikuttaa negatiivisesti S-ryhmään. · Ilmastonmuutoksen huomioiminen mm. S-Pankin sijoituksissa sekä niiden vaikutus yrityksen maineeseen.	· Avoin ja läpinäkyvä viestintä S-ryhmän ilmastotavoitteista ja teoista. · Aktiivinen vuoropuhelu kansalaisjärjestöjen kanssa. · Sijoituksia koskevat vastuullisuuslinjaukset. · Vastuullisuuden teemarahastot.

FYYSISET RISKIT	HALLINTAKEINOT
AKUUTIT FYYSISET RISKIT – SÄÄN ÄÄRI-ILMIÖT · Globaalisti: kuivuus tai tulvat vaikuttavat raaka-aineiden saatavuuteen ja hintaan. Sään ääri-ilmiöt voivat aiheuttaa myös kauppapoliittisia konflikteja, joilla voi olla kielteisiä vaikutuksia hankintaan. · Kansallisesti: vaikutuksia muun muassa satoon ja energiantuotantoon. · Sään ääri-ilmiöiden vaikutukset logistiikkaan tai Gigawatti Oy:n toimintaan. · Lisääntyvät myrskyt voivat vaikuttaa välillisesti logistiikkaan ja toimipisteisiin, muutoksia toimitusvarmuudessa ja logistiikkakustannuksissa.	· Tavarantoimittajayhteistyö ja toimitusketjun hallinta, hankintojen hajauttaminen. · Kiinteistöjä ei rakenneta tulvariskialueille. · Logistiikkakeskuksen varajärjestelmät sähkö- ja lämpökatkoksien osalta. · Energiatehokkuustoimenpiteet ja -tavoitteet. · Investoinnit uusiutuvaan energiaan. · Sähkön kysyntäjouston hyödyntämisen kehittäminen ja sen käyttö.
KROONISET FYYSISET RISKIT – KESKILÄMPÖTILAN NOPEA NOUSU · Mahdollinen muuttoliikenne ja sen vaikutukset verkostoon, palveluihin ja tuotteisiin. Alueellinen väestön keskittyminen tietyille alueille. · Sää lämpenee ennakoitua nopeammin, jolloin luonnon ja yrityksen resilienssi heikkenee. Pysyvät muutokset raaka-aineiden saatavuudessa. Pandemioiden mahdollisuus kasvaa. · Merkittävä muutos tuotteiden ja palveluiden kysynnässä. · Tarve kiinteistöjen viilennykselle kasvaa, mahdolliset vaikutukset toimipaikkojen kustannuksiin ja investointeihin.	· Skenaariotarkastelut ja mahdolliset muutokset tuote- ja palvelutarjonnassa. · Toimitusketjun mukautumiskyky ja hankintojen hajauttaminen. · Energiatehokkuuden parantaminen, investoinnit uusiutuvaan energiaan.

MAHDOLLISUUDET

Olemme panostaneet viime vuosien aikana huomattavasti tuuli- ja aurinkosähköön, mikä on vähentänyt päästöjämme merkittävästi. Investoinnit jatkuvat myös tulevaisuudessa ja esimerkiksi vuoden 2021 lopussa toimipisteissä olevien aurinkopaneelien määrä kasvoi jo yli 100 000 paneeliin. Uusiutuvan sähkön investoinneilla on myös vaikutuksia hankittuun sähköön ja sen alkuperään.

Parannamme toimipaikkojemme energiatehokkuutta edelleen. Tavoitteenamme on, että vuoteen 2030 mennessä kaikki F-kaasuasetuksen vastaiset kylmäaineet on korvattu luonnollisilla kylmäaineilla. Tämän myötä kylmäainevuodoista aiheutuvat päästöt vähenevät merkittävästi. Lisäksi tulemme hyödyntämään kylmälaitoksista syntynyttä hukkalämpöä entistä paremmin, jolloin riippuvuus esimerkiksi kaukolämmöstä vähenee samalla kun toimipaikan absoluuttiset kokonaispäästöt vähenevät. Yhdessä energiayhtiöiden kanssa jatkamme kiertotalousmallin kehittämistä, jossa toimipaikan hukkalämpöä voidaan ohjata kunnan oman kaukolämpöverkoston käyttöön. Yhteistyömalli lähes nollaa toimipisteistä syntyneet lämmityspäästöt ja samalla vähentää alueellisia lämmityksen kokonaispäästöjä.

Kuluttajat ovat entistä tietoisempia ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja haluavat myös itse vaikuttaa oman kulutuksensa päästöihin. Tuomme jatkossakin erilaisia ratkaisuja asiakkaillemme ilmastoviisaan kuluttamisen tueksi. S-mobiilin hiilijalanjälki- ja ravintolaskurin avulla kuluttajat voivat jo nyt seurata oman ruokakorin ilmasto- ja terveysvaikutuksia. Investoinnit sähköautolatauspisteverkostoon puolestaan tukevat liikenteen sähköistymistä.

S-RYHMÄN SITOUMUKSET JA TAVOITTEET

- Vähennämme oman toimintamme päästöjä 90 prosenttia vuoden 2030 loppuun mennessä vuoden 2015 tasosta.
- Tehostamme energiankäyttöämme 30 prosenttia vuoden 2030 loppuun mennessä vuoden 2015 tasosta.
- Olemme mukana energiatehokkuussopimuksen kaupan alan sekä matkailu- ja ravintolapalveluiden toimenpideohjelmissa vuosille 2017–2025.
- Käyttämämme sähkö on päästötöntä ja vuoden 2030 loppuun mennessä kokonaan uusiutuvalla energialla tuotettua.
- Korvaamme öljy- ja maakaasulämmitysjärjestelmät korjausrakentamisen yhteydessä uusiutuvilla energiamuodoilla aina, kun se on mahdollista.
- Vähennämme kylmäaineista aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä korvaamalla vanhat kylmälaitteet hiilidioksidikylmälaitoksilla.
- Olemme oman toiminnan osalta hiilinegatiivisia vuoden 2025 loppuun mennessä.
- Kannustamme suurimpia tavaran- ja palvelutoimittajiamme asettamaan omat tieteeseen perustuvat päästövähennystavoitteet vuoden 2023 loppuun mennessä.
- Tavoitteenamme on vähentää arvoketjun päästöjä miljoona tonnia vuoden 2030 loppuun mennessä yhteistyössä kumppaneidemme kanssa.
- Vähennämme Inexin jakelukuljetuksen päästöjä 20 prosenttia vuoden 2025 loppuun mennessä vuoden 2018 tasosta.
- Olemme mukana Business for Nature's Call for Action -aloitteessa luonnon monimuotoisuuden huomioimiseksi.

ENERGIANKÄYTÖN TEHOSTAMINEN

30 %

VUOTEEN 2030 MENNESSÄ VUODEN 2015 TASOSTA

UUSIUTUVA SÄHKÖ

100 %

SÄHKÖNKULUTUKSESTA VUODEN 2030 LOPPUUN MENNESSÄ

OMAN TOIMINNAN PÄÄSTÖT

-90 %

VUOTEEN 2030 MENNESSÄ VUODEN 2015 TASOSTA

INEXIN JAKELUKULJETUKSIEN PÄÄSTÖT

-20 %

VUOTEEN 2025 LOPPUUN MENNESSÄ VUODEN 2018 TASOSTA

OLEMME OMAN TOIMINNAN OSALTA HIILINEGATIIVISIA VUODEN

2025

LOPPUUN MENNESSÄ

KOHTI HIILINEGATIIVISTA OMAA TOIMINTAA

Olemme Suomen suurin ei-teollinen sähkönkuluttaja. Suurimpia energiankuluttajia toimipaikoissamme ovat kylmälaitokset, myymälöiden valaistus sekä lämmitys- ja ilmanvaihtojärjestelmät, joita tehostamalla ja saneeraamalla saavutamme merkittäviä säästöjä. Teemme jatkuvasti työtä energian säästämiseksi ja energiankäytön tehostamiseksi.

TEEMME TYÖTÄ ENERGIAN SÄÄSTÄMISEKSI

Olemme asettaneet itsellemme oman energiatehokkuustavoitteemme, joka ulottuu vuoteen 2030 saakka. Tavoitteena on, että tehostamme energiankulutustamme 30 prosenttia vuoteen 2015 verrattuna. Vuonna 2021 kulutimme Suomen toimipaikoissamme energiaa 259 kWh/brm², mikä on lähes 15 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2015. Vuoteen 2020 verrattuna suhteellinen energiankulutuksemme on pysynyt suurin piirtein samalla tasolla. Vuodesta 2010 lähtien olemme vähentäneet suhteellista energiankulutustamme 41 prosenttia muun muassa uusimalla kylmälaitoksia, laittamalla ovia kylmäkalusteisiin, siirtymällä led-valaisimiin sekä asentamalla lämpöpumppuja. Nykyisin tavoittelemme kohteissamme kokonaisvaltaista energia- ja kustannustehokkuuden parantamista. Tämä konkretisoituu esimerkiksi hukkalämmön mahdollisimman kattavana hyödyntämisenä ja kokonaisuuksien optimointina sekä kiinteistöjen järjestelmien tarpeenmukaisena käyttönä.

SUHTEELLINEN ENERGIANKULUTUS SUOMESSA

–15 %

VUODESTA 2015 LÄHTIEN

ENERGIAN OMINAISKULUTUS, SUOMI (KWH/BRM²)

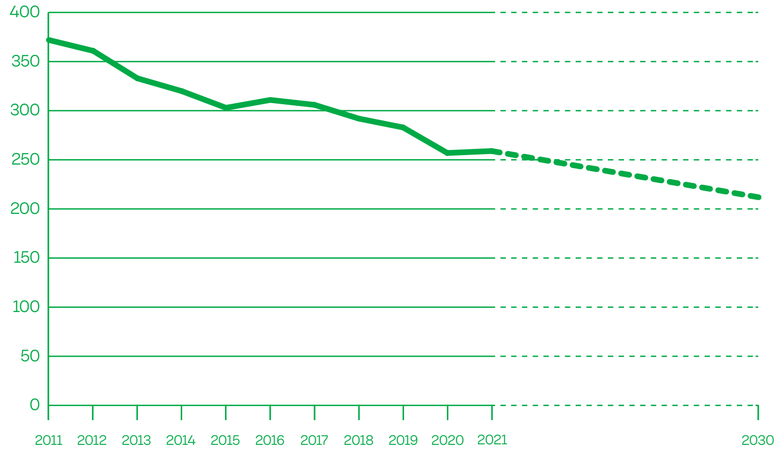

ENERGIAN OMINAISKULUTUS, SUOMI (KWH/BRM²)

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
372	361	333	320	303	311	306	292	283	257	**259**

Raportoidut kulutustiedot perustuvat rakennus- tai huoneistokohtaisesti mitattuihin tietoihin.

Ennen vuotta 2018 lämmönkulutus on sääkorjattu Jyväskylään.
Vuodesta 2018 alkaen sääkorjaus tapahtuu alueelliseen vertailupisteeseen.

Energia- ja pinta-alatietojen laskentaperusteet erillisessä liitteessä
S Group GHG Inventory Report 2021 -raportissa.

Vuoden 2021 energia- ja pinta-alatietojen varmennusraportti.

KULUTUKSET JA PINTA-ALAT 2021

	2019	2020	2021	2021 KOKO S-RYHMÄ YHTEENSÄ
Sähkö, Suomi, GWh	1 070	1 009	**1028**	**1071**
Sähkö, lähialueet, GWh	44	40	**43**	
Lämpö ja jäähdytys, Suomi, GWh	432	405	**413**	**448**
Lämpö ja jäähdytys, lähialueet, GWh	30	30	**35**	
Vesi, Suomi, milj.m³	2,00	1,59	**1,69**	**1,88**
Vesi, lähialueet, milj. m³	0,25	0,18	**0,19**	
Pinta-ala, Suomi, brm²	5,29	5,49	**5,55**	**5,79**
Pinta-ala, lähialueet, brm²	0,24	0,24	**0,24**	

Lähialueilla tarkoitetaan Viroa ja Venäjää.

Sääkorjaus tapahtuu alueelliseen vertailupisteeseen.

Tietojen kattavuus seurannassa olevissa kohteissa: sähkö 97 %, lämpö 93 %, vesi 91 % ja bruttopinta-ala 95 % kohteista.

Energia- ja pinta-alatietojen laskentaperusteet erillisessä liitteessä
S Group GHG Inventory Report 2021 -raportissa.

Vuoden 2021 energia- ja pinta-alatietojen varmennusraportti.

S-RYHMÄN ENERGIANEROKAS LOGISTIIKKAKESKUS

Sipoossa sijaitseva S-ryhmän päivittäistavarakaupan logistiikkakeskus palkittiin **Vuoden Energianerokas 2021 -kilpailussa**. Logistiikkakeskus osallistui kisaan hankkeella, jonka nimenä oli ”S-ryhmän päivittäistavaran logistiikkakeskuksen kokonaisvaltainen energianhallinta”.

Työ- ja elinkeinoministeriö, Energiavirasto ja valtion kestävän kehityksen yhtiö Motiva myönsivät tunnustuksen kolmelle vastuullisuusteolle, jotka ovat esimerkkejä energiankäyttöä tehostavista ja hukkaenergiaa hyötykäyttöön kierrättävistä ratkaisuista.

Tuomaristo painotti palkinnon perusteluissa S-ryhmän päivittäistavarakaupan logistiikkakeskuksessa tehtyä pitkäjänteistä ja monipuolista työtä energiatehokkuuden parantamiseksi, ja Suomen suurimmassa logistiikkakeskuksessa yhdistellyt energiatehokkaat ratkaisut ovat hyvä esimerkki siitä, kuinka energian tarkoituksenmukaista käyttöä voi viedä kokonaisvaltaisesti askelittain eteenpäin.

Päivittäistavarakaupan logistiikkakeskuksen energianhallinta on kokonaisvaltaista ja energiankulutusta on siellä vähennetty monin eri keinoin. Esimerkiksi lämmityksen osalta energiankierrätyksen osuus on nostettu yli 50 prosenttiin, mikä on vähentänyt polttamalla tuotetun lämpöenergian tarvetta. Logistiikkakeskuksessa on myös yhdet Suomen suurimmista aurinkovoimaloista ja sähköakuista.

Aurinkovoimaloiden ja sähköakkujen lisäksi logistiikkakeskuksessa on tehty useita muita energiankulutusta ja päästöjä vähentäviä investointeja.

Vuonna 2020 keskukseen asennettiin yhden megawatin tehoinen korkean lämpötilan lämpöpumppu, jonka lämmönlähteenä toimii kylmäkoneiden lauhdelämpö. Sen ansiosta puupelletin ja varaenergiana olleen polttoöljyn käyttöä on pystytty vähentämään 5 000–6 000 megawattituntia vuodessa.

Samana vuonna käyttöön otettiin myös sääennusteeseen perustuva lumensulatus, joka auttaa säätämään lastauslaiturien edustojen lämmitystä juuri kuhunkin tarpeeseen sopivaksi ja vähentää ylläpitolämmityksen tarvetta. Uudistus vähentää lämmönkulutusta sääoloista riippuen 500–1 000 megawattituntia vuodessa.

Lisäksi päivittäistavarakaupan logistiikkakeskuksessa on menossa valaistusremontti, jossa logistiikkakeskuksen ensimmäisissä rakennusvaiheissa asennetut perinteiset valaisimet korvataan led-valaisimilla. Valaistusremontti sekä pienentää valaistuksen sähkönkulutusta että vähentää valaistuksen aiheuttamaa jäähdytystarvetta. Näin vuotuinen sähkön kulutus pienenee 3 500–4 000 megawattituntia.

Toimiessaan normaalisti päivittäistavarakaupan logistiikkakeskus on jo päästötön. Esimerkiksi vuonna 2020 päästöllisten energianlähteiden osuus oli enää vain alle promillen suuruinen.

Olemme mukana toisella sopimuskaudella sekä kaupan alan että matkailu- ja ravintolapalveluiden energiatehokkuussopimuksissa. Energiatehokkuussopimukset ovat valtion ja toimialojen yhdessä valitsema keino täyttää Suomelle asetetut kansainväliset energiatehokkuustavoitteet.

Sopimuksissa olemme sitoutuneet tavoittelemaan 7,5 prosentin energiansäästöä vuoden 2015 tasosta vuoteen 2025 mennessä. Vuoden 2021 loppuun mennessä kaupan osalta energiansäästötoimenpiteitä on kirjattu noin 127 GWh, mikä on lähes puolitoista kertaa enemmän kuin on tavoitteena. Hotellien ja ravintoloiden osalta vuoden 2021 loppuun mennessä energiansäästötoimenpiteitä on kirjattu 8,5 GWh, mikä on reilu 60 prosenttia tavoitteesta.

S-ryhmässä on käytössä energiatehokkuusjärjestelmä (ETJ+). Se määrittää systemaattisen toimintamallin, joka auttaa energiatehokkuustavoitteiden asettamisessa ja todentamisessa sekä toimenpiteiden suunnittelussa, toteutuksessa, seurannassa ja raportoinnissa. ETJ+ on toiminnan jatkuvan parantamisen menetelmä, jonka tavoitteena on päästöjen sekä energian kulutuksen ja kustannusten vähentämisen tehostaminen. Energiatehokkuusjärjestelmän mukaista toimintamallia noudatetaan koko S-ryhmässä eli sekä alueosuuskaupoissa että SOK:n tytäryhtiöissä.

ASUNNOT LÄMPIMÄKSI ALEPOIDEN YLIJÄÄMÄLÄMMÖLLÄ

Helsingissä Pohjois-Pasilassa uudella Postipuiston alueella avattiin vuoden 2021 syksyllä Alepa, jonka toiminnasta syntyneestä ylimääräisestä lämpöenergiasta hyötyy sekä kauppa että sitä ympäröivä asuintalo. Ylijäämälämmön kierrätys on paitsi ympäristöteko, se myös pienentää asukkaiden ja Alepan kiinteistönhoitokustannuksia.

Uusi Postipuiston Alepa sijaitsee vastavalmistuneen, yli sata huoneistoa kattavan, asuintalon kivijalassa. Myymälän pyörittämisestä syntyvä hukkalämpö ohjataan ulkoilman sijasta kiinteistön lämmitykseen ja kesäisin maalämpökaivoihin, jotka toimivat koko kiinteistön energiapankkina.

Energiaratkaisu on Alepan, energiayhtiö Helenin ja kiinteistön rakennuttaneen Ilmarisen yhteishanke, jossa uusi kiinteistö lämpenee ja viilenee hiilineutraalisti. Kiinteistössä hyödynnetään maalämpöä, jäteveden hukkalämpöä sekä rakennuksen kivijalassa sijaitsevan Alepan kylmälaitteista syntyvää lauhdelämpöä. Alepa saa vastineeksi lämmöstä pienemmät kiinteistökustannukset ja kylmälaitteille hyvät lauhtumisolosuhteet, mikä vaikuttaa suoraan myymälän energiankäyttöön ja järjestelmien kuormitukseen. Hyöty korostuu etenkin kesällä hellejaksojen aikana, jolloin kylmälaitteet ovat kovilla.

Kaksisuuntaisen energiantuotannon ja -käytön kehittäminen on osa suurempaa kehityskulkua energiatehokkaassa rakennuttamisessa. Rakennusten energiantuotanto tulee jatkossa monesta eri paikasta, mikä tarkoittaa entistä laajempaa uusiutuvien energianlähteiden hyödyntämistä ja aiemman hukkaenergian hyödyntämistä. Myös Alepa Munkkiniemen puistotiellä Helsingissä taloyhtiö hyödyntää kivijalassa toimivan myymälän hukkalämmön. Vantaalla HOK-Elanto rakentaa paraikaa uutta Alepa Backasta, jossa myymälärakennuksen lämmityksessä käytetään maalämpöakkuihin varastoitavaa myymälän tuottamaa lauhdelämpöä.

PÄÄSTÖTÖNTÄ SÄHKÖÄ

Kulutamme yli prosentin koko Suomen sähköstä. Reilussa 1 800 toimipaikassamme sähköä tarvitaan erityisesti kylmälaitteiden käytössä, valaistuksessa sekä taloteknisissä järjestelmissä. Olemme investoineet merkittävästi oman uusiutuvan energian tuotantoon, ja sen osuuden kasvattaminen jatkossakin tukee merkittävästi päästövähennystavoitteidemme toteuttamista.

Tällä hetkellä olemme sitoutuneet siihen, että kaikki käyttämämme sähkö on päästötöntä ja vuodesta 2030 alkaen ainoastaan uusiutuvaa. Olemme hankkineet vuodesta 2019 alkaen kaikelle käyttämällemme sähkölle uusiutuvan sähkön alkuperätakuut, joten käyttämämme sähkö on jo nyt kokonaan uusiutuvilla tuotettua. Vuonna 2021 käyttämästämme sähköstä 50 prosenttia oli tuotettu tuulella, 43 prosenttia vedellä ja 7 prosenttia auringolla.

S-ryhmän tuulivoimatuotannosta vastaavalla Gigawatti Oy:llä oli 35 tuulivoimalaa kolmessa tuulivoimapuistossa Simossa, Raahessa ja Siikaisissa vuonna 2021. Lisäksi Simon Sarvisuon alueella Meri-Lapissa on valmistumassa vuoden 2022 alkupuolella Suomen suurin tuulipuisto. Sarvisuolle valmistuu 27 turbiinia, mikä lisää merkittävästi S-ryhmän uusiutuvan sähkön tuotantoa. Sarvisuon tuulipuiston valmistumisen jälkeen olemmekin Suomen kolmanneksi suurin tuulivoiman tuottaja. Suunnittelemme tuulivoiman lisäämistä Eurajoelle ja Merikarvialle. Vuoden 2021 lopussa reilun 200 toimipaikkamme katolla oli yhteensä yli 100 000 aurinkopaneelia. Vuoden 2022 aikana aurinkopaneelien asentamista jatketaan edelleen.

Sipooseen S-ryhmän logistiikkakeskuksien yhteyteen valmistui vuonna 2021 kaksi aurinkovoimalaa, jotka ovat S-ryhmän ensimmäisiä kohteita, joissa aurinkopaneelit on sijoitettu kiinteistöjen kattojen sijasta maahan. Voimala-alueen koko on yli kaksi hehtaaria ja paneelien pinta-ala puolestaan noin 8 500 neliömetriä. Kummassakin voimalassa on noin 2 000 aurinkopaneelia. Keskeistä on, että kohteissa tuotettu sähkö voidaan käyttää omissa toimipaikoissamme.

Loimme vuonna 2020 periaatteet sähkön alkuperätakuiden hankinnalle ja näitä periaatteita noudatetaan edelleen. Hankkimamme alkuperätakuut tulevat hankkeista, joissa energiaa on tuotettu tuuli-, aurinko-, maa- ja geotermisellä energialla. Tämän lisäksi EKOenergian kriteerit

täyttävä vesivoima, valtamerienergia, biomassalla tuotettu sähkö sekä kaatopaikka-, jätevedenpuhdistamo- ja biokaasulla tuotettu energia, ovat hyväksyttäviä. Vuoden 2022 aikana luodaan periaatteet kaukolämmön alkuperätakuiden hankinnalle, sillä vuoden 2021 tapahtuneen lakimuutoksen myötä myös kaukolämmölle on mahdollista hankkia uusiutuvan energian alkuperätakuut.

Uusiutuvan sähköenergian käyttö on yksi merkittävimmistä keinoista vähentää kiinteistöjemme hiilidioksidipäästöjä. Lisäksi kartoitamme mahdollisuutta käyttää uusiutuvia energiamuotoja kaikissa uusissa rakennushankkeissamme. Kiinteistöjä uusittaessa lämmitysjärjestelmiä voidaan myös vaihtaa tehokkaammiksi. Esimerkiksi vanhoja öljy- ja maakaasulämmitysjärjestelmiä on vaihdettu maalämpö- ja kaukolämpöjärjestelmiksi tai muita lämmönlähteitä hyödyntäviksi lämpöpumppujärjestelmiksi. Öljy- ja maakaasulämmitteisiä kiinteistöjä on jäljellä enää 65 eli neljä prosenttia kaikista kohteista.

Suurin osa kiinteistöistämme käyttää lämmitykseen kaukolämpöä. Kaukolämmön osalta käymme jatkuvaa keskustelua kaukolämmöntoimittajien kanssa siitä, millaisia energialähteitä käytetään kaukolämmön tuotantoon ja, miten kaukolämpö saataisiin vähäpäästöisemmäksi. Energiateollisuuden mukaan vuonna 2021 Suomen kaukolämmöstä 57 prosenttia tuotettiin uusiutuvilla ja talteen otetulla hukkalämmöllä ja fossiilisilla polttoaineilla 43 prosenttia.

OMAN TOIMINNAN (SCOPE 1 JA 2) HIILIDIOKSIDIPÄÄSTÖT

Vuonna 2021 oman toimintamme päästöt kasvoivat viisi prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Vuodesta 2015 päästöt ovat kuitenkin vähentyneet jo 69 prosenttia parantuneen energiatehokkuuden, uusittujen luonnollisia kylmäaineita käyttävien kylmälaitosten, oman uusiutuvan energiainvestointien sekä sähkön alkuperätakuiden hankinnan johdosta. Arvoketjumme päästöt kasvoivat viisi prosenttia vuodesta 2020.

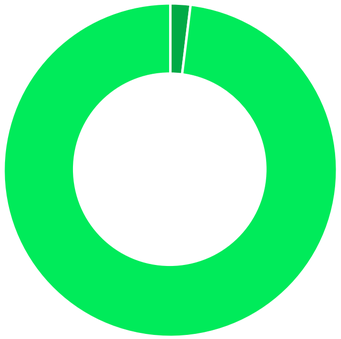

S-RYHMÄN OMAN TOIMINNAN PÄÄSTÖT 2021, %

Oman toiminnan päästöt (Scope 1 & 2)	2 %
Arvoketjun päästöt (Scope 3)	98 %

S-RYHMÄN OMAN TOIMINNAN PÄÄSTÖT (SUOMI JA LÄHIALUEET)

125 800

TN CO_2e

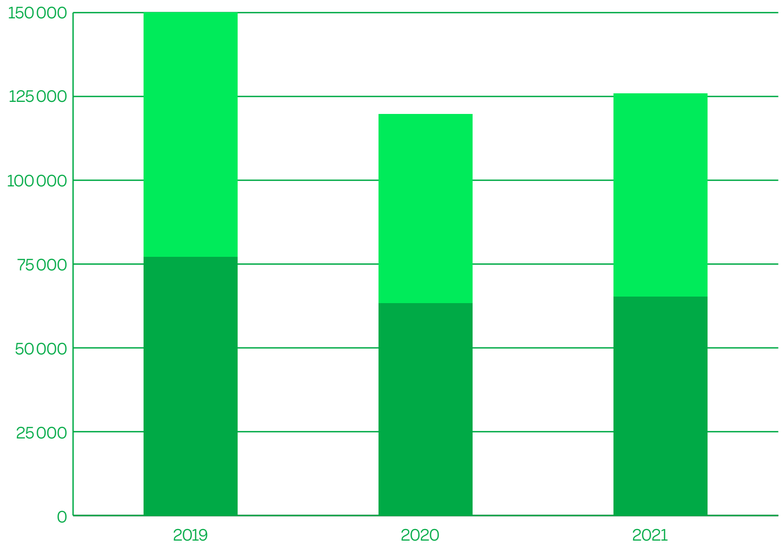

Oman toiminnan päästöjen laskentaperusteet erillisessä liitteessä **S Group GHG Inventory Report 2021 -raportissa.**

Vuoden 2021 päästötietojen varmennusraportti.

OMAN TOIMINNAN PÄÄSTÖINTENSITEETTI (SUOMI JA LÄHIALUEET)

10,2

TN CO_2e/MYYNTI MILJ. €

OMAN TOIMINNAN PÄÄSTÖINTENSITEETTI (SUOMI JA LÄHIALUEET)

21,7

TN CO_2e/1 000 BRM²

S-RYHMÄN OMAN TOIMINNAN PÄÄSTÖT 2021 (TN CO_2e)

Scope 1	65 300
Scope 2	60 500

S-RYHMÄN OMAN TOIMINNAN PÄÄSTÖT (TN CO_2e)

	2019	2020	2021
SUORAT SCOPE 1			
Oma lämmöntuotanto fossiilisista lähteistä (lämmitysöljy ja maakaasu)	5 700	8 700	**7 500**
Kylmäainevuodot	71 400	54 600	**57 800**
EPÄSUORAT SCOPE 2			
Ostettu sähkö (hankintaperusteinen)	0	0	**0**
Ostettu sähkö (sijaintiperusteinen)	95 400	71 100	**96 200**
Ostettu kaukolämpö ja jäähdytys (sijaintiperusteinen)	72 900	56 400	**60 500**
YHTEENSÄ SCOPE 1 JA 2 (hankintaperusteinen)	**150 000**	**119 700**	**125 800**
YHTEENSÄ SCOPE 1 JA 2 (sijaintiperusteinen)	**245 400**	**190 800**	**222 000**

Luvut sisältävät Suomen ja lähialueet.

Eloperäisen hiilen laskentaa kehitetään ja tulevaisuudessa on tarkoitus raportoida myös eloperäisen hiilen määrä. Eloperäinen hiili tarkoittaa yhteyttämisen kautta eloperäiseen materiaaliin sitoutunutta hiiltä. Eloperäisestä hiilestä käytetään myös termiä biogeeninen hiili.

Oman toiminnan päästöjen laskentaperusteet erillisessä liitteessä
S Group GHG Inventory Report 2021 -raportissa.

Vuoden 2021 päästölukujen varmennusraportti.

Oman toimintamme päästöjen vähentämisessä avainasemassa ovat energiankäyttömme tehostaminen, uusiutuvan energian osuuden kasvattaminen, kylmäainevuotojen minimointi ja vanhojen kylmälaitteiden uusiminen hiilidioksidilaitteisiin. Vuoden 2021 lopussa hiilidioksidi- ja muita luonnollisia kylmäaineita käyttäviä kylmälaitoksia oli asennettu jo 424 toimipaikkaan. Tuuli- ja aurinkovoiman tuotannon ansiosta vuonna 2021 vähennettiin hiilidioksidipäästöjä noin 93 000 tonnia verrattuna vuoden 2020 Suomen sähköntuotannon jäännösjakauman mukaisiin ominaispäästöihin.

103 HIILIPÄÄSTÖTÖNTÄ KIINTEISTÖÄ

Etenemme vauhdilla kunnianhimoisten ilmastotavoitteidemme toteuttamisessa. Vuoden 2021 lopussa jo 103 toimipaikkaamme oli yltänyt nollapäästöisiksi. Nollapäästöisiä eli hiilineutraaleja ovat kiinteistöt, jotka eivät lisää ilmakehän kasvihuonepäästöjen määrää. Keskeistä on ollut energiatehokkuuden jatkuva parantaminen, kylmälaitosten uusiminen hiilidioksidilaitoksiksi sekä kylmälaitteista syntyvän ylijäämälämmön talteenotto ja hyödyntäminen kiinteistön lämmittämisessä. Lisäksi päätöksemme siirtyä yksinomaan uusiutuvan sähkön käyttöön on vaikuttanut suoraan kiinteistöjen päästöihin.

HIILINEGATIIVISET KIINTEISTÖT

Tavoitteenamme on olla oman toiminnan osalta hiilinegatiivinen vuoden 2025 lopussa. Muutamissa kohteissa on kuitenkin jo päästy hiilinegatiivisuuteen. Hiilinegatiivisuus edellyttää, että päästöjä vähennetään energiatehokkailla ratkaisuilla mahdollisimman pitkälle ja loput negatiivisuustavoitteesta saadaan aikaan päästökompensaatioilla. Hiilinegatiiviset kohteet ovat sellaisia kiinteistöjä, jotka on rakennettu energiatehokkaiksi tai joissa energiatehokkuutta on parannettu jo pitkään erilaisilla toimenpiteillä.

Vuonna 2020 loimme periaatteet oman toiminnan hiilinegatiivisuudelle ja samalla päätimme minimivaatimukset kompensaatioiden aloittamiselle. Edellytys kompensaatioiden aloittamiselle on systemaattinen energiajohtaminen. Lisäksi kohteessa olevien kylmälaitoksien täytyy olla vähäpäästöisiä hiilidioksidilaitoksia tai vastaavia ja kohteen täytyy olla LED-valaistu. Kohteita, joissa on öljy- tai kaasulämmitys, ei hyväksytä tällä hetkellä kompensaatioiden piiriin.

S-ryhmän ensimmäinen hiilinegatiivinen kiinteistö oli vuonna 2020 avattu Suur-Seudun Osuuskaupan kauppakeskus Lohi Lohjalla. Sen jälkeen hiilinegatiiviseksi on kompensoitu myös Helsingin Sokoksen kiinteistössä toimivat HOK-Elannon Sokos, S-market ja ravintolat. Kaikki nämä kohteet kompensoidaan hyödyntämällä kolmannen osapuolen verifioimaa metsänsuojeluhanketta Perussa.

S-RYHMÄN ILMASTOTYÖ ON SUOMALAISYRITYSTEN KÄRKEÄ

S-ryhmän ilmastotyö on kansainvälisen CDP:n (ent. Carbon Disclosure Project) arvion mukaan yhä edelläkävijätasoa. Ilmastotyömme sai vuonna 2021 luokituksen A– kansainvälisessä CDP-arvioinnissa.

Osallistuimme vuonna 2021 toista kertaa CDP Forest -raportointiin ja saimme siitä C-luokituksen. Lisäksi olemme olleet ensimmäinen vähittäiskaupan toimija Suomessa, joka liittyi myös CDP supply chain -ohjelmaan. Sen avulla tuotteita tai palveluita toimittavat yritykset raportoivat päästövähennyksistään yhdenmukaisella tavalla. Vuoden aikana yhä useampi tavarantoimittajamme kertoi omasta ilmastotyöstään CDP supply chain -raportoinnin kautta.

CDP on kansalaisjärjestöjen vuonna 2000 perustama riippumaton maailmanlaajuinen järjestö. Se arvioi vuosittain tuhansien yritysten ympäristötyötä, pääosin yrityksiä rahoittavien tai niihin sijoittavien investoijien toivomuksesta. Vuonna 2021 CDP:n ilmastonmuutosta, vesiturvallisuutta ja metsäkysymyksiä koskeneisiin kyselyihin vastasi yli 10 000 yritystä.

S-RYHMÄ MUKANA FINANCIAL TIMESIN EUROOPAN ILMASTOJOHTAJIEN LISTALLA

Talouslehti Financial Times listasi 300 parhaiten ilmastopäästöjään vähentänyttä eurooppalaisyhtiötä. S-ryhmä löytyy sijalta 41. Financial Timesin **Statista-yhtiöllä teettämässä tutkimuksessa** vertailtiin eurooppalaisten yhtiöiden päästövähennyksiä vuosien 2014 ja 2019 välillä. Laskelmissa huomioitiin yritysten suoralla toiminnallaan aiheuttamat päästöt sekä yhtiön käyttämän energian tuotannossa aiheutuneet päästöt. Tämän jälkeen päästöt on suhteutettu yrityksen liikevaihtoon.

ARVOKETJUN (SCOPE 3) HIILIDIOKSIDIPÄÄSTÖT

98 prosenttia päästöistämme syntyy arvoketjussamme eli esimerkiksi myymiemme tuotteiden tuotannossa ja toisaalta myytyjen polttonesteiden osalta tuotteiden käytön aikana tien päällä. Siksi sillä on merkitystä, että kannustamme kumppaneitamme omien tuotteidensa ilmastovaikutusten mittaamiseen ja päästöjen tavoitteelliseen vähentämiseen. On myös tärkeää, että huolehdimme myymämme polttonesteen lainmukaisen biopolttoainepitoisuuden täyttymisestä.

S-RYHMÄN ARVOKETJUJEN PÄÄSTÖT (TN CO_2e)

	2019	2020	2021
UPSTREAM SCOPE 3			
Ostetut tuotteet ja palvelut	5 395 000	5 040 900	**5 472 600**
Pääomahyödykkeet (rakennukset)	1 300	10 400	**4 900**
Hankitun energian epäsuorat päästöt	35 100	30 700	**30 600**
Tuotteiden kuljetus ja jakelu	99 600	133 400	**140 300**
Jätteet	18 000	17 400	**18 100**
Liikematkat	4 000	500	**400**
Työmatkaliikenne	15 900	16 500	**13 800**
DOWNSTREAM SCOPE 3			
Asiakasliikenne	319 000	248 500	**244 500**
Myytyjen tuotteiden käyttö	2 411 000	2 218 000	**2 170 300**
Sijoitukset	85 000	113 800	**117 800**
YHTEENSÄ	**8 383 900**	**7 830 100**	**8 213 300**

Luvut sisältävät Suomen.

Vuoden 2019 osalta työmatkaliikenteen päästöjä on korjattu.

Scope 3 -päästöjen laskentaperusteet erillisessä liitteessä **S Group GHG Inventory Report 2021 -raportissa.**

Vuoden 2021 päästölukujen varmennusraportti.

ISO JUTTU -OHJELMA JA TIETEESEEN PERUSTUVAT KUMPPANIPÄÄSTÖVÄHENNYSTAVOITTEET

Lanseerasimme Iso juttu -ilmasto-ohjelmamme kumppaniyrityksillemme vuonna 2016. Ohjelman tavoitteena on vähentää ilmastopäästöjä miljoonalla tonnilla vuoteen 2030 mennessä yhdessä tavaran- ja palveluntoimittajiemme kanssa. Ohjelman avulla haluamme kannustaa ja inspiroida myös kumppaniyrityksemme mukaan päästövähennyksiin ja saada näin aikaan vaikuttavampia tuloksia.

Ohjelmassa on mukana yli sata S-ryhmän kumppaniyritystä. Iso juttu -ohjelman 1 000 000 tonnin päästövähennystavoitteesta on saavutettu noin kaksi kolmasosaa. Vuoden 2021 aikana järjestimme virtuaalisen ilmastotilaisuuden Iso Juttu -kumppaneille.

Iso Juttu -ohjelman lisäksi olemme osana tieteeseen perustuvia ilmastotavoitteitamme asettaneet arvoketjuamme koskevan tavoitteen, jossa ⅔ ostojen perusteella merkittävistä toimittajistamme asettaa omat tieteeseen perustuvat päästövähennystavoitteet vuoden 2023 loppuun mennessä. Tavoitteen on asettanut vuonna 2021 68 prosenttia tavoitteemme piirissä olevista tavarantoimittajista.

ISO JUTTU -PÄÄSTÖVÄHENNYS

−1 000 000

TONNIA YHDESSÄ KUMPPANEIDEMME KANSSA VUODEN 2030 LOPPUUN MENNESSÄ VUODEN 2015 TASOSTA

KULJETUSPÄÄSTÖJEN VÄHENTÄMINEN INEXILLÄ

Kauppaan liittyvä rahtiliikenne tuottaa kahdeksan prosenttia maailman hiilidioksidipäästöistä. S-ryhmän logistiikkapalveluista vastaavan Inex Partnersin tavoitteena on vähentää kuljetustensa päästöjä viidennes vuoteen 2025 mennessä. Tavoitteeseen pyritään logistiikan sujuvoittamisella, reittien optimoinnilla ja ympäristön kannalta kestävillä polttoaineilla.

Kansainvälisissä kuljetuksissa Inex Partnersin tavoitetta tukee muun muassa yhteistyö Kuehne + Nagelin kanssa. Sen Net Zero Carbon -ohjelman tavoitteena on vähentää yhtiön kaikkien kuljetus- ja logistiikkapalveluiden hiilidioksidipäästöjä maailmanlaajuisesti. Kuehne + Nagel International on saavuttanut omassa toiminnassaan hiilineutraalisuustavoitteensa jo vuonna 2020.

Inex Partners on jo saavuttanut yhdessä Kuehne + Nagelin kanssa hiilineutraaliuden merikuljetusten logistiikan osalta ja työtä tullaan jatkamaan hiilipäästöjen vähentämiseksi myös muissa kuljetusmuodoissa sekä globaalisti että paikallisesti.

JUNAPIZZOJEN HIILIKUORMA ON KOLMANNEKSEN KEVYEMPI

Inex Partners aloitti Italpizzan tuottamien Rainbow-pakastepizzojen junakuljetukset vuoden 2021 huhtikuun alussa, kun logistiikkayhtiö Schenker pystyi tarjoamaan kilpailukykyiseen hintaan thermotrailerien junakuljetuksia Italiasta Saksan Travemündeen. Sieltä ne jatkavat rahtilaivalla Suomeen. Siirtyminen rekkakuljetuksista junarahtiin on leikannut kolmanneksen pizzakuljetusten hiilipäästöistä.

Italiasta on jo parikymmentä vuotta tuotu junalla kuivatavaraa, mutta thermotrailerien käyttö pakastepizzojen tuonnissa testaa nyt sitä, miten kuljetukset luontuvat myöhästymisille herkempien tuotteiden kanssa. Italpizzan pakastepizzoja saapuu S-ryhmälle viikossa yhden tai kahden thermotrailerin verran. Kuluttajapakkauksissa lasketuna pizzoja on siis reilun puolen vuoden aikana tuotu lähemmäs 1,5 miljoonaa kappaletta.

Pakastepizzojen tuontipilotista haetaan kokemuksia vuoden verran ennen uusia laajennuksia.

KOMPENSOIMME TYÖMATKA-LENTOJEMME PÄÄSTÖT

Kompensoimme työntekijöidemme työmatkoina tehtyjen lentojen ilmastopäästöt kolmatta vuotta peräkkäin. Vuoden 2021 lentoja koskeva kompensaatiokorvaus kohdistettiin kolmannen osapuolen verifioimaan Perun metsänsuojeluhankkeeseen, sillä metsät ovat luontaisia hiilinieluja ja sitovat hiiltä ilmasta yhteyttäessään. Vuonna 2021 korona vaikutti edelleen voimakkaasti työntekijöidemme tekemiin lentoihin. Vuonna 2021 työntekijämme tekivät työtehtäviä hoitaessaan 1 174 lentomatkaa ja lensivät reilut 890 000 kilometriä, joista aiheutui 135 hiilidioksiditonnin ilmastopäästöt. Lentokilometrit ja päästöt olivat lähes 90 prosenttia vähemmän kuin ennen koronaa vuonna 2019.

UUDISTAVAN VILJELYN E-OPISTO

Uudistavan viljelyn e-opisto on Reaktorin ja Baltic Sea Action Groupin eli BSAG:n yhteishanke, joka pohjautuu BSAG:n Carbon Action -alustaan ja sillä tehtyyn työhön tutkijoiden, viljelijöiden ja ruokaketjun toimijoiden kanssa. S-ryhmä toimii e-opistossa yhteistyökumppanina osana Carbon Action -hanketta ja hiiliviljelyn tukemista. Yhteistyö on myös yksi monista keinoista, joilla S-ryhmä haluaa olla varmistamassa suomalaisen ruoan valoisaa tulevaisuutta.

E-opisto tarjoaa laadukkaan verkkokurssin kaikille maan kasvukunnosta kiinnostuneille. Maksuton verkkokurssi tarjoaa 60 tunnin edestä oppimateriaalia ja käytännön työkaluja maatilalla sovellettavaksi. Uudistava viljely on tärkeä keino, kun yritämme saada ilmastonmuutosta aisoihin. Hyvinvoiva maaperä sitoo hiiltä ja on myös tuottavampi viljellä. Näin syntyy ilmastonmuutoksen hillitsemisen kannalta positiivinen kierre.

TULEVAISUUSVALMENNUKSET RUOAN TUOTTAJILLE

S-ryhmän ja ProAgrian yhdessä valmistelemat Tulevaisuusvalmennukset tarjoavat viljelijöille ja yrittäjille tietoa kulutustrendeistä, tukea strategiatyöhön sekä eväitä ilmastoyrittäjyyteen. Tavoitteena on antaa osallistujille keinoja suunnitella ja kehittää omaa liiketoimintaansa vastaamaan tulevaisuuden tarpeita. Koronapandemian myötä koulutukset muuttuivat webinaari-pohjaisiksi.

HIILEN MAAPERÄÄN VARASTOITUMISTA TUTKITAAN S-RYHMÄN TUELLA

Jatkoimme suomalaista hiiliviljelyä edistävän Carbon Action -hankkeen tukemista vuonna 2021. Baltic Sea Action Groupin koordinoimassa työssä Helsingin yliopiston tutkijat keräävät uutta tietoa peltojen syvemmistä kerroksista ja niiden kyvystä sitoa hiiltä ilmakehästä. Tavoitteena on hillitä ilmastonmuutosta. Rahoituksen avulla selvitetään maaperän tämänhetkistä hiilivarastoa 30:lta eri puolilla Suomea sijaitsevalta Carbon Action -hiilitilalta. Tietoja hyödynnetään hiilen varastoinnin mallinnuksessa ja varastomuutoksen todentamisen kehittämisessä. Hanke tähtää myös siihen, että hiilen maaperään varastoimista voitaisiin käyttää kompensaatiomuotona, jolloin sillä olisi taloudellista hyötyä viljelijöille. Tämän edellytyksenä on kuitenkin laadukas perustutkimus, jolla selvitetään hiilen varastoitumista eri olosuhteissa.

S-RYHMÄ LIITTYI MUKAAN KANSAINVÄLISEEN CALL ON CARBON -ALOITTEESEEN

S-ryhmä liittyi vuonna 2021 mukaan kansainväliseen Call on Carbon -aloitteeseen, jonka tavoitteena on nopeuttaa ilmastoinvestointeja ja hiilidioksidipäästöjen tehokkaan hinnoittelun käyttöönottoa.

Suomalaisen Climate Leadership Coalitionin, ruotsalaisen Haga Initiativen ja norjalaisen Skift Business Climate Leadersin käynnistämän aloitteen on allekirjoittanut jo yli 145 yritystä, yliopistoa, tutkimuslaitosta ja kaupunkia. Aloitteessa mukana olijat pyrkivät luomaan hiilineutraaliustavoitteidensa tueksi Pariisin sopimuksen mukaiset tehokkaat, luotettavat ja tarkoituksenmukaiset hiilipäästöjen hinnoitteluvälineet, muodostamaan tasavertaisen toimintakentän ja minimoimaan hiilivuotoja. Välineiden on määrä mahdollistaa kustannustehokas investointipolku hiilineutraalius-tavoitteen saavuttamiseksi.

OLEMME OTTANEET KULUTTAJAT MUKAAN ILMASTOTALKOISIIN. LÖYDÄT HEILLE TARJOAMAMME RATKAISUT JA PALVELUT ILMASTO-VAIKUTUSTENSA PIENENTÄMISEKSI KOHTI KESTÄVÄÄ KULUTTAMISTA -OSIOSTA.

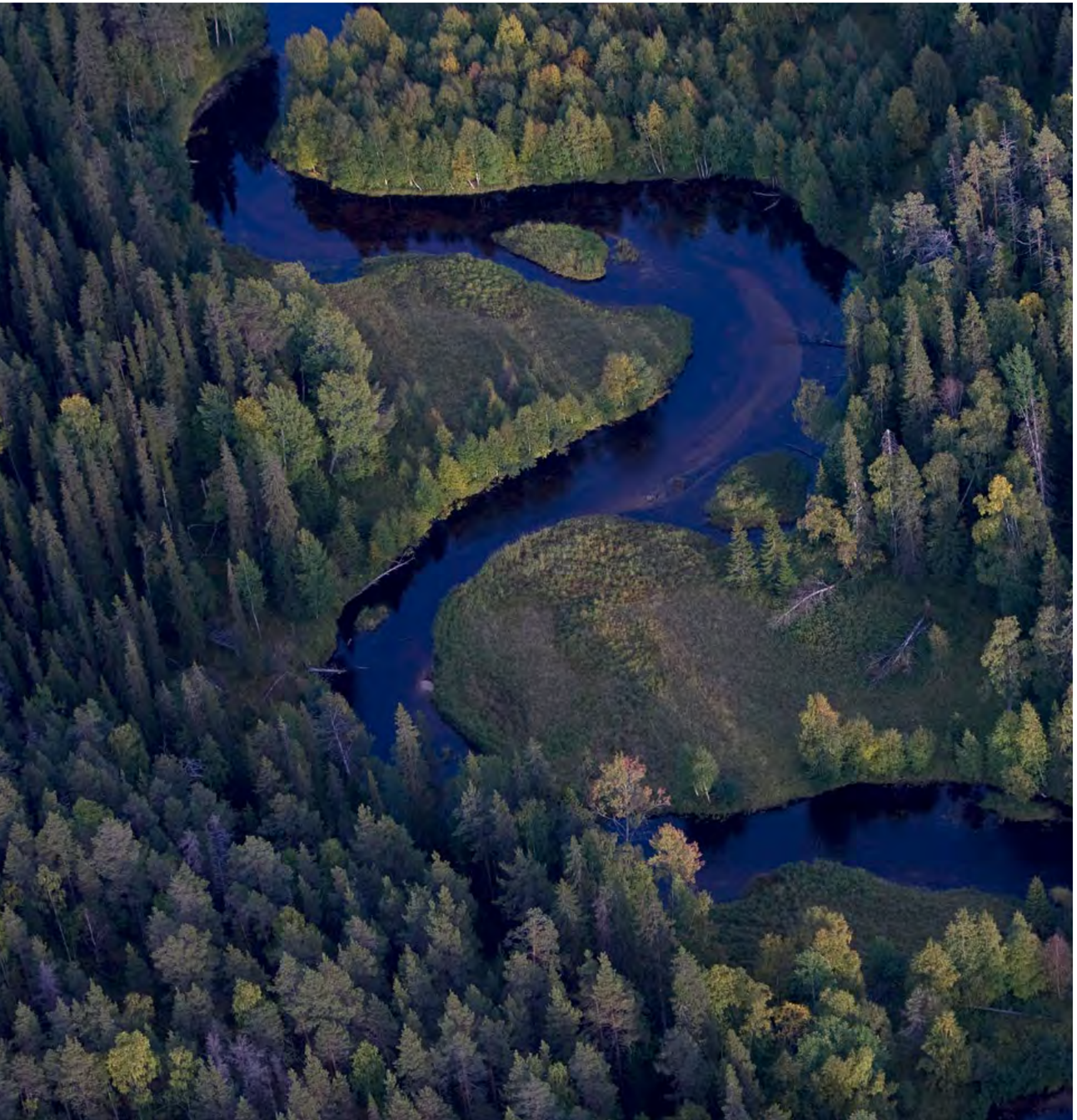

Luonnon monimuotoisuudella on keskeinen merkitys ruoan tuotannolle, puhtaan veden saannille ja ihmisten ja eliöiden hyvinvoinnille. Näin ollen luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen on myös merkittävä uhka ihmiskunnalle ja ympäristölle.

LUONNON MONIMUOTOISUUS

EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteena on luontokadon pysäyttäminen vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi tavoitteena on, että biologinen monimuotoisuus alkaa elpyä. Strategia sisältää 17 tavoitetta esimerkiksi suojelupinta-alan kasvattamiseen, vesistöjen ennallistamiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Kiinassa järjestetään keväällä 2022 YK:n biodiversiteettisopimuksen viidestoista kokous, COP15. Tavoitteena on uusi kehys luontokadon pysäyttämiseksi sekä luonnon monimuotoisuuden elvyttämiseksi.

Tavoitteenamme on luonnon monimuotoisuuden varmentaminen niin omassa toiminnassamme kuin arvoketjussamme. Yhdessä toimimalla voimme vaikuttaa maiden ja metsien kestävään käyttöön, huolehtia vesialueiden hyvinvoinnista ja sen eliöistä, mutta myös rakentaa kestävää ruokajärjestelmää.

Suomi on sitoutunut hävittämään alueellaan jo esiintyviä haitallisia vieraslajeja ja/tai estämään niiden leviämisen. Myös me S-ryhmässä olemme mukana haitallisten vieraslajien torjunnassa muun muassa poistamalla haitalliset kurtturuusut parkkipaikoiltamme.

S-ryhmässä luonnon monimuotoisuuden viitekehys koostuu kestävän kulutuksen edistämisestä, vaikutusten ja päästöjen minimoinnista sekä suojelutoimien vahvistamisesta. Keskeisiä asioista luonnonsuojelun lisäksi ovat myös tekemämme ilmastotyö ja kierrätys. Käytännön toimina olemme tehneet **raaka-aineisiin** liittyviä linjauksia, kuten oman kalalinjauksen ja metsäkatolinjauksen. Lisäksi olemme nostaneet voimakkaasti esille hävikin vähentämisen sekä ilmastoviisaan syömisen ja hiiliviljelyn edistämisen.

Luonnon monimuotoisuustyöhömme liittyy myös vesivastuullisuuden kehittäminen. Olemme seuranneet oman toiminnan vedenkulutuksen kehittymistä jo pitkään ja tehneet toimenpiteitä kulutuksen vähentämiseksi. Oman toiminnan lisäksi on merkittävää selvittää vaikutukset arvoketjussamme ja olemme aloittaneet vesiriskien kartoittamisen hankinnoissamme ja työ jatkuu vuonna 2022.

Toimipisteverkostomme osalta merkittävää on tehdä luontokartoituksia ennen hankkeiden aloitusta, huolehtia rakentamisen ja toiminnan aikaisten vaikutusten minimoinnista.

Sipossa sijaitsevalle päivittäistavaran logistiikkakeskushankkeelle teetettiin ennen rakennustöiden aloittamista selvitys kohteen ekologisesta arvosta ja arviointi rakentamisen vaikutuksesta siihen. Saimme samalla alustavat suositukset ekologisen arvon parantamisesta.

S-RYHMÄN LUONNON MONIMUOTOISUUTEEN LIITTYVÄT KESKEISET TEEMAT

SUOJELUTOIMIEN VAHVISTAMINEN

> Lajien suojelu, esim. pölyttäjät
> Luontohankkeet, ennallistaminen
> Luontokartoitukset, vieraslajiohjeistus
> Vihreä rakentaminen

KESTÄVÄN KULUTTAMISEN EDISTÄMINEN

> Raaka-aineet, linjaukset
> Planetaarinen ruokavalio ja valikoima, esim. luomu
> Hiiliviljelyn edistäminen, maankäyttö
> Kiertotalouden edistäminen, esim. pakkaukset
> Uudet liiketoimintamallit, jakamistalous
> Kulutuksen vähentäminen, asiakkaiden tukeminen kohti kestävämpää kuluttamista

VAIKUTUSTEN JA PÄÄSTÖJEN MINIMOINTI

> Ilmastotavoitteet
> Hävikin vähentäminen
> Hiilineutraali liikkuminen
> Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen kompensaatiossa
> Vesivastuullisuus
> Kemikaalit

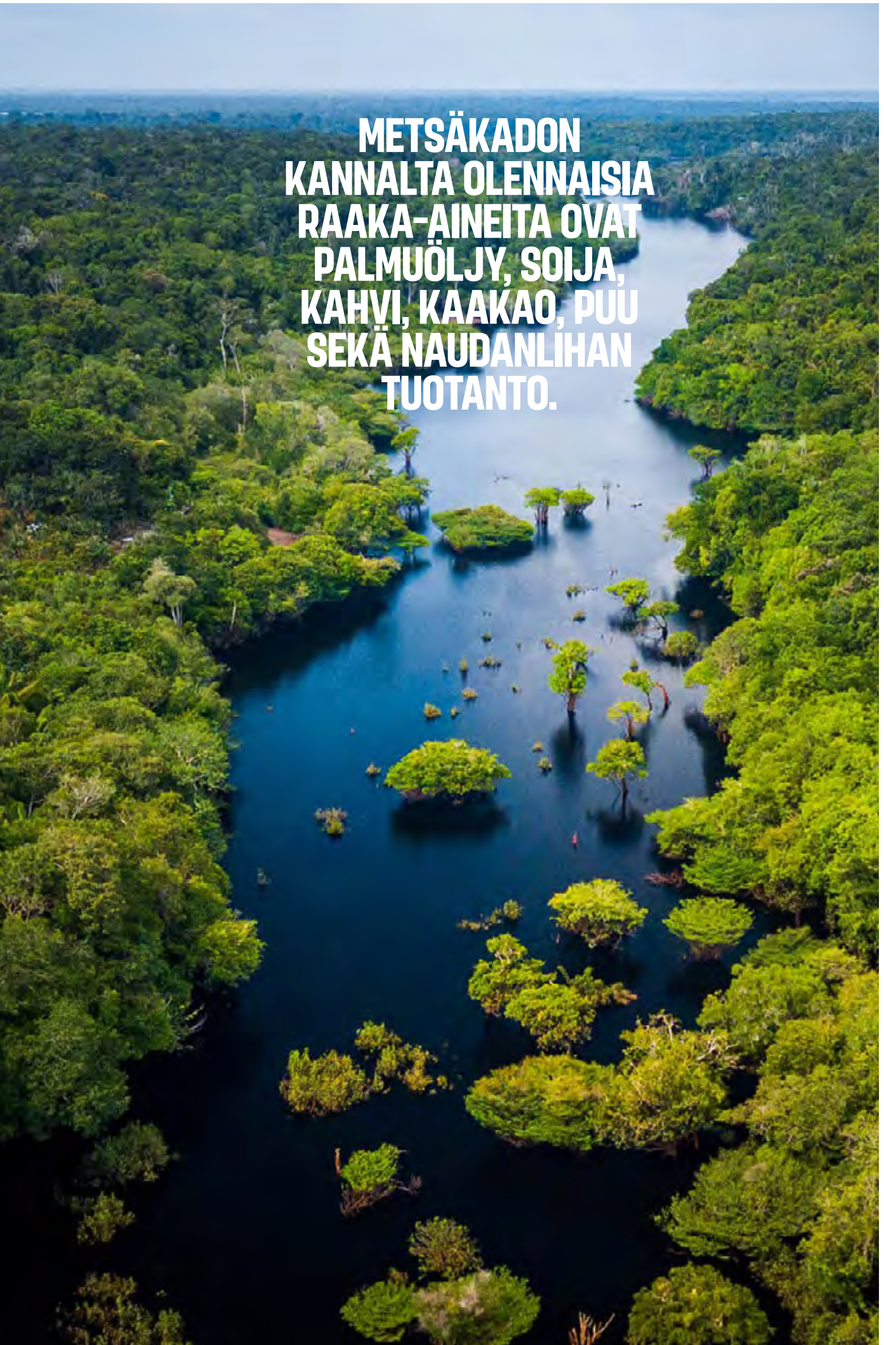

S-RYHMÄ KARTOITTAA LUONTOHAITTANSA YHTEISTYÖSSÄ TUTKIJOIDEN KANSSA

S-ryhmä selvityttää oman vaikutuksensa luontoon **uraauurtavassa hankkeessa**. Luontojalanjälkemme, eli toimintojemme haitat luonnon monimuotoisuudelle arvioi Jyväskylän yliopiston resurssiviisausyhteisö JYU.Wisdom. Menetelmän kehitystyön rahoittavat yhdessä S-ryhmä ja Sitra.

Arvoketjun eli esimerkiksi tuotteiden ja palveluiden ostojen luontohaittoja on tällä hetkellä haastavaa tunnistaa. Hankintojen kautta suuri osa suomalaisen kulutuksen aiheuttamista luontohaitoista siirtyy maamme rajojen ulkopuolelle eri puolille maapalloa.

Yhteisen tutkimushankkeen tavoitteena onkin kehittää työkaluja yritysten ja organisaatioiden luontohaittojen arviointiin. Hankkeessa kehitettävä organisaation luontohaittojen kokonaisvaltainen laskentamalli antaa aiempaa laajemmin mahdollisuuden asettaa luontotavoitteet ilmastotavoitteiden rinnalle. Avoimesti julkaistavat menetelmät ja työkalut mahdollistavat tehokkaampien luontokatoa ehkäisevien toimenpiteiden suunnittelun esimerkiksi yritysten arvoketjuissa.

Tavoitteena on, että malli on käyttökelpoinen niin Suomessa kuin kansainvälisesti, ja että sen avulla organisaatiot voivat helpommin sitoutua välttämään luontoa kokonaisuudessaan heikentävää toimintaa.

S-RYHMÄ ON MUKANA BUSINESS FOR NATURE'S CALL FOR ACTION -ALOITTEESSA

S-ryhmä on mukana yli 1 000 yrityksen kanssa Business for Nature's Call for Action -aloitteessa. Luonnon monimuotoisuutta koskeva aloite yhdistää liiketoiminnan ja järjestöt, ja herättelee valtioita aktiivisiin toimiin eläin- ja kasvilajien katoamisen pysäyttämiseksi jo tällä vuosikymmenellä. Ilmastonmuutos on yksi kasvava uhka luonnon monimuotoisuudelle, mutta samalla monimuotoisuuden kiihtyvä köyhtyminen pahentaa myös ilmastonmuutosta. Lajien katoaminen uhkaa myös raaka-aineiden saatavuutta, minkä takia sen torjuminen kiinnostaa valtioiden ohella myös yrityksiä, kuten meitä.

S-RYHMÄN METSÄKATOLINJAUS RAJAA POIS OSTOJA RISKIALUEILTA

Maailman metsiin etenkin Etelä-Amerikassa ja Kaakkois-Aasiassa kohdentuu hallitsemattomia ja laittomia hakkuita. Metsäkato vähentää myös maailman hiilinieluja ja kiihdyttää siten ilmastonmuutosta. Olemme sitoutuneet torjumaan metsäkatoa ja tukemaan kestävää metsän käyttöä.

Metsäkatolinjauksemme on osa vastuullisuusohjelmamme tavoitteita luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi. Linjauksen perusta on metsäkadon kannalta olennaisten raaka-aineiden tunnistamisessa, ja niihin liittyvissä kestävän tuotannon tavoitteissa ja alueellisissa rajauksissa. Metsäkatolinjauksemme keskeinen periaate on, ettemme lisää metsäkatoa omalla toiminnallamme. Käytännössä linjaus merkitsee useiden riskiraaka-aineiden välttämistä ja alueellisten hankintarajausten käyttöönottoa.

Metsäkadon kannalta olennaisia raaka-aineita ovat palmuöljy, soija, kahvi, kaakao, puu sekä naudanlihan tuotanto.

Tarkastelemme metsäkatolinjaustamme säännöllisin väliajoin metsäkatotilanteen kehittymistä seuraten ja teemme siihen tarvittavia päivityksiä.

Kannustamme myös tavarantoimittajiamme huomioimaan oman toimintansa vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen ja metsäkatoon.

PUU- JA PAPERILINJAUS

Tavoitteenamme on, että omien merkkien, ruokatoreilla ja ravintoloissa käytettyjen kuluttajapakkauksien ja päivittäistavarakaupan oma merkki -tuotteissa sekä ravintoloiden ja hotellien pehmopaperien raaka-aineena käytetty puu on joko kierrätyskuitua, FSC- tai PEFC -sertifioitua tai pakkaukselle on myönnetty Joutsenmerkki tai EU:n ympäristömerkki vuoden 2023 loppuun mennessä.

Edistämme sertifioidun puupohjaisen raaka-aineen käyttöä käyttötavaratuotteissamme ja kuluttajapakkauksissamme. Vuoden 2025 loppuun mennessä

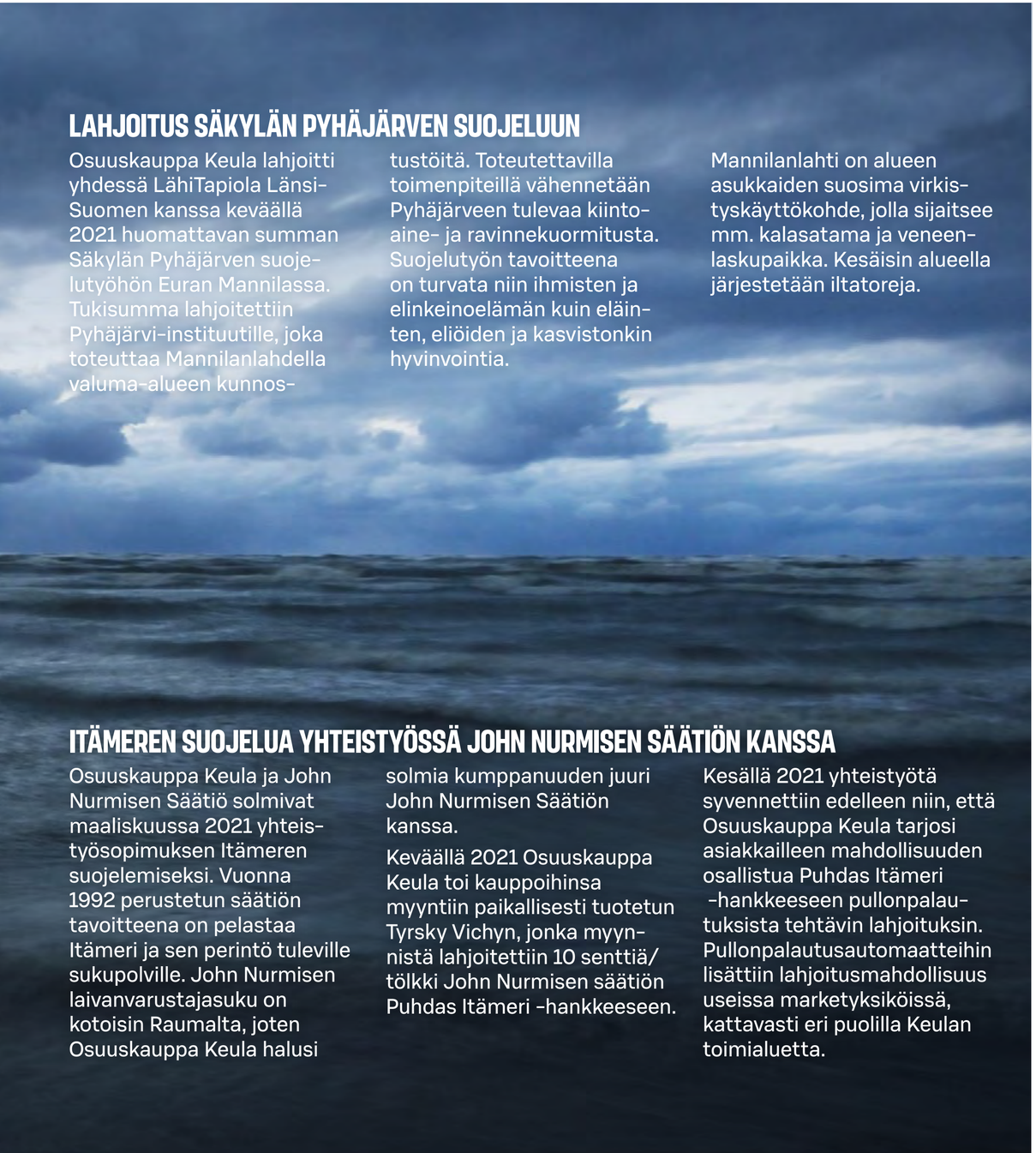

LAHJOITUS SÄKYLÄN PYHÄJÄRVEN SUOJELUUN

Osuuskauppa Keula lahjoitti yhdessä LähiTapiola Länsi-Suomen kanssa keväällä 2021 huomattavan summan Säkylän Pyhäjärven suojelutyöhön Euran Mannilassa. Tukisumma lahjoitettiin Pyhäjärvi-instituutille, joka toteuttaa Mannilanlahdella valuma-alueen kunnostustöitä. Toteutettavilla toimenpiteillä vähennetään Pyhäjärveen tulevaa kiintoaine- ja ravinnekuormitusta. Suojelutyön tavoitteena on turvata niin ihmisten ja elinkeinoelämän kuin eläinten, eliöiden ja kasvistonkin hyvinvointia.

Mannilanlahti on alueen asukkaiden suosima virkistyskäyttökohde, jolla sijaitsee mm. kalasatama ja veneenlaskupaikka. Kesäisin alueella järjestetään iltatoreja.

ITÄMEREN SUOJELUA YHTEISTYÖSSÄ JOHN NURMISEN SÄÄTIÖN KANSSA

Osuuskauppa Keula ja John Nurmisen Säätiö solmivat maaliskuussa 2021 yhteistyösopimuksen Itämeren suojelemiseksi. Vuonna 1992 perustetun säätiön tavoitteena on pelastaa Itämeri ja sen perintö tuleville sukupolville. John Nurmisen laivanvarustajasuku on kotoisin Raumalta, joten Osuuskauppa Keula halusi solmia kumppanuuden juuri John Nurmisen Säätiön kanssa.

Keväällä 2021 Osuuskauppa Keula toi kauppoihinsa myyntiin paikallisesti tuotetun Tyrsky Vichyn, jonka myynnistä lahjoitettiin 10 senttiä/tölkki John Nurmisen säätiön Puhdas Itämeri -hankkeeseen.

Kesällä 2021 yhteistyötä syvennettiin edelleen niin, että Osuuskauppa Keula tarjosi asiakkailleen mahdollisuuden osallistua Puhdas Itämeri -hankkeeseen pullonpalautuksista tehtävin lahjoituksin. Pullonpalautusautomaatteihin lisättiin lahjoitusmahdollisuus useissa marketyksiköissä, kattavasti eri puolilla Keulan toimialuetta.

omien merkkiemme käyttötavaroiden kuitupohjaisissa pakkauksissa sekä omien merkkiemme puu- ja paperituotteissa käyttämämme puupohjainen raaka-aine on joko FSC- tai PEFC -sertifioitua tai tuotteelle on myönnetty Joutsenmerkki tai EU:n ympäristömerkki. Vaihtoehtoisesti voidaan hyödyntää kierrätyskuidusta valmistettuja kuluttajapakkauksia. Rakentamisen puu- ja sahatavarassa linjaus koskee koko valikoimaa.

Myös asiakasviestinnässä käytetyt paperituotteet ovat sertifioituja tai niille on myönnetty Joutsenmerkki tai EU-ympäristömerkki vuoden 2025 loppuun mennessä.

NAUDANLIHA

Vältämme hankintoja alueilta, joissa naudan alkutuotanto sijaitsee tunnistetuilla metsäkatoalueilla kuten Amazonin alueella Etelä-Amerikassa. ABC-ravintoloissamme tarjoilemme ainoastaan kotimaista naudanlihaa.

YHÄ ENEMMÄN VASTUULLISTA SOIJAA

Metsäkato uhkaa monin paikoin luonnon monimuotoisuutta. Esimerkiksi soija on yksi merkittävä metsäkatoa kiihdyttävä raaka-aine Etelä-Amerikassa etenkin Amazonin alueella. Soijaa käytetään erilaisissa tuotteissa sellaisenaan sekä välillisesti eläinrehussa.

Selvitimme sekä oma merkki -tuotteissamme että ravintoloidemme ja kahviloidemme annoksissa käytetyn soijan ja eläinperäisten raaka-aineiden (liha, kala, maito, kananmuna) tuotantoketjuissa käytetyn soijan alkuperää sekä vastuullisuuskäytänteitä. Rehusoijan osalta alkuperätiedoissa löytyi puutteita varsinkin silloin, kun toimitusketjut ovat pitkiä tai toimijalta puuttuu yhteys rehutoimittajaan. Sen sijaan tuotteissa käytetyn soijan alkuperä tunnetaan varsin hyvin.

Selvityksemme perusteella rehukoostumukseen on tehty myös viime vuosien aikana muutoksia ja soijan osuutta on pienennetty korvaamalla soijaa vaihtoehtoisilla raaka-aineilla. Kotimaiset maitotilat ovat soijattomia ja niissä lehmien valkuaisrehu koostuu pääsääntöisesti rypsistä, rapsista ja nurmesta. Kaiken kaikkiaan 83 prosenttia käyttämästämme soijasta oli sertifioitua vuonna 2021.

WE CARE ICON -KOSMETIIKKASARJA HUOMIOI LUONTOA JA SEN ELÄIMIÄ

Sokoksen oma We Care Icon -kosmetiikkasarja tukee aktiivisesti WWF Suomen luonnonsuojelutyötä. Vuodesta 2010 lähtien jokaisesta myydystä We Care Icon -kosmetiikkatuotteesta on lahjoitettu viisi senttiä WWF:n luonnonsuojelutyölle, ja lahjoituksia on kertynyt yhteensä yli 130 000 euron arvosta. Varoilla on tuettu muun muassa Itämeren suojelutyötä ja uhanalaisen saimaannorpan pesinnän onnistumista.

We Care Icon -tuotesarja on suunniteltu niin, ettei sen kosmetiikkatuotteet tarpeettomasti rasittaisi luontoa ja eläimiä. Sarjan kosmetiikkatuotteet myydään ilman kartonkipakkauksia ja samalla on vältytty 2,5 miljoonan pahvipakkauksen valmistukselta. Lisäksi kosmetiikkamerkin tavoitteena on olla täysin vegaaninen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Resurssien ylikulutus, raaka-aineiden vaihteleva saatavuus sekä tuotteissa käytettyjen raaka-aineiden rajallinen loppukäyttö vaikuttavat toimintaympäristöömme nyt ja tulevaisuudessa. Kiertotalouden ratkaisuilla voimme hillitä ilmastonmuutosta ja vaikuttaa luonnon monimuotoisuuteen. Pitämällä raaka-aineet kierrossa pidempään voimme vaikuttaa luonnonvarojen kestävään käyttöön.

KIERTOTALOUS

Lainsäädännöllinen viitekehys edesauttaa siirtymistä kohti kiertotaloutta. Euroopan Unioni on tiukentanut kierrätystavoitteita, ja tavoitteena on nostaa yhdyskuntajätteen kierrätysaste 55 prosenttiin vuoteen 2035 mennessä. Keväällä 2019 Euroopan parlamentti hyväksyi kertakäyttöisiä muovituotteita koskevan direktiivin, jonka tavoitteena on rajoittaa ja vähentää muovin käyttöä pakkauksissa. Parhaillaan valmistelussa on jätesäädöspaketti, jossa huomioidaan myös uudet kierrätysastetavoitteet eri pakkausmateriaaleille.

Vuodenvaihteessa 2020–2021 julkaistiin ehdotus Suomen strategisesta kiertotalouden edistämisohjelmasta, jonka tavoitteena on määritellä tarvittavat toimet kiertotalouden edistämiseksi ja systeemisen muutoksen aikaansaamiseksi. Kansallinen muovitiekartta ehdottaa puolestaan toimenpiteitä kestävän muovin käytön edistämiseksi. Toisaalta myös kuluttajat ovat yhä tiedostavampia ja odottavat yrityksiltä toimenpiteitä, joilla edistetään luonnonvarojen kestävää käyttöä.

Toteutamme kiertotalouteen sisältyvää raaka-aineiden ja resurssien tehokasta käyttöä monella tavalla. Keskiössä ovat jätteiden kierrätys, hävikin hallinta sekä kuluttajille tarjottavat ratkaisut. Kartoitamme jatkuvasti kiertotalouteen liittyviä uusia toimintamalleja, joilla arvokkaat raaka-aineet ja resurssit saadaan pysymään kierrossa entistä pidempään ja tehokkaammin.

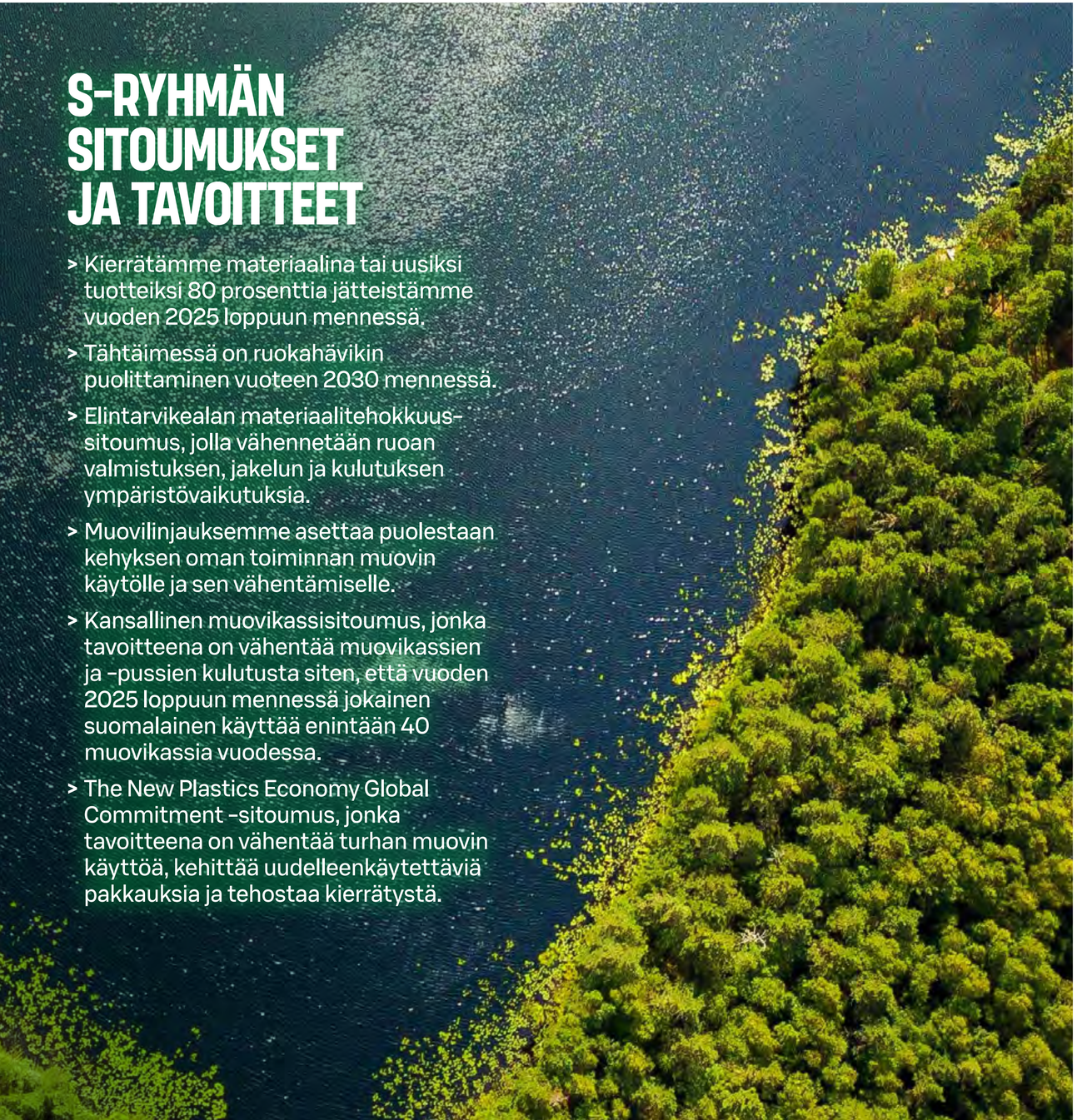

S-RYHMÄN SITOUMUKSET JA TAVOITTEET

- Kierrätämme materiaalina tai uusiksi tuotteiksi 80 prosenttia jätteistämme vuoden 2025 loppuun mennessä.
- Tähtäimessä on ruokahävikin puolittaminen vuoteen 2030 mennessä.
- Elintarvikealan materiaalitehokkuus-sitoumus, jolla vähennetään ruoan valmistuksen, jakelun ja kulutuksen ympäristövaikutuksia.
- Muovilinjauksemme asettaa puolestaan kehyksen oman toiminnan muovin käytölle ja sen vähentämiselle.
- Kansallinen muovikassisitoumus, jonka tavoitteena on vähentää muovikassien ja -pussien kulutusta siten, että vuoden 2025 loppuun mennessä jokainen suomalainen käyttää enintään 40 muovikassia vuodessa.
- The New Plastics Economy Global Commitment -sitoumus, jonka tavoitteena on vähentää turhan muovin käyttöä, kehittää uudelleenkäytettäviä pakkauksia ja tehostaa kierrätystä.

RAAKA-AINEET KIERTOON

Suomessa synnyttämämme jätemäärä on noin kolme prosenttia Suomen yhdyskuntajätteistä. Vuonna 2021 jätteidemme kokonaismäärä lähialueet mukaan lukien oli 107 100 tonnia. Vaarallisia jätteitä syntyi noin 500 tonnia ja nestemäisiä jätteitä 3 700 tonnia. Toiminnastamme syntyy eniten pahvia ja paperia, biojätettä sekä energia- ja poltettavia jätteitä. Valtaosa, 73 prosenttia jätteistämme Suomessa ohjattiin vuonna 2021 hyötykäyttöön, eli hyödynnettäväksi joko materiaalina tai energiana. Tavoitteenamme on kierrättää materiaalina tai uusiksi tuotteiksi 80 prosenttia jätteistämme vuoden 2025 loppuun mennessä.

Jatkoimme myymälöidemme leipäjätteen hyödyntämistä ABC-asemilla myytävän Eko E85 -polttonesteen valmistuksessa. Viime vuonna toimitimme leipäjätettä etanolin valmistukseen noin 1 200 tonnin edestä. Hävikkiruoasta ja elintarviketeollisuuden sivuvirroista valmistettavassa, ajoneuvojen polttoaineena käytettävässä Eko E85 -bioetanolissa on 15–20 prosenttia bensiiniä, ja valmistuksen sivutuotteena syntyy rehua maatalouteen sekä vettä.

Eko E85 -polttoneste vähentää autoilun fossiilisia hiilidioksidipäästöjä jopa 80 prosenttia. Lisäksi ravintoloissamme käytettyä syväpaistoöljyä hyödynnetään uusiutuvan polttoaineen valmistuksessa Suomen Kasviöljykierrätyksen kautta.

S-RYHMÄN JÄTTEET (TONNIA)

	2019	2020	2021
Pahvi ja paperi	36 900	36 400	**34 800**
Biojäte	33 700	32 800	**30 300**
Energia- ja poltettava jäte	27 000	24 300	**24 900**
Muovi	1600	1500	**3100**
Metalli	1900	1600	**1400**
Lasi	700	700	**700**
Muut kiinteät jätteet	4900	4100	**7700**
KIINTEÄT JÄTTEET YHTEENSÄ	**106 700**	**101 400**	**102 900**
Vaaralliset jätteet	500	500	**500**
Nestemäiset jätteet	4400	3600	**3700**
KAIKKI JÄTTEET YHTEENSÄ	**111 600**	**105 500**	**107 100**

Jätetiedot kattavat 83 % kohteista.
Luvut sisältävät Suomen ja lähialueet.
Vuoden 2021 jätelukujen varmennusraportti.

S-RYHMÄN KIINTEÄT JÄTTEET (TONNIA)

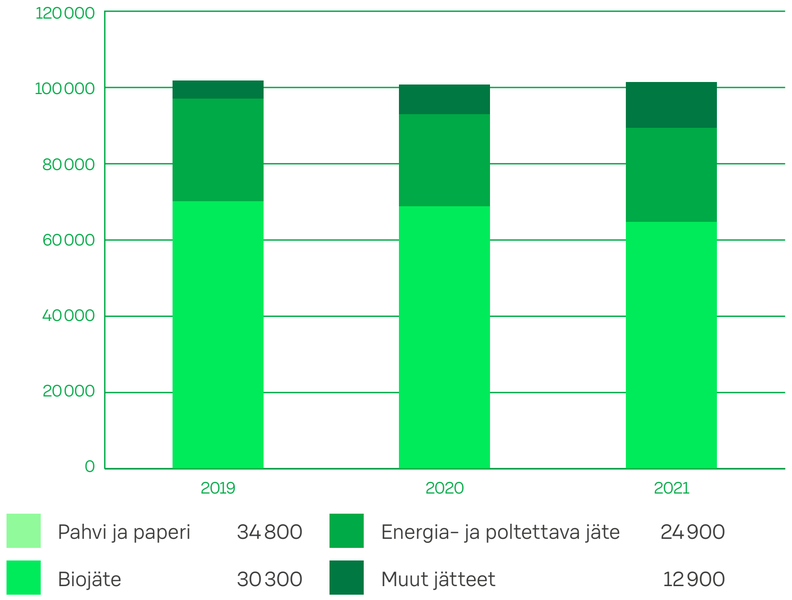

S-RYHMÄN JÄTTEIDEN KÄSITTELY JA HYÖDYNTÄMINEN, %

	2019	2020	2021
Materiaalikierrätys	42	45	**42**
Energiahyötykäyttö	27	25	**27**
Biojätteen hyödyntäminen	31	30	**31**
Kaatopaikkakäsittely	0,02	0,01	**0,09**

Luvut eivät sisällä lähialueita (Venäjä, Viro).

Biojätteen hyödyntämisellä tarkoitetaan biojätteen kompostointia tai hyödyntämistä biokaasun tai bioetanolin tuotannossa.

Vuoden 2021 jätetietojen varmennusraportti.

KATTAVA KIERRÄTYSVERKOSTO HELPOTTAA ASIAKKAIDEN OMAA KIERRÄTYSTÄ

Toimipaikoissamme on kattava Rinki-ekopisteverkosto kartonki-, lasi-, metalli- ja muovipakkauksille. Vuoden 2021 lopussa 432 myymälän yhteydessä oli Rinki-ekopiste. Näistä 267:ssä kerättiin lasin, kartongin ja metallin lisäksi muovia. Osa Kodin Terra -myymälöistämme vastaanottaa kotitalouksilta puolestaan pieniä määriä kestopuun hukkapaloja.

Rinki-ekopisteiden yhteydessä on 290 vaatekeräyspistettä. Toimipisteisiimme voi palauttaa myös pantillisia juomapakkauksia, paristoja ja akkuja sekä SER-jätettä. Vuoden 2021 aikana palautettujen muovipullojen määrä kasvoi 10 prosenttia ja tölkkien 1,5 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Kannettavia akkuja ja paristoja palautettiin toimipisteisiimme lähes 4 prosenttia enemmän kuin vuonna 2020 ja yli puolet Suomessa palautetuista kannettavista akuista ja paristoista kerätään toimipaikkojemme kautta. Asiakkaat voivat palauttaa vanhoja, käyttämättä jääneitä kynsilakkoja osaan Sokos- ja Emotion -ketjujen myymälöistä.

KIERRÄTYSPISTEET JA KIERRÄTYSMÄÄRÄT

	2019	2020	2021
Ekopisteet, kpl	427	428	**432**
Palautetut kierrätysmuovipullot, milj. kpl	221	245	**272**
Palautetut kierrätyslasipullot, milj. kpl	51	53	**53**
Palautetut alumiinitölkit, milj. kpl	617	663	**673**
Palautetut kannettavat akut ja paristot, tonnia	635	599	**621**

PULLONPALAUTUSRAHAT MAHDOLLISTA LAHJOITTAA PAIKALLISIIN HYVÄNTEKEVÄISYYSKOHTEISIIN

Keskimaan 25 myymälässä asiakkailla on mahdollisuus ohjata palautuspulloista ja -tölkeistä kertyvät eurot hyväntekeväisyyteen. Jokaisella pullonpalautuslahjoituksessa mukana olevalla myymälällä on 1–3 paikallista kohdetta kerrallaan. Vuonna 2021 pullonpalautusrahojen lahjoitussumma nousi yhteensä 23 391,20 euroon.

PAKKAUKSET

Edistämme omilla tavoitteillamme kestävää pakkaamista, kuten pakkausten kierrätettävyyttä, uudelleen käytettävyyttä ja kierrätysraaka-aineen käyttöä. Olemme sitoutuneet myös kansainvälisen Ellen MacArthur-säätiön ja YK:n käynnistämän The New Plastics Economy Global Commitment -sitoumuksen kautta muovin kiertotalouden edistämiseen jo vuodesta 2018 lähtien. Sitoumuksen olennaisimpia tavoitteita ovat muun muassa turhan muovin välttäminen ja kierrätettävyyden parantaminen. Sitoumuksen avulla edistetään myös muovin uudelleenkäyttöä, mikä vähentää neitseellisen muovin tarvetta pakkauksissa.

Vuonna 2021 täydensimme jo olemassa olevia sitoumuksiamme uudella muovinvähennystavoitteella. Tavoitteena on vähentää neitseellisen muovin määrää 20 prosenttia päivittäistavarakaupan omien tuotemerkkien pakkauksissa ja muovikasseissa vuoden 2025 loppuun mennessä vuoteen 2018 verrattuna. S-ryhmän omia tuotemerkkejä ovat esimerkiksi Rainbow ja Kotimaista.

TURHAN MUOVIN VÄLTTÄMINEN JA KIERRÄTETTÄVYYDEN PARANTAMINEN OMA MERKKI -TUOTTEISSAMME

Omien merkkien pakkauskehitys on S-ryhmässä jatkuvaa työtä. Pyrimme esimerkiksi lisäämään kierrätysmateriaalien käyttöä, parantamaan pakkausten kierrätettävyyttä sekä vähentämään pakkauksissa käytetyn muovin määrää. Olemme jatkaneet pakkausmuovin vähentämistä omien merkkien tuotteissa aina, kun se tuotteen laadun ja säilyvyyden kannalta on ollut mahdollista. Muovia vähennettiin vuoden 2021 aikana reilussa 60 oma merkki -tuotteen pakkauksessa. Vuositasolla muutoksilla säästetään kymmeniä tonneja muovia. Yksistään S-ryhmän omien merkkien pakastevihannesten ja -marjojen pakkauksista on pystytty vähentämään vuositasolla yhteensä yli miljoonan muovikassin verran muovia

korvaamalla muovipakkauksia paperi- ja kartonkipakkauksilla. Kierrätysmuovia hyödynnetään tavanomaisen neitseellisen muovin sijasta jo noin 70 oma merkki -tuotteemme pakkauksessa.

Erityisen hyvin kierrätysmuovi soveltuu päivittäiskäyttötavaratuotteiden pakkauksiin. Esimerkiksi kaikissa Rainbow-pyykinpesuainepakkauksissa hyödynnetään nykyään kierrätysmuovia. Myös muun muassa vanujen ja vaippojen pakkauksissa käytetään paljon kierrätysmuovia. Tavanomaista muovia pakkauksissa korvataan myös biopohjaisella muovilla, jota löytyy nyt lähes 40 omien merkkien tuotepakkauksesta. Esimerkiksi Kotimaista-merkin pakastemustikat ja -puolukat saivat vuoden 2021 aikana uudet, suurelta osin biopohjaisesta muovista valmistetut pakkaukset. Vuositasolla tälläkin pienellä muutoksella korvataan neitseellistä muovia lähes 5 000 kiloa.

Myös muun muassa mehujen pakkauksissa käytetään kierrätysmuovia ja esimerkiksi Mehustamo-sarjan smoothie- ja mehupullot on suurimmalta osin kierrätetystä muovista valmistettuja. Lisäksi mehupullot ovat pantillisia, mikä tuo vuosittain yli 30 000 kiloa muovia uusiokäytettäväksi.

Kaikki S-ryhmän oma merkki -tuotteiden pakkaukset voidaan lajitella pakkauskierrätykseen. Selkokieliset lajitteluohjeet löytyvät lähes kaikista omien merkkien pakkauksista, jotta asiakkaan on yhä helpompi lajitella pakkaus kierrätykseen. Päivittäistavarakaupan oma merkki -tuotteiden pakkauksista voidaan kierrätyksessä hyödyntää noin 92 prosenttia. Kierrätyskelpoisuuden näkökulmasta haastavimpia materiaaleja ovat muun muassa elintarvikepakkausten monikerrosmuovit tai muut yhdistelmämateriaalit, joissa olemassa oleva pakkausratkaisu on tärkeässä roolissa tuotteen laadun ja säilyvyyden turvaamiseksi sekä hävikinhallinnan ehkäisemiseksi, mutta korvaavia hyvin kierrätettäviä materiaaleja ei välttämättä ole saatavilla.

Konkreettisia tavoitteita ja tekoja vastuullisen muovin käytön edistämiseksi sisältävä muovilinjauksemme julkaistiin keväällä 2018. Yhdessä kumppaneidemme ja asiakkaidemme kanssa edistämme muovin kiertoa ja ehkäisemme luonnon roskaantumista. Lisää tietoa muovilinjauksestamme löydät **S-ryhmä.fi**:stä.

PYRIMME LISÄÄMÄÄN KIERRÄTYSMATERIAALIEN KÄYTTÖÄ, PARANTAMAAN PAKKAUSTEN KIERRÄTETTÄVYYTTÄ SEKÄ VÄHENTÄMÄÄN PAKKAUKSISSA KÄYTETYN MUOVIN MÄÄRÄÄ.

SOKOKSEN MUOVIKASSIEN MYYNTI JATKOI LASKUAAN

Päivittäistavarakaupassa myytiin 147 miljoonaa muovikassia ja myyntimäärä kasvoi hieman edellisestä vuodesta. Vaikka muovikasseissa käytetyn kierrätysraaka-aineen määrä pysyi suurin piirtein vuoden 2020 tasolla ja oli 89 prosenttia, on kierrätysraaka-aineen osuus kuitenkin noussut reilusti vuodesta 2019 lähtien. Vuonna 2019 kierrätysraaka-aineen osuus oli 63 prosenttia. Lisäksi paperi- (–1 %) ja biokantokassien (–8 %) myynti jatkoi edelleen laskuaan.

Viime vuosina muutokset ostoskassien myynnissä ovat olleet suuria. Eniten kassien ostokäyttäytymiseen on vaikuttanut Sokoksen muovikassien muuttuminen maksullisiksi. Vuonna 2021 Sokoksella myytiin muovikasseja enää alle 38 000 kappaletta ja vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna oli yli 80 prosenttia. Vastaavasti kestokassien myyntimäärä on kasvanut yli 40 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna. Kestokassien myynti on kuitenkin varsin vähäistä, sillä vuonna 2021 niitä myytiin Sokoksilla alle 4 000 kappaletta.

Sokoksella on testattu suomalaisen Paptic Oy:n kehittämiä paperikangaskasseja. Kassit on valmistettu FSC-sertifioitujen puiden selluloosakuiduista. Vaikka materiaali on paperimaista, se hylkii vettä ja on perinteistä paperikassia joustavampaa. Kassi kestää useamman käyttökerran ja kun siitä halutaan luopua, se sopii paperin- ja kartonginkeräykseen.

S-RYHMÄN HOTELLIEN TYÖASUT JALOSTUVAT PILOTISSA UUSIOKUIDUKSI

Sokos Hotels -ketjun hotellit ja niiden yhteydessä toimivat ravintolat ovat aloittaneet työvaateyritys Touchpoint Oy:n kanssa pilotin käytettyjen työvaatteiden kierrättämisestä. Sen tavoitteena on kerätä käytöstä poistetut työvaatteet ja valmistaa niistä kierrätyskuitua, jota voidaan käyttää uusien tuotteiden raaka-aineena.

Touchpointin ja Sokos Hotels -ketjun poistotekstiilipilotissa on tarkoituksena tunnistaa kierrätykseen soveltuvat materiaalit ja luoda S-ryhmään uusia sisäisiä toimintamalleja, jotka mahdollistavat tekstiilien laajemman kierrätyksen myös muilla ryhmän toimialoilla. Keskeisenä toimijana pilottihankkeessa on ravintoloita ja hotelleja palveleva S-ryhmän tukkukauppa Meira Nova.

YHÄ USEAMPI PAKKAUS KIERTÄÄ LOGISTIIKASSA

Paluulogistiikan merkitys on kasvanut viime vuosina myös materiaalitehokkuuden näkökulmasta. Pakkauksien uudelleen käyttö onkin lisääntynyt merkittävästi myös logistiikassamme. Perinteisten puulavojen ja rullakoiden lisäksi hyödynnämme logistiikassamme yhä enemmän muovisia hedelmä- ja vihanneslaatikoita, mikä on vähentänyt etenkin myymälöiden pahvijakeen määrää. Uudelleenkäytettävien IFCO-hevilaatikoiden käyttö kasvoi kuusi prosenttia vuoteen 2020 verrattuna ja vuoden 2021 aikana hevi-tuotteiden toimitusketjussamme kiersi reilu 17 miljoonaa uudelleenkäytettävää laatikkoa.

Paluukuormassa kulkeutuvat nykyään niin muovi- ja pahvijae kuin palautuspullot ja -tölkit. Uusimpina tuotteina kierrätyslogistiikassa kiertävät myymälöiden kukkaämpärit ja karkkilaatikot. Kukkaämpäreiden keräys aloitettiin HOK-Elannon toimipaikoista, joissa käytetään vuosittain 100 000 ämpäriä. Kukkaämpäreiden keräyksen laajentuessa ja karkkilaatikoiden siirtyessä kierrätyslogistiikkaan yhä enemmän muoviraaka-ainetta saadaan kiertoon ja uusien tuotteiden valmistukseen. Tällä hetkellä kukkaämpäreistä kertyy noin 90 tonnia muovia vuodessa. Kierrätyslogistiikan kautta kerättiin vuonna 2021 noin 1 300 tonnia pahvia ja muovia ja yli 20 000 tonnia palautuspulloja ja -tölkkejä. Kartoitamme edelleen kierrätyskelpoisia muovijakeita ja pyrimme lisäämään näiden kierrätyslogistiikkaa.

KIERRÄTYSLOGISTIIKAN KAUTTA KERÄTTIIN VUONNA 2021 NOIN 1 300 TONNIA PAHVIA JA MUOVIA JA YLI 20 000 TONNIA PALAUTUSPULLOJA JA -TÖLKKEJÄ.

S-RYHMÄ TÄHTÄÄ RUOKAHÄVIKIN PUOLITTAMISEEN

Tähtäämme ruokahävikin puolittamiseen vuoteen 2030 mennessä. Uusi tavoite on linjassa YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden kanssa.

MYYMÄLÖIDEN HÄVIKKI NOUSI POIKKEUKSELLISEN VUODEN JÄLKEEN

S-ryhmän ruokakauppojen hävikki vuonna 2021 oli 1,47 prosenttia, kun se edellisenä vuonna oli 1,4. Suhteellinen ruokahävikki kasvoi neljä prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Vuosi 2020 oli koronan vuoksi hyvin poikkeuksellinen myös hävikin suhteen. Vuonna 2021 hävikkiä syntyi 1418 tonnia enemmän kuin edellisvuonna. Hävikki on laskenut 18 prosenttia vuodesta 2014.

Yksi näkyvistä hävikin hallintakeinoista on myymälöiden ns. punalaputetut tuotteet. Ruokakaupoissamme myytiin vuonna 2021 yhteensä noin 87 miljoonaa punalaputettua tuotetta (–30 % ja –60 % normaalihinnasta). Korotetun ilta-alen suosio näkyy erityisesti pienissä myymälöissä, kuten Alepoissa, joista käytäntö lähti liikkeelle viitisen vuotta sitten. Valtakunnallinen ilta-alekäytäntö täytti puolestaan neljä vuotta vuoden 2021 syksyllä. Käyttökelpoista ruokaa lahjoitetaan myös hyväntekeväisyyteen ja S-ryhmällä on noin 400 ruoka-apukumppania. Lisäksi ruokalahjoitustoimintaa harjoitetaan myös Viron ja Venäjän toimipaikoissa (SOK ilmoitti 4.3.2022 luopuvansa liiketoiminnoistaan Venäjällä). Lahjoitustoiminnan ohella jo 11 osuuskauppaa hyödyntää hevihävikkilaatikoita ja -pusseja.

MYYMÄLÖIDEMME RUOKAHÄVIKKI ON LASKENUT

18 %

SUOMESSA VUODESTA 2014

MARKETIN HYVIKKILAATIKKO PELASTAA KASVIKSET JA LEIVÄT HÄVIKILTÄ – ”VARMA HITTI”

Kun ruokakauppojen hevi-osaston tuotteet eivät ole enää täydellisessä myyntikunnossa, mutta kuitenkin syöntikelpoisia, ne poimitaan myyntiin erillisiin ja edullisiin hevihävikkipusseihin ja -laatikoihin. Näin taklaamme hävikkiä ja säästämme resursseja.

Pääkaupunkiseudulla ja Uudenmaan alueella toimivan HOK-Elannon 64 S-marketissa myydään hyvikkilaatikoita, joihin kerätään hävikkiuhan alta pelastettuja hedelmiä ja vihanneksia tai parasta ennen päivän saavuttaneita leipomotuotteita. Kahden euron hyvikkilaatikot tuovat kaivatun lisän hedelmä- ja vihanneshävikin hillitsemiseen. Päivän kattaus on aina vähän erilainen ja määrät vaihtelevat myös satokauden mukaan.

Tärkein työ hävikin hillitsemiseksi tehdään datan kautta ennustamalla. Ennuste ei kuitenkaan osu aina napakymppiin ja hedelmiin ja vihanneksiin voi myös tulla kauneusvirheitä tai kolhuja. Aamupäivän hyvikkilaatikko on odotettu lisä punalappu-tuotteiden ja suositun ilta-alen rinnalle.

S-ryhmän tavoitteena on mennä kohti hävikin puolittamista vuoteen 2030 mennessä. Kaupassa hävikkitalkoot ovat jokapäiväistä arkea ja haluamme kannustaa myös asiakkaitamme kiinnittämään huomiota ruokahävikkiin.

Hyvikkilaatikot ja hevihävikkipussit ovat olleet hitti. Ensimmäisenä konseptia alettiin soveltaa Osuuskauppa Varuboden-Oslan alueella vuonna 2017 ja nykyään se on käytössä jossain muodossa 11 alueosuuskaupan alueella.

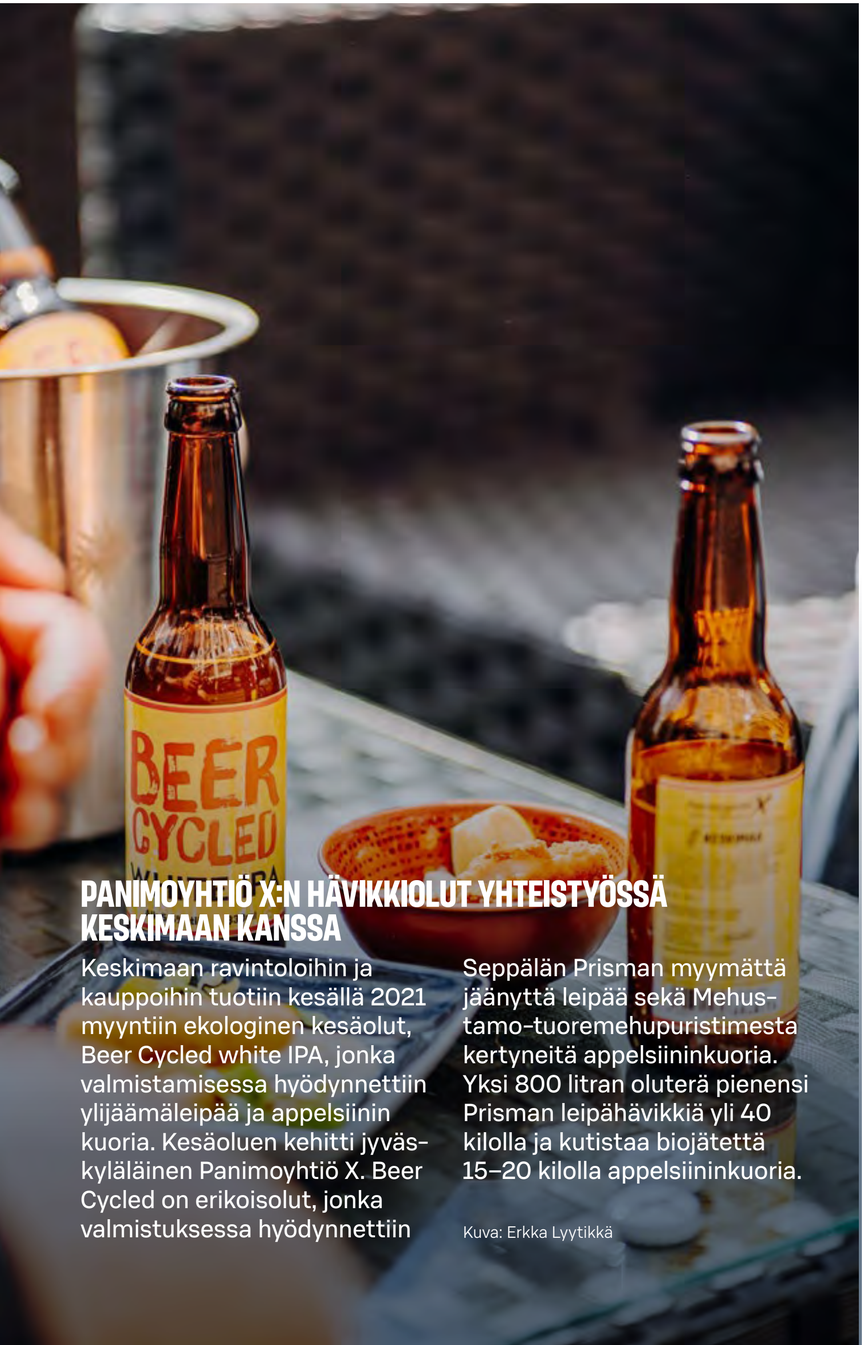

PANIMOYHTIÖ X:N HÄVIKKIOLUT YHTEISTYÖSSÄ KESKIMAAN KANSSA

Keskimaan ravintoloihin ja kauppoihin tuotiin kesällä 2021 myyntiin ekologinen kesäolut, Beer Cycled white IPA, jonka valmistamisessa hyödynnettiin ylijäämäleipää ja appelsiinin kuoria. Kesäoluen kehitti jyväskyläläinen Panimoyhtiö X. Beer Cycled on erikoisolut, jonka valmistuksessa hyödynnettiin Seppälän Prisman myymättä jäänyttä leipää sekä Mehustamo-tuoremehupuristimesta kertyneitä appelsiininkuoria. Yksi 800 litran oluterä pienensi Prisman leipähävikkiä yli 40 kilolla ja kutistaa biojätettä 15–20 kilolla appelsiininkuoria.

Kuva: Erkka Lyytikkä

RAVINTOLOIDEN HÄVIKKI LASKUSUUNNASSA

S-ryhmän ravintoloissa kokonaishävikki oli 1,35 prosenttia vuonna 2021, kun se edellisenä vuonna oli 1,87 prosenttia. Onnistuimme laskemaan hävikkiä ja vuoden 2020 aikana toimialaa kohdanneet rajoitus- ja sulkutoimet sekä vaikeasti ennakoitava, hävikkiä nostanut volyymin vaihtelu saatiin hallintaan.

Pyrimme jatkuvasti etsimään ja kehittämään uusia tapoja hävikin vähentämiseksi ravintoloissamme. Yksi uusimmista keinoista on Helsingin Sokoksen S-marketin ja viereisen Happy Farmer -ravintolan ruokahävikkiä minimoiva yhteistyö, jossa samassa kiinteistössä olevan S-marketin hävikkiuhanalaisia tuotteita kerätään Happy Farmerin keittiön raaka-aineiksi. Näistä aineksista valmistetaan ravintola-annoksiin sopivia komponentteja ja myös kokonaisia annoksia. Samalla arvoketjun kokonaishävikki laskee.

LÄHES 100 000 PELASTETTUA RUOKA-ANNOSTA RESQ CLUBIN KAUTTA

Haastavasta vuodesta huolimatta onnistuimme pelastamaan S-ryhmän ravintoloiden ja ABC:n kautta lähes 100 000 ruoka-annosta, ja samalla säästämään lähes 245 tonnia CO_2-päästöjä vuoden 2021 aikana. Yhteensä ruoan pelastuspalvelua ResQ Clubia hyödynnettiin 137 toimipaikassamme.

Lisäksi kaikissa HOK-Elannon Coffee House -kahviloissa ja muutamassa muussa osuuskaupan kahvilassa on käytössä iltaale, jolloin aukiolon viimeisenä tuntina myydään vitriinissä olevia tuotteita puoleen hintaan.

S-ryhmän myymälät, ravintolat sekä ABC olivat mukana valtakunnallisessa Rakasta joka murua -kampanjassa, jossa kannustettiin kaikkia vähentämään ruokahävikkiä ja lajittelemaan biojätettä. Kampanjan avulla muistutettiin omien valintojen tärkeydestä ruokahävikin vähentämiseksi.

BIOVAAKA VÄHENTÄÄ NOUTOPÖYDÄN RUOKAHÄVIKKIÄ KOUVOLASSA

S-ryhmän ravintoloissa hävikin määrään on kiinnitetty huomiota jo pitkään. Ruokahävikin mittausta ja seurantaa tehdään tavallisesti manuaalisesti ravintolatyön lomassa. Vuoden 2021 syksyllä hävikin minimoimiseen haettiin uudenlaista tehoa tekniikasta, kun **Pizza & Buffa -ravintolassa Kouvolassa otettiin testikäyttöön kaksi lappeenrantalaisen Biovaaka Oy:n kehittämää biovaakaa**.

Biovaaka antaa välitöntä palautetta ravintolassa kertyvän hävikin määrästä. Samalla se luo dataa, jonka pohjalta ravintola saa nykyistä helpommin ja kokonaisvaltaisemmin tarkkaa tietoa sen toiminnan eri osa-alueilla syntyneestä ruokahävikistä.

Pizza & Buffassa yksi biovaaka sijaitsee astioiden palautuspisteessä, jonne asiakkaat tyhjentävät lautastähteet. Toinen laite on keittiön takatiloissa, ja siinä punnitaan keittiötyöskentelyssä syntyneet biojätteet.

Myös asiakkaat ovat avainasemassa hävikin minimoimisessa, ja astioita palauttaessa biovaaka antaakin asiakkaalle palautteen jätteen määrästä kolmella hymiönaamalla. Biovaaka ei kuitenkaan anna palautettaan kaiken lautasella olevan ruokajätteen mukaan. Järjestelmään on syötetty tietty hävikkiluku, jolla huomioidaan lautaselle mahdollisesti jääneet syömäkelvottomat ainekset, kuten luut ja kuoret.

Jo ensimmäiset testiviikot osoittivat, että biovaaka antaa uudenlaista perspektiiviä hävikinhallintaan. Aiempaa tarkemman tiedon ohella se on vapauttanut henkilökunnan aikaa muihin töihin.

Pizza & Buffan asiakkaat ovat olleet erittäin kiinnostuneita pilottihankkeesta ja ovat olleet hyvillään siitä, että heitä kannustetaan kuluttamaan vastuullisemmin.

KOHTI YHDENVERTAISTA MAAILMAA – ERIARVOISUUTTA POISTAEN

82 IHMISOIKEUDET S-RYHMÄSSÄ
86 VASTUULLINEN HANKINTA
94 TURVALLISUUDEN VARMISTAMINEN
98 TIETOSUOJA
100 HENKILÖSTÖN HYVINVOINTI
105 MONIMUOTOISUUS

S-ryhmä on sitoutunut kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikissa toiminnoissaan ja noudattamaan YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden mukaista huolellisuutta kielteisten ihmisoikeusvaikutusten ennaltaehkäisemiseksi.

EDISTÄMME ERITYISESTI SEURAAVIA YK:N KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEITA

5 SUKUPUOLTEN TASA-ARVO
8 IHMISARVOISTA TYÖTÄ JA TALOUSKASVUA
10 ERIARVOISUUDEN VÄHENTÄMINEN
12 VASTUULLISTA KULUTTAMISTA
16 RAUHA, OIKEUDENMUKAISUUS JA HYVÄ HALLINTO
17 YHTEISTYÖ JA KUMPPANUUS

YK:n ohjaavien periaatteiden noudattaminen edellyttää julkista sitoutumista ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, huolellista ihmisoikeusriskien arviointia sekä toimintatapoja riskien ennaltaehkäisemiseksi ja haitallisten vaikutusten korjaamiseksi. Lisäksi periaatteet edellyttävät avointa viestintää riskeistä, toimenpiteistä ja haasteista.

IHMISOIKEUDET S-RYHMÄSSÄ

Ihmisoikeusvaikutuksemme liittyvät erityisesti omaan henkilöstöömme, asiakkaisiimme sekä hankintaketjujemme työntekijöihin ja yhteisöihin. Erityisesti hankintaketjuissa ihmisoikeusriskit ja haasteet kytkeytyvät kiinteästi ympäröivään yhteiskuntaan, ja niihin täytyy vaikuttaa pitkäjänteisellä työllä niin hankintaketjujen toimijoiden kuin muiden verkostojen kautta.

S-RYHMÄN IHMISOIKEUS-PERIAATTEET

S-ryhmän ihmisoikeusperiaatteissa kuvataan S-ryhmän hallintamalli ihmisoikeusasioiden tunnistamiseen, johtamiseen, riskienhallintaan ja viestintään. Lisäksi periaatteissa määritellään ihmisoikeusasioihin liittyvät roolit ja vastuut. Periaatteiden tarkoitus on tukea ihmisoikeusasioiden pitkäjänteistä ja systemaattista johtamista S-ryhmässä sekä kuvata sidosryhmille lähestymistapamme ihmisoikeuksiin. Periaatteet täydentävät SOK-yhtymän eettisissä periaatteissaan asettamaa sitoumusta ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Ihmisoikeusperiaatteet ovat SOK:n hallituksen hyväksymät.

EETTINEN INDEKSI

Vuodesta 2017 asti olemme seuranneet niin sanottua eettistä indeksiä, joka on osa työtyytyväisyyskyselyämme. Indeksi mittaa henkilöstön luottamusta työnantajaansa, kokemusta yrityksen toimintatapojen eettisyydestä sekä siitä, miten yrityksen arvoja ja periaatteita noudatetaan päivittäisessä työssä. Vuonna 2021 indeksi oli 80,1 (2020: 79,6) asteikon ollessa 0–100.

SOK-YHTYMÄN SITOUMUKSET JA PERIAATTEET

> **SOK-yhtymän eettiset periaatteet**
SOK:n hallituksen hyväksymissä eettisissä periaatteissa sitoudumme kunnioittamaan ja edistämään ihmisoikeuksia kaikissa toiminnoissamme ja odotamme samaa myös yhteistyökumppaneiltamme. Eettiset periaatteet koskevat koko SOK-yhtymän henkilöstöä. Monet osuuskaupoistamme ovat omaksuneet SOK-yhtymän eettiset periaatteet myös omiksi periaatteikseen tai niillä on erilliset omat periaatteet.

> **S-ryhmän ihmisoikeusperiaatteet**
SOK:n hallituksen hyväksymissä S-ryhmän ihmisoikeusperiaatteissa kuvaamme huolellisuusvelvoitteen mukaisen toimintamallimme ja ihmisoikeustyön johtamisen yritysryhmässä.

> **Amfori Code of Conduct**
Kansainvälisen vastuullisuusverkosto amforin jäsenenä S-ryhmä on sitoutunut amfori Code of Conductiin. Se on osa hankintasopimuksiamme ja asettaa odotuksemme tavarantoimittajillemme.

> **Women's Empowerment Principles**
S-ryhmä on sitoutunut YK:n tasa-arvojärjestö UN Womenin ja YK:n yritysvastuualoite UN Global Compactin tasa-arvoa ja monimuotoisuutta edistäviin periaatteisiin.

IHMISOIKEUSASIOIDEN JOHTAMINEN

Ihmisoikeusasioiden johtaminen S-ryhmässä on osa vastuullisuuden johtamista, josta vastaa SOK Vastuullisuus -yksikkö. Konsernin johtoryhmässä SOK Vastuullisuus kuuluu viestinnästä, markkinoinnista ja vastuullisuudesta vastaavan johtajan alaisuuteen. SOK Vastuullisuus -yksikkö vastaa ihmisoikeusperiaatteista, niiden kehittämisestä ja toimeenpanon ohjauksesta. Lisäksi yksikkö vastaa S-ryhmä-tasolla ihmisoikeusriskien arvioinnista ja uusien toimintamallien kehittämisestä sekä ohjaa ja koordinoi yrityksen eri toiminnoissa tehtävää jatkuvaa ihmisoikeusriskien arviointia. SOK Vastuullisuus vastaa myös ihmisoikeuksiin liittyvästä sisäisestä ja ulkoisesta raportoinnista.

Johtamismallin mukaisesti SOK Vastuullisuus raportoi säännöllisesti SOK:n hallitukselle ja ylimmälle johdolle keskeiset ihmisoikeuksia koskevat riskit, tunnusluvut ja tapauskohtaisesti tärkeimmät hankkeet. SOK:n hallitus hyväksyy ihmisoikeuksiin liittyvät periaatteet ja sitoumukset. SOK:n yksiköt ja tytäryhtiöt arvioivat keskeiset liiketoiminta-aluekohtaiset riskit ja ennaltaehkäisevät toimenpiteet. Yksiköt vastaavat myös ihmisoikeuksiin keskeisesti liittyvistä ennaltaehkäisevistä ja korjaavista toimenpiteistä. Ihmisoikeudet ovat yksi vastuullisuusohjelmamme pääteemoista. Tavoitteet, toimenpiteet ja hankkeet määritellään yhdessä liiketoimintojen kanssa. Keskeisimmät tavoitteet on kytketty osaksi vastuullisuusohjelmaamme.

IHMISOIKEUSRISKIEN ARVIOINTI

YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden mukaisesti pyrimme huolellisesti arvioimaan ja ennakoimaan toimintamme ihmisoikeusvaikutukset sekä ehkäisemään ja lieventämään kielteisiä ihmisoikeusvaikutuksia. Ihmisoikeusvaikutusten arviointi on jatkuva prosessi. Ihmisoikeusvaikutusten arvioinnissa on tunnistettu ryhmät, joiden ihmisoikeuksiin S-ryhmällä voi mahdollisesti olla vaikutusta joko suoraan tai epäsuorasti. Arvioinnissa huomioidaan myös erityisen haavoittuvat henkilöt ja ryhmät, kuten lapset, naiset, siirtolaistyöntekijät ja henkilöt, joilla on erityistarpeita. S-ryhmän ihmisoikeusvaikutusten arvioinnissa hyödynnämme eri järjestöjen ja viranomaisten raportteja ja tutkimuksia, maita koskevia riskinarviointeja (mm. amfori BSCI:n riskimaaluokitusta) sekä vuoropuhelua sidosryhmien, kuten kansalaisjärjestöjen kanssa. Lisäksi hyödynnämme auditoinneista saatua tietoa ja omaa kokemustamme muun muassa tehtaiden työolojen valvonnasta. Arviointiin osallistuu S-ryhmän asiantuntijoita eri liiketoiminta-alueilta, hankinnasta, henkilöstöhallinnosta ja vastuullisuusyksiköstä.

VAKAVIMMAT IHMISOIKEUSRISKIT

S-ryhmällä on mahdollisesti sekä suoria että epäsuoria vaikutuksia eri ryhmien ihmisoikeuksiin. Suorat vaikutukset liittyvät S-ryhmän henkilökuntaan ja asiakkaisiin, epäsuorat liiketoimintasuhteiden kautta hankintaketjuihin. Seuraavassa on kuvattu keskeisimmät suorat ja epäsuorat ihmisoikeusvaikutukset. Kyseessä ei ole kaikenkattava lista, vaan keskeisimmät ja vakavimmat ihmisoikeusvaikutukset, joiden pienentämiseen kiinnitämme erityistä huomiota. Myös muut ihmisoikeudet ovat yhtäläisen tärkeitä, ja jatkamme työtä sen varmistamiseksi, että emme aiheuta haittaa niiden toteutumiselle.

IHMISOIKEUSVAIKUTUSTEN ARVIOINNISSA ON TUNNISTETTU RYHMÄT, JOIDEN IHMISOIKEUKSIIN S-RYHMÄLLÄ VOI MAHDOLLISESTI OLLA VAIKUTUSTA JOKO SUORAAN TAI EPÄSUORASTI.

SUORAT VAIKUTUKSET

S-ryhmän vakavimmat suorat ihmisoikeusvaikutukset liittyvät asiakkaidemme ja henkilöstömme turvallisuuteen. Toimipaikkojen ja tuotteiden turvallisuuden varmistaminen, omavalvonta sekä esimerkiksi alkoholi- ja tupakkatuotteiden ikärajavalvonta ovat jatkuvaa työtä, jolla varmistamme, ettei kenenkään turvallisuus vaarannu työssä tai asioidessa S-ryhmässä. Koronapandemian jatkuessa jatkoimme tehostettuja toimenpiteitä henkilökunnan ja asiakkaiden terveysturvallisuuden varmistamiseksi. Syksyllä 2021 S-ryhmän ravintolat sitoutuivat koronapassin käyttöön.

Asiakkaidemme ja henkilökuntamme syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus ovat myös mahdollisia suoria ihmisoikeusvaikutuksiamme. Syrjimättömyys tarkoittaa muun muassa asiakkaiden ja henkilökunnan tasapuolista kohtelua ja toimipaikkojen esteettömyyttä. Kunnioitamme työntekijöidemme oikeutta ammatilliseen järjestäytymiseen, emmekä hyväksy minkäänlaista syrjintää tai häirintää. Henkilöstötyössä laadimme muun muassa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ja koulutamme henkilökuntaamme tasa-arvoisen ja syrjimättömän työyhteisön varmistamiseksi.

EPÄSUORAT VAIKUTUKSET

S-ryhmällä on mahdollisesti myös epäsuorasti vaikutusta tuotteiden ja palveluiden hankintaketjuissa työskentelevien ihmisten ihmisoikeuksiin. Vakavimmat epäsuorat ihmisoikeusvaikutuksemme ovat pakkotyö, syrjintä ja järjestäytymisoikeuden loukkaukset, lapsityövoiman hyväksikäyttö, elämiseen riittämätön palkka, ylipitkät työajat sekä työterveyden ja -turvallisuuden vaarantaminen. Yleisesti ottaen S-ryhmän suurimmat ihmisoikeusriskit liittyvät hankintaketjuissa

- maihin, joissa lainsäädäntö, sen toimeenpano ja valvonta ovat puutteellisia tai jotka eivät ole ratifioineet kansainvälisiä työ- ja ihmisoikeussopimuksia
- maihin, joissa työskentelee paljon maan sisäisiä tai ulkomailta tulleita siirtotyöläisiä
- tuotteisiin ja raaka-aineisiin, joita tuotetaan korkean riskin maissa, ja joiden valmistamisessa käytetään paljon matalasti koulutettua työvoimaa
- tavarantoimittajiin, jotka eivät ole sitoutuneet vastuullisuusaloitteisiin ja kehittäneet toimintatapoja vastuullisen hankinnan varmistamiseksi
- sertifioimattomiin riskiraaka-aineisiin
- pitkiin toimitusketjuihin.
- Lisäksi on huomioitava, että myös niin sanottujen ei-riskimaiden sisällä voi olla alueita, joihin liittyy kohonneita ihmisoikeusriskejä.

IHMISOIKEUSVAIKUTUSTEN EHKÄISEMINEN JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

S-ryhmän ihmisoikeustyön perusta on huolellisessa riskien arvioinnissa ja toimenpiteiden kohdentamisessa sinne, missä riskit ovat korkeimmat. YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden mukaisesti toimenpiteiden priorisoinnissa on huomioitu vaikutuksen vakavuus ja peruuttamattomuus, todennäköisyys sekä se, onko vaikutus S-ryhmän suoraan aiheuttama vai epäsuorasti esimerkiksi liiketoimintasuhteen kautta.

Ihmisoikeusriskejä pyritään ennaltaehkäisemään hankintaketjuissa monin tavoin, muun muassa riskimaatavarantoimittajien auditointien ja riskiraaka-aineiden sertifiointien avulla. Odotamme kaikilta tuote- ja palvelutoimittajiltamme ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä tuotteiden jäljitettävyyttä raaka-aineiden alkuperään saakka. Riippumattomien auditointien ja sertifikaattien rinnalle olemme kehittäneet hankintaketjujen ihmisoikeusriskien juurisyihin pureutuvan tutkimusmallin. Tavoitteena on tunnistaa ajankohtaisia, tuotteisiin tai tuotantomaihin liittyviä ihmisoikeuskysymyksiä sekä niiden juurisyitä, jotta voimme omalta osaltamme vaikuttaa niihin yhdessä sidosryhmien ja kumppaneidemme kanssa. Tutkimukset tekee ulkopuolinen riippumaton taho, ja viestimme tuloksista avoimesti.

Pyrimme vaikuttamaan keskeisten hankintamaiden työolojen ja niihin vaikuttavan lainsäädännön kehitykseen yhteistyöverkostojemme kautta, kun kehitys on ristiriidassa kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja ILO:n työelämän normien kanssa. Keskeisin vaikuttamiskeino on avoin vuoropuhelu sidosryhmien ja omien yhteistyöverkostojemme kanssa. Vaikuttamista voidaan tehdä myös esimerkiksi erilaisin kannanotoin viranomaisille tai yrityksille, joko yksin tai yhdessä kansainvälisten verkostojen kanssa.

Mikäli S-ryhmän omassa toiminnassa tulee esiin suoria ihmisoikeuksien loukkauksia, käynnistämme välittömästi asiaa koskevan selvityksen asianosaisen liiketoiminta- tai muun yksikön ja sidosryhmien kanssa. Korjaavilla toimenpiteillä pyrimme ehkäisemään laajemmat vaikutukset sekä tilanteen mukaan korjaamaan jo syntyneet vahingot. Tarkastelemme myös omia toimintatapojamme, jotta vastaavaa ei tapahtuisi uudestaan.

S-ryhmä liittyi Bangladesh Accordiin vuonna 2020 ja sen rauettua uuteen Intenational Accord -aloitteeseen (International Accord for Health and Safety in the Textile and Garment Industry) syksyllä 2021. Accordissa mukana olevien yritysten käyttämillä vaatetehtailla tehdään säännöllisiä palo- ja rakennusturvallisuustarkastuksia, joiden pohjalta tehtävillä korjaustoimilla ja koulutuksilla parannetaan tehtaiden palo- ja rakennusturvallisuutta. Kaikki S-ryhmälle vaatteita valmistavat bangladeshilaiset tehtaat ovat mukana Accord-prosessissa.

Mikäli S-ryhmän tavara- tai palveluhankinnoissa tulee ilmi ihmisoikeuksiin liittyviä epäkohtia, käynnistämme välittömästi selvityksen asiasta. Korjaavista toimenpiteistä sovitaan asianosaisen yhteistyökumppanin kanssa, ja toimenpiteiden suorittamista seurataan muun muassa auditointien avulla. Yhteistyötä kumppanin kanssa ei ensisijaisesti katkaista, koska se ei edistä työntekijöiden asemaa tehtailla eikä viljelmillä. Paras tapa kehittää toimintaa on tehdä se yhdessä. Myöskään jonkin

tuotteen tai hankinta-alueen boikotointi ei ole koskaan ensisijainen ratkaisumme, sillä usein se vaikeuttaa entisestään kaikista heikoimmassa asemassa olevien työntekijöiden asemaa. Yhteistyö voidaan lopettaa tilanteessa, jossa yhteistyökumppani ei osoita halua ja sitoutumista kehittää toistuvasti havaittuja puutteita. Yhteistyö voidaan lopettaa myös, mikäli yhteistyökumppani ei suostu kolmannen osapuolen riippumattomaan auditointiin. Yhteistyökumppaneiden valmiuksia parantaa työntekijöiden olosuhteita pyritään lisäämään kouluttamalla itse sekä ohjaamalla toimittajia amforin järjestämiin koulutuksiin.

S-ryhmä laati sisäisen toimintaohjeen ja perehdytti henkilökuntaa ihmiskaupan ja työperäisen hyväksikäytön tunnistamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Ihmiskaupan ja työperäisen hyväksikäytön riski on olemassa myös Suomessa, ja siksi on tärkeää, että esimerkiksi toimipaikkojemme työntekijät ja hankinnoista vastaavat henkilöt osaavat tunnistaa ja raportoida huolensa ja selvittää yhteistyökumppanien toimintatavat.

Erityisesti hankintaketjuissa S-ryhmällä ei aina ole mahdollista suoraan vaikuttaa puutteiden korjaamiseen. Tällöin vaikutusvallan kasvattaminen yhteistyöllä toisten yritysten, vastuullisuusaloitteiden ja muiden verkostojen kanssa on tärkeää.

ANONYYMI ILMOITUSKANAVA

S-ryhmässä on käytössä vuonna 2019 perustettu anonyymi ilmoituskanava, joka on avoin sekä S-ryhmän henkilökunnalle että ulkoisille sidosryhmille. Ilmoituskanavaan voi ilmoittaa epäilyt väärinkäytöksistä ja eettisten periaatteiden vastaisesta toiminnasta, jolloin epäily tutkitaan. Anonymiteetin varmistamiseksi ilmoituskanavaa hoitaa ulkopuolinen kumppanimme, WhistleB. Ilmoitusmenettely on salattu, ja kaikki ilmoitukset käsitellään luottamuksellisesti.

Vuonna 2021 S-ryhmän ilmoituskanavaan tuli yhteensä 34 ilmoitusta. Ilmoitukset liittyivät pääasiassa HR-kysymyksiin, työsuojeluun tai ohjeiden vastaiseen toimintaan. Merkittävä osa ilmoituksista (13 kpl) oli ilmoituskanavaan kuulumattomia (asiakaspalautetyyppisiä) ilmoituksia. Viranomaistutkintaan johtaneita ilmoituksia ei vuoden aikana tullut yhtään.

Kanavaan jätetyt ilmoitukset käsittelee SOK Riskienhallinta yhdessä S-ryhmän eri organisaatioiden vastuuhenkilöiden kanssa käsittelyn riippumattomuus turvaten. Ilmoituskanavan kautta tulleiden ilmoitusten pohjalta päädyttiin muun muassa tarkentamaan ohjeita ja pelisääntöjä sekä läpikäymään niitä työntekijöiden kanssa.

S-ryhmän oman kanavan lisäksi sidosryhmille on tarjolla kauppatapalautakunnan kanava, jonne voi raportoida epäreiluista kauppatavoista sekä amforin ilmoituskanava, johon voi ilmoittaa ihmisoikeuksien loukkauksista amforin jäsenten-hankintaketjuissa.

Koulutamme henkilöstöämme jatkuvasti eettisistä periaatteista. Eettisten periaatteiden koulutuksessa käsitellään muun muassa lahjomattomuuden periaatetta, esteellisyyttä päätöksenteossa ja tasa-arvoista kohtelua työyhteisössä sekä muistutetaan mahdollisuudesta ilmoittaa anonyymisti periaatteiden rikkomuksista. Koulutus on myös osa uusien työntekijöiden perehdytystä.

IHMISOIKEUSPUOLUSTAJIEN TUKEMINEN

S-ryhmän pitkäaikainen käytäntö on tukea avoimesti kansalaisyhteiskunnan työtä ihmisoikeuksien tukemiseksi hankintaketjuissa. Ihmisoikeuspuolustajilla tarkoitetaan henkilöitä tai ryhmiä, jotka edistävät ihmisoikeuksien toteutumista paikallisesti, kansallisesti tai kansainvälisesti. Tyypillisesti kansalaisjärjestöt, ammattiyhdistysliikkeen edustajat tai työpaikan työolosuhteiden epäkohtia esiin nostavat työntekijät voivat olla ihmisoikeuspuolustajia.

Emme puutu tai häiritse ihmisoikeuspuolustajien tai kansalaisyhteiskunnan toimintaa, mukaan lukien S-ryhmään liittyvää kampanjointia. Odotamme yhteistyökumppaneiltamme vapaan kansalaisyhteiskunnan ja ihmisoikeuspuolustajien työn kunnioittamista, emmekä hyväksy minkäänlaista häirintää yhteistyökumppaniemme taholta. Tilanteissa, joissa on selvää näyttöä, että yhteistyökumppanimme häiritsee tai estää kansalaisyhteiskunnan tai ihmisoikeuspuolustajien työtä, pyrimme oman vaikutusvaltamme puitteissa vaikuttamaan yhteistyökumppaniimme häirinnän lopettamiseksi.

Mikäli tilanne liittyy suoraan S-ryhmän toimintaan, myös oikeudellinen tai taloudellinen tuki on mahdollinen. Tällaiset tilanteet tarkastellaan tapauskohtaisesti. Kansallisen oikeussuojan parantaminen on keskeistä ihmisoikeuspuolustajien tukemisessa, eikä ihmisoikeuspuolustajien laillisia toimenpiteitä tule oikeudellisesti häiritä.

OIKEUS PUHTAASEEN, TURVALLISEEN YMPÄRISTÖÖN PITÄISI OLLA IHMISOIKEUS

S-ryhmä ja joukko muita yrityksiä vetosi syksyllä 2021 YK:n ihmisoikeusneuvostoon ja yleiskokoukseen, että oikeus turvalliseen, puhtaaseen ja kestävään ympäristöön tunnustettaisiin ihmisoikeudeksi. Ympäristön tilalla on vaikutus alueen ihmisten elämään ja terveyteen, siksi se tulisi tunnustaa ihmisoikeudeksi. YK:n ihmisoikeusneuvosto hyväksyi aloitteen syksyllä 2021.

IHMISKAUPAN UHRIEN TYÖLLISTÄMINEN

Suomessa on noin tuhat henkilöä ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän piirissä. Valtaosa heistä on työperäisen ihmiskaupan uhreja, ja näiden henkilöiden työllistämisestä on S-ryhmässä kokemusta HOK-Elannolla. Kokemukset synnyttivät S-ryhmässä laajemminkin halua selvittää, mitä asioita rekrytointitilanteissa ja -prosessissa tulisi ottaa huomioon. Aalto yliopiston opiskelijat tekivät S-ryhmälle oppilasprojektina ”tiekartan” siitä, miten yritykset voivat parhain käytännöin työllistää työperäisen ihmiskaupan uhreja: miten lähteä liikkeelle, keitä kontaktoida, mitä hyötyä tästä yrityksille on ja toisaalta mitä haasteita yritys voi kohdata sekä rekrytoinnissa että työsuhteen aikana. Mahdollisuuksia tarjota opiskelijoiden ansiokasta selvitystä myös muiden yritysten käyttöön mietitään parhaillaan.

Toiminnallamme on epäsuorasti vaikutusta tuotteiden ja palveluiden hankintaketjuissa työskentelevien ihmisten ihmisoikeuksiin erityisesti sosiaalisen vastuun riskimaissa.

VASTUULLINEN HANKINTA

Hankinnan vastuullisuudessa on olennaista, että toimittaja-valinnassa ja yhteistyössä tavaran- ja palvelutoimittajien kanssa sovitaan vastuullisuuteen liittyvät odotukset, ja sovittujen asioiden noudattamista seurataan. Vuonna 2021 päivitimme päivittäis- ja käyttötavarahankintoja koskevat hankintasopimuksemme, ja täsmensimme niihin odotuksemme ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutusten huolellisuusvelvollisuutta koskien. Hankintasopimuksissamme edellytämme kaikilta toimittajiltamme keskeisten työ- ja ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä asianmukaista huolellisuutta ihmisoikeusvaikutusten tunnistamiseksi, pienentämiseksi ja korjaamiseksi omassa toiminnassaan ja toimitusketjuissaan.

Arvioimme hankinnan ihmisoikeusriskejä esimerkiksi maakohtaisia riskejä kuvaavan amfori BSCI:n riskimaalistan, raaka-aineiden riskienarviointityökalun sekä muiden käytössä olevien maa- ja raaka-ainekohtaisten tietolähteiden kautta. Lisäksi teemme säännöllisin väliajoin kaikille tavarantoimittajillemme kyselyitä sosiaalisen vastuun käytännöistä sekä tuotteiden alkuperästä.

Edellytämme kolmannen osapuolen tekemiä tehdasauditointeja niiltä oma merkki -tuotteidemme toimittajilta, joiden tuotteet on valmistettu sosiaalisen vastuun riskimaissa tai, joiden tuotteissa on käytetty riskimaista hankittuja raaka-aineita.

Olemme kansainvälisen sosiaalisen vastuun järjestelmän amfori BSCI:n (Business Social Compliance Initiative) jäsen ja osallistuneet vuosia aktiivisesti järjestelmän ja sen työkalujen kehittämiseen. Amfori BSCI:n tavoitteena on parantaa työntekijöiden työoloja kansainvälisten sopimusten vaatimalle tasolle sekä selkeyttää ja yhtenäistää yritysten tekemää toimitusketjujen valvontaa. S-ryhmä on myös Sedex (Supplier Ethical Data Exchange) -aloitteen jäsen.

OLEMME SITOUTUNEET HYVÄN KAUPPATAVAN PERIAATTEISIIN, JOIDEN TAVOITTEENA ON TURVATA REILUT PELISÄÄNNÖT ELINTARVIKEKETJUN TOIMIJOIDEN VÄLISISSÄ KAUPPA-SUHTEISSA.

HYVÄN KAUPPATAVAN PERIAATTEET

Olemme sitoutuneet hyvän kauppatavan periaatteisiin, joiden tavoitteena on turvata reilut pelisäännöt elintarvikeketjun toimijoiden välisissä kauppasuhteissa. Niiden tarkoituksena on kunnioittaa sopimusvapautta, mutta samalla turvata sopijaosapuolten kilpailukyky, keskinäinen luottamus ja sopimussuhteiden jatkuvuus. Hyvän kauppatavan periaatteet sisältävät esimerkiksi linjauksia sovittujen asioiden kirjallisesta sopimisesta, toiminnan ennakoitavuudesta ja riskeistä vastaamisesta. Periaatteista sovittiin vuonna 2011 EU:n komission ja elintarvikeketjun EU-järjestöjen välillä. Suomessa elintarvikeketjun kauppatapalautakunta edistää hyvän kauppatavan mukaisia menettelytapoja elintarvikeketjussa. Lautakunta voi puuttua havaitsemiinsa epäkohtiin antamalla esimerkiksi yleisiä hyvää kauppatapaa koskevia suosituksia. Lisäksi lautakunta voi kehittää alan eettisiä periaatteita ja niiden mukaisia menettelytapoja sekä antaa lausuntoja hyvän kauppatavan periaatteiden noudattamisesta. Olemme ottaneet lautakunnan suositukset huomioon.

VASTUULLISEN MEDIAHANKINNAN PERIAATTEET

S-ryhmän mediainvestoinneissa noudatetaan julkisen sanan neuvoston (JSN) markkinoinnin eettisiä ohjeita. Niiden pohjalta on laadittu periaatteet ohjaamaan ostetun median hankintoja. Periaatteiden mukaisesti median sisällön on oltava hyvän tavan mukaista sekä totuudenmukaista eikä se saa heikentää yleisön luottamusta uutisointiin tai journalistiseen sisältöön. Median sisällöissä on kunnioitettava ihmisarvoa, eikä se saa yllyttää syrjintään. Media ei saa kannustaa, ihailla tai sallia väkivaltaa, laittomuutta tai muutoin yhteiskunnan vastaista käyttäytymistä. Media ei saa kannustaa tai pyrkiä hyötymään taikauskosta tai tieteen vastaisuudesta.

S-RYHMÄN HANKINNAT

S-RYHMÄN 10 SUURINTA HANKINTAMAATA*

MAA	% KOKONAISOSTOISTA
Suomi	88,1 %
Alankomaat	2,2 %
Ruotsi	1,9 %
Espanja	1,3 %
Tanska	1,0 %
Saksa	0,9 %
Kiina	0,9 %
Italia	0,7 %
Belgia	0,4 %
Puola	0,3 %

*) Sisältää S-ryhmän tavara- ja palveluhankinnat Suomessa. Ei sisällä polttonestehankintoja.

S-RYHMÄN 10 SUURINTA SOSIAALISEN VASTUUN RISKIHANKINTAMAATA*

MAA	% KOKONAISOSTOISTA	% RISKIMAAOSTOISTA
Kiina	0,87 %	69,2 %
Turkki	0,08 %	6,6 %
Bangladesh	0,07 %	5,3 %
Thaimaa	0,04 %	2,9 %
Intia	0,04 %	2,8 %
Vietnam	0,03 %	2,7 %
Etelä-Afrikka	0,03 %	2,2 %
Indonesia	0,02 %	1,8 %
Egypti	0,02 %	1,6 %
Pakistan	0,02 %	1,6 %

*) Sisältää S-ryhmän tavara- ja palveluhankinnat Suomessa. Ei sisällä polttonestehankintoja.

Vuoden 2021 riskimaahankintojen varmennusraportti.

IHMISOIKEUSRISKIEN ARVIOINTI HANKINNOISSA

RISKIMAAOSTOT

S-ryhmä ostaa omien merkkien ja oman maahantuonnin tuotteita useista eri maista. Tuotteiden valmistustehtaista noin 690 sijaitsee riskimaassa. Suorien riskimaaostojen osuus S-ryhmän tavara- ja palveluhankinnoista on 1 prosentti (sisältää toiminnot Suomessa, ei sisällä polttonestehankintoja). Periaatteenamme on, että suorat riskimaaostot tehdään ainoastaan kolmannen osapuolen auditoimilta tavarantoimittajilta. Vuonna 2021 BSCI-auditointi tehtiin 483:lle S-ryhmän tavarantoimittajan tehtaalle (2020: 538). Myös niin sanottujen ei-riskimaiden sisällä voi olla alueita, joihin liittyy kohonneita ihmisoikeusriskejä. Esimerkiksi Espanjan ja Italian maatalous-sektorilla siirtolaistyöntekijöiden työoloissa on tunnistettu yleisesti ihmisoikeusriskejä, minkä vuoksi olemme laajentaneet omien merkkien hankintojamme sosiaalisen vastuun valvontaa Italiassa ja muissa Välimeren maissa tuoreiden hedelmä- ja vihannestuotteiden alkutuotantoon.

Joissakin tuotteissa raaka-aine on peräisin riskimaasta, vaikka itse tuotteen valmistus tapahtuu matalan riskin maassa, kuten EU-alueella. Omien merkkien elintarvikkeista selvitämme pääraaka-aineen tuotantopaikan. Jos tuotteen tai sen pääraaka-aineen tuotanto tapahtuu riskimaassa, edellytämme, että sen vastuullisuus varmennetaan kolmannen osapuolen auditoinnilla tai sertifioinnilla. Tavoitteenamme on, että omien merkkien elintarvikkeiden riskimaissa tuotettujen pääraaka-aineiden tuotantopaikat ovat kolmannen osapuolen varmennuksen piirissä vuoden 2025 loppuun mennessä. Etenemme tavoitteemme kanssa tuoteryhmä kerrallaan ja aloitimme muutama vuosi sitten työn omien merkkiemme kahvin, teen ja kaakaon kanssa ja tavoite on niiden osalta saavutettu. Vuonna 2021 jatkoimme työtä muun muassa pakastehedelmien ja -marjojen sekä kookosta ja vaniljaa sisältävien tuotteiden parissa.

PALVELUOSTOT

Palveluhankinnoissa kiinnitämme huomiota työperäisen hyväksikäytön riskeihin Suomessa. Vaatimus asianmukaisista työoloista on sisällytetty palveluhankintojen hankintasopimuksiin ja keskustelemme riskeistä palvelutoimittajien kanssa säännöllisesti.

MATALAN RISKIN OSTOT

Osa ostoista on arvioitu ihmisoikeusriskeiltään matalaksi, koska ne valmistetaan ja tuotetaan raaka-aineet mukaan lukien amfori BSCI:n määrittelemien matalan riskin alueilla.

TAVOITTEENAMME ON, ETTÄ OMIEN MERKKIEN ELINTARVIKKEIDEN RISKIMAISSA TUOTETTUJEN PÄÄRAAKA-AINEIDEN TUOTANTOPAIKAT OVAT KOLMANNEN OSAPUOLEN VARMENNUKSEN PIIRISSÄ VUODEN 2025 LOPPUUN MENNESSÄ.

LISÄÄ NÄKYVYYTTÄ VAATTEIDEN JA JALKINEIDEN TUOTANTOKETJUIHIN

S-ryhmä on selvittänyt omien merkkien ja oman maahantuonnin vaatteiden ja jalkineiden toimitusketjuja tuotteiden valmistustehtaiden takana. Tarkoituksena on kartoittaa tuotteen valmistusketjun seuraavan portaan eli tuotteissa käytettävien materiaalien toimittajia sekä vastuullisuuden varmentamiseen liittyviä vaatimuksia ja käytäntöjä, joita toimittajamme olivat omille yhteistyökumppaneilleen asettaneet. Selvitys lähetettiin 50 tavarantoimittajalle, joista 33 vastasi.

Vastaajat eli niin sanotut tier 1 -toimittajamme (toimittajat, joiden kanssa meillä on suora sopimussuhde) ilmoittivat omien suorien materiaalitoimittajiensa (eli tier 2 -tason toimijoiden) määräksi yhteensä noin 400 ja nimesivät niistä 145. Läheskään kaikkia materiaalitoimittajien tietoja emme siis saaneet tietoomme.

Selvitys havainnollisti, kuinka laaja verkosto toimitusketjussa on mukana. Se näytti myös, kuinka vaikeaa ja hidasta monimutkaisten, pitkien ja jatkuvasti muuttuvien arvoketjujen selvittäminen ja varmistaminen on.

Läpinäkyvyys ja vastuullisuuskäytännöt jalkautuvat arvoketjuissa käsi kädessä, porras portaalta. Odotuksista ja käytännöistä sovitaan sopimuksissa, mutta sopimukset eivät ulotu ketjun läpi, vaan ovat kahden toimijan välisiä. Selvityksen perusteella 79 prosenttia tier 1 -toimittajista on sisällyttänyt vastuullisuusvaatimuksia omille yhteistyökumppaneilleen (tier 2). Vastaajista 91 prosenttia myös seurasi vaatimusten toteutumista eri keinoin. Odotukset siis menevät eteenpäin ketjussa, mutta eivät täydellisesti.

SELVITYS AUTTOI HAHMOTTAMAAN, KUINKA LAAJA VERKOSTO TOIMIJOITA YKSITTÄISENKIN TUOTTEEN TOIMITUSKETJUSSA ON OSALLISENA, JA MITEN VALTAVASTA TYÖNTEKIJÄMÄÄRÄSTÄ ON KYSE.

Tavarantoimittajamme kokivat vaikuttamismahdollisuutensa työoloihin ja ihmisoikeuksiin pidemmällä toimitusketjussa haastaviksi, mutta monilla oli kuitenkin hyviä käytäntöjä käytössään. Tärkeimpinä työkaluina nähtiin vuoropuhelu ja kolmannen osapuolen varmennusjärjestelmät.

IHMISOIKEUDET VAATIVAT YHTEISIÄ PELISÄÄNTÖJÄ

S-ryhmä kannattaa YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden mukaisen huolellisuusvelvoitteen sääntelyä lainsäädännöllä. Jotta lainsäädäntö olisi tasapuolista ja vaikuttaisi aidosti ihmisoikeuksien toteutumiseen, sen pitäisi olla EU-tasoista ja kaikkia koskevaa. Olemme edistäneet asiaa yhteistyössä sidosryhmien kanssa muun muassa #ykkösketjuun-kampanjassa. S-ryhmä on vienyt osaltaan aloitetta eteenpäin muun muassa Euroopan parlamentissa ottamalla osaa sidosryhmäkuulemisiin sekä viestinnän keinoin.

AUDITOINNIT – KOLMANNEN OSAPUOLEN TEHDASTARKASTUKSET

Keskitymme tavarantoimittajien seurannassa erityisesti maihin, joissa riskit työ- ja ihmisoikeuksien loukkauksiin ovat suurimmat. Tällaisia amfori BSCI:n määrittelemiä riskimaita ovat useat Afrikan, Aasian sekä Etelä- ja Väli-Amerikan maat ja tietyt Euroopan maat. Omien merkkien ja oman maahantuonnin riskimaaostomme tehdään auditoiduilta tavarantoimittajilta.

Auditoinneilla tarkoitetaan tehdastarkastuksia, kuten amfori BSCI -auditointia tai vastaavaa kolmannen osapuolen tarkastusta. Auditoinneissa riippumattomat auditoijat tarkastavat tuotantolaitoksia ja varmistavat, että järjestelmän kriteerit toteutuvat käytännössä.

Auditoinneissa tarkastetaan muun muassa työaikakäytännöt, työturvallisuuskäytännöt sekä lakien mukaisen minimipalkan maksu. S-ryhmän omien merkkien ja oman maahantuonnin tuotteita valmistavista riskimaissa sijaitsevista tehtaista lähes 98 prosenttia oli auditoitu vuoden 2021 lopussa. Vuoden loppuun mennessä lopuista noin kahdesta prosentista valmistustehtaita ei ollut tehty tarpeellista seuranta-auditointia tai auditointijärjestelmä ei ollut S-ryhmän hyväksymä. Riskimaa-auditointien laskentatapaa muutettiin vuonna 2021, joten luku ei ole vertailukelpoinen edelliseen vuoteen nähden. Tavoitteena on, että kaikki omien merkkien ja oman maahantuonnin tuotteiden riskimaissa sijaitsevat valmistustehtaat on auditoitu amfori BSCI -auditoinnilla tai vastaavalla kolmannen osapuolen tarkastuksella.

Koronaviruspandemia on aiheuttanut paljon toimenpiteitä monissa tuottajamaissa ja hankintaketjuissa kansallisten rajoitusten noudattamisen, työntekijöiden turvallisuuden ja toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Pyrimme vuoropuheluun toimittajien kanssa tilanteen ymmärtämiseksi, mutta myös antamaan yhteistyökumppaneillemme työrauhan nopeasti muuttuvassa tilanteessa.

Rajoitukset vaikeuttivat myös auditointien toteuttamista paikallisesti. Rajoitusten vuoksi ulkopuolisten pääsyä tehtaille ja liikkumista tehtaiden alueilla on monin paikoin rajoitettu. Tämä oli vuonna 2021 myös suurin yksittäinen syy seuranta-auditointien viivästymiseen.

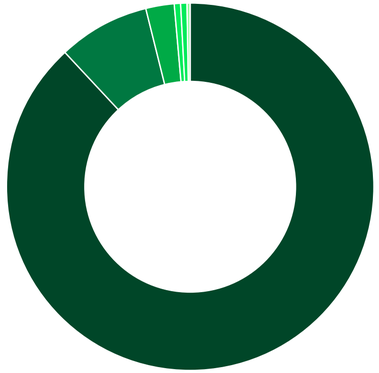

OSTOT AUDITOIDUILTA TOIMITTAJILTA 2021, %

amfori BSCI	88,1 %
SMETA	8,0 %
SA 8000	2,5 %
WRAP	0,7 %
ICTI	0,5 %
GLOBAL GAP Grasp	0,2 %

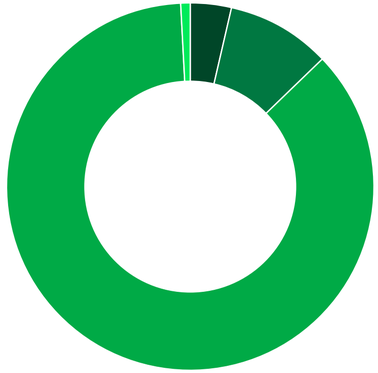

S-RYHMÄN BSCI-AUDITOINTIEN TULOKSET 2021

BSCI A (Outstanding)	3,7 %
BSCI B (Good)	9,3 %
BSCI C (Acceptable)	86,4 %
BSCI D (Insufficient)	0,7 %

AUDITOINTIEN ARVOSANAT

Vuoden 2021 amfori BSCI -auditoinneissa eniten kehitettävää havaittiin johtamis- ja työaikakäytännöissä sekä työturvallisuudessa.

Jos auditoinnin tulos on heikko, tekee tehdas suunnitelman korjaavista toimenpiteistä. Suunnitelman noudattamista seurataan uudella auditoinnilla. Yhteistyötä kumppanin kanssa ei katkaista, koska se ei edistä työntekijöiden asemaa tehtailla eikä viljelmillä. Paras tapa kehittää toimintaa on tehdä se yhdessä. Tästä kertovat myös ensiauditointien ja uudelleenauditointien tulokset.

Toiminnan kehittämiseksi amfori BSCI järjestää tavarantoimittajille koulutuksia tyypillisten auditoinneissa havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Kannustamme toimittajia osallistumaan koulutuksiin.

Vuoden 2021 auditoinneissa ei tehty yhtään Zero tolerance -havaintoa eli lapsi- tai pakkotyövoimaa, välitöntä vaaraa aiheuttavaa turvallisuuspuutetta tai lahjontaa koskeva havaintoa.

BSCI-AUDITOINTIEN TULOKSET OSA-ALUEITTAIN 2021

TÄYDET AUDITOINNIT 2021

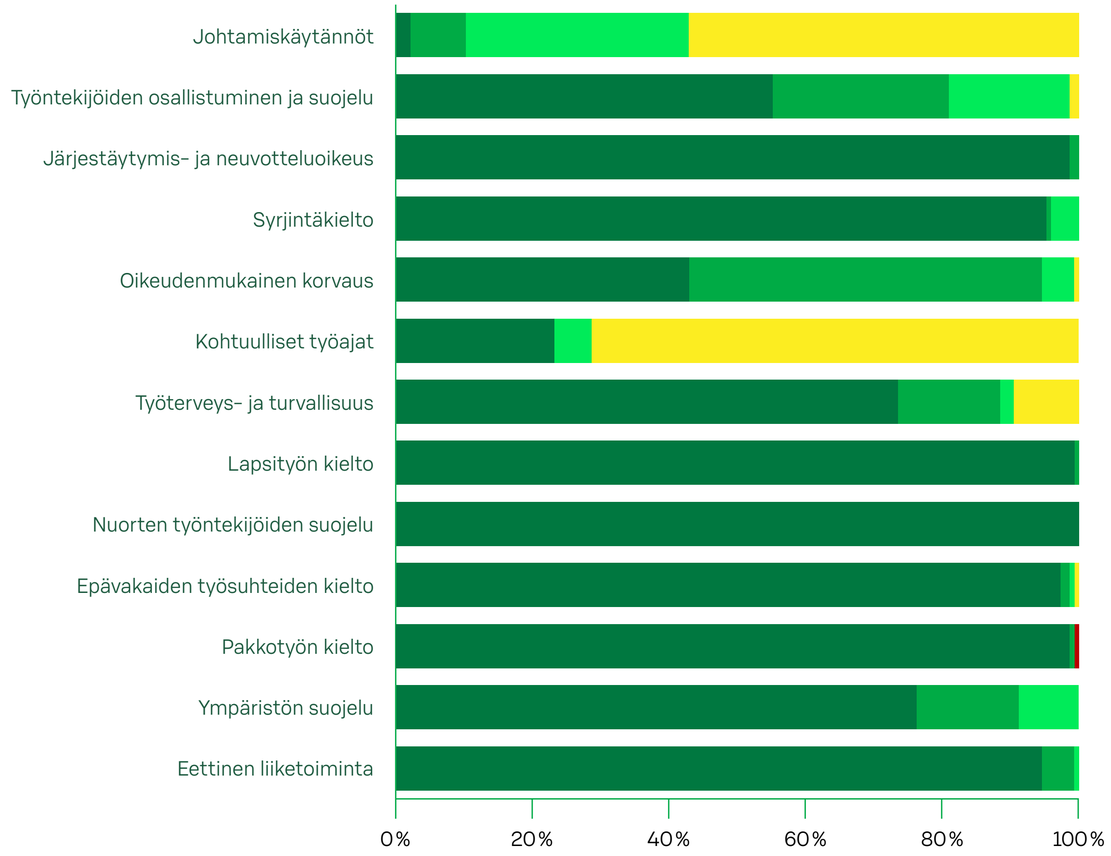

UUDELLEENAUDITOINNIT 2021

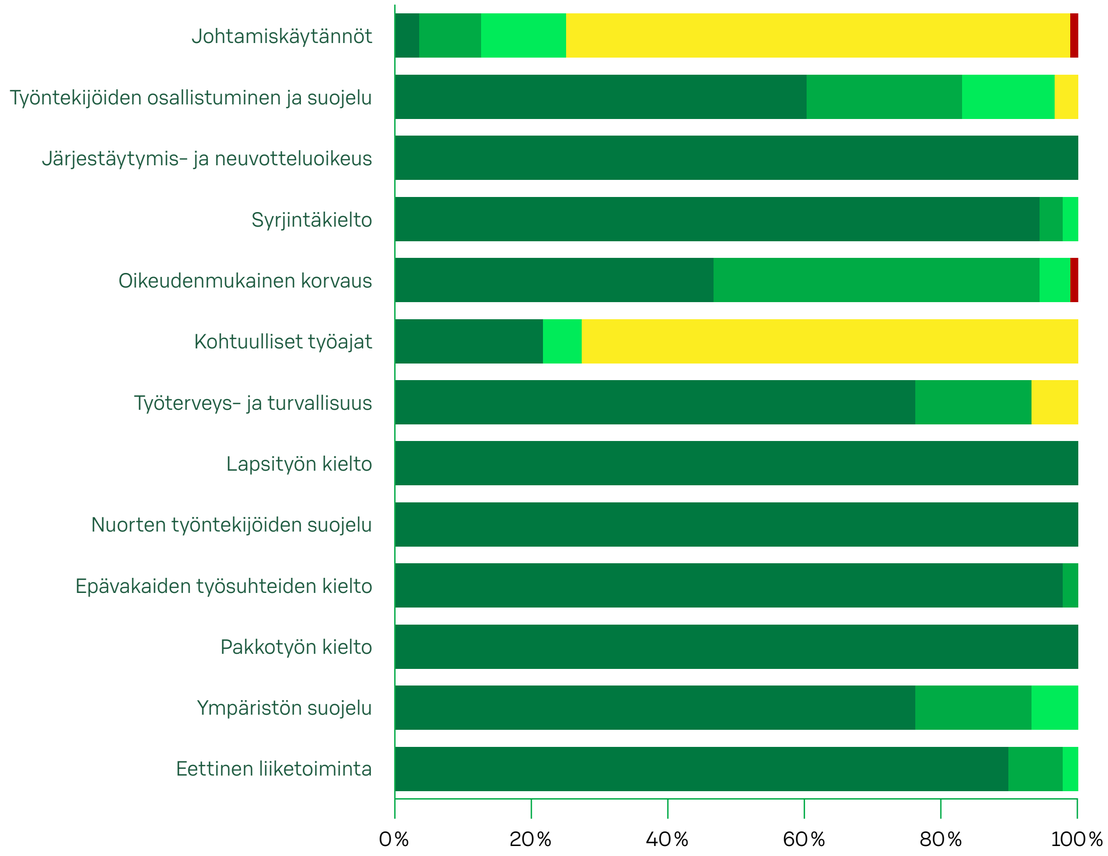

A (OUTSTANDING) B (GOOD) C (ACCEPTABLE) D (INSUFFICIENT) E (UNACCEPTABLE)

SERTIFIOIDUT TUOTTEET

VALINTOJA OMIEN ARVOJEN MUKAISESTI

LINJAUS JA TAVOITE	TILANNE 2021
KAAKAO Tavoitteena oli, että omien merkkien tuotteissa käytetään vain sertifioitua tai vastuulliseksi varmennettua kaakaota vuoden 2020 loppuun mennessä. Vastuulliseksi varmennetulla tarkoitamme, että hankintaketju on varmennettu auditoinnein alkutuotantoon saakka. Hyväksyttäviä sertifikaatteja ovat esimerkiksi Reilu Kauppa, UTZ ja Rainforest Alliance.	S-ryhmän omien merkkien kaakaon ja suklaan myyntivolyymista 100 % (2020: 100 %) ja tuotenimikkeistä 100 % (2020: 100 %) oli sertifioitua vuoden lopussa.
KAHVI Tavoitteena oli, että omien merkkien tuotteissa ja S-ryhmän ravintoloissa käytetään vain sertifioitua tai vastuulliseksi varmennettua kahvia vuoden 2019 loppuun mennessä. Vastuulliseksi varmennetulla tarkoitamme, että hankintaketju on varmennettu auditoinnein alkutuotantoon saakka. Hyväksyttäviä sertifikaatteja ovat esimerkiksi Reilu Kauppa, UTZ ja Rainforest Alliance.	S-ryhmän omien merkkien kahvien myyntivolyymista 100 % (2020: 100 %) ja tuotenimikkeistä 100 % (2020: 100 %) oli sertifioitua vuoden lopussa. S-ryhmän ravintoloissa kahvin myyntivolyymista 100 % (2020: 99 %) ja tuotenimikkeistä 100 % (2020: 100 %) oli sertifioitua tai vastuulliseksi varmennettua vuoden lopussa.*
KALA- JA ÄYRIÄISTUOTTEET Kalatuotteiden hankinnassa noudatetaan S-ryhmän kalalinjausta, joka pohjautuu pääasiassa WWF Suomen ja Ruotsin kalaoppaisiin. Tarvittaessa Suomessa kalastettaviin lajeihin käytetään Luonnonvarakeskuksen tietoja ja ulkomailla pyydettäviin Marine Conservation Societyn tietoja. Kalalinjauksen perusperiaate on, että valikoimiin ei hyväksytä kaloja uhanalaisista, vaarantuneista tai ylikalastuksen kohteena olevista kalakannoista ja kalan alkuperän tulee aina olla tunnettu. Myöskään alamittaisia tai rauhoitettuja kaloja ei hyväksytä valikoimiin. Monille kalalajeille on asetettu erillisiä kalastusaluetta tai -menetelmää koskevia kriteereitä, kuten esimerkiksi pohjatroolauksen kielto. Kalalinjaus päivitetään joka toinen vuosi, ja viimeisin päivitys tehtiin joulukuussa 2020. Linjaus koskee SOK:n hankintaa ja osuuskauppojen omaa hankintaa sekä S-ryhmän ruokakaupoissa että ravintoloissa.	Vuoden lopussa ruokakauppojemme valikoimissa oli 197 (2020: 140) MSC-sertifioitua tuotetta. Yhteensä 68 (2020:18) S-ryhmän ruokatorin kalatiskille on myönnetty MSC- ja ASC-jäljitettävyyssertifikaatti.
KANANMUNAT S-ryhmä luopuu virikehäkkikanojen munista vaiheittain vuoden 2026 loppuun mennessä. Hotelleissa ja ravintoloissa käyttö loppuu vuoden 2021 loppuun mennessä. Ruokakaupoissa muutos tapahtuu kahdessa vaiheessa: ensin myynnistä poistuvat Kotimaista-virikehäkkimunat vuoden 2023 loppuun mennessä ja muut virikehäkkimunat asteittain vuoden 2026 loppuun mennessä. Linjaus koskee myös Viron Prismoja ja hotelleja.	Vuoden lopussa S-ryhmän ruokakaupoissa myytävistä kananmunista 56 % (2019: 59 %) oli virikehäkkimunia. S-ryhmän ravintoloissa ja hotelleissa käytetyistä munista alle 1 % (2020: 50 %). Viron Prismoissa ja hotelleissa virikehäkkimunien osuus oli 85 % (2020: 88 %).

*) S-ryhmän ravintoloilla ei ole omien merkkien kahveja.

S-RYHMÄN OMIEN MERKKIEN KAHVIN, KAAKAON JA SUKLAAN MYYNTIVOLYYMISTA

100 %

OLI SERTIFIOITUA VUODEN 2021 LOPUSSA

LINJAUS JA TAVOITE	TILANNE 2021
PALMUÖLJY Tavoitteena on, että omien merkkien tuotteissa ja ravintoloiden syväpaistoöljyssä käytetään vain jäljitettävää, sertifioitua palmuöljyä vuoden 2021 loppuun mennessä. S-ryhmä on ollut vastuullista palmuöljytuotantoa edistävän Roundtable on Sustainable Palm Oil -yhdistyksen (RSPO) jäsen vuodesta 2011. RSPO:n kriteerit edellyttävät palmuöljyviljelmiltä muun muassa sitä, että tuotannossa on suojeltava luonnon monimuotoisuutta ja kehitettävä toimintaa paremmaksi eettisin ja ekologisin kriteerein.	Omien merkkien elintarvikkeissa ja ravintoloiden syväpaistoöljyssä käytetyn palmuöljyn sertifiointiaste oli vuoden 2021 lopussa 100 % (2020: 100 %). Jäljitettävän RSPO Segregated -palmuöljyn osuus oli 97,5 % (2020: 95 %).
PUUVILLA Tavoitteena on, että omien merkkien ja oman maahantuonnin tuotteissa käytetään ainoastaan vastuullisesti tuotettua puuvillaa vuoden 2025 loppuun mennessä. Tuolloin puuvillan on määrä olla joko luomua, kierrätettyä, Reilun kaupan tai Better Cotton Initiative (BCI) -aloitteen mukaista. Turkmenistanilaisen, uzbekistanilaisen ja Kiinassa Xinjiangin alueella tuotetun puuvillan käyttö ei ole sallittua ellei se ole BC tai Reilu kauppa -sertifioitua.	S-ryhmän omien merkkien ja oman maahantuonnin tuotteissa käytetystä puuvillasta 29 % (2020 17 %) oli vastuullisesti tuotettua vuoden 2021 lopussa. Tästä 52 % oli luomupuuvillaa (GOTS tai OCS-sertifioitua), 48 % BCI-puuvillaa, 1 % Reilun kaupan puuvillaa.
SOIJA Tavoitteena on, että omien merkkien tuotteissa raaka-aineena käytetty riskialkuperää oleva soija ja omien merkkien tuotteissa käytetyn eläinperäisen raaka-aineen (liha, kala, maito, kananmuna) tuotantoketjuissa käytetty riskialkuperää oleva rehusoija ovat sertifioituja vuoden 2021 loppuun mennessä. Vuoden 2021 loppuun mennessä sertifioituja ovat niin ikään ravintoloiden ja kahviloiden annoksissa käytetty soija sekä niissä käytettyjen eläinperäisten raaka-aineiden (liha, kala, maito, kananmuna) tuotantoketjuissa käytetty riskialkuperää oleva rehusoija. Vastuullisen soijan sertifikaatteja ovat Round table on Responsible Soy (RTRS) ja ProTerra.	S-ryhmän tuotteissa raaka-aineena tai eläinperäisten tuotteiden tuotantoketjuissa rehuna käytetystä soijasta 83 % on sertifioitua (2020 70%)**. Tästä 89 % RTRS-sertifioitua ja 11 % Pro Terra -sertifioitua. Käytetystä soijasta 99,8 % (2020: 99,8) on eläinperäisten tuotteiden rehussa käytettyä soijaa. Kaikesta käytetystä soijasta 89 % (2020 50 %) on riskialkuperää. ***
TEE Tavoitteena oli, että omien merkkien tuotteissa ja S-ryhmän ravintoloissa käytetään vain sertifioitua tai vastuulliseksi varmennettua teetä vuoden 2019 loppuun mennessä. Vastuulliseksi varmennetulla tarkoitamme, että hankintaketju on varmennettu auditoinnein alkutuotantoon saakka. Hyväksyttäviä sertifikaatteja ovat esimerkiksi Reilu Kauppa, UTZ ja Rainforest Alliance.	S-ryhmän omien merkkien teen myyntivolyymista 100 % (2020: 100 %) ja tuotenimikkeistä 100 % (2020: 100 %) oli sertifioitua vuoden lopussa. S-ryhmän ravintoloissa teen myyntivolyymista 100 % (2020: 87 %) ja tuotenimikkeistä 89 % (2020:73 %) oli sertifioitua vuoden lopussa.

**) Sisältää S-ryhmän omien merkkien elintarvikkeet sekä S-ryhmän kahviloiden ja ravintoloiden annoksissa käytetyt tuotteet.

***) Mikäli tavarantoimittajalta ei ole saatu varmaa tietoa soijan käytöstä tai sen alkuperästä, on oletettu sen olevan riskialkuperää, ja käytetty soijan määrän laskennassa RTRS:n soijakertoimia.

S-RYHMÄN OMIEN MERKKIEN TEEN MYYNTIVOLYYMISTA

100 %

OLI SERTIFIOITUA VUODEN 2021 LOPUSSA

VASTUULLISUUSSERTIFIOITUJEN KALATISKIEN MÄÄRÄ MONINKERTAISTUI S-RYHMÄSSÄ

S-ryhmän tavoitteena on auttaa asiakkaita tekemään itselle terveellisiä ja ympäristön kannalta vastuullisia valintoja. Kalalla on ilmastoystävällisessä ruokavaliossa tärkeä rooli.

Kaikkea kalatuotteiden hankintaa osuuskauppa-ryhmässä ohjaa kalalinjaus, joka tukee kestävämpää kalastusta. Kestävän kalankäytön mahdollistaminen puolestaan edistää luonnonvarojen vastuullista käyttöä ja luonnon monimuotoisuuden turvaamista.

S-ryhmän ruokakaupoista ensimmäisenä MSC- ja ASC-sertifikaatin saivat Food Market Herkkujen kalatiskit. Vastuullista kalastusta ja vesiviljelyä edistävät MSC- ja ASC-sertifioinnit ovat sittemmin laajentuneet vauhdilla myös Prisma- ja S-market-ketjujen kalatiskeille.

Vuosien 2020 ja 2021 aikana yhteensä 68 Prisman ja S-marketin Ruokatorin kalatiskiä sai MSC/ASC-sertifikaatit.

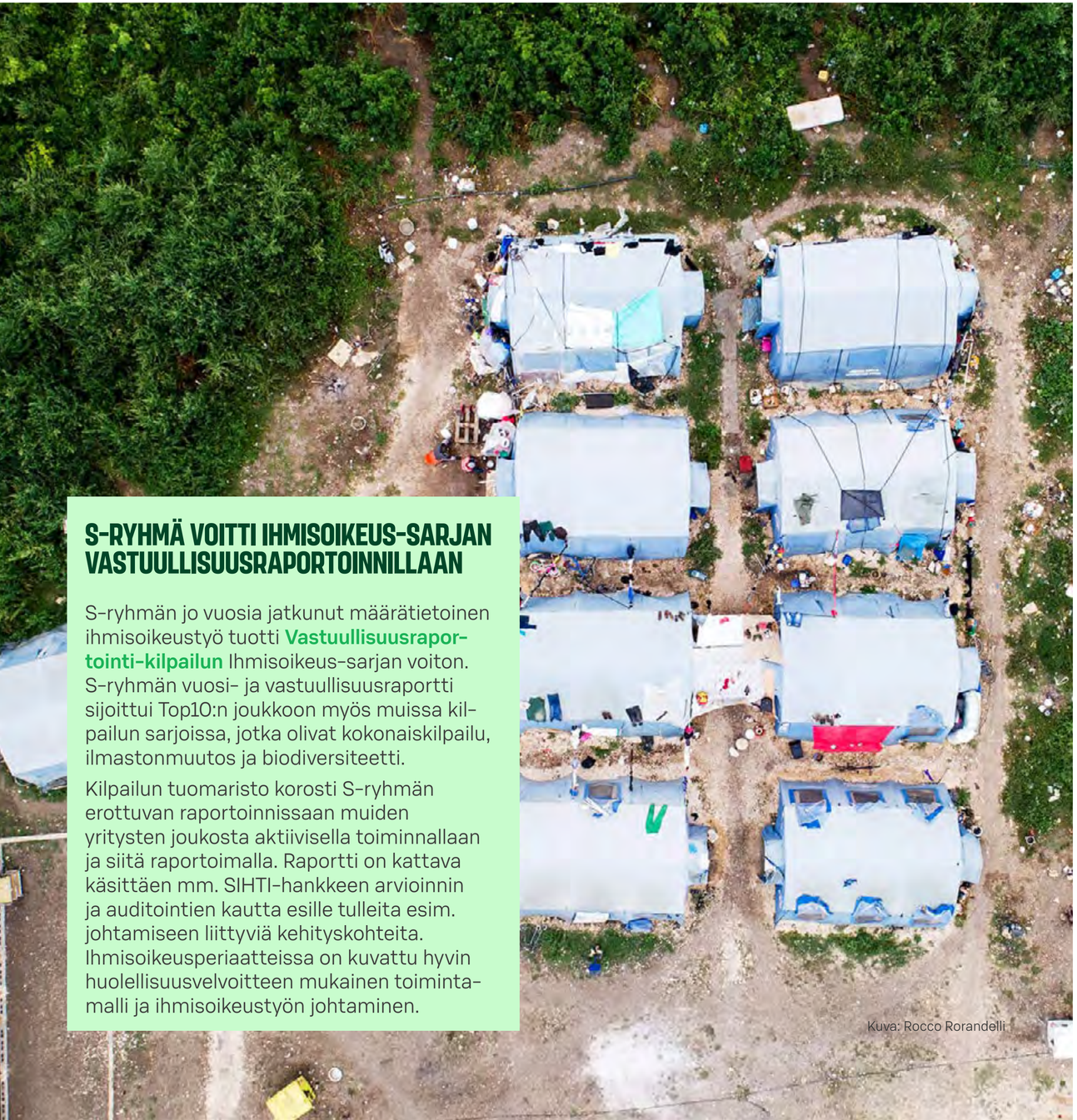

Kuva: Rocco Rorandelli

S-RYHMÄ VOITTI IHMISOIKEUS-SARJAN VASTUULLISUUSRAPORTOINNILLAAN

S-ryhmän jo vuosia jatkunut määrätietoinen ihmisoikeustyö tuotti **Vastuullisuusraportointi-kilpailun** Ihmisoikeus-sarjan voiton. S-ryhmän vuosi- ja vastuullisuusraportti sijoittui Top10:n joukkoon myös muissa kilpailun sarjoissa, jotka olivat kokonaiskilpailu, ilmastonmuutos ja biodiversiteetti.

Kilpailun tuomaristo korosti S-ryhmän erottuvan raportoinnissaan muiden yritysten joukosta aktiivisella toiminnallaan ja siitä raportoimalla. Raportti on kattava käsittäen mm. SIHTI-hankkeen arvioinnin ja auditointien kautta esille tulleita esim. johtamiseen liittyviä kehityskohteita. Ihmisoikeusperiaatteissa on kuvattu hyvin huolellisuusvelvoitteen mukainen toiminta-malli ja ihmisoikeustyön johtaminen.

RADIKAALI LÄPINÄKYVYYS HANKINTAKETJUIHIN

Vuoden 2019 alussa julkaisimme ensimmäisen Radikaali läpinäkyvyys -selvityksen koskien italialaisten säilyketomaattien tuotantoa. Selvityksen teki kansalaisjärjestö Oxfam.

Selvitys oli pilottitutkimus uudelle tutkimusmallille, jonka kehitimme perinteisen auditointityön rinnalle. Uuden mallin tavoitteena on selvittää meille keskeisten tuotteiden tuotantoalueiden tai potentiaalisten hankinta-alueiden tyypillisiä ja ajankohtaisia ihmisoikeushaasteita ja erityisesti niiden juurisyitä. Näin voimme tunnistaa keinot ja toimenpiteet, joita voimme tehdä tyypillisten haasteiden minimoimiseksi. Selvitykset tekee tutkittavan alueen tunteva ulkopuolinen yhteistyökumppani. Työkalua on kehitetty yhteistyössä kansalaisjärjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa.

Italia valikoitui tutkimuksen kohteeksi, koska se ei ole perinteinen riskimaa, vaan EU-maa, josta kuitenkin on viime vuosina raportoitu siirtolaistaustaisten työntekijöiden huonoja työoloja.

Säilyketomaattien ihmisoikeushaasteet keskittyvät alkutuotantoon eli tomaattiviljelmille. Viljelmillä työskentelee paljon siirtolaistaustaisia työntekijöitä, jotka ovat hyvin haavoittuvassa asemassa työmarkkinoilla.

Selvityksen jälkeen olemme käyneet tulokset läpi tavarantoimittajiemme kanssa ja vierailleet useamman kerran Etelä-Italian tomaattitiloilla. Tavarantoimittajamme ovat siirtyneet koneelliseen sadonkorjuuseen, mikä vaatii vähemmän työvoimaa ja edellyttää työntekijöiltä osaamista. Tämän on todettu selvästi vähentävän riskejä tiloilla ja parantavan työntekijöiden asemaa. Tavarantoimittajamme ovat myös tehostaneet tomaattitilojen valvontaa. Jatkamme tavoitteellista yhteistyötä tomaattisäilyketoimittajiemme kanssa, jotta näiden tuotteiden raaka-aineiden alkutuotanto saadaan kokonaan kolmannen osapuolen varmennuksen piiriin.

Suurimmat tavarantoimittajamme perustivat nopeasti nimettömät ilmoituskanavat, jonne viljelmien työntekijät voivat ilmoittaa väärinkäytöksistä ja huonoista työoloista. Tieto ilmoituskanavasta on myös viety jokaiselle työntekijälle heille jaettujen infomateriaalien avulla.

Laajensimme sosiaalisen vastuun valvontaa omien merkkiemme osalta Italiassa ja muissa Välimeren maissa tuoreiden hedelmä- ja vihannestuotteiden alkutuotantoon. Satunnaisotannalla tehdyn tarkastelun mukaan kolmannen osapuolen varmennuksen piirissä oli vuoden 2020 lopussa 86 prosenttia näiden tuotteiden alkutuottajista.

Liityimme selvityksen jälkeen Ethical Trading Initiativen Italian fresh produce -työryhmään, joka pyrkii vaikuttamaan siirtolaistyöntekijöiden ongelmiin Italian maataloudessa. Jatkoimme mukana työryhmässä myös vuonna 2021.

Olemme myös vieneet raportin havaintoja eteenpäin kansainvälisissä verkostoissamme ja muun muassa poliittisille päättäjille. Yhteistyö on avainasemassa, jotta ongelmiin voidaan puuttua ja löytää niihin kestäviä ratkaisuja.

Vuoden 2021 lopussa käynnistimme seuraavan hankkeen koskien tekstiilisektoria. Keskiössä ovat naisten ja lasten oikeudet. Bangladeshissa toteutettavan hankkeen on tarkoitus valmistua vuoden 2022 aikana.

Asiakkaidemme ja henkilöstömme turvallisuus on meille ensiarvoisen tärkeää. Turvallisen asiointi- ja työskentely-ympäristön lisäksi haluamme, että asiakkaamme voivat luottaa tuotteidemme ja palveluidemme turvallisuuteen ja laatuun. Valvomme tuotteita ja toimitusketjuja monin eri keinoin. Valvontaa tukevat tuotteita ja valmistusta koskevat standardit sekä auditoinnit.

ASIAKKAIDEMME JA HENKILÖSTÖMME TURVALLISUUDEN VARMISTAMINEN

S-ryhmässä turvallisuuden varmistamiseen kuuluu niin tapaturmien ennaltaehkäisy kuin erilaisten vaara- ja läheltä piti -tilanteiden tunnistaminen ja välttäminen. Ennaltaehkäisyssä keskeistä on henkilöstön turvallisuusosaamisen jatkuva kehittäminen ja työhön liittyvien vaarojen säännöllinen tarkastelu.

Vuoden 2020 keväästä saakka jatkunut koronaviruspandemia on vaikuttanut jokaisen s-ryhmäläisen työskentelyyn myös vuonna 2021. Ensisijainen tehtävämme on ollut taata turvallinen työskentely- ja asiointiympäristö henkilökunnallemme ja asiakkaillemme. Olemme jatkaneet terveys-turvallisuustoimia koronaviruksen leviämisen ehkäisemiseksi ja taataksemme, että henkilöstömme pysyy terveenä ja toimipaikoissamme on turvallista asioida. Seuraamme viranomaisten ohjeita ja suosituksia tiiviisti.

Henkilökuntamme käyttää aina kasvosuojaimia töissä ollessaan alueellisen tautitilanteen niin vaatiessa. Muistutamme asiakkaitamme hyvistä kauppakäytännöistä, kuten turvavälien noudattamisesta ja maskisuosituksista infonäytöin,

Kuva: Antti Haataja

julistein ja äänikuulutuksin. Olemme jatkaneet myymälöiden laajennettuja aukioloaikoja ruuhkien välttämiseksi ja olemme panostaneet lisää verkkokauppaan. Kaikissa ravintoloissamme ja hotelleissamme noudatamme tehostettua hygieniaa terveysturvallisuuden varmistamiseksi. Esimerkiksi ruokaravintoloissa huolehdimme turvaväleistä istumapaikkojen sijoittelussa ja asiakaspaikat puhdistetaan jokaisen asiakkaan jälkeen. Hotelleissa huonesiivous tehdään tehostetusti.

Lisäksi henkilöstöllämme on tarkat ohjeistukset hygieniatoimenpiteistä ja olemme laajentaneet sairauspoissaolojen omailmoituskäytännön kolmesta päivästä 5–7 päivään. Toimistotyössä pääpaino on ollut etätyöskentelyssä.

TURVALLINEN TYÖ- JA ASIOINTIYMPÄRISTÖ ON PERUSOIKEUS

Toimipaikkojen turvallisuutta ylläpidetään ja parannetaan muun muassa henkilöstön säännöllisillä turvallisuuskoulutuksilla, toimintaharjoituksilla sekä hyvällä perehdytyksellä. Henkilöstölle suunnattuja verkkokoulutuksia on saatavilla runsaasti. Toimipaikkojen vaaroja ja riskejä arvioidaan säännöllisesti ja toimipaikkojen suunnittelussa huomioidaan turvallisuusnäkökulmat. Toimipaikoissa suoritetaan myös turvallisuuskävelyjä, joiden avulla havainnoidaan toimipaikan turvallisuusasioita ja kohotetaan henkilöstön toimintavalmiutta erilaisissa tilanteissa.

Jokaiselle toimipaikalle on laadittu oma pelastussuunnitelma, joka on henkilöstön tiedossa. Tavoitteena on, että jokaisessa toimipaikassa on S-ryhmän Turvapassikoulutuksen tai muun vastaavan turvallisuuskoulutuksen suorittaneita henkilöitä. Turvapassi osoittaa henkilön hallitsevan tarvittavan ensiapu- ja alkusammutusvalmiuden sekä erilaisten turvallisuusriskien ennaltaehkäisyn. Olemme lisänneet viime vuosina säännönmukaisesti sydäniskureiden (defibrillaattori) määrää toimipaikoissamme. Sydäniskureiden käyttö huomioidaan myös Turvapassikoulutuksen toteutuksessa.

Koko S-ryhmässä on käytössä keskitetty turvallisuustiedon hallintajärjestelmä S-Turva, joka kokoaa yhteen paikkaan turvallisuuteen liittyvän ohjeistuksen, auditoinnit ja tarkastukset, koulutusmateriaalit sekä poikkeamien ja havaintojen helpon raportoinnin. Olemme kannustaneet henkilöstöä raportoimaan turvallisuuspoikkeamista aktiivisesti, sillä se parantaa läpinäkyvyyttä poikkeamiin ja antaa hyvän tilannekuvan toimipaikkojen turvallisuustarpeista sekä mahdollistaa turvallisuuden paremman johtamisen. Toimipaikkojen turvallisuustyötä tuetaan teknisillä turvallisuusratkaisuilla, kuten kamera- ja kulunvalvonnalla, sekä hyödyntämällä erilaisia turvallisuuspalveluja, kuten vartiointia, turvamyyjiä ja järjestyksenvalvontaa.

S-ryhmän oma turvallisuuspalveluja tarjoava yritys Reila Palvelut Oy tarjoaa lisäksi turvallisuusratkaisuja toimipaikkojemme käyttöön. Toiminta on käynnistetty vuonna 2019 ja tällä hetkellä se on keskittynyt pääkaupunkiseudulle. Yksi Reila Palvelut Oy:n keskeisistä palvelutuotteista on Seifi-turvamyyjä. Vartijan koulutuksen ja pätevyyden omaavat Seifit huolehtivat toimipaikkojemme turvallisuudesta osana toimipaikan henkilökuntaa, suorittaen pääsääntöisesti tavanomaisia työtehtäviä. Palvelun ansiosta voidaan yllättävissä turvallisuutta vaativissa tilanteissa reagoida ammattitaitoisesti ja nopeasti, ja näin parantaa henkilökunnan työnteon sekä asiakkaiden asioinnin turvallisuutta.

TYÖTAPATURMAT, KPL

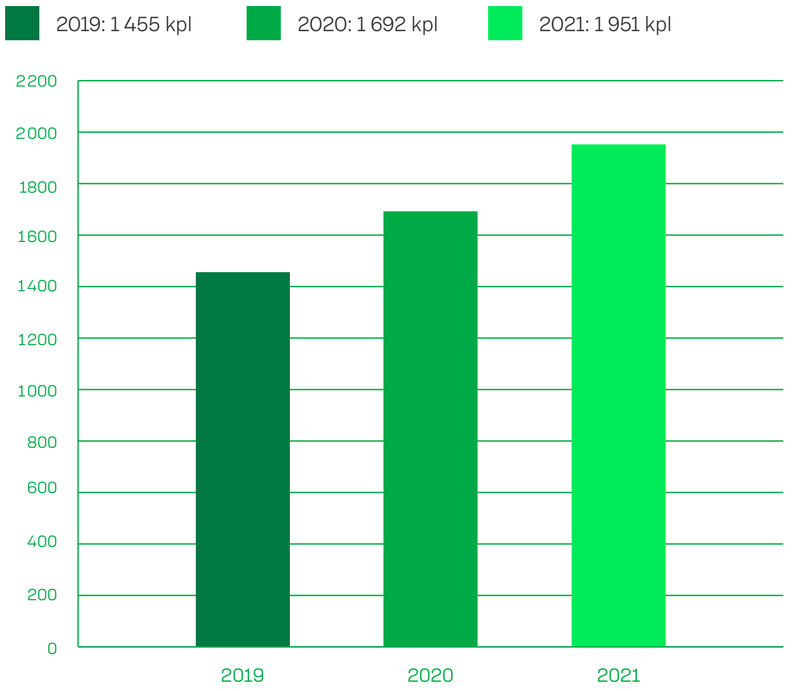

TYÖTAPATURMIEN TAPAHTUMAPAIKKA 2021

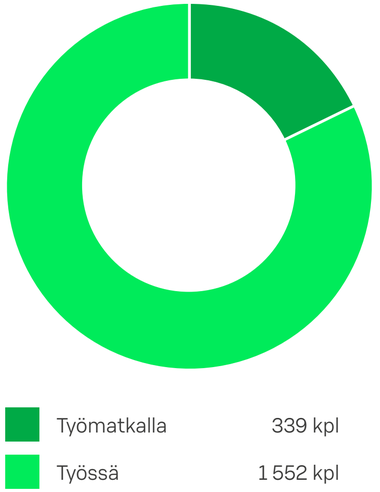

TYÖTAPATURMAT	2019	2020	2021
Työtapaturmataajuus[1)]	35	37	**38**
Vakavien työtapaturmien osuus kaikista työtapaturmista, %[2)]	5,6	5,9	**5,6**

1) Korvauksia sisältäneiden työtapaturmien kokonaismäärä/jokaista miljoonaa tehtyä työtuntia kohden.

2) Vakavien tapaturmien osuus kaikista tapaturmista lasketaan kaavalla: yli 30 päivän poissaoloon johtaneiden työtapaturmien lkm / tapaturmien kokonaismäärä.

Olemme viime vuosina keskittyneet erityisesti helpottamaan ja nopeuttamaan työtapaturmista ilmoittamista, mistä johtuen raportoitujen työtapaturmien määrä on kasvanut. Samalla olemme kuitenkin saaneet alennettua työtapaturmista aiheutuneita poissaoloja ja kustannuksia nopeamman ilmoittamisen ja tehokkaamman hoitoprosessin ansiosta.

TAVARANTOIMITTAJIEN KÄYTÄNTÖJEN VARMENTAMINEN

S-ryhmän oma merkki -tuotteiden valmistajien elintarviketuotannon arvioinnissa hyödynnetään laajasti erilaisia tuoteturvallisuussertifiointeja. Hyväksymme muun muassa seuraavat standardit: BRC, IFS, FSSC 22000 ja ISO 22000. Lisäksi toteutamme omia auditointeja tuoteturvallisuusprosessien arvioimiseksi ja S-ryhmän laatuvaatimusten toteutumisen varmentamiseksi. Vuoden 2021 aikana teimme tuoteturvallisuusauditoinnit 26 (2020: 29) elintarviketoimittajalle. Koronatilanne rajoitti tuoteturvallisuusauditointien tekemistä selvästi.

TUOTTEIDEN TESTAAMINEN JA OMAVALVONTA

Testaamme säännöllisesti tuotenäytteitä ennen tuotteiden myyntiin saattamista. Vuonna 2021 tutkimme yhteensä 8 516 tuotenäytettä (2020: 8 140). Näytteet liittyivät pääasiassa omien tuotemerkkiemme tuotekehitykseen.

Otimme omien merkkiemme ja oman maahantuontimme tuotteista 5 044 omavalvontanäytettä (2020: 4 224). Näytteistä tutkittiin turvallisuus- ja laatuvaatimusten toteutumista. Suurin osa tutkimuksista toteutettiin ulkopuolisissa tutkimus- ja testauslaboratorioissa.

Omavalvontaa toteutetaan koko toimitusketjussa. Esimerkiksi jokaisessa S-ryhmän ruokakaupassa ja ravintolassa seurataan tuotteiden tuoreutta ja laatua. Mikäli tuotteen laatu on jostain syystä heikentynyt, se poistetaan myynnistä. Lisäksi esimerkiksi säilytyslämpötiloja ja tilojen siisteyttä seurataan säännöllisesti omavalvontasuunnitelman mukaisesti.

KASVINSUOJELUAINEIDEN HALLITTU KÄYTTÖ

Kasvinsuojeluaineiden hallitulla käytöllä estetään sadon menetyksiä ja turvataan riittävää sekä laadukasta elintarviketuotantoa. Elintarvikkeiden kasvinsuojeluainejäämille on EU:n toimesta asetettu sallitut enimmäismäärät, jotka ovat turvallisia kuluttajalle ja vastaavat hyvää maatalouskäytäntöä. S-ryhmässä olemme lisäksi asettaneet tuontihedelmien ja -vihannesten torjunta- ja kasvinsuojeluaineiden käytölle lainsäädäntöä tiukemmat kriteerit. Haluamme näin tukea torjunta-aineiden käytöstä aiheutuvien riskien minimoimista työntekijöille, kuluttajille ja luonnon monimuotoisuudelle.

Toteutamme pohjoismaisten hankintakumppaniemme kanssa tuotteidemme viikoittaista, riskiperusteista valvontaa kansallisesti tehtävän viranomaisvalvonnan lisäksi. Teemme seurantaa EU-alueella tuotannossa kiellettyjen torjunta- tai kasvinsuojeluaineiden varalta. Valvomme myös muita, kansainvälisesti ympäristölle ja terveydelle haitallisiksi luokiteltuja yhdisteitä. Tätä valvontaa toteutetaan myös EU:n ulkopuoliselle tuotannolle. Tutkitutamme tuotteet lähes 700 eri yhdisteen varalta riippumattomassa, akkreditoidussa laboratoriossa.

Käytämme omassa valvonnassamme 50 prosenttia tiukempaa raja-arvoa verrattuna EU:n lainsäädännössä sallittuun kasvinsuojeluaineen enimmäismäärään. Testaamme myös eri ainejäämien yhdistelmäkäyttöä ja sallimme korkeintaan 3–5 hyväksytyn kasvinsuojeluaineen yhtäaikaisen käytön. Perusteltu yhtäaikainen käyttö riippuu tuotteesta. Vuonna 2021 tutkimme 335 näytettä kasvinsuojeluainejäämien varalta. Näistä 26 (6,4 %) johti toimiin löydöksien vuoksi. Kun kriteeriemme vastaista yhdisteiden käyttöä ilmenee, haemme aktiivisesti tavarantoimittajiemme kanssa vaihtoehtoja niiden käytölle.

TAKAISINVEDOT

Suurin osa laadunhallinnasta ja tuoteturvallisuuden varmistamisesta tapahtuu jo ennen kuin tuote toimitetaan myymälään. Takaisinveto toteutetaan, jos kaikesta huolimatta myynnissä olevassa tuotteessa havaitaan jokin virhe.

Vuonna 2021 toteutimme 279 tuotteiden takaisinvetoa (2020: 265), joista 56 koski omien merkkiemme tuotteita (2020: 44). Vuoden aikana toteutetuissa takaisinvedoissa yleisin syy oli muuhun kuin tuoteturvallisuuteen liittyvä pakkaustekninen tai merkintävirhe (30 % takaisinvedoista).

Jos myymässämme tuotteessa todetaan kuluttajan turvallisuutta tai terveyttä uhkaava virhe, takaisinvedosta tiedotetaan kuluttajalle. Julkisia takaisinvetoja tehtiin vuoden aikana 60 (2020: 50), joista kuusi koski S-ryhmän oma merkki -tuotteita (2020: 2). Yleisin syy takaisinvetoihin oli pakkausmerkintävirhe, kuten esimerkiksi puutteellinen allergeenimerkintä.

OIVA-TARKASTUKSET

Ruokavirasto koordinoi Oiva-järjestelmän mukaisia omavalvonnan tarkastuksia elintarvikkeiden myynti- ja tarjoilupaikoissa. Tarkastuksissa käydään läpi muun muassa elintarvikkeiden lämpötilahallintaa, toimipaikan siisteyttä sekä henkilökunnan toimintaa. Vuonna 2021 Oiva-tarkastuksia tehtiin S-ryhmän myymälöihin 572 ja ravintoloihin sekä muihin tarjoilupaikkoihin 231. S-ryhmän myymälöiden Oiva-tarkastusten tuloksista 72 prosenttia oli oivallisia (2020: 73 %), 25 prosenttia hyviä (2020: 23 %) ja kolme prosenttia korjattavia (2020: 4 %). S-ryhmän myymälöistä yksikään ei saanut huonoa Oiva-tarkastuksen tulosta.

Tarjoilupaikoista 52 prosenttia sai oivallisen (2020: 55 %), 40 prosenttia hyvän (2020: 38 %) ja yhdeksän prosenttia korjattavaa (2020: 7 %) tuloksen. S-ryhmän tarjoilupaikat eivät saaneet yhtään huonoa Oiva-tarkastuksen tulosta. Oiva-raportit löytyvät osoitteesta **www.oivahymy.fi**, ja ne ovat esillä jokaisessa tarkastetussa toimipaikassa.

IKÄRAJAVALVONTA

Jokainen kassatyöntekijä suorittaa ikärajapassin. Ohjeilla sekä koulutuksilla varmistetaan, että ikärajavalvottavia tuotteita ei myydä alaikäisille. Ikärajavalvonnan ohjeiden mukaan tarkistamme iän kaikilta alle 30-vuotiailta vaikuttavilta asiakkailtamme, jotka ostavat alkoholia tai tupakkaa. Lokakuusta 2020 alkaen myös Veikkauksen tuotteiden ostajilta tai pelaajilta tarkastetaan ikä, jos he näyttävät alle 30-vuotiailta.

Jos asiakas ostaa muita täysi-ikäisyyttä edellyttäviä tuotteita, kuten elokuvia tai pelejä, niin ikä tarkistetaan, jos asiakas näyttää alle 23-vuotiaalta. Vuonna 2021 kassahenkilöstömme tarkasti iän yli 20 miljoonalta alkoholijuomia (2020: 16,7 miljoonaa) ja yli 13,6 miljoonalta tupakkaa (2020: 11,3 miljoonaa) ostavalta asiakkaalta. Näiden tarkastusten perusteella kieltäydyimme myymästä alkoholia 20 506 kertaa (2020: 18 442) ja tupakkaa 11 721 kertaa (2020: 12 439).

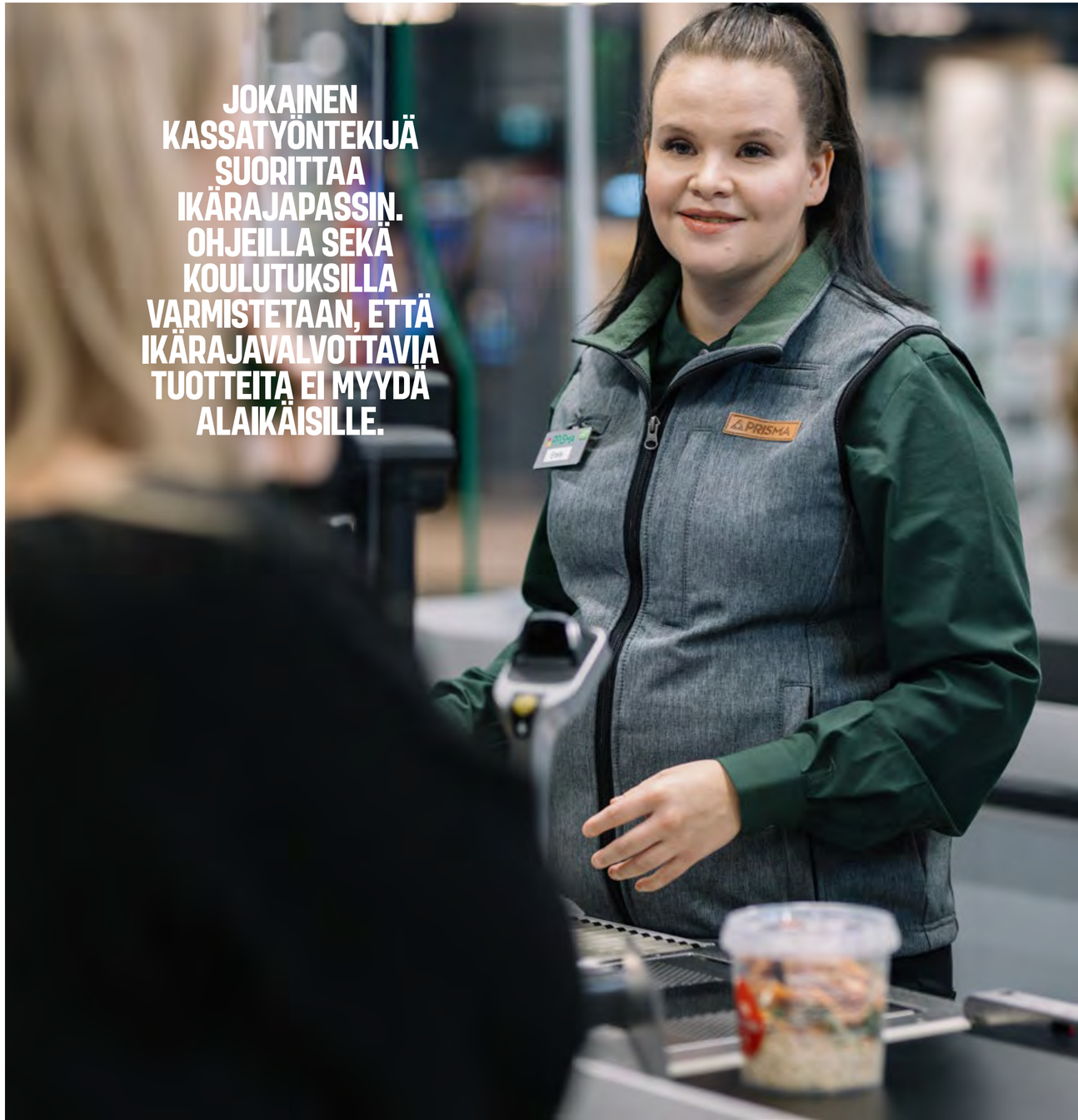

Henkilötietojen huolellinen ja lainmukainen käsittely on keskeinen toimintamme edellytys ja osa vastuullista yritystoimintaa.

TIETOSUOJA ON TIETOVASTUULLISUUTTA

Henkilötietojen huolellinen ja lainmukainen käsittely on keskeinen toimintamme edellytys ja osa vastuullista yritystoimintaa.

S-ryhmässä tietosuojaperiaatteet ohjaavat kaikkea henkilötiedon käsittelyä. Periaatteiden tarkoituksena on varmistaa tietosuojaa koskevan lainsäädännön noudattaminen kaikessa henkilötietojen käsittelyssä. Tietosuojaperiaatteiden toteuttamisella mahdollistamme myös uusien ja parempien palveluiden tuottamisen S-ryhmän asiakasomistajille ja muille asiakkaille.

Tietosuojaperiaatteilla tuemme S-ryhmän liiketoimintojen tarpeita, tuloksellisuutta ja jatkuvuutta. Kehitämme asiakastiedoilla palveluita, jotka hyödyttävät ennen kaikkea asiakkaita itseään. Vuonna 2021 otettiin käyttöön mm. S-kaupat.fi, joka tarjoaa osuuskaupoille uuden ja modernin ruoan verkkokauppa-alustan. Esittelimme myös uuden digitaalisen asiakasomistajaksi liittymisen palvelun, jossa voi avata myös peruspankkipalvelut.

Tietosuojaa hallitaan S-ryhmässä keskitetyllä mallilla, jossa SOK ohjaa S-ryhmätasoista tietosuojatoimintaa. Harkitut, selkeät ja yhteiset, S-ryhmälaajuiset henkilötietojen käsittelyn toimintatavat ovat edellytys sille, että S-ryhmään voidaan luottaa vastuullisena toimijana.

Vuonna 2021 tietovastuullisuutta edistettiin S-ryhmän toiminnassa muun muassa ottamalla käyttöön uusi tietosuojan kypsyysarvioinnin malli – havaintojen perusteella käynnistetään tietosuojan kehittämisohjelma vuosille 2022–2023.

TIETOSUOJA LUKUINA JA TEKOINA

S-ryhmä on yksi Suomen suurimmista henkilötietojen käsittelijöistä. Rekisterinpitäjämme toimivat monilla eri toimialoilla ja henkilötietoja käsitellään useissa eri käyttötarkoituksissa. S-ryhmään kuuluvilla osuuskaupoilla on noin 2,4 miljoonaa jäsentä. Asiakasomistajatalouksiin kuuluvat henkilöt ja muut asiakkaat mukaan luettuna rekisteröityjä asiakkaita on yli 4,3 miljoonaa. Käsittelemme lisäksi noin 40 000 työntekijämme ja yli 180 000 työnhakijan henkilötietoja.

Toteutamme rekisteröityjen oikeuksiin liittyvät tietosuojaprosessit yhdenmukaisesti kaikissa S-ryhmään kuuluvissa yrityksissä. Tavoitteenamme on palvella rekisteröityjä tietosuojaan liittyvissä kysymyksissä viipymättä ja laadukkaasti.

Asiakkaamme ja työntekijämme ovat esittäneet S-ryhmälle omiin tietoihinsa liittyviä pyyntöjä ja käyttäneet oikeuksiaan vuonna 2021 seuraavasti:

- Tietoihinsa S-ryhmän asiakasomistaja- ja asiakasrekisterissä tutustui 6 046 asiakasta, joista 98,9 prosenttia itsepalveluna Omalla S-kanavalla.
- Verkkolomakkeen kautta on esitetty 85 tietopyyntöä S-ryhmän eri rekisterinpitäjille.
- S-ryhmän rekisterinpitäjille on esitetty 30 omien tietojen poistopyyntöä.
- Omia ostotietoja ja kulutustottumuksia voi tarkastella myös Omat ostot -palvelussa.
- Asiakasomistaja ja talouden jäsen voivat hallita ja päivittää osan omista tiedoistaan Omalla S-kanavalla tai ottamalla yhteyttä asianomaiseen rekisterinpitäjään.

Jotta toiminnassamme on huomioitu tietosuoja- ja tietoturvavaatimukset asianmukaisesti, teimme vuonna 2021 noin 150 tietosuoja- ja tietoturvallisuusarviointia S-ryhmän projekteihin, hankkeisiin ja muutostöihin. Kattavampi tietosuojan vaikutustenarviointi ”Data Protection Impact Assessment” on tehty esimerkiksi asiakkaaksi liittymisen digitaaliseen palveluun, yhdessä S-Pankin kanssa.

Vuosittaisen tietosuojaosaamisen tasoa ylläpitävän tietosuojan peruskoulutuksen suoritti noin 37 000 työssään henkilötietoja käsittelevää s-ryhmäläistä. Tämän lisäksi koulutimme asiantuntija- ja asiakaspalvelutehtävissä toimivia työntekijöitämme syventävällä tietosuojakoulutuksella.

Harva yritys menestyy ilman tyytyväisiä ja hyvinvoivia työntekijöitä. Avaimet parempaan työhyvinvointiin löytyvät läheltä työntekijöiden arkea. Tärkeintä on ennakoida muutoksia ja niiden vaikutuksia henkilöstöön sekä ottaa työntekijät aidosti mukaan sujuvamman työskentelyn kehittämiseen.

HENKILÖSTÖN HYVINVOINTI

S-ryhmässä on käytössä yhteinen työhyvinvoinnin mittaristo, joka koostuu työtyytyväisyyden, esihenkilötyön laadun, työkykykokemuksen sekä työkyvyttömyyden tunnusluvuista. Lisäksi käytössä on S-ryhmätasoiset johtamislupaukset: uskallan, arvostan ja toteutan. Johtamislupauksilla halutaan varmistaa kaikille hyvä lähijohtaminen ja kehittää kaupparyhmän johtamiskulttuuria ja siihen kehitettiin mittari: johtamislupausindeksi.

Työtyytyväisyyden merkittävin vuosittain toistuva mittari on työyhteisötutkimuksemme (TYT), johon kaikki s-ryhmäläiset kutsutaan vastaamaan. Tutkimuksella kartoitamme omaan työhön ja suorituskykyyn sekä oman työyksikön ja yrityksen toimivuuteen liittyviä asioita. Tutkimus koostuu useasta indeksistä, joilla mitataan työtyytyväisyyden eri osa-alueita. Tähtäämme vuosittain indeksiin, joka on vähintään viisi yksikköä yli Suomen yleisnormin.

Huolimatta toisen koronavuoden tuomista haasteista kaikkien s-ryhmäläisten työhön, TYT-tulos pysyi koko S-ryhmässä korkeana vuonna 2021 ollen 75,8. Työntekijämme ovat Suomen keskiarvoa selkeästi tyytyväisempiä työhönsä ja vuonna 2021 ylitimme normin merkittävästi 7,2 yksiköllä. Lähiesihenkilötyötä, luottamusta lähiesihenkilöön, hyvää suhdetta lähiesihenkilön kanssa sekä arvostuksen kokemusta kuvaava johtamislupausindeksi oli puolestaan 77,4. Indeksi kuvaa hyvää johtamista ja se onkin vahvuus S-ryhmässä, sillä ylitimme vuonna 2021 normin merkittävästi 6,5 yksiköllä.

Tulokset osoittavat, että kaupan ja palvelualojen työn arvostus on kriisin myötä noussut ja oma työ on koettu merkityksellisemmäksi. Myös kriisitilanteen johtaminen ja esihenkilötyö onnistuivat haastavana vuonna. Lisäksi S-ryhmän yritykset pystyivät tekemään ketteriä ja joustavia järjestelyjä, kuten tarjoamaan hotelli- ja ravintolatyöntekijöille töitä kaupan puolelle, jossa työvoiman tarve kasvoi nopeasti.

S-RYHMÄN TYÖYHTEISÖTUTKIMUKSEN TULOKSET (ASTEIKKO 0–100)	2019	2020	2021	SUOMEN YLEISNORMI 2021
Tyt-indeksi (sis.kaikki kysymykset)*	73,4	76,3	**75,8**	68,6
Omistautuneisuusindeksi	76,9	79,6	**78,9**	74,8
Sitoutumisindeksi	73,7	77,6	**77,0**	71,8
Johtamisindeksi	73,5	75,8	**75,6**	66,9
Suorituskykyindeksi	70,6	73,2	**72,6**	62,8
Esimiestyön indeksi	75,8	Poistunut indeksi		
Eettinen indeksi	77,9	79,6	**80,1**	–
Keskiarvo kysymyksestä ”Yrityksemme periaatteita ja arvoja noudatetaan yksikkömme päivittäisessä toiminnassa” (Asteikko 1–4)	3,44	3,49	**3,48**	3,21
Johtamislupausindeksi	75,8	77,4	**77,4**	70,9

*) Tulokset on painotettu vastaajien lukumäärällä.

JOUSTAVAA TYÖTÄ

Pyrkimyksemme on tarjota pääasiallinen toimeentulo kaikille työntekijöillemme. Vaikka suuri osa henkilöstöstä haluaa tehdä kokoaikatyötä ja sitä lähellä olevia tuntimääriä, on osa-aikatyö suosittua erityisesti alle 25-vuotiaiden ja työuran viimeisiä vuosia viettävien keskuudessa. Esimerkiksi opiskelujen ohella viikonloppuisin työskentelevät nuoret ovat palvelualoilla tärkeä voimavara, jotta voimme palvella asiakkaitamme myös ruuhka-aikoina.

TYÖSUHTEIDEN LAATU, %	2019	2020	2021
Vakituiset	90	90	**90**
Määräaikaiset	10	10	**10**
Kokoaikaiset	36	40	**39**
Osa-aikaiset	64	60	**61**

VAKITUISTEN TYÖNTEKIJÖIDEN LÄHTÖVAIHTUVUUS, %	2020	2021
Lähtövaihtuvuus, %	15,1	**19,9**
Naiset, %	14,7	**19,5**
Miehet, %	16,3	**21,2**

Luvut eivät sisällä Inex Partnersin tietoja. Lähtövaihtuvuusprosentit sukupuolittain raportoidaan ensimmäistä kertaa vuoden 2021 osalta ja vuoden 2020 luku on laskettu takautuvasti. Vanhempia tietoja ei ole saatavilla.

S-RYHMÄ SUOMEN INNOSTAVIMPIEN TYÖPAIKKOJEN HUIPULLA

S-ryhmä sai työntekijöiltään erityistä kiitosta vastuullisesti hoidetusta korona-ajasta vuosittaisissa henkilöstön työyhteisötutkimuksissa. Huippuhyvä me-henki näkyy hienoina saavutuksina Eezy Flow'n Suomen innostavimmat työpaikat -kisan eri sarjoissa. Top 3 -sijoille ylsi kuusi S-ryhmän yritystä.

Suurten yritysten (yli 1 000 henkilöä) sarjassa osuuskaupat veivät kolmoisvoiton ja ykkössijalle ylsi toissavuoden tapaan Osuuskauppa Suur-Savo. Osuuskauppa saa henkilöstöltään kiitosta muun muassa välittömästä tekemisen meiningistä ja tasapuolisesta työn arvostamisesta. Työtä tehdään terveellä järjellä, suurella sydämellä, huumorilla, mutta tosissaan. Konkreettinen huolenpito henkilöstöstä näkyy esimerkiksi kattavina työterveyspalveluina ja ePassin etuina. Korona-aikana henkilöstöä on kannustettu erillisellä rahapalkkiolla.

Suurten yritysten sarjan kakkosena palkittiin Osuuskauppa KPO ja kolmossijalle ylsi Osuuskauppa PeeÄssä. Kategorian suurin nousija oli Turun Osuuskauppa.

Keskisuurten yritysten (150–1 000 henkilöä) sarjan voitti Osuuskauppa Maakunta ja hopeasijan vei Osuuskauppa Varuboden-Osla Handelslag. Pienten organisaatioiden (alle 150 henkilöä) sarjan kakkossijalle nousi S-ryhmästä North European Oil Trade Oy (NEOT).

Lisäksi kaikki 19 alueosuuskauppaa saivat kunniamaininnan, koska ne ylsivät työyhteisötutkimuksessaan vähintään AA Hyvä -tulokseen ja ovat oikeutettuja käyttämään Suomen innostavimmat työpaikat kunniamainintaa.

Suomen innostavimmat työpaikat -kilpailun tulokset kokonaisuudessaan: **www.innostavimmat.fi/voittajat**

MIELENTERVEYSTYÖ S-RYHMÄSSÄ

Mielenterveyden oireilu ja sen vuoksi lisääntyvät työkyvyttömyyseläkkeet ovat kasvava haaste työelämälle. Ilmiötä tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti, sillä mielenterveyden ongelmat linkittyvät usein moniin elämän osa-alueisiin kuten elintapoihin, elämäntilanteeseen ja elämänhallintaan. Työpaikan työkulttuurilla ja esihenkilöillä on erityisen iso vaikutus.

Mielenterveyttä alettiin systemaattisesti edistää S-ryhmässä Nuori Mieli Työssä -hankkeen kautta vuonna 2017. Tarkasteluun otettiin nuorten kasvava mielen oireilu. Hanke poiki Mielen tuki -mallin, johon kuuluvia työkaluja ovat esimerkiksi Terveystalon kanssa kehitetyt sähköiset, matalan kynnyksen tukipalvelut Mielen chat ja Mielen sparri. Malli on otettu laajaan käyttöön S-ryhmässä, ja nuorten parissa aloitettu kehitystyö hyödyttää nyt kaikenikäisiä työntekijöitämme.

Mielen tuki -mallin keskiössä ovat työkyvyn systemaattinen johtaminen, tehokkaat tukipalvelut ja hoitomallit sekä esihenkilöiden ja johdon ymmärryksen lisääminen mielen hyvinvoinnin, työn ja johtamisen yhteydestä. Malliin kuuluvia konkreettisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi lyhytpsykoterapian tarjoaminen, ohjaus työterveyspsykologin ennaltaehkäiseviin palveluihin, esihenkilöiden lähituen vahvistaminen tilanteiden hoitamisessa sekä esihenkilöiden valmentaminen.

Pitkittynyt korona-aika on lisännyt ihmisten mielen häiriöitä eri syistä. Pandemia on heikentänyt ihmisten turvallisuudentunnetta ja lisännyt huolta läheisten terveydestä. Sosiaalisten kontaktien vähentyessä ihmiset ovat voineet kokea yksinäisyyttä. Lisäksi kodin ja työn yhteensovittaminen on erityisesti päiväkoti- ja kouluikäisten lasten perheissä asettanut haasteita jaksamiselle. Nämä haasteet ovat näkyneet mielialahäiriöiden lisääntymisenä, ja tilanteeseen reagointi edellyttää jatkuvaa vuoropuhelua työpaikalla työyhteisön kesken.

Mielen tuki -malli on osaltaan edistänyt vuoropuhelua jaksamisesta ja hyvinvoinnista työpaikalla. Koronapandemian ja rajoitusten lieventyessä on edelleen tärkeää jatkaa avointa vuoropuhelua, jottei pitkittyneen stressin jälkeinen väsymys iske liian voimakkaana. Mielen tuki -mallin työvälineiden avulla näiden oireiden vaikutuksia pystytään lieventämään ja antamaan tukea henkilöstölle haasteellisessa tilanteessa.

S-RYHMÄN MIELENTERVEYSTYÖ SAI TYÖELÄMÄN VASTUULLISUUSTEKO 2021 -TUNNUSTUKSEN

S-ryhmän henkilöstön mielenterveyden ja työhyvinvoinnin eteen tehty työ oli kevään ajan ehdolla Työelämän vastuullisuusteko 2021 -sarjassa, Oikotien Vastuullinen työnantaja -kampanjassa. Ehdokkaina oli 10 yritystä erityyppisillä vastuullisuusteoillaan. Suomalaiset äänestivät S-ryhmän voittajaksi ja Mielen tuki -casen vuoden 2021 Työelämän vastuullisuusteoksi.

MUOKATUN TYÖN MALLI LISÄÄ TASA-ARVOA S-PANKISSA

Ammattiliitto Pro myönsi vuoden 2021 tasa-arvopalkinnon S-Pankille ansiokkaista käytännön toimista tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseksi. Kiitosta sai muun muassa muokatun työn malli, jonka tavoitteena on helpottaa työhön paluuta esimerkiksi sairauden jälkeen ja tukea työssä jaksamista, jos työntekijä kohtaa henkilökohtaiseen elämään liittyvän haasteen.

Tasa-arvopalkinnolla Pro haluaa palkita ja tuoda esiin hyviä käytäntöjä työpaikoilta. S-Pankissa käytössä olevassa muokatun työn mallissa katse käännetään työkyvyn rajoitteista ja sairauspoissaoloista jäljellä olevaan työkykyyn ja työtehtäviin, joita työntekijä edelleen pystyy hoitamaan. Työntekijä ja esihenkilö voivat sopia muokatusta työstä myös ilman työterveyshuoltoa silloin, kun lääkärin arviolle ei ole tarvetta. Työntekijä saa täyttä palkkaa muokatun työn ajalta. Muokatun työn onnistumisen kannalta olennaista on se, että esihenkilöt ja kollegat suhtautuvat positiivisesti osatyökykyisiin henkilöihin ja arvostavat heidän työpanostaan.

PITKÄÄN JATKUNUT KORONATILANNE ON VAIKUTTANUT MYÖS SAIRAUSPOISSAOLOPÄIVIEN KASVUUN

S-ryhmässä on osana varhaisen tuen mallia käytössä muokatun työn periaatteet, jotka on otettu käyttöön ennen koronan alkua. Tavoite on muokata työtä työntekijän työkyvylle soveltuvaksi aina tarvittaessa ja näin ehkäistä sairauspoissaoloja sekä pitää yllä työntekijän työkykyisyyttä. Korona-aikana työn muokkaus on ollut poikkeuksellisessa ja todella tärkeässä roolissa työvoiman saatavuuden ja työn sujuvuuden näkökulmasta, kun työkykyisyyden lisäksi on ollut voimakas tarve varmistaa työntekijöiden ja asiakkaiden terveysturvallisuus.

Pitkään jatkunut koronatilanne ja sen aiheuttamat lieveilmiöt, kuten esimerkiksi sosiaalisten kontaktien puute, liikunnan vähyys, nopeastikin muuttuneet työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen haasteet ja osin näidenkin asioiden johdosta lisääntynyt uupumus näkyvät myös S-ryhmässä sairauspoissaolopäivien lukumäärän kasvuna vuonna 2021. Kokonaisuutena sairauspoissaolopäivien määrä nousi 9,5 prosenttia edellisvuoteen verrattuna.

Jaksamisen haasteet ja pitkittynyt sinnittely heijastuvat niin mielenterveyteen kuin myös fyysiseen oireiluun. Mielenterveyteen liittyvät sairauspoissaolopäivät kasvoivat 30,1 prosenttia ja tuki- ja liikuntaelinsairauksiin liittyvät sairauspoissaolopäivät 14,5 prosenttia. Koronaviruspandemian aikana merkittävästi parantuneen hygienian myötä kuitenkin hengitystieinfektioista johtuvien sairauspoissaolopäivien lukumäärä jatkoi laskuaan jo toista vuotta peräkkäin. Vuonna 2021 laskua oli 11,1 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna.

Pyrimme tukemaan yksiköiden esihenkilöitä työssään, joihin kohdistuu tällä hetkellä suuri paine. Pyrimme myös mahdollistamaan henkilöstölle tarpeen mukaisia joustoja ja kannustamme erilaisten tukipalvelujen kuten esimerkiksi työterveyshuollon palvelujen käyttöön. S-ergo-projektin avulla pyrimme puolestaan varhaisessa vaiheessa ennaltaehkäisemään tuki- ja liikuntaelinsairauksia ja niistä johtuvaa työkyvyttömyyttä.

S-ERGO

Työvoiman saatavuus on tulevaisuuden työelämän keskeisiä haasteita. Tarvitsemme osaavia ja hyvinvoivia työntekijöitä ja haluamme, että he pysyvät hyvässä työkunnossa koko työuransa ajan. Yksi tärkeä keino lisätä työkykyä on huolehtia hyvästä työergonomiasta ja turvallisista työtavoista.

Vuonna 2020 alkaneessa kolmivuotisessa S-ergo-projektissa tavoitteena on muun muassa:

- Ergonomia-asioiden nostaminen strategiselle tasolle S-ryhmässä
- Työn laadun ja tehokkuuden lisääminen
- Työkykyisyyden edistäminen ja työkyvyttömyyden vähentäminen
- Työterveysyhteistyön kehittäminen ergonomiakysymyksissä
- Työvoiman saatavuuteen vaikuttaminen.

TYÖN FYYSISTEN KUORMITUSTEKIJÖIDEN ARVIOINTI ÄLYVAATTEILLA

S-market Maunulassa mitattiin syksyllä 2021 työn fyysisiä kuormitustekijöitä ja työntekijöiden kuormittuneisuutta älyvaatteilla. Tavoitteena oli selvittää myyjien työn kokonaiskuormitus työpäivän aikana tarkastelemalla staattisen työn osuutta työvaiheista ja työn tauotusta sekä hengitys- ja verenkiertoelimistön suhteellista kuormittuneisuutta.

Tutkimuksen mukaan kuormittavimmat työvaiheet lihasryhmien osalta olivat lihakuorman, maitotuotteiden ja pakkastuotteiden purku ja hyllytys. Nämä työvaiheet sisältävät paljon nostamista eri korkeuksille, tuotteiden kannattelua ja hyllyttämistä. Vaikka itse tuotteiden paino on usein vähäinen, voi laatikoiden paino vaihdella suurestikin.

Tutkimuksen tuloksia verrattiin suomalaisiin ja kansainvälisiin viitetietoarvoihin kokonaiskuormituksen suosituksista ja myyjät saivat omat henkilökohtaiset palautteet työkuormituksestaan työfysioterapeutin antamana. Lisäksi he saivat ohjeita oman työergonomiansa parantamiseksi. Tuloksia hyödynnetään muun muassa myymälän työprosessien ja kalusteiden sekä tavaralogistiikan suunnittelussa. Lisäksi tarkastelemme erilaisten apuvälineiden ja työhanskojen käyttöä ja toimivuutta.

S-ryhmässä työergonomiasta huolehtiminen nähdään jatkuvana toimintana ja huomiota kiinnitetään niin henkilön fyysiseen toimintaan kuin itse tehtävän työn suunnitteluvaiheeseen ja perehdytysprosesseihin. Vuonna 2021 tarkastelimme ergonomiaa muun muassa sen kautta, miten työvaatteet ja kengät vaikuttavat ergonomiaan ja työntekoon, kuinka ergonomia huomioidaan toiminnan ja toimitilojen suunnittelussa ja logistiikkaketjuissa sekä miten terveellinen työergonomia toteutuu työvuorosuunnittelussa.

TOIMIVAT JA TYYLIKKÄÄT TYÖASUT 30 000 S-RYHMÄLÄISELLE

S-ryhmän markethenkilöstön uudet työasut otettiin osaksi S-ryhmätasoista työergonomian kehitysohjelmaa S-ergoa, jossa fokus on työskentelyn terveellisyydessä ja turvallisuudessa. Isona tavoitteena on edistää työhyvinvointia ja jaksamista.

Henkilöstö pääsi vaikuttamaan jo projektin alkuvaiheessa siihen, millaisia työasuja tarvitaan kassalla, Ruokatorilla sekä osastojen eri tehtävissä. Huomiota kiinnitettiin erityisesti työtä helpottaviin fiksuihin yksityiskohtiin, kuten lukuisiin taskuihin ja polvipehmusteiden toimivuuteen. Myös vaatteiden sovitukseen kiinnitettiin huomiota, sillä vaatteiden oikea koko mahdollistaa riittävät laajat ja oikeanlaiset työliikkeet sekä tekee vaatteista oikealla tavalla hengittävät.

Lopputulemana vaatekappaleita on nyt erilaisiin tarpeisiin ja mieltymyksiin, joista jokainen voi koota itselleen mieluisan ja toimivimman asun. Vaatteissa on hyödynnetty kierrätysmateriaaleja, ja materiaalit ovat kestäviä, likaahylkiviä, hengittäviä ja joustavia.

Ensimmäiset työvaatetoimitukset tehtiin Prismoihin ja S-marketteihin vuoden 2021 lopulla.

Kuva: Anssi Vuohelainen

ERGONOMIASELVITYS S-RYHMÄN HOTELLEISSA

Teetätimme loppukesästä 2021 ergonomiaselvityksen kahdessa hotellissamme: Tampereen Sokos Hotel Tornissa ja Helsingin Radisson Blu Seasidessa. Tarkoituksena oli kartoittaa toimipaikkojen työergonomian nykytila, löytää ne tekijät, jotka vaikeuttavat sujuvaa työntekoa ja lisäävät työntekijöiden kuormittumista sekä selvittää mahdolliset kehitystoimenpiteet ja suositukset.

Selvityksessä tarkasteltiin mm. kiinteiden työpisteiden kuten vastaanottotyöpisteen ja baaritiskin mitoitusta, keittiön työtasojen säädettävyyttä ja tilasuunnittelua, lasien ja lautasten käsittelyä salissa sekä yleisiä suunnittelukäytäntöjä. Selvityksen tuloksia hyödynnetään rakennustapaohjeiden päivityksessä, suunnittelutoimistojen ohjeistamisessa ja investointiohjeiden laatimisessa niin uudisrakentamisen kuin remonttienkin yhteydessä. Lisäksi tietoja voidaan hyödyntää tiimin työtapojen ja -prosessien kehittämisessä esimerkiksi työterveyshuollon työpaikkaselvitysten yhteydessä.

TYÖAIKOJEN KEHITTÄMINEN KAUPAN ALALLA -TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISHANKE

Työterveyslaitoksen Työaikojen kehittäminen kaupan alalla -tutkimus- ja kehittämishanke tutki kaupan alan työaikoja ja niiden yhteyttä työntekijöiden hyvinvointiin. Aineistona oli 8 000 työsuhteisen työntekijän työaikatiedot kolmesta S-ryhmän alueosuuskaupasta (HOK-Elanto, Keskimaa ja PeeÄssä) vuosina 2018–2020. Itse tutkimus julkaistiin loppukesästä 2021.

Hankkeessa tutkittiin eri työaikapiirteiden yleisyyttä, yhteyksiä sairauspoissaolotietoihin sekä yksilöllistä vaihtelua iän, työsuhdetietojen ja sukupuolen mukaan. Ensimmäistä kertaa tässä laajuudessa toteutettavasta tutkimuksesta selvisi, että kokonaisuudessaan työaikoihin liittyvä kuormitus on melko hyvin hallinnassa ja riittävä palautuminen on mahdollista, vaikka kauppojen aukiolojen vapauduttua esimerkiksi yötyö on lisääntynyt. Hyvässä työvuorosuunnitelmassa huomioidaan työyhteisön ja yksilöiden sekä liiketoiminnan ja asiakkaiden erilaiset tarpeet ja pyritään sovittamaan ne mahdollisimman hyvin yhteen. Lisäksi tulee pyrkiä varautumaan erilaisiin poikkeamiin, kuten henkilöstön sairastumisiin tai asiakasvirran äkillisiin vaihteluihin.

S-ryhmä sai tutkimuksesta hyödyllistä tietoa erilaisten työntekijäryhmien ja työvuoropiirteiden näkökulmasta sekä optimaalisen työvuorosuunnittelun haastekohdista, mikä auttaa hyvinvoinnin ja terveyttä edistävän työvuorosuunnittelun jatkuvassa kehittämisessä. S-ryhmässä tullaan kehittämään työvuorosuunnittelua tutkimuksen havaintojen pohjalta niin S-ryhmän yrityksissä kuin liiketoiminnan ketjuohjauksissa, jotta henkilöstön hyvinvointi voidaan varmistaa jatkossakin. Tutkimuksen pohjalta laadittiin S-ryhmätasoinen suositus työvuorosuunnittelun tueksi.

S-ryhmä on suurin yksityinen työllistäjä Suomessa. Roolimme yhteiskunnassa on merkittävä, ja meidän on oltava teoillamme mukana, jotta Suomi pärjää tulevaisuudessa. Toimia tarvitaan muun muassa työvoiman saatavuuden turvaamiseksi. Osuuskuntana tunnistamme myös vastuumme monimuotoisen, hyväksyvän ja syrjimättömän työkulttuurin rakentajana.

EDISTÄMME MONIMUOTOISUUTTA JA TASA-ARVOA

Monimuotoisuutta kunnioittava ja tukeva työyhteisö mahdollistaa tasa-arvoisen kohtelun ja yhdenvertaiset mahdollisuudet jokaiselle. Toisten kunnioittaminen ja arvostaminen, syrjimättömyys ja tasa-arvo ovat keskeisiä periaatteitamme. Meillä jokainen työntekijä voi olla oma itsensä. Osaaminen, suhtautuminen työntekoon ja oppimiskyky ratkaisevat, eivät persoonaan liittyvät taustatekijät.

S-ryhmän monimuotoisuuden edistämistyötä kuvaava viitekehys valmistui vuonna 2020 ja aloimme kiinnittää entistä enemmän huomiota ryhmämme ja työyhteisöjen monimuotoisuuteen. Käynnistimme SOK:lla muun muassa ns. monimuotoisuusprojektin, jonka osana olemme teettäneet erilaisia tutkimuksia ja analysoineet tutkimustuloksia. Laadimme monimuotoisuussuunnitelman yhdessä henkilöstön edustajien kanssa kuvaamaan ja kehittämään monimuotoista SOK:ta. Olemme myös pyrkineet lisäämään tietoisuutta monimuotoisuudesta ja siihen liittyvistä ilmiöistä erilaisin koulutuksin.

Vuonna 2021 pidimme S-ryhmän rekrytoijille kaksi monimuotoisuus rekrytoinnissa -koulutuspuheenvuoroa. Teimme myös johdonmukaista työtä työnhakuilmoitusten ja ilmoituksien kuvitusten osalta

sekä aloitimme englanninkielisten rekrytointi-ilmoitusten tekemisen. Olemme lisäksi nostaneet esiin erilaisilla työnantajakuvallisilla videoilla SOK:n monimuotoisuutta ja sitä kautta hakeneet näkyvyyttä myös esimerkiksi ulkomaalaisten työnhakijoiden keskuudessa. Rekrytoinnin osalta pääperiaatteenamme on aina ollut se, että avoimia tehtäviä täytettäessä tehtävään rekrytoidaan aina siihen parhaiten soveltuva henkilö riippumatta iästä, sukupuolesta, kulttuuritaustasta, elämäntilanteesta tai muista seikoista, jotka eivät vaikuta työntekijän pätevyyteen ja tehtävässä suoriutumiseen. Olemme lisäksi kokeilleet anonyymiä rekrytointia ja jätimme kokeilun myötä iän kysymisen kokonaan työhakemuksistamme.

Vaikka olemme vasta viime aikoina alkaneet puhua monimuotoisuuden johtamisesta, olemme aiemminkin pyrkineet huomioimaan eri väestö- ja ihmisryhmien asemaa yksittäisin teoin S-ryhmässä. Olemme irtisanoutuneet kahden sukupuolen näkökulmasta muun muassa tekemissämme asiakasomistajakyselyissä ja käyttämässämme henkilötietojärjestelmässä. Olemme pohtineet uskonnollisten symbolien käyttöä ja tarjoamme huivin osana työvaatetusta. Olemme puolustaneet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä Helsinki Pridessa viimeisen neljän vuoden ajan. Lisäksi työllistämme 74 eri kansallisuuden edustajia.

S-ryhmän eri yrityksissä Suomessa laaditaan vuosittain henkilöstö-, koulutus-, tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmat. Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma laaditaan työntekijöiden ammatillisen osaamisen ylläpitämiseksi ja edistämiseksi.

Tasa-arvosuunnitelman tehtävänä on edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa työelämässä sekä ehkäistä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. Yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoituksena on puolestaan edistää yhdenvertaisuutta sekä ehkäistä syrjintää ja parantaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa.

KAUPAN ALA ON NUORILLE SILTA TYÖELÄMÄÄN

S-ryhmä on yksi suurimmista nuorten työllistäjistä Suomessa. Tarjoamme merkittävälle joukolle tärkeän ensimmäisen kokemuksen työelämästä esimerkiksi kesätyön tai harjoittelun muodossa. Toisaalta opiskelujensa ohessa ilta- ja viikonlopputöitä tekevät nuoret ovat monessa toimipaikassamme elinehto.

Tavoitteenamme on tarjota nuorille myönteisiä oppimiskokemuksia. Ensimmäisillä kosketuksilla työelämään on tutkitusti vaikutusta ammatti-identiteetin syntyyn ja koko työuran onnistumiseen. Otamme roolimme nuorten työelämätaitojen opastajana vakavasti. Järjestämme ja osallistumme useisiin rekrytointitapahtumiin ympäri Suomen, ja kehitämme yhteistyötä oppilaitosten kanssa jatkuvasti. Haluamme, että nuoret näkevät työelämän houkuttelevana ja tuntevat imua työssä oppimiseen.

S-ryhmässä on käytössä Duuni- ja Harkkapassit, joiden avulla eri toimialoilla työskentelevät nuoret perehtyvät työelämätaitoihin, työturvallisuuteen ja esimerkiksi työhyvinvointiin. Itseopiskeltavalle työelämätiedolle on ollut koronaviruksen värittämänä poikkeusvuonna erityinen tilaus.

Duunipassi on kausiapulaisillemme työpaikoilla tapahtuvan perehdytyksen tueksi yhdessä Työterveyslaitoksen kanssa luotu mobiiliverkkokoulutus. Sen avulla nuori kertaa työelämän perustaitoja kuten turvallisuudesta ja hyvinvoinnistaan huolehtimista. Passi suoritetaan itseopiskellen, esihenkilön tuella.

Passi onkin kehitetty varmistamaan, että nuori ja esihenkilö kohtaavat, sillä Nuori Mieli Työssä -tutkimuksistamme on käynyt ilmi, että työuran alussa nuorille tärkeintä on kokemus porukkaan pääsemisestä sekä esihenkilön kannustava palaute.

Tervetuloa harjoittelijaksi S-ryhmään -perehdytys eli Harkkapassi on puolestaan kevennetty versio Duunipassista. Harkkapassi on tarkoitettu TET- sekä Tutustu ja tienaa -harjoittelijoille ja se löytyy kaikille s-ryhmä.fi:stä.

Olimme vuonna 2021 jälleen yksi Vastuullinen kesäduuni -kampanjan pääyhteistyökumppaneista. Vaikka kesä oli COVID-19-koronavirustilanteen vuoksi jo toinen poikkeuksellinen kesätyökesä, onnistuimme kuitenkin tarjoamaan S-ryhmässä kesätöitä noin 14 000 nuorelle myymälöissä, ravintoloissa, hotelleissa, liikennemyymälöissä ja Sipoon logistiikkakeskuksessa. Myös Tutustu ja tienaa -nuorten määrä oli lähes pandemiaa edeltävällä tasolla. Joissakin osuuskaupoissa kesätyöntekijöiden ja harjoittelijoiden määrä oli jopa selvästi aiempia vuosia suurempi.

Kuva: Pasi Tiitola

ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIEN NUORTEN TYÖLLISTÄMINEN

Pirkanmaan Osuuskaupassa on työskennellyt jo pitkään erityistä tukea tarvitsevia työntekijöitä, kuten kehitysvammaisia ja näkö- ja kuulovammaisia, osatyökykyisiä ja mielenterveyskuntoutujia. Tavoitteena on saada työ ja tekijä kohtaamaan, ja Pirkanmaalla on jo vuosia mietitty työnkuvia uusin silmin – voisiko tämä olla erityistä tukea tarvitsevan työtehtävä, jolloin työkavereille vapautuu aikaa muihin tehtäviin. Tehtäviä tarjotaan erityistä tukea tarvitsevan työntekijän valmiuksien ja mielenkiinnon mukaan. Tällä hetkellä pisin voimassa oleva työsuhde on alkanut vuosituhannen vaihteessa. Varsinainen erityistä tukea tarvitsevien työllistämisprojekti aloitettiin Osuuskaupalla vuonna 2017.

Vuonna 2021 Pirkanmaan Osuuskauppa työllisti 42 erityistä tukea tarvitsevaa työntekijää, joista suurin osa oli nuoria. 18 oli vakinaisessa työsuhteessa. Osuuskauppa on myös luonut nuorille työllistymispolkuja yhteistyössä erityisammattioppilaitosten kanssa ja tarjonnut useita lyhyitä työjaksoja ja kesätyön mahdollisuuksia opiskelijoille. Erityistä tukea tarvitsevia työntekijöitä työllistäviä toimipaikkoja on tällä hetkellä 25. Kehitysvammaliiton tietoihin perustuen Pirkanmaan Osuuskauppa työllistää valtakunnallisesti viisi prosenttia kaikista työssäkäyvistä työikäisistä kehitysvammaisista.

TYÖNTEKIJÖIDEN MONIMUOTOISUUS

74

KANSALLISUUTTA

36

KESKI-IKÄ

IKÄ ON VAIN NUMERO

Emme kysy työnhakijoilta työhakemuksissa syntymävuotta tai ikää. SOK:n asiantuntija-rekrytoinneista ikäkysymys jäi pois vuonna 2019, ja vuoden 2020 alusta käytäntö on ulotettu koko S-ryhmään esimerkiksi myymälöiden, ravintoloiden ja ABC-liikennemyymälöiden rekrytointeihin. Tavoitteena on, että asenteet eivät vaikuta työhaastattelukutsun saamiseen edes tiedostamattomasti.

HENKILÖSTÖN IKÄJAKAUMA	2019	2020	2021
Alle 25-vuotiaiden osuus työntekijöistä (%)	22,3	26,0	**25,5**
Vähintään 50-vuotiaiden osuus työntekijöistä (%)	18,2	21,0	**20,9**
50–59-vuotiaiden osuus työntekijöistä (%)	16	16,7	**16,6**
yli 60-vuotiaiden osuus työntekijöistä (%)	3,9	4,1	**4,3**

WOMEN'S EMPOWERMENT PRINCIPLES -SITOUMUS

Olemme allekirjoittaneet YK:n tasa-arvojärjestö UN Womenin ja YK:n yritysvastuu – aloitteen UN Global Compactin naisten voimaannuttamiseksi laaditut Women's Empowerment Principles -periaatteet.

Sitoumuksen allekirjoittamalla tuemme periaatteiden tavoitetta edistää työelämän tasa-arvoa ja tukea laajasti inkluusion ja monimuotoisuuden toteutumista. Osana periaatteisiin sitoutumista osallistuimme vuonna 2021 WEPs Activator -kehittämisohjelmaan, jota koordinoivat UN Women sekä eurooppalaisten yritysten sosiaalista vastuuta edistävä ja kehittävä järjestö amfori. Ohjelmasta ja sen verkostosta saimme työkaluja sukupuolinäkökulman huomioimiseen työnantajana ja hankintaketjuissa toimiessamme. Saimme myös näkökulmia henkilöstö- ja vastuullisuustyömme kehittämiseen ja mahdollisuuden oppia organisaationa. Ohjelma auttoi meitä nykytilamme analysoinnissa, konkreettisten tavoitteiden asettamisessa ja toimenpideohjelmamme työstämisessä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämiseksi.

NAISTEN OSUUS, SOK-YHTYMÄ	2019	2020	2021
Naisten osuus hallituksen jäsenistä (%)	22	22,2	**22,2**
Naisten osuus johtoryhmän jäsenistä (%)	14,3	14,3	**33,3** (1
Naisten osuus esihenkilörooleissa (%) (2	51,4	50,6	**52,0**

1) Vuonna 2021 johtoryhmän henkilömäärä kasvoi kahdella, joten luku ei ole suoraan verrannollinen muiden vuosien kanssa.

2) Vuosien 2019 ja 2020 raportoituihin lukuihin ei sisälly Inex, Meira Nova eikä lähialueet. Vuoden 2021 lukuun ei sisälly Inex eikä lähialueet.

NAISTEN OSUUS, S-RYHMÄ	2019	2020	2021
Naisten osuus hallituksen jäsenistä (%)	35,0	31,3	**32,7**
Naisten osuus johtoryhmän jäsenistä (%)	10,8	29,6 (1	**33,3**
Naisten osuus esihenkilörooleissa (%) (2	57,6	58,2	**59**

1) Luvun raportointitapa ja tiedonkeruu muuttui vuodesta 2020 lähtien, joten luku ei ole vertailukelpoinen vuoden 2019 kanssa.

2) Vuosien 2019 ja 2020 raportoituihin lukuihin ei sisälly Inex, Meira Nova eikä lähialueet. Vuoden 2021 lukuun ei sisälly Inex eikä lähialueet.

S-RYHMÄN TYÖNTEKIJÖIDEN SUKUPUOLIJAKAUMA	2020	2021
Naiset, %	75	**74**
Miehet, %	25	**26**
Muu, %	0	**0**
En halua kertoa / ei tietoa, %	0	**0**

UUSIEN VAKITUISTEN REKRYTOINTIEN OSUUDET SUKUPUOLITTAIN	2020	2021
Naiset, %	74,4	**73,2**
Miehet, %	25,6	**26,6**
Muu tai ei halua määritellä, %	0	**0,2**

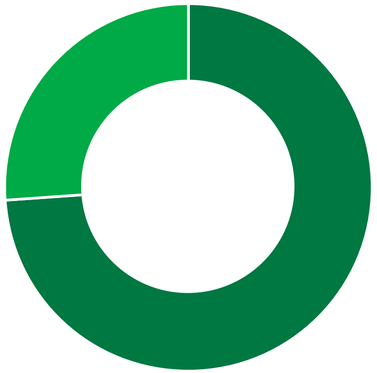

S-RYHMÄN TYÖNTEKIJÖIDEN SUKUPUOLIJAKAUMA 2021, %

Naiset	74 %
Miehet	26 %
Muu	0 %
En halua kertoa / ei tietoa	0 %

Kuva: Ninna Lindström/ Yhteishyvä

SUOMALAINEN KOTIRUOKA TUTUKSI MAAHANMUUTTAJAPERHEILLE

Osuustoiminnallisena ryhmänä haluamme olla edesauttamassa toimivaa arkea kaikille. S-ryhmä ja Uudenmaan Martat järjestivät syksyllä 2021 **Helppoa kotiruokaa suomalaisittain -verkkoruokakurssin maahanmuuttajille.**

Kurssi toteutettiin osallistujien toiveiden perusteella. Maahanmuuttajaperheet kaipasivat vinkkejä erityisesti siihen, miten he oppisivat valmistamaan sellaista perinteistä suomalaista ruokaa, jollaista esimerkiksi kouluissa ja päiväkodeissa tarjotaan. Lisäksi tarvittavien ruoka-aineiden ja mausteiden löytäminen suomalaisista kaupoista voi olla haastavaa, jos etiketeissä on usein vain suomen- ja ruotsinkieliset tiedot. Verkkokurssilla käsiteltiin myös sesonkiruoka-ajatusta ja ravitsemusasioita sekä käytiin läpi ruoan säilytykseen liittyviä käytännön asioita.

HALUAMME EDISTÄÄ MONIMUOTOISUUTTA MYÖS VIESTINNÄN JA MARKKINOINNIN KEINOIN.

VIESTINTÄÄ JA MAINONTAA MONIMUOTOISUUDEN EDISTÄMISEKSI

Haluamme edistää monimuotoisuutta myös viestinnän ja markkinoinnin keinoin. Esimerkiksi Prisman pukeutumisen Muoti kuuluu kaikille -slogania on tuotu esille muun muassa siten, että vaatteita esittelevät erinäköiset, -kokoiset ja -ikäiset ihmiset. Kauppakeskus Triplan Prisma kertoi aukeamisestaan ulkomainoskampanjalla, jossa käytettiin kahdeksaa Helsingin puhutuinta kieltä. Mainonta tehtiin suomeksi, ruotsiksi, somaliksi, kiinaksi, englanniksi, viroksi, venäjäksi ja espanjaksi. Viestinä oli Tervetuloa jokaisen kaupunkilaisen Prismaan.

S-ryhmän ulkoista raportointia ja viestintää kehitetään ensisijaisesti vastaamaan asiakasomistajien, henkilöstön ja muiden sidosryhmien odotuksia.

VUOSI- JA VASTUULLISUUS-KATSAUKSEN KUVAUS

S-ryhmän edelläkävijyys vastuullisuudessa edellyttää järjestelmällistä johtamista, ja sitä varten tarvitaan kattavaa ja luotettavaa seurantatietoa useista eri tunnusluvuista. Myös ulkoisen raportoinnin tulee olla avointa.

S-ryhmä on raportoinut toiminnastaan Global Reporting Initiativen (GRI) laatimaa kestävän kehityksen raportointistandardia soveltaen vuosittain vuodesta 2012 lähtien. Raportoinnissa on kuitenkin huomioitu myös S-ryhmän osuustoiminnallinen rakenne.

Katsaus kertoo koko S-ryhmän tasolla tehdyistä linjauksista ja niiden toimeenpanosta sekä keskeisistä tavoitteista ja toimenpiteistä. Juridisesti itsenäisinä yrityksinä osuuskaupat myös raportoivat omasta toiminnastaan vuosiesitteissään ja verkkosivuillaan.

Katsauksessa esitetyt kasvihuonekaasupäästöt (scope 1, 2 ja 3), pinta-alat, energiankulutus-, jäte- ja ruokahävikkitiedot, BSCI-auditointien kokonaismäärä sekä riskimaahankinnat, on varmennettu ulkopuolisen tahon toimesta.

GRI-SISÄLTÖINDEKSI

102 – YLEINEN SISÄLTÖ

			SIVUNUMERO
ORGANISAATION KUVAUS			
102	1–7	S-ryhmän toimialat, toimintamaat, omistusrakenne ja koko	4–8
102	8	Henkilöstö	8; 101
102	9	Toimitusketju	47–48; 87
102	10	Merkittävät muutokset organisaatiossa ja toimitusketjussa	12–15
102	11	Varovaisuusperiaatteen soveltaminen	71; 83
102	12	Ulkopuoliset periaatteet tai sitoumukset	32; 46; 52; 62; 69; 73; 76; 82; 109
102	13	Jäsenyydet järjestöissä ja edunvalvontaorganisaatioissa	35
STRATEGIA			
102	14	Pääjohtajan katsaus	9
102	15	Keskeiset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet	10; 36; 42–43; 59–61; 75; 70–71; 82–83; 86; 94; 98; 100; 105
EETTISET TOIMINTAPERIAATTEET			
102	16	Arvot ja liiketoimintaperiaatteet	31; 37; 82; 85; 87; 98
102	17	Epäiltyjen väärinkäytösten ilmoittaminen	85

			SIVUNUMERO
HALLINTO			
102	18	Hallintorakenne	5; 22
102	19–20	Vastuunjako ja vastuuhenkilöt	20–22; 26
102	22	Hallituksen ja hallintoneuvoston kokoonpano	16–18
102	23	Hallituksen ja hallintoneuvoston puheenjohtaja	16; 18
102	24	Hallituksen ja hallintaneuvoston valinta	21; 23; 27
102	25	Eturistiriitojen välttäminen	21; 23; 26–27
102	28	Hallituksen suorituksen arviointi	26–27
102	29–31	Hallituksen rooli riskien tunnistamisessa ja hallinnassa	30; 58–59; 83
102	35	Hallituksen ja ylimmän johdon palkitseminen	**S-ryhmä.fi**
102	36	Palkitsemisen määrittelyprosessi	24; **S-ryhmä.fi**
SIDOSRYHMÄT			
102	40	S-ryhmän keskeiset sidosryhmät	34–35
102	43	Sidosryhmätoiminnan periaatteet	33–35
102	44	Sidosryhmien esille nostamat tärkeimmät asiat ja huolenaiheet	33–35
RAPORTOINTITAPA			
102	45	Tilinpäätökseen sisältyvät yhtiöt	5; 111
102	46–47	Raportin sisällön määrittely ja olennaiset näkökohdat	32; 111
102	48–49	Muutokset aiemmin raportoiduissa tiedoissa tai raportoinnin laajuudessa	Muutokset raportoitu kyseisen tiedon yhteydessä
102	50	Raportointijakso	Vuosi 2021
102	54–55	GRI-raportointi	112–114
102	56	Raportin varmennus	123

103 – JOHTAMISMALLI

			SIVUNUMERO
103	2	Johtamistavan kuvaus	31–32; 58–59; 83; 100; 105–106

200 – TALOUDELLISET VAIKUTUKSET

			SIVUNUMERO
TALOUDELLISET TULOKSET			
201	1	Suoran taloudellisen lisäarvon tuottaminen ja jakautuminen	7–8; 37; 39
201	2	Ilmastonmuutoksen taloudelliset seuraamukset ja muut riskit ja mahdollisuudet organisaation toiminnalle	59–61
VÄLILLISET TALOUDELLISET VAIKUTUKSET			
203	1	Infrastruktuuri-investointien ja yleishyödyllisten palvelujen tuen kehitys ja vaikutukset	13; 41; 54
203	2	Merkittävät epäsuorat taloudelliset vaikutukset ja niiden laajuus	37–38

			SIVUNUMERO
HANKINTAKÄYTÄNNÖT			
204	1	Ostot paikallisilta toimittajilta	38; 47–48; 87
KORRUPTIONVASTAISUUS			
205	2	Korruption vastaisiin politiikkoihin ja menettelytapoihin liittyvä viestintä ja koulutus	85
VEROT			
207	1	Verostrategia	39
207	4	Maakohtainen veroraportointi	39–40

300 – YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

			SIVUNUMERO
MATERIAALIT			
301	3	Kierrätetyt tuotteet ja niiden pakkausmateriaalit	50; 77–78
ENERGIA			
302	1	Oma energiankulutus	63
302	3	Energiaintensiteetti	63
302	4	Energiankulutuksen vähentäminen	63–64
VESI			
303	1	Vesi jaettuna resurssina	71
303	2	Vesipäästöjen vaikutusten hallinta	55
303	5	Vedenkulutus	63
LUONNON MONIMUOTOISUUS			
304	2	Toiminnan, tuotteiden ja palvelujen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen	70–74; 91–92; 96
304	3	Suojellut ja kunnostetut elinympäristöt	74

			SIVUNUMERO
PÄÄSTÖT			
305	1	Suorat kasvihuonekaasupäästöt (scope 1)	66–67
305	2	Epäsuorat kasvihuonekaasupäästöt (scope 2)	66–67
305	3	Muut epäsuorat kasvihuonekaasupäästöt (scope 3)	68
305	5	Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen	55; 58; 61; 65–67
JÄTTEET			
306	1	Syntyvät jätteet ja jätteisiin liittyvät merkittävät vaikutukset	76–80
306	2	Jätteisiin liittyvien vaikutusten hallinta	76–80
306	3	Syntyvien jätteiden määrä jätelajeittain	76
306	4	Muualle kuin hävitettäväksi toimitetut jätteet	77
306	5	Hävitettäväksi toimitetut jätteet	77
TOIMITTAJIEN YMPÄRISTÖARVIOINNIT			
308	1	Osuus toimittajista, jotka on arvioitu ympäristökriteerien mukaisesti	86; 89–90

400 – SOSIAALISET VAIKUTUKSET

			SIVUNUMERO
TYÖSUHTEET			
401	1	Henkilöstön vaihtuvuus	101
TYÖTERVEYS JA -TURVALLISUUS			
403	2	Riskien tunnistaminen, arviointi ja tapausten tutkinta	95; 103
403	3	Työterveyspalvelut, joiden avulla ennaltaehkäistään riskejä	95; 102-103
403	4	Työntekijöiden osallistuminen työterveyden ja –turvallisuuden johtamiseen ja kehittämiseen	95; 103-104
403	5	Työterveyteen ja –turvallisuuteen liittyvät koulutukset	95
403	6	Terveyden edistämiseen liittyvät palvelut ja ohjelmat	95; 102-104
403	7	Työterveys- ja työturvallisuushaittojen ehkäisy läpi arvoketjun	84; 89-90
403	9	Työtapaturmat ja sairauspoissaolot	95; 103
MONIMUOTOISUUS JA YHDENVERTAISET MAHDOLLISUUDET			
405	1	Hallinnon ja henkilöstön monimuotoisuus	108-109
SYRJINNÄN EHKÄISY			
406	1	Syrjinnän ehkäisy	83; 106
LAPSITYÖVOIMA			
408	1	Toiminnot ja toimittajat, joiden osalta on tunnistettu merkittävä lapsityövoiman käytön riski	83
PAKKOTYÖVOIMA			
409	1	Toiminnot ja toimittajat, joiden osalta on tunnistettu merkittävä pakko- ja rangaistustyövoiman käytön riski	83; 85

			SIVUNUMERO
IHMISOIKEUSARVIOINNIT			
412	1	Toiminnot, joissa on toteutettu ihmisoikeusarviointi	83-84; 88; 93
PAIKALLISYHTEISÖT			
413	1	Toiminnot, joissa on toteutettu vaikutusarviointi ja kehitysohjelmia	93
TOIMITTAJIEN SOSIAALINEN ARVIOINTI			
414	1	Toimittajat, jotka on arvioitu sosiaaliseen vastuuseen liittyvien kriteerien mukaisesti	86; 89-90
414	2	Negatiiviset sosiaaliseen vastuuseen liittyvät vaikutukset toimitusketjussa ja toteutetut toimenpiteet	88-89; 93
ASIAKKAIDEN TERVEYS JA TURVALLISUUS			
416	1	Tuotteiden ja palveluiden terveys ja turvallisuusvaikutusten arviointi	43-46; 96
MARKKINOINTIVIESTINTÄ JA TUOTEINFORMAATIO			
417	3	Markkinointiviestintään liittyvien lakien, säännösten ja vapaaehtoisten periaatteiden noudattaminen	87
ASIAKKAIDEN YKSITYISYYDENSUOJA			
418	1	Asiakkaiden yksityisyydensuoja ja asiakastietojen käsittely	98-99

S GROUP GHG INVENTORY REPORT 2021 21.3.2022

Part 1: Descriptive information

Descriptive information	Company response
Company name	SOK Corporation (reporting S Group data) S Group is a Finnish cooperative group of companies operating in the retail and service sector. S Group comprises the cooperatives and SOK Corporation along with its subsidiaries employing around 40,000 people with retail sales total of €12.3 billion. The co-op members own the cooperatives, which in turn own SOK Corporation. SOK produces procurement, expert and support services to cooperatives. SOK is also responsible for the strategic guidance of S Group and the development of the business chains. SOK Corporation comprises SOK and its subsidiaries. The purpose of S Group's business is to provide co-op members with competitive services and benefits. The group wants to offer diverse services and an extensive network of around 1,900 outlets for co-op members in Finland, Estonia and Russia.
Description of the company	S Group's key business areas are • supermarket trade, • department stores and speciality stores, • hardware trade, • service station store and fuel sales, as well as • travel industry and hospitality business. In addition, S-Bank offers banking services to co-op members.
Chosen consolidation approach (equity share, operational control or financial control)	Operational control
Description of the businesses and operations included in the company's organizational boundary	The GHG emissions reported by S Group under Scope 1 and Scope 2 include all business units in Finland, Estonia and Russia. Scope 1 and 2 emissions include the fuel consumed at properties managed by S Group companies and co-ops and the purchased energy used by properties managed by S Group companies and co-ops. Outlets in which the heat consumption is included in the rental agreement and separate consumption meters are not in place, are excluded (33 per cent of outlets). GHG emissions from refrigerant leaks in outlets are included. S Group's Scope 3 emissions occur from sources owned or controlled by other entities in the value chain. Most significant indirect emissions (not included in Scopes 1 and 2) that occur along S Group's value chain, including both upstream and downstream emissions, are presented in the Scope 3 emissions inventory. The Scope 3 GHG emissions inventory of S Group includes emissions from all business units except for car and agriculture trade which represent around 4 percent of total sales. These deviations as well as other limitations in the boundary are reported in connection with the categories and indicators in question.
The reporting period covered	01/01/2021–31/12/2021

Descriptive information	Company response
A list of scope 3 activities included in the report	The following categories, adapting the GHG Protocol, are included in S Group's Scope 3 GHG emissions inventory: Category 1: Purchased goods and services • Purchased goods for resale including daily food, non-food, consumer goods for grocery stores, restaurants and hotels, and fuel sold at petrol stations and indirect purchases (machines and equipment) • Purchased indirect services Category 2: Capital goods • New constructed buildings Category 3: Fuel- and energy-related activities (not included in Scope 1 and 2) • Upstream emissions from purchased fuels, electricity and heat. In Finland upstream emissions from renewable electricity and nuclear are excluded. • Transmission and distribution losses from purchased electricity and heat Category 4: Upstream transportation and distribution • Outsourced contract operators for retail, food service and fuel logistics Category 5: Waste generated in operations Category 6: Business travel • Business flights and emissions from leased cars Category 7: Employee commuting Category 9: Downstream transportation and distribution • Customer transportation to and from outlets Category 11: Use of sold products • GHG emissions from the use/combustion of fuel sold Category 15: Investments • GHG emissions from direct investments by S Group associated company S Bank's (S Bank ownership 100%) subsidiary FIM.
A list of scope 1, scope 2, and scope 3 activities excluded from the report with justification for their exclusion	The following activities were excluded from the report: Category 8: Upstream leased assets – Category excluded • This category is relevant for S Group regarding leased IT and other equipment and cars leased for employees, however the GHG emissions from the use of the IT equipment is included in scope 2 and the GHG emissions from other stages of the lifecycle are included in category 1 Category 10: Processing of sold products – Category excluded • This category is relevant for S Group, but GHG emissions from purchased raw materials for the restaurants are included in category 1 and GHG emissions from the food preparation stage are included in scopes 1–2. Category 12: End-of-life treatment of sold products – Category excluded • This category is relevant for S Group but is excluded to avoid double accounting as the end-of-life treatment emissions are included in the emissions from Category 1: Purchased goods and services. Also, difficult to calculate due to lack of reliable data for different product and service categories. Category 13: Downstream leased assets – Category excluded • This category is not relevant for S Group as it does not lease assets to other companies which would not be included in Scope 1 or Scope 2 inventories. Category 14: Franchising – Category excluded • This category is relevant for S Group regarding the 104 Hesburger fast-food restaurants in Finland. However the emissions from these franchises are included in S Group's scope 1 and 2 inventories.

Part 2: Greenhouse gas emissions data

Scopes and categories	Metric tons CO_2e
Scope 1: Direct emissions from owned/controlled operations	65,300
Scope 2: Indirect emissions from the use of purchased electricity, steam, heating, and cooling	Location based electricity: 96,200 Market based electricity: 0 Heating & cooling: 60,500
Upstream scope 3 emissions	
Category 1: Purchased goods and services	5,472,600
Category 2: Capital goods	4,900
Category 3: Fuel- and energy-related activities (not included in scope 1 or scope 2)	30,600
Category 4: Upstream transportation and distribution	140,300
Category 5: Waste generated in operations	18,100
Category 6: Business travel	400
Category 7: Employee commuting	13,800
Category 8: Upstream leased assets	N/A
Other	N/A
Downstream scope 3 emissions	
Category 9: Downstream transportation and distribution	244,500
Category 10: Processing of sold products	N/A
Category 11: Use of sold products	2,170,300
Category 12: End-of-life treatment of sold products	N/A
Category 13: Downstream leased assets	N/A
Category 14: Franchises	N/A
Category 15: Investments	117,800
Other	N/A

Part 3: Description of methodologies and data used

Scope	Methodologies used to calculate or measure emissions, providing a reference or link to any calculation tools used
Scope 1	Activity data: • Oil: kWh of heat produced with oil as measured and registered in the S Group real estate system. • Gas: kWh of heat produced with gas as measured and registered in the S Group real estate system. • Refrigerant leaks: kg of substance as reported fill-ups of the equipment by the service provider for each co-op and company • Self-produced wind power (S-Voima/GigaWatti): cancelled Certificates of Origin for S-Voima based on the share of ownership of S Group co-ops and companies. Emission factors: • Oil: Statistics Finland Fuel Classification 2022: https://www.stat.fi/tup/khkinv/khkaasut_polttoaineluokitus.html • Gas: Statistics Finland Fuel Classification 2022: https://www.stat.fi/tup/khkinv/khkaasut_polttoaineluokitus.html • Refrigerant leaks: The Finnish Environment Institutes publication: https://helda.helsinki.fi/handle/10138/155617, https://www.linde-gas.fi/fi/products_ren/refrigerants/hfo_gases/r452a/index.html (R452A), https://www.agas.com/eu/products-services/products-refrigerants/hfc/r453a-rs-70/ (R453A), https://darment.fi/kylmaaine/r407a/ (R407A) and https://darment.fi/kylmaaine/r448a/ (R448A)
Scope 2	Activity data: • Electricity: consumption data in kWh based on the S Group real estate system and S-Voima electricity purchases • Heat: consumption data in kWh based on the S Group real estate system, electricity consumption used for heat pumps included in electricity metering • Cooling: consumption data in kWh based on the S Group real estate system Emission factors: Finland • Electricity (S-Voima/GigaWatti wind power is categorized in scope 1): 0 • Electricity (other, market-based): Renewable electricity guarantees of origin were used. • Electricity (location-based): Finland average electricity energy mix, 3-year average: 131 kg CO_2/MWh; https://www.motiva.fi/ratkaisut/energiankaytto_suomessa/co2-laskentaohje_energiankulutuksen_hiilidioksidipaastojen_laskentaan/co2-paastokertoimet • District heat: same emissions factor for both market and location based: Statistic Finland district heat segregated production average emissions factor: 148 kg CO_2/MWh; https://www.motiva.fi/ratkaisut/energiankaytto_suomessa/co2-laskentaohje_energiankulutuksen_hiilidioksidipaastojen_laskentaan/co2-paastokertoimet • Cooling: real estates located in Helsinki region, thus emissions factor in 2020 from local service provider used, 0 kg CO_2/MWh; https://www.helen.fi/helen-oy/tietoa-yrityksesta/energiantuotanto/sahkon-ja-lammon-ominaispaastot/ • Cooling: real estates located in Tampere region, thus emissions factor in 2020 from local service provider used, 0 kg CO_2/MWh; https://www.sahkolaitos.fi/lampoa-ja-viileytta/jaahdytysratkaisut/alkupera/ • Cooling: real estates located in Turku region, thus emissions factor in 2020 from local service provider used, 0 kg CO_2/MWh; https://www.turkuenergia.fi/taloyhtiot-ja-isannoitsijat/lammitys-ja-jaahdytys/jaahdytysratkaisut-taloyhtioille/kaukojaahdytys-taloyhtioille/ • Cooling: real estates located in Espoo region, thus emissions factor in 2020 from local service provider used, 0 kg CO_2/MWh; https://www.fortum.fi/yrityksille-ja-yhteisoille/lammitys/kaukokylma Estonia: • Electricity: Estonia electricity residual mix 2020; 547 g CO_2/kWh, same factor used for heat; https://elering.ee/en/residual-mix • District heat: Estonia proportional allocation, 86 kg/MWh; https://smartenergysystems.eu/wp-content/uploads/2021/10/0037.pdf Russia: • Electricity and heat combined intensity emissions factor in Russia in 2017, 179,6 g/kWh; https://www.iea.org/data-and-statistics/data-product/co2-emissions-from-fuel-combustion-highlights#highlights

Scope and category	Description of the types and sources of data used to calculate emissions	Description of the methodologies, allocation methods, and assumptions used to calculate emissions	% of emissions calculated using data obtained from suppliers or value chain partners
Upstream scope 3 emissions			
Category 1: Purchased goods and services	Activity data (primary data): Calculations based on volumes (kg/l) sold by category (majority of daily food and non-food items) and spend (euros) by category (consumer goods and services). Emission factors (secondary data): Lifecycle emissions factors were taken from different sources including: SYKE 2019: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/300737/SYKEra_15_2019_korjattu_26_02_2020.pdf?sequence=4&isAllowed=y LUKE 2016: Summary of the chosen methodologies and practices to produce GHGE-estimates for an average European diet Luke 2019: Product group specific carbon foot print calculations based on SOK's data and the scientific articles. For fuel: well-to-tank emissions factor was calculated based on the lifecycle emissions factors provided by S Group fuel trade partner NEOT and by deducting the combustion emissions factors based on LIPASTO fuel mix emissions factors 2017: http://lipasto.vtt.fi/yksikkopaastot/tunnusluvut/tunnusluvuttie.htm	Coverage: All divisions in Finland. Method: Average lifetime GHG emissions factors were acquired for product categories from different sources. Activity data used in the calculation was 1) the physical mass (kg) or volume (liters) of the products sold during the fiscal year, or where physical volume was not available, the emission factors were used for each 2) euro of the "basic price"/purchase price of the product as indicated in an input-output model including the environmental impacts. The lifetime emissions of products were not split between cradle to gate and gate-to-end-of-life due to limited split LCA data availability for the sources used. Scope 1–2 emissions were not deducted from the category due to limited data availability on the retail/storage share of the category specific LCA factors so the category contains approx. 5 % double counting risk for this reason. Exception was made for the most significant individual product - fuel, for which the use-phase/tank-to-wheel emissions we're excluded from category 1 and are presented in category 11. Thus category 1 only includes the estimated well-to-tank share of the fuel life-cycle CO_2 emissions. The calculation methodology and sources used contain significant amount of uncertainties and can thus only be used as a very high level estimate of the climate impact of products and services purchased by S Group in 2021.	12% (well-to-tank emissions factor for fuel)
Category 2: Capital goods	Activity data: constructed square meters of new buildings. Emissions factors: Kurnitski 2012: emission factor for construction and materials (excluding energy use during life-cycle) https://www.puuinfo.fi/sites/default/files/content/info/puurakentamisen-roadshow-2012-luentoaineistot/4_2012-03-21_Kurnitski-Hiilijalanj%C3%A4lki_0.pdf	Coverage: Finland Method: Calculations are based on area of constructed buildings in Finland in 2021 and emission factors for construction per square meter regarding building emissions from materials and construction with the assumption that all new buildings are made with concrete.	0%
Category 3: Fuel- and energy-related activities (not included in scope 1 or scope 2)	Activity data: energy and fuel consumption in kWh as collected from the group and co-op energy meters. Emissions factors: Defra WTT and T&D emissions factors for fuels, electricity and heat: https://www.gov.uk/government/publications/greenhouse-gas-reporting-conversion-factors-2021	Coverage: all countries. Method: country and energy specific consumption figures were multiplied by the relevant Defra emissions factor. For electricity in Finland, the share of renewable energy (own and market-based) and nuclear (in residual market mix) were excluded from the calculation and thus only the upstream emissions for the residual fossil fuel-based energy were included. Residual mix was based on 2020 as 2021 mix was not yet available at the time of reporting.	0%

Scope and category	Description of the types and sources of data used to calculate emissions	Description of the methodologies, allocation methods, and assumptions used to calculate emissions	% of emissions calculated using data obtained from suppliers or value chain partners
Category 4: Upstream transportation and distribution	Activity data: logistics partner's reported mileage Emissions factors: LIPASTO fossil fuel emissions factors 2016: http://lipasto.vtt.fi/yksikkopaastot/tunnusluvut/tunnusluvuttie.htm	Coverage: Finland, business units: grocery, consumer goods, restaurants and hospitality and fuel trade Calculations are based on contracted logistics partners' reported mileage and related GHG emissions. Includes domestic and inbound transportation for Inex Partners, Meira Nova and North European Oil Trade by the contracted partners. The share of transportation emissions from transportations is allocated to SOK according to the share of products that have been supplied to SOK during the reporting year. Excludes transportation directly from food suppliers to outlets.	100%
Category 5: Waste generated in operations	Activity data: waste amounts in tonnes by type of waste. Emissions factors: HSY / Natural Interest: WWF Finland's Climate Calculator. http://www.ilmastolaskuri.fi	Coverage: all countries Method: waste per type (tonnes) multiplied with the respective emissions factor.	100%
Category 6: Business travel	Activity data: mileage and fuel used Emissions factors: Provided by service providers (AMEX and LeasePlan)	Coverage: Flights: S Group in Finland, leased vehicles: SOK Corporation unlimited car benefit cars (regional co-ops excluded) Calculation made for SOK Corporation's leased cars and employees business travel by plane. Data and emission calculations provided by service partners	100%
Category 7: Employee commuting	Activity data: S Group employees in Finland estimated average distance to their workplace (km) multiplied by annual average estimated working days. Emissions factors: Emissions factors for local transportation: WWF Climate Calculator (based on LIPASTO database): www.ilmastolaskuri.fi Emission factors for cars: https://liikennefakta.fi/fi/ymparisto/henkiloautot/hiilidioksidipaastot Transportation methods: Helsinki: KSV, Helsinkiläisten liikkumistottumukset 2019: https://www.hel.fi/static/liitteet/kaupunkiymparisto/julkaisut/julkaisut/julkaisu-05-20.pdf HSL Liikkumistapatutkimus 2018: https://www.hsl.fi/sites/default/files/hsl_julkaisu_9_2019_netti.pdf Liikenneviraston Henkilöliikennetutkimus 2016: https://julkaisut.vayla.fi/pdf8/lti_2018-01_henkiloliikennetutkimus_2016_web.pdf	Coverage: Finland Method: Calculation made based on 2021 data for S Group employees in Finland, who have the "employee" information linked to their S Group loyalty card. Average work commute distance estimated based on the average distance between the employee's postal code and their respective workplace. The mode of transport was estimated based on a national Transportation study stating the share of different modes of transport in different size towns/communities. Average mileage and modes of transport was then multiplied with the average annual working days. Part-time employees annual working days were estimated based on their average weekly working hours. It is acknowledged, that there is a possible overlap with scope 3 category 11 emissions where employees purchase fuel for their commute from S Group service stations however, the share of such overlap is difficult to estimate accurately. The calculation methodology and sources used contain significant amount of uncertainties and can thus only be used as a very high level estimate of the climate impact of S Group employees work commute.	0%

Scope and category	Description of the types and sources of data used to calculate emissions	Description of the methodologies, allocation methods, and assumptions used to calculate emissions	% of emissions calculated using data obtained from suppliers or value chain partners
Downstream scope 3 emissions			
Category 8: Upstream leased assets	Not relevant		
Category 9: Downstream transportation and distribution	Emissions factors: Emissions factors for local transportation: WWF Climate Calculator (based on LIPASTO database): www.ilmastolaskuri.fi Emission factors for cars: https://liikennefakta.fi/fi/ymparisto/henkiloautot/hiilidioksidipaastot Transportation methods: KSV, Helsinkiläisten liikkumistottumukset 2019: https://www.hel.fi/static/liitteet/kaupunkiymparisto/julkaisut/julkaisut/julkaisu-05-20.pdf HSL Liikkumistapatutkimus 2018: https://www.hsl.fi/sites/default/files/hsl_julkaisu_9_2019_netti.pdf https://www.liikennevirasto.fi/documents/20473/434710/Esite_HLT2016_ENGLANTI.pdf/3d811186-db02-4680-bba4-63732c6d9f33	Coverage: loyal customer transportation to and from outlets in Finland, approx. 80% of customer visits by loyal customers. Method: Calculation made based on the S Group customer loyalty card holders' annual visits to S Group outlets multiplied by the average distance between the card holders hometown/commune (based on postal codes) and the closest S Group outlet weighted by the nr of visits and taking into account the town/area specific transportation methods. Employee visits deducted based on the assumption that they visit the outlets on their way from work. Ways of transportation obtained from national and regional transportation surveys. It is acknowledged, that there is a possible overlap with scope 3 category 11 emissions if customers purchase fuel for their vehicles from S Group service stations however, the share of such overlap is difficult to estimate accurately. The calculation methodology and sources used contain significant amount of uncertainties and can thus only be used as a very high level estimate of the climate impact of S Group customers visits to S Group outlets.	0%
Category 11: Use of sold products	Activity data: volume of fuel (liters) sold to end customers in 2021. Emission factors: TTW emissions factors provided by S Group fuel sourcing company NEOT based on actual fossil to bio mixes in 2021. Fossil fuel combustion factors from VTT LIPASTO database 2016.	Coverage: Finland. Method: volume of fuel sold to end customers multiplied with the relevant combustion emissions factor by fuel type.	100%
Category 13: Downstream leased assets	Not relevant		
Category 15: Investments	Data used: MSCI data from those direct shares and bonds	Emissions allocation per investment/fund to S Group/FIM based on the share of ownership.	100%

KPMG Oy Ab
Töölönlahdenkatu 3 A
PL 1037
00101 HELSINKI

Puhelin 020 760 3000
www.kpmg.fi

Riippumaton varmennusraportti Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan johdolle

Olemme Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan (jäljempänä ”SOK”) johdon pyynnöstä suorittaneet rajoitetun varmuuden antavan toimeksiannon, jonka kohteena ovat olleet S-ryhmän vuosikatsauksessa 2021 esitetyt kasvihuonekaasutiedot ja tietyt muut vastuullisuuden tunnusluvut (jäljempänä ”Tietyt Vastuullisuustiedot”) 31.12.2021 päättyneeltä vuodelta.

Tietyt Vastuullisuustiedot pitävät sisällään seuraavat tunnusluvut:

- Energiankulutus suorista ja epäsuorista (Scope 1 ja 2 vastaavista) lähteistä
- Energian ominaiskulutus
- Suorat CO_2-päästöt (Scope 1): polttoaineiden käyttö, kylmäainevuodot
- Epäsuorat CO_2-päästöt (Scope 2): sähkö, kaukolämpö, kaukokylmä
- Merkittävimmät välilliset CO_2-päästöt (Scope 3): ostetut tuotteet ja palvelut, pääomahyödykkeet (rakennukset), hankitun energian epäsuorat päästöt, tuotteiden kuljetus ja jakelu, jätteet, liikematkat, työmatkaliikenne, asiakasliikenne ja myytyjen tuotteiden käyttö ja sijoitukset
- Päästöintensiteetit
- Kiinteistöjen pinta-ala sekä kiinteistöjen energian ja päästöjen neliötehokkuusluvut
- Jätteiden määrä, jätejakeiden erittely ja hyötykäyttöasteet
- Ruokahävikki
- Suorien riskimaaostojen osuus kokonaisostoista (%)
- BSCI-auditointien lukumäärä (kpl)

Johdon vastuu

SOK:n johto vastaa Tiettyjen Vastuullisuustietojen sekä niissä esitettyjen väittämien laatimisesta ja esittämisestä raportointikriteeristön eli *GRI Sustainability Reporting Standards* -raportointiohjeiston mukaisesti. Johto vastaa myös SOK:n kestävän kehityksen tavoitteiden määrittämisestä suoriutumisen ja raportoinnin osalta, sisältäen sidosryhmien ja olennaisten näkökulmien tunnistamisen, sekä niiden toiminnan johtamisen ja sisäisen valvonnan järjestelmien perustamisesta ja ylläpitämisestä, joista raportoitu toimintaan liittyvä tieto on saatu.

Meidän velvollisuutemme

Meidän velvollisuutemme on suorittaa rajoitetun varmuuden antava toimeksianto ja esittää toimeksiannon perusteella riippumaton johtopäätös. Olemme suorittaneet varmennustoimeksiannon Tietyille Vastuullisuustiedoille

International Auditing and Assurance Standard Board IAASB:in julkaiseman kansainvälisen varmennustoimeksiantostandardin International Standard on Assurance Engagements ISAE 3000 (uudistettu), *Muut varmennustoimeksiannot kuin mennyttä aikaa koskevan taloudellisen informaation tilintarkastus tai yleisluonteinen tarkastus*, mukaisesti ja Tiettyihin Vastuullisuustietoihin sisältyville kasvihuonekaasutiedoille ISAE 3410, *Kasvihuonekaasuraportteja koskevat varmennustoimeksiannot*, mukaisesti. Kyseiset standardit edellyttävät, että suunnittelemme ja suoritamme toimeksiannon hankkiaksemme rajoitetun varmuuden siitä, onko vastuullisuuden tunnusluvuissa ja kasvihuonekaasuraportissa olennaista virheellisyyttä.

KPMG Oy Ab soveltaa kansainvälistä laadunvalvontastandardia International Standard on Quality Control ISQC 1 ja sen mukaisesti ylläpitää kattavaa laadunvalvontajärjestelmää, johon sisältyvät dokumentoidut toimintaperiaatteet ja menettelytavat eettisten vaatimusten, ammatillisten standardien sekä sovellettaviin säädöksiin ja määräyksiin perustuvien vaatimusten noudattamista koskien.

Olemme noudattaneet International Ethics Standards Board for Accountants IESBA:n eettisten sääntöjen riippumattomuusvaatimuksia ja muita eettisiä vaatimuksia, jotka perustuvat rehellisyyden, objektiivisuuden, ammatillisen pätevyyden ja huolellisuuden, salassapitovelvollisuuden ja ammatillisen käyttäytymisen periaatteille.

Tehdyt toimenpiteet

Rajoitetun varmuuden antava toimeksianto toteutetaan tekemällä tiedusteluja pääasiassa henkilöille, joiden tehtävänä on laatia esitetyt Tietyt Vastuullisuustiedot, sekä soveltamalla analyyttisia ja muita asianmukaisia evidenssin hankkimismenetelmiä. Olemme suorittaneet toimeksiannossa muun muassa seuraavat toimenpiteet:

- Haastatelleet SOK:n ylimmän johdon jäseniä sekä Tiettyjen Vastuullisuustietojen keräämisestä vastaavia henkilöstön jäseniä;
- Arvioineet *GRI Sustainability Reporting Standards* -raportointiohjeiston raportointia koskevien periaatteiden soveltamista Tiettyjen Vastuullisuustietojen esittämisessä;
- Arvioineet Tiettyjen Vastuullisuustietojen keräämiseen ja yhdistelemiseen käytettyjä tiedonhallinnan prosesseja, tietojärjestelmiä ja käytännön menettelytapoja;
- Käyneet läpi esitetyt Tietyt Vastuullisuustiedot ja arvioineet tietojen laatua ja laskentarajojen määrittelyä ja;
- Testanneet Tiettyjen Vastuullisuustietojen oikeellisuutta ja täydellisyyttä alkuperäisistä dokumenteista ja järjestelmistä otospohjaisesti.

Rajoitetun varmuuden antavassa toimeksiannossa suoritettavat toimenpiteet poikkeavat luonteeltaan ja ajoitukseltaan kohtuullisen varmuuden antavassa toimeksiannossa suoritettavista toimenpiteistä ja ovat niitä suppeampia. Tämän vuoksi rajoitetun varmuuden antavassa toimeksiannossa saatava varmuuden taso on huomattavasti alempi kuin varmuus, joka olisi saatu suorittamalla kohtuullisen varmuuden antava toimeksianto.

Toimeksiannon luontaiset rajoitukset

Kaikkiin varmennustoimeksiantoihin liittyy luontaisia rajoituksia tarkastellun tiedon valikoivasta testauksesta johtuen. Siten havaitsematta jääneitä väärinkäytöksiä, virheellisyyksiä tai säädöstenvastaisuuksia saattaa esiintyä. Lisäksi ei-taloudelliseen tietoon saattaa liittyä merkittävämpiä luontaisia rajoituksia kuin taloudelliseen tietoon ottaen huomioon sekä sen luonteen että menetelmät, joita käytetään tällaisten tietojen keräämiseen, laskemiseen ja arvioimiseen.

Johtopäätökset

Johtopäätöksemme on tehty toisaalla tässä raportissa esitettyihin seikkoihin perustuen, ja se on niistä riippuvainen.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet johtopäätöksemme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa evidenssiä.

Suorittamiemme toimenpiteiden ja hankkimamme evidenssin perusteella tietoomme ei ole tullut seikkoja, jotka antaisivat aiheen olettaa, että varmennustoimeksiannon kohteena olleet tiedot eivät olisi olennaisilta osiltaan laadittu *GRI Sustainability Reporting Standards* -raportointiohjeistoa soveltaen.

Helsinki, 22. maaliskuuta 2022

KPMG Oy Ab

Jukka Rajala
KHT

Tomas Otterström
Partner, Advisory

KPMG Oy Ab, a Finnish limited liability company and a member firm of the KPMG global organization of independent member firms affiliated with KPMG International Limited, a private English company limited by guarantee.

Y-tunnus 1805485-9
Kotipaikka Helsinki